

**T.C.  
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**



**TİCARET ŞİRKETLERİNDE BİRLEŞME VE DEVRALMALAR**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ  
Ekrem ÇATALKAYA**

**Özel Hukuk Anabilim Dalı  
Özel Hukuk Programı**

**Ekim 2019**

**T.C.  
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**



**TİCARET ŞİRKETLERİNDE BİRLEŞME VE DEVRALMALAR**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ  
Ekrem ÇATALKAYA  
(Y1612.220006)**

**Özel Hukuk Anabilim Dalı  
Özel Hukuk Programı**

**Tez Danışmanı: Dr. Nuri ERDEM**

**Ekim 2019**

T.C.  
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ



YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Enstitümüz Özel Hukuk Anabilim Dalı Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı Y1612.220006 numaralı öğrencisi Ekrem ÇATALKAYA'nın “TİCARET ŞİRKETLERİNDE BİRLEŞME VE DEVRALMA” adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 27.06.2019 tarih ve 2019/15 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Tezli Yüksek Lisans tezi 16.10.2019 tarihinde kabul edilmiştir.

<u>Unvan</u>	<u>Adı Soyadı</u>	<u>Üniversite</u>	<u>İmza</u>
<b>ASIL ÜYELER</b>			
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi	Nuri ERDEM	İstanbul Aydın Üniversitesi
1. Üye	Prof. Dr.	Ömer Adil ATASOY	İstanbul Aydın Üniversitesi
2. Üye	Dr. Öğr. Üyesi	Fatih AYDOĞAN	İstanbul Üniversitesi

ONAY

Prof. Dr. Ragıp Kutay KARACA  
Enstitü Müdürü

## **YEMİN METNİ**

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Ticaret Şirketlerinde Birleşme ve Devralmalar**” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (.../.../2019)

**EKREM ÇATALKAYA**

## ÖNSÖZ

Küreselleşme ile birlikte artan rekabet, firmaların yaşam mücadelelerini gün geçtikçe zorlaştırmaktadır ve firmalar için ayakta kalabilmek, bir takım stratejik kararların doğru zamanda ve doğru biçimde uygulanabilmesine bağlı hale gelmektedir. Bu noktada da stratejik yönetim becerisi ön plana çıkmaktadır.

Globalleşme sürecinde şirket birleşmeleri ve şirketlerin el değiştirmesi işlemlerinin de giderek yoğunlaştığı görülmektedir. Pek çok şirket, birleşme ve satın almaları (devralma) stratejik bir yönetim becerisi olarak görmektedir. Birleşmeler uzun zamandır şirketlerin büyüme stratejilerinde, önemli bir alternatif büyüme stratejisi olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Teknolojik gelişmeler ve küreselleşme birleşme ve satın almaların popülerliğini artırmaktadır.

Güçlü şirketler, daha fazla rekabet yaratmak ve maliyetleri düşürmek için diğer şirketleri satın alma (devralma) rolünü üstlenmektedirler. Bu şirketler, birleşirken daha fazla pazar payı elde etmeyi ve daha fazla etkinlik yaratarak başarılı olmayı umut ederler. Daha yetkin ve nitelikli iş gücüne sahip olmak, farklı pazarlara daha kolay girebilmek, pazarlık gücünü artırmak, daha iyi yönetime sahip olabilmek, sermaye artırımını gibi nedenler de işletmeleri; birleşme, bölünme ve tür Değiştirme gibi yeniden yapılandırma modellerine yönlendirmektedir.

Ticaret şirketlerinde yeniden yapılandırma modelleri; TTK 136 ve devamı maddelerinde düzenlenen; ‘Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme’ den oluşmaktadır. TTK’da düzenlenen üç tür yeniden yapılandırma modelinden “Birleşme” kurumunun incelendiği çalışmamızda; devralmanın, birleşmenin alt türünü oluşturması nedeniyle çalışmanın ana konusu “Ticaret Şirketlerinde Birleşme ” olarak tercih edilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, son dönemlerde neredeyse her gün gündemde olan şirket birleşmeleri ilgili temel kavramların incelenmesi, birleşmelerin temel

nedenlerinin tespit edilmesi, birleşmenin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için dikkat edilmesi gereken faktörlerin ortaya konulması, birleşme sürecindeki aşamaların belirlenmesi, birleşme ve satın almaların avantaj ve dezavantajlarının tespit edilmesi, birleşmelerin önündeki engellerin irdelenmesi ve birleşmelerin ortaya çıkarabileceği sorunlara dikkat çekilerek birleşmelerin başarılı bir şekilde yürütülmesi için üzerinde durulması gereken etmenlerin incelenmesidir.

Çalışmam süresince değerli bilgilerini esirgemediğim şahsıma yol gösteren, akademik bilgi ve tecrübesini benimle paylaşan saygıdeğer Danışman Hocam, Dr. Nuri ERDEM'e en kalbi şükranlarımı ve saygılarımı sunarım.

Ekim 2019

Ekrem Çatalkaya

## İÇİNDEKİLER

### Sayfa

<b>KISALTMALAR</b> .....	<b>xi</b>
<b>ÖZET</b> .....	<b>xii</b>
<b>ABSTRACT</b> .....	<b>xiii</b>
<b>1. GİRİŞ</b> .....	<b>1</b>
<b>2. TİCARET ŞİRKETLERİNDE BİRLEŞME VE DEVRALMALARLA İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE</b> .....	<b>4</b>
2.1. Şirket Kavramı ve Şirket Türleri .....	4
2.1.1. Genel olarak şirket kavramı ve unsurları.....	5
2.1.1.1. Kişi unsuru.....	7
2.1.1.2. Sözleşme unsuru.....	8
2.1.1.3. Sermaye unsuru.....	9
2.1.1.4. Ortak amaç unsuru.....	11
2.1.1.5. Ortak amaca ulaşmak için ortak çaba gösterme (affectio societatis) unsuru.....	12
2.1.2. Türk borçlar kanunda düzenlenen şirketler .....	13
2.1.3. Türk ticaret kanununa düzenlenen şirketler.....	14
2.1.3.1. Şahıs şirketleri .....	16
2.1.3.2. Sermaye şirketleri .....	19
2.2. Şirket Birleşmeleri ve Devralmalarıyla İlgili Kavramsal Çerçeve .....	32
2.2.1. Birleşme .....	32
2.2.2. Devralma (Satın alma) .....	34
2.2.3. Bütünleşme – konsolidasyon.....	37
2.2.4. Katılma .....	38
2.2.5. Ele geçirme .....	39
2.2.6. Stratejik ortaklıklar .....	39
2.2.7. Bölünme.....	40
2.2.8. Toptan satış .....	41
2.2.9. Hisse devri.....	41
2.2.10. Ticari işletme devri .....	41
2.3. Şirket Birleşmeleri ve Devralmalarının Avantajları ve Dezavantajları.....	44
2.3.1. Şirket birleşme ve devralmalarının avantajları.....	44
2.3.1.1. Büyüme.....	44
2.3.1.2. Ölçek ekonomilerinden yararlanma ve maliyet azaltımı.....	46
2.3.1.3. Sinerji etkisinden yararlanma.....	47
2.3.1.4. Riski yayma ve azaltma .....	48
2.3.1.5. Serbest nakit akımları .....	48
2.3.1.6. Ekonomik avantajlar ve çeşitlendirme .....	49
2.3.1.7. Vergi avantajlarından yararlanma .....	50
2.3.1.8. Rekabetin azaltılması .....	51

2.3.1.9. Psikolojik nedenler.....	52
2.3.1.10. İşletme başarısızlıkları.....	53
2.3.2. Şirket birleşmelerinin dezavantajları .....	54
2.3.2.1. Şirket birleşmelerinin işletme içi dezavantajları.....	54
2.3.2.2. Şirket birleşmelerinin işletme dışı dezavantajları .....	58
2.4. Şirket Birleşmelerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Başarısızlık Nedenleri.....	61
2.4.1. İş durumu belirsizliği.....	62
2.4.2. Psikolojik nedenlerden doğan olumsuzluklar.....	62
2.4.3. Entelektüel sermaye ve sektörel farklılıklar.....	62
2.4.4. Diğer olumsuzluklar.....	63
2.5. Şirket Birleşmeleri ve Devralmaların Önündeki Engeller .....	63
2.5.1. Birleşme ve satın almaların önündeki işletme içi engeller.....	65
2.5.1.1. Kurumsal yapı eksikliği.....	65
2.5.1.2. İşletmedeki kayıt dışı uygulamalar ve finansal düzensizlikler.....	66
2.5.1.3. İşletme sahipleri, yöneticiler ve hissedarların olumsuz düşünceleri.....	66
2.5.1.4. İşletme içi diğer faktörler.....	66
2.5.2. Birleşme ve satın almaların önündeki işletme dışı engeller.....	67
2.5.2.1. Dünya ve ülke ekonomilerindeki durum.....	67
2.5.2.2. Politik belirsizlikler.....	68
2.5.2.3. Hukuki ve yasal düzenlemeler.....	68
2.5.2.4. Ülke ile ilgili genel bilgi ve veri eksikliği.....	68
2.5.2.5. Kayıt dışı ekonomi.....	69
2.5.2.6. İşletme dışı grupların tepkileri.....	70
2.5.2.7. Geçmişteki başarısız birleşmeler.....	70
2.5.2.8. İşletme dışı diğer faktörler.....	70
2.6. Tarihsel Birleşme ve Devralmaların Gelişimi .....	70
2.6.1. ABD’de şirket birleşmelerinin tarihsel gelişimi.....	70
2.6.1.1. 1893 -1904 arası dönem.....	71
2.6.1.2. 1919 -1929 arası dönem.....	72
2.6.1.3. 1955 -1969 arası dönem.....	72
2.6.1.4. 1984 -1989 arası dönem.....	73
2.6.1.5. 1992 - 2000 Arası dönem.....	74
2.6.2. Avrupa’da şirket birleşmelerinin ve buna ilişkin Düzenlemelerin tarihsel gelişimi .....	75
2.6.3. Ülkemizde şirket birleşmelerinin ve buna ilişkin düzenlemelerin tarihsel gelişimi .....	78
2.7. Şirket Birleşme ve Devralmalarının Ekonomik ve Hukuki Yönden Sınıflandırılması.....	82
2.7.1. Ekonomik faaliyet alanlarına göre şirket birleşmelerinin sınıflandırılması .....	82
2.7.1.1. Yatay [horizontal] birleşmeler.....	83
2.7.1.2. Dikey [vertical] birleşmeler .....	84
2.7.1.3. Karma [conglomerate] birleşmeler .....	86
2.7.1.4. İleriye doğru ve geriye doğru birleşmeler .....	86



2.7.2. Hukuki yapılarına göre şirket birleşmelerinin Sınıflandırılması .....	87
2.7.2.1. Biçimsel birleşmeler .....	88
2.7.2.2. Biçimsel olmayan birleşmeler.....	93
<b>3. TTK'YA GÖRE ŞİRKETLERİN BİRLEŞMESİ VE DEVRALINMASI.....</b>	<b>96</b>
3.1. Şirket Birleşmelerinin Türleri .....	96
3.1.1. Devralma yoluyla birleşme.....	97
3.1.2. Yeni şirket kurulması yoluyla birleşme.....	97
3.2. Şirket Birleşmelerinde Geçerli Olan İlkeler .....	98
3.2.1. Malvarlıklarının birleşmesi.....	98
3.2.2. Tasfiye yapılmaması.....	99
3.2.3. Birleşen şirket ortaklarına, belirli oranda pay ve/veya Ayrılma akçesi verilmesi.....	100
3.3. Geçerli Birleşmeler .....	101
3.3.1. Genel olarak .....	101
3.3.2. Şirket türleri arasında birleşme serbestisi ilkesi.....	102
3.3.3. Şahıs şirketlerinin sermaye şirketlerini devralma yasağı .....	104
3.3.4. Tasfiye halindeki bir şirketin birleşmeye taraf olması .....	104
3.3.5. Sermayenin kaybı veya borca batıklık hallerinde birleşmeye katılma.....	106
3.3.6. Konkordato ilan eden şirketin birleşmeye katılması .....	107
3.4. Şirket Birleşmelerinde Kanunen İzlenmesi Gereken Usul.....	107
3.4.1. Birleşme sözleşmesi .....	108
3.4.2. Birleşmede ara bilanço çıkarılması.....	109
3.4.3. Birleşme raporu düzenlenmesi.....	109
3.4.4. Ortakların birleşme hakkında bilgi edinme ve inceleme hakkı.....	109
3.4.4.1. Genel olarak.....	109
3.4.4.2. Amacı .....	110
3.4.4.3. Süresi ve ilanın şekli.....	110
3.4.4.4. İnceleme hakkından vazgeçilmesi.....	111
3.4.4.5. Basiretli bir tacir gibi titizlikle inceleme ilkesi (Due diligence incelemesi).....	111
3.4.5. Şirketlerin malvarlığındaki değişikliklerin birleşmeye etkisi.....	112
3.4.6. Birleşme kararı ve buna ilişkin yeter sayılar.....	115
3.4.7. Sermaye şirketleri arası kolaylaştırılmış birleşme.....	117
3.4.8. Küçük ve orta ölçekli şirketlere sağlanan kolaylıklar.....	118
3.4.9. Ticaret siciline tescil ve ilan.....	119
3.4.9.1. Genel olarak.....	119
3.4.9.2. Devrolunan şirketin tescil talebi.....	120
3.4.9.3. Devralan şirketin tescil talebi.....	123
3.5. Şirket Birleşmelerinin Hukuki Sonuçları.....	127
3.5.1. Tüzelkişiliğin sona ermesi.....	128
3.5.2. Tasfiyesiz sona erme ilkesi.....	129
3.5.2.1. Tasfiyenin doğuracağı problemler.....	130
3.5.2.2. Tasfiyesiz sona ermenin sonuçları .....	130
3.5.3. Alacaklıların haklarının korunması .....	130

3.5.4. İşçilerin korunması .....	132
3.5.5. Ortak sıfatının devamı ilkesi.....	132
3.5.6. Ortakların kişisel sorumlulukları.....	134
3.5.6.1. Sorumluluğun şartları .....	135
3.5.7. Külli halefiyet ilkesi.....	135
3.5.7.1. Külli halefiyet ilkesinin uygulama alanı.....	137
3.5.7.2. Külli halefiyet ilkesinin birleşmelere uygulanması.....	137
3.5.7.3. Mutlak malvarlığı hakları yönünden.....	138
3.5.7.4. Alacak ve borçlar yönünden.....	139
3.5.7.5. Sözleşmeler yönünden.....	140
3.5.7.6. Davalar yönünden.....	141
3.6. Birleşme ve Devir İşlemlerine Karşı Pay Sahiplerinin Dava Açma Hakkı .....	141
3.6.1. Ortaklık paylarının ve haklarının korunmasını inceleme (denkleştirme) davası.....	142
3.6.1.1. Konusu .....	142
3.6.1.2. Dava açma süresi.....	143
3.6.1.3. Davacı ve davalı sıfatı.....	143
3.6.1.4. Yetkili mahkeme .....	144
3.6.1.5. Dava giderleri.....	144
3.6.1.6. Davanın hukuki sonuçları.....	144
3.6.2. Birleşme kararının iptali davası.....	145
3.6.2.1. Konusu .....	145
3.6.2.2. Dava açma süresi .....	147
3.6.2.3. Davacı ve davalı sıfatı.....	147
3.6.2.4. Yetkili mahkeme.....	149
3.6.2.5. Dava giderleri .....	149
3.6.2.6. Davanın hukuki sonuçları.....	149
3.6.3. Birleşme İşlemleri Nedeniyle sorumluluk Davası.....	151
<b>4. ŞİRKET BİRLEŞMELERİNİN DİĞER MEVZUAT AÇISINDAN İNCELENMESİ.....</b>	<b>153</b>
4.1. Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Birleşme ve Devir.....	153
4.1.1. Birleşme ve devir.....	153
4.1.1.1. Vergili birleşmeler.....	155
4.1.1.2. Vergisiz birleşmeler (devir).....	156
4.2. Diğer Vergi Kanunları Açısından Vergili Birleşme.....	157
4.2.1. Gelir vergisi kanunu.....	157
4.2.2. Katma değer vergisi kanunu.....	157
4.2.3. Damga vergisi kanunu.....	157
4.2.4. Harçlar kanunu .....	158
4.2.5. Özel tüketim vergisi kanunu.....	158
4.2.6. 6183 sayılı kanun.....	159
4.2.7. Vergi usul kanunu.....	159
4.2.8. Taşıt alım vergisi kanunu.....	160
4.3. Sermaye Piyasası Kanunu Açısından Şirket Birleşmeleri ve Devralmaları.....	160
4.4. Rekabet Kanunu Açısından Şirket Birleşmeleri ve Devralmaları.....	162

4.4.1. Birleşme ve devralma sayılan haller ile hukuki geçerlilik kazanabilmesi için rekabet kurulundan izin alınması gereken birleşme ve devralmalar.....	164
4.4.2. Birleşme veya devralma sayılmayan haller.....	166
4.5. Borçlar Kanunu'na Göre Birleşme ve Devralmalar.....	167
4.6. Öneriler Sonuç ve Değerlendirme.....	168
<b>KAYNAKLAR</b> .....	176
<b>ÖZGEÇMİŞ</b> .....	186

## KISALTMALAR

<b>ABD</b>	: Amerika Birleşik Devletleri
<b>A.Ş.</b>	: Anonim Şirket
<b>BanK</b>	: Bankacılık Kanunu
<b>BirYön</b>	: Birleştirme Yönetmeliği
<b>bkz.</b>	: Bakınız
<b>E.</b>	: Esas
<b>ETTK</b>	: Eski Türk Ticaret Kanunu
<b>eSerPK</b>	: Eski Sermaye Piyasası Kanunu
<b>f.</b>	: Fıkra
<b>GVK</b>	: Gelir Vergisi Kanunu
<b>HAAO</b>	: Halka Açık Anonim Ortaklık
<b>H.D.</b>	: Hukuk Dairesi
<b>ÖTV</b>	: Özel Tüketim Vergisi
<b>ÖTVK</b>	: Özel Tüketim Vergisi Kanunu
<b>KDVK</b>	: Katma Değer Vergisi Kanunu
<b>KİT</b>	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
<b>KHK</b>	: Kanun Hükmünde Kararname
<b>Koop. K</b>	: Kooperatifler Kanunu
<b>KVK</b>	: Kurumlar Vergisi Kanunu
<b>Md.</b>	: Madde
<b>RKHK</b>	: Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
<b>SerPK.</b>	: Sermaye Piyasası Kanunu
<b>SMM</b>	: Serbest Mali Müşavir
<b>SPK</b>	: Sermaye Piyasası Kurulu
<b>Teb.</b>	: Tebliğ
<b>TEDAŞ</b>	: Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
<b>TBK</b>	: Türk Borçlar Kanunu
<b>TMK</b>	: Türk Medeni Kanunu
<b>TBMM</b>	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
<b>T.T.S.G</b>	: Türk Ticaret Sicili Gazetesi
<b>TTK</b>	: Türk Ticaret Kanunu
<b>Vd.</b>	: Ve devamı
<b>VUK</b>	: Vergi Usul Kanunu
<b>YMM</b>	: Yeminli Mali Müşavir

## TİCARET ŞİRKETLERİNDE BİRLEŞME VE DEVRALMA

### ÖZET

“Ticaret Şirketlerinde Birleşme Ve Devralma” adlı bu çalışmanın amacı, son dönemlerde neredeyse her gün gündemde olan şirket birleşmeleri ve devralmalarıyla (satın almalarla) ilgili temel kavramların incelenmesi, birleşmelerin ve devralmaların temel nedenlerinin tespit edilmesi, birleşmenin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için dikkat edilmesi gereken faktörlerin ortaya konması, birleşme sürecindeki aşamaların belirlenmesi, birleşme ve satın almaların avantaj ve dezavantajlarının tespit edilmesi, birleşmelerin önündeki engellerin irdelenmesi ve birleşmelerin ortaya çıkarabileceği sorunlara dikkat çekilerek birleşmelerin başarılı bir şekilde yürütülmesi için üzerinde durulması gereken etmenlerin incelenmesidir. Ayrıca bu süreç irdelenip ortaya konulurken, 6102 Sayılı TTK’nın birleşme ve devralmalarla ilgili düzenlemeleri ve bu düzenlemelerin ihtiyaçlara cevap verip vermediğinin ele alınması ile mülga TTK ve yürürlükteki TTK’nın ne tarz düzenlemeler getirdiğinin mukayese edilerek açıklığa kavuşturulmasıdır.

**Anahtar Kelimeler:** *Ticaret Şirketleri, Birleşme, Devralma (Satın alma)*

## MERGER AND ACQUISITION IN COMMERCIAL COMPANIES

### ABSTRACT

The purpose of this study named as “Merger and Acquisition in Commercial Companies” is to investigate the fundamental concepts relating with company Mergers and acquisitions (purchasing) which are on the agenda almost everyday in recent times, to determine basic reasons for mergers and acquisitions, to reveal the factors required to be paid attention to in order to carry out merger process in a healthy way, to specify the stages during the merger process, to determine the advantages and disadvantages of mergers and acquisitions, to evaluate the obstacles in front of mergers, and to investigate the particulars to focus on by emphasizing the problems that can be caused by mergers, in order for mergers to be carried out in a successful way. Furthermore, while this process is investigated and revealed, it is also aimed to evaluate the regulations relating with mergers and acquisitions as specified in Turkish Code of Commerce with no 6102 and to investigate whether these regulations answer to the needs or not and to provide clarity by comparing the type of regulations brought by abrogated Turkish Code of Commerce and the effective Turkish Code of Commerce.

**Keywords:** *Commercial companies, Merger, Acquisition (Purchasing)*

## 1. GİRİŞ

Birleşme, devralma, bölünme ve tür değiştirme gibi şirket yeniden yapılandırılmaları, farklı hukuk dalları bakımından farklı anlamlar taşımaktadır. Her hukuk dalının şirket yeniden yapılandırılmalarıyla ilgilenmesinin amacı farklıdır. Ticaret Hukuku öncelikle ortakların, daha sonra alacaklıların ve çalışanlara haklarının korunmasını amaçlar. Vergi Hukuku ise şirket bilançosundaki gizli rezervlerin (değer artışlarının) vergilendirilmesiyle ilgilenir. Rekabet Hukuku, şirket yeniden yapılandırılmalarıyla bir piyasada hakim durumda teşebbüs yaratılması veya teşebbüsün mevcut hakim durumunun güçlendirilmesi sonucunda rekabetin önemli ölçüde sınırlandırılmasını önlemek ister. Dolayısıyla, rekabet hukuku şirket üzerindeki kontrolün kalıcı olarak değişip değişmediği üzerine odaklanmaktadır.

Şirket yeniden yapılandırılmalarına çeşitli hukuk dalları, bu işlemleri kendi amaçları doğrultusunda ele alarak kendilerine özgü kavramlar üretmişler; dolayısıyla kendine özgü kurallar ve hukuki sonuçlar ortaya koymuşlardır. Aynı kavram, Ticaret Hukuku, Vergi Hukuku ve Rekabet Hukuku bakımından farklı anlamlara sahiptir. Örneğin, "devir" kavramı, kendine özgü şartları olan bir vergi hukuku kurumudur. Ticaret Hukuku bakımından birleşme ister yeni kuruluş yoluyla ister devralma yoluyla gerçekleştirilsin Vergi Hukuku açısından devir olarak nitelendirilebilir. Benzer şekilde; tür değiştirmeler, ticaret hukuku bakımından ayrı bir kurum olarak kabul edilirken, vergi hukuku bakımından devir kavramı ile özdeş kabul edilmiştir. Rekabet Hukuku bakımından birleşme ve devralma kavramları, teşebbüs üzerindeki kontrolde kalıcı değişiklik olarak tanımlanarak, bu kavramların Ticaret Hukuku ve Vergi Hukukundaki karşılıklarından tümüyle farklı kendine özgü bir anlama büründürülmüştür.

Son yıllarda -küresel rekabet olgusunun da etkisiyle- şirket birleşmelerinin sayısının hızla arttığı görülmektedir. Bu gelişime paralel olarak, TTK'nın 134

ve devamı maddelerinde ticaret şirketlerinin birleşmesine ilişkin yeni hükümler öngörülmüş, bu alanda birçok yenilik getirilmiştir. Bu açıdan TTK'nın birleşmeyi düzenleyen hükümleri; mülga TTK'dan belirgin biçimde ayrılmakta, mülga TTK'nın eksik ve karmaşık düzenlemelerini esastan değiştirmektedir. Özellikle mülga TTK'daki türler arası birleşme yasağının büyük ölçüde yumuşatılması ve alacaklıların korunması bakımından malvarlıklarının ayrı yönetilmesi ilkesinden uzaklaşılması TTK'nın reform niteliğinde düzenlemeleri arasındadır. Malvarlıklarının değerlendirilmesinde ortaya çıkan küsuratın atılması karşılığında denkleştirme ödenebilmesi ve birleşmeye karşı olan ortağın ayrılma akçesi olarak şirketten çıkabilmesi veya çıkarılabilmesi, kanun koyucunun birleşme konusunda modern şirketler hukuku anlayışını dikkate alarak getirdiği yeniliklerden bazılarıdır. Küçük ve orta ölçekli şirketler ile sermaye şirketlerinin kolaylaştırılmış şekilde birleşmelerine olanak tanınması, birleşmenin güvenli ve şeffaf bir biçimde gerçekleşmesine olanak sağlayan hükümler kanun koyucunun yeni yaklaşımının birer ürünüdür. Özetle, TTK'nın birleşmeyi düzenleyen hükümleri çağdaş, birleşmeye katılan şirketlerin ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran ve menfaatler dengesini gözetilen bir anlayışla hazırlanmıştır.

TTK'da düzenlenen üç tür yeniden yapılandırma modelinden birleşme kurumunun incelendiği çalışmamızın amacı TTK'nın birleşmeye ilişkin 134-158 ve 191-194 maddelerini incelemek ve yorumlamaktır. O nedenle sermaye piyasası, rekabet ve sair mevzuattaki birleşme düzenlemelerine sadece belirli noktaların açıklığa kavuşturulması amacıyla ve sınırlı olarak değinilmiştir.

Çalışmamız giriş ve sonuç bölümü dışında üç bölüme ayrılmıştır. Çalışmamızın birinci bölümünde; ticaret şirketlerinde birleşmeyle ilgili kavramsal çerçeve bölüm başlığı altında, ticaret şirketlerinin türleri, birleşme ve devralma, birleşme ve devralmaların tarihsel gelişimi, şirket birleşme ve devralmalarının ekonomik yönden sınıflandırılması,

İkinci bölümde ise; TTK'ya göre şirketlerin birleşmesi ve devralınması bölüm başlığı altında, TTK'ya göre şirket birleşmelerinin türleri, TTK'ya göre şirket birleşmelerinin unsurları, TTK uyarınca geçerli birleşmeler,



TTK'da geçerli birleşmelerin yasal prosedürü, TTK uyarınca şirket birleşmelerinin sonuçları, birleşme ve devir alma işlemlerine karşı pay sahiplerinin dava açma hakkı,

Nihayet son bölüm olan üçüncü bölümde ise; şirket birleşmelerinin diğer mevzuat hükümleri ve uygulama açısından sonuçları bölüm başlığı altında, Kurumlar Vergisi Kanunları açısından vergili birleşme, diğer vergi kanunları açısından vergili birleşme, Sermaye Piyasası Kanunu açısından şirket birleşmeleri ve devralmaları, Rekabet Kanunu açısından şirket birleşmeleri ve devralmaları, Borçlar Kanununa göre birleşme ve devralmalar, uygulamada şirket birleşmeleri ve devralmalarının avantajları ve dezavantajları, şirket birleşmelerinde karşılaşılan sorunlar ve başarısızlık nedenleri, şirket birleşmeleri ve devralmaların önündeki engeller üzerinde durularak çalışmamız tamamlanmıştır.

## BÖLÜM BİR

### 2. TİCARET ŞİRKETLERİNDE BİRLEŞME VE DEVRALMALARLA İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE

#### 2.1. Şirket Kavramı ve Şirket Türleri

Yürürlükteki hukukumuzda şirketler; Türk Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve özel kanunlarda düzenlenmiştir. Türk Borçlar Kanunun'da düzenlenen şirket tipi adi şirket olarak karşımıza çıkmaktadır (TBK md. 620 - 645). Tüzel kişiliği olmayan tek şirket tipi adi şirkettir. Bundan dolayı da adi şirketin kuruluşunda diğer şirketlerde olduğu gibi sıkı kurallar ve formaliteler yoktur. Adi şirket Türk Hukukunda başlı başına ayrı bir şirket tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki; bir şirket, TTK'da düzenlenmiş şirketlerin belirleyici özelliklerini ve niteliklerini taşııyorsa TBK'da düzenlenen adi şirket hükümlerine tabi olmaktadır ( TBK md. 620, f. 2). Bu nedenle adi şirket ve adi şirkete ilişkin hükümler genel ve toplayıcı karakter taşımaktadır. Bir başka deyişle, adi şirket kuralları ihtiyaç halinde TTK'da düzenlenen ticaret şirketlerine de uygulanacaktır.

TTK'nın ikinci kitabında düzenlenmiş olan şirketler; kollektif şirket, komandit şirket, anonim şirket, limited şirket ve kooperatif olarak karşımıza çıkmaktadır. TTK'da düzenlenen bu şirketler ticaret şirketleri olarak da adlandırılmaktadır. Ticaret şirketlerinin kanundaki düzenlemesinde ilk önce genel hükümlere (TTK md. 124-210) daha sonra, bahsedilen şirket tipleriyle ilgili ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir (md. 211-644). Kooperatif şirket, 1969 yılında çıkarılan 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nda düzenlenmiştir.

Hukukumuzda şirketler; sadece TTK'da ve TBK'da düzenlenmiş olmayıp, Kooperatifler Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu, Sigortacılık Kanunu, Bankacılık Kanunu gibi diğer özel kanunlarda da düzenlenmiştir.

Türk hukukunda şirketlerle ilgili esas ve daha genel nitelikte düzenlemeler TBK ve TTK'da yer almaktadır. Özel kanunlardaki düzenlemeler, kooperatifler dışında, bu kanunlarda yer almayan yeni bir şirket tip öngörmemekte, düzenlediği alanın özelliğine ilişkin olarak orada faaliyet gösterecek belli şirket tipinin (ki bu büyük çoğunlukla anonim şirkettir) TTK'dakine ek olarak taşınması gereken koşullarını ve özelliklerini belirlemektedir.

Şirketlerin sınıflandırılması; tüzel kişiliğe sahip olma, şahıs şirketi-sermaye şirketi olma, sınırlı sorumluluk- sınırsız sorumluluk veya düzenledikleri kanunlar açısından farklı kombinasyonlarda yapılabilmektedir. Bu sınıflandırma şirketlerin farklı özelliklerine göre arttırılabilse de doktrinde en yaygın tasnif, şirketlerin düzenledikleri yasal düzenlemeler ve tabi oldukları kanunlar çerçevesinde yapılmaktadır (Pulaşlı, 2017: 6). Buna göre, şirketleri aşağıda anlatılacağı üzere kısaca; TBK'ya ve TTK'ya tabi şirketler ana başlığı altında sınıflandırmayı tercih ettik. Aşağıda şirket kavramı ve unsurlarından sonra, TBK'ya ve TTK'ya tabi şirketler üzerinde durulacaktır.

### **2.1.1. Genel olarak şirket kavramı ve unsurları**

İnsanlar çeşitli amaçlarla veya belli bir amaç olmaksızın tesadüfen bir araya gelebilmektedirler. Örneğin bir yere gitmek üzere bir otobüs veya bir uçakta yer alan insanlar veya bir tiyatro oyununu veya futbol maçını izlemek için bir arada bulunan insanlar rastgele bir araya gelmişlerdir. Bu topluluğu oluşturan kişiler sürekli amaçlı, belli bir birlik oluşturmak için toplanmamışlardır. Bu gibi topluluklar, topluluğu oluşturan kişilerin içinde buldukları ortam tarafından yaratılmışlardır. Bu itibarla, bu gibi şahıs toplulukları hukukun konusunu oluşturmazlar (Pulaşlı, 2017:3).

Buna karşın insanlar dernek, vakıf ve şirket gibi bir amacı olan topluluklar içinde de bir araya gelebilmektedirler.

Bu insan topluluklarından vakıf ve dernekler, insanların belirli bir amaç için sürekli biçimde bir araya gelmelerini ifade etmekle birlikte, bunlarda ticari amaç güdülmez. Dernek ve vakıflar ticari olmayan amaçlarla kurulurlar. Bu amaçlar

hayır, kültür, spor, eğlence, bilim, sanat, yardımlaşma vs. olabilir (TMK md. 56; md. 101). Dernek ve vakıflar tüzel kişiliğe sahiptir (TMK md. 56; md. 101).

İzah edildiği üzere; kişilerin bir amaç etrafında toplanmalarını ifade eden şirket kelimesinin sözlük anlamı çok geniştir (Pulaşlı, 2017:3). Buna karşılık kişilerin belli bir amaçlı ve iradi olarak oluşturduğu topluluklardan şirket ise; ticari ve ekonomik maksatlı birleşimlerdir. Yani ticaret şirketi, kavram olarak en genel bakışla; belirli bir ticari kazanç elde edip paylaşma amacı taşıyan birleşmeleri ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle, şirketler hukukunun konusunu, iktisadi amaç güden ortaklıklar teşkil etmektedir.

Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve diğer özel kanunlarda şirketle ilgili ayrıntılı düzenlemelere yer verilmekle birlikte hukukumuzda şirket kavramı, bütün şirket tiplerini kapsayacak açıklık ve genellikte tanımlanmamıştır. Buna karşılık, TBK md. 620’de ise adi şirket tanımlanmıştır. TBK md. 620’deki bu tanım, her ne kadar öğretilerde bugüne kadar şirket kavramı açısından genel bir tanım olarak kabul edilmekte ise de (Bahtiyar, 2017:15) 6102 Sayılı Kanun ile birlikte artık tek kişi ile kurulabilen tüzel kişi şirketleri de mümkün hale gelmiştir. Buradan hareketle bugüne kadar öğretilerde benimsenen tanımda (Bahtiyar, 2017:15), “iki ve ya daha fazla kişinin mal veya emeklerini belli bir amaçla birleştirmek suretiyle oluşturdukları ortaklık” her ne kadar şirketin tanımı olarak kabul edilmiş ise de, bu genel yaklaşımı tek kişi ile kurulabilen anonim şirket ve limited şirketler karşısında eleştirmek mümkündür.

Şirketlerde amaç her zaman ekonomik veya ticaridir. Başka bir amaç olamaz. Aksi halde, yani ekonomik amaç güdülmezse şirketin dernek ve vakıfla olan amaçsal farklılığı ortadan kalkar. Bu nedenle şirkette ekonomik amaç önemlidir (Bahtiyar, 2017:15).

TBK’deki şirket tanımına göre ortaklığın unsurlarını şu şekilde belirlemek mümkündür: 1. Kişi unsuru, 2. Sözleşme unsuru, 3. Sermaye unsuru, 4. Ortak amaç unsuru, 5. Ortak amaca ulaşmak için eşit ve aktif biçimde ortak çaba gösterme unsuru (affectio societatis) olarak karşımıza çıkan bu unsurları sırasıyla aşağıda inceleyelim (Bahtiyar, 2017:15).

### 2.1.1.1. Kişi unsuru

Şirketin oluşabilmesi için kural olarak en az iki kişinin bir araya gelmesi gerekmektedir. Öte yandan, yeni TTK'da -mülga kanunun aksine- anonim şirketlerin kuruluşunda aranan en az 5 ortak ve limited şirketlerin kuruluşunda aranan en az 2 ortak şartı kaldırılmıştır. Başka bir ifadeyle yeni dönemde Anonim ve limited şirketler artık bir ortakla dahi kurulabilecektir (TTK md. 338, f. 1; TTK md. 573, f. 1).

Aynı şekilde adi şirket, kollektif veya (adi) komandit şirket gibi şahıs şirketleri asgari 2 kişi ile kurulabilmektedir. (TBK md. 620 ; TTK md. 211, 304). Kooperatiflerde ise kurucu sayısı 7'dir (Koop. K. md.2). Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirkette ise 5'tir (TTK md. 568, f. 2).

Ortak sayısının üst sınırı anlamında genel bir kural yok ise de istisnai olarak limited şirketlerde buna üst sınır getirilmiştir. Şöyle ki, bir limited şirket maksimum elli ortaklı olabilir (TTK md. 574, f. 1). Ancak bu üst sınırın aşılması durumunda uygulanacak yaptırım konusunda kanunda açık bir düzenlemeye de yer verilmemiştir. Anonim şirketlerde, limited şirketin aksine herhangi bir üst sınır yoktur; fakat ortak sayısının 500' ü aşması durumunda, şirket paylarının halka arz edilmiş sayılması ve şirketin halka açık şirket gibi işlem görmesine ve bu hükümlerin uygulanmasına yol açar (SerPK. 16/1) (Bahtiyar, 2017:15).

Şirketlerde ortak olarak bulunmak için gerçek veya tüzel kişi olmak kural olarak bir farklılık yaratmaz. Başka bir ifadeyle şirket tiplerinin hepsinde kural olarak hem gerçek kişiler hem de tüzel kişiler ortak olarak yer alabilir. Ancak bazı şirketlerde belirli bazı sınırlamalar da yok değildir. Örnek olarak, kollektif şirket ortaklarının tamamı gerçek kişi oluşmak zorundadır (TTK md. 211). Komandit şirkette ise, komanditer ortak gerçek veya tüzel kişi olabilirken komandite ortak sadece gerçek kişi olmak zorundadır (TTK md. 304, f. 3). Bu sınırlandırmanın sebebi, belirtilen ortakların şirket borçlarından dolayı sınırsız sorumlu olmalarıdır. Kanun koyucu, sınırsız sorumluluğu, tüzel kişilik yapısıyla bağdaşır nitelikte görmemiştir (Bilgili ve Demirkapı, 2018: 3).

Medeni Kanun'un ehliyeteye dair kuralları şirket ortağı olmada da geçerlidir (Bahtiyar, 2017:16). Şöyle ki, tam ehliyetliler kendi başlarına bir şirkette kurucu veya ortak olabilirler. Sınırlı ehliyetsizler ise yani küçük ve kısıtlılar veli veya vasilerinin vasıtasıyla (kanuni temsilcilerinin izniyle) şirkete kurucu veya ortak olabilirler. Hakimler, noterler, devlet memurları ve avukat gibi şahıslar icra ettikleri görev veya konumları icabı bazı sınırlamalara tabi tutulmuştur. Örneğin, devlet memurları kollektif şirkete ortak veya komandit şirkette komandite ortak olamazken; anonim, limited ve kooperatif şirkete ortak olabilirler; ancak bunların yönetim kurulunda görev alamazlar. Noterler de memurların uydukları statüye tabidirler. Avukatlar kollektif şirkette ve komandite şirkette komandite ortak olamazlar. Buna karşın anonim, limited ve kooperatif şirketin yönetim ve denetim kurullarında görev üstlenebilirler (Bahtiyar, 2017:16).

#### **2.1.1.2. Sözleşme unsuru**

Şirket, tesadüfi veya rastgele bir birleşme değildir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi şirket, ticari kazanç elde etmek amacıyla bir araya gelen kişilerce oluşturulur. Bu nedenle şirket kural olarak en az iki veya daha çok kişinin aralarında akdettikleri şirketsözleşmesine istinaden kurulur.

Şirket bir sözleşme ilişkisi olduğu içindir ki TBK'da sözleşme ilişkileri kapsamında ele alınmıştır. Ancak belirtmeliyiz ki, şirket sözleşmesi iki taraflı akitlerden farklıdır (Bahtiyar, 2017:17-18). Şöyle ki; satım akdi gibi sözleşmelerde, daima bir satıcı bir alıcıdan oluşan iki taraf vardır. Bu her zaman böyle olmak zorundadır. Buna karşın şirket sözleşmesinde bazen iki taraf bulunabildiği gibi çoğu kez ikiden fazla taraf vardır. Bu sayının kural olarak bir sınırı yoktur. O halde şirket sözleşmesini normal borçlar hukuku sözleşmelerinden ayırt eden özelliklerinden birisi, şirket sözleşmesi iki ya da daha fazla taraf arasındaki bir ilişkiye dayalı olurken, normal sözleşmelerde daima iki taraf bulunmaktadır. Diğer taraftan klasik borçlar hukuku sözleşmelerinde taraf menfaatleri birbirinin zıddıdır. Oysa ortaklık ilişkisinde elde edilen kar paylaşılacağından, geliri elde etmek bakımından ortak hareket etme, menfaatlerin aynı yönde olmasına sebep olmaktadır. Bu nedenle borçlar hukukuna tabi

sözleşmelere uygulanan kurallar şirket sözleşmelerine direk olarak uygulanamaz. Zira aralarında ilişkinin tesis edilmesi bakımından yapısal farklılık vardır.

Bununla birlikte, TBK'nın sürekli borç ilişkilerine dair temel esasların şirket sözleşmesinde de uygulama alanı bulacağı, şirket sözleşmesinin sürekli borç ilişkisi oluşturduğu ve bu sözleşmenin de rızai sözleşme olduğu yönünde görüş bildiren yazarlar da vardır (bkz. Şener, 2017: 3). Öyleyse TBK'nın hükümleri şirket sözleşmelerinde aynen uygulanamaz ise de uyduğu ve örtüştüğü ölçüde ve aksine özel bir düzenleme olmadığı durumlarda şirket ortaklığı sözleşmelerine de uygulanabilir demek mümkündür (Bahtiyar, 2001:70 vd.).

TBK'da öngörülen şirket -adi şirket- kural olarak kuruluşta herhangi bir şekle tabi olmadan kurulabilirken (TBK md. 620 vd.), TTK'da öngörülen şirketler kanunen; ancak yazılı sözleşme şartıyla kurulabilir (TTK md. 212; 305. md. f. 1; 335. md., 566. md. f. 1; 575. md.f. 1). Bundan dolayı, TBK'daki adi şirket yazılı, sözlü veya resmi şekilde kurulması mümkünken, TTK'daki şirketlerin, örneğin bir anonim veya limited şirketin kurulması için mutlaka yazılı şekle uyulması gerekir (Moroğlu, 2010: 757). Ticaret şirketlerinin hiç birisinin sözlü şekilde kurulması mümkün değildir.

Şirket sözleşmesinde yer alacak içerik bakımından adi şirketlere ilişkin TBK'da herhangi bir düzenleme yoktur. Bundan dolayı adi şirket sözleşmesinin tarafları, asgari içerik konusunda herhangi bir sınırlamaya tabi olmadıkları gibi, belli bir kalıba uymak zorunda da değildirler (Bahtiyar, 2017:19).

Buna karşın TTK'da öngörülen şirket sözleşmelerinin asgari kapsamı yani minimum içeriği yasada açıkça belirlenmiştir. Bu şirketlerin kurucuları şirketi, TTK'da öngörülen en az içeriğe uyarak kurabilirler. Ancak ilave konu ve kayıtlar koyarak şirket sözleşmesinin kapsamını genişletebilirler. Ancak her halde TTK'da öngörülen asgari sözleşme içeriğine yer verilmelidir.

### **2.1.1.3. Sermaye unsuru**

Bir şirket, hangi alanda hangi amaçla kurulmuş olursa olsun hedefine ulaşabilmesi açısından belirli bir sermayeye ihtiyacı vardır. Sermaye olmaksızın şirketin

faaliyette bulunması ve amacını elde etmesi mümkün değildir. Bu açıdan bir şirkette sermaye en önemli unsurlardan olup, şirket ortaklarının her biri ortaklığa belli bir sermayeyi koymak zorundadır (Bilgili ve Demirkapı, 2018: 4-5).

Şirkete hem parasal, hem mal hem de emek gibi sermayeler getirilebilir. Parasal sermayeyi her türlü para, alacak ve kıymetli evrak oluşturur. Maldan oluşan sermayeyi ise taşınır ve taşınmaz mallar, fikri ve sınai haklar gibi değerler oluşturur. Bunlardan bir kısmı eski düzenlemede de yer almaktaydı; ancak özellikle elektronik ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler, yeni kanunla getirilmiş ve teknolojik gereksinimlere uygun düzenlemeler olarak nitelendirilebilir. Emek Sermayesini ise, ticari itibar, bilgi, müşteri çevresi, iş deneyimi oluşturmaktadır.

Hemen ifade etmeliyiz ki, her çeşit sermaye her tip şirkete getirilemez. Adi şirket, kollektif şirket ve komandit şirkete (komandite ortak) yukarıda belirtilen sermaye çeşitlerinin tamamı getirilebilirken; anonim şirket, limited şirket ve komandit şirkete (komanditer ortak) emek sermayesi olarak adlandırdığımız ticari itibar, bilgi, müşteri çevresi, iş deneyimi gibi unsurlar getirilemez. Anonim ve limited şirkete sadece parasal ve aynı sermaye unsurları getirilebilir. Komandit şirketlerde emek sermaye sınırlaması, sadece komanditer ortak bakımından geçerlidir. Yani komanditer ortak ticari itibar ve emeğini sermaye olarak getiremez; aynı veya nakdi sermaye taahhüt etmek zorundadır. Buna karşın komandite ortak şirkete her türlü sermayeyi koyabilir.

Bazı şirketlerde sermaye miktarları açısından asgari limit düzenlemesi ön görülmüştür. Yani yasada belirtilen en az sermaye tutarı ortaklarca karşılanmazsa o şirketler kurulamaz. Örneğin bir anonim şirketin kurulabilmesi için minimum elli bin TL (kayıtlı sermaye sisteminde en az yüz bin TL); limited şirketin kurulabilmesi için ise en az on bin TL getirilmelidir (TTK md. 332; md. 580, f. 1). Kanunen getirilen asgari rakamlar Bakanlar Kurulu kararıyla artırılabilir.

Asgari sermaye miktarı dikkate alındığında nitelikli anonim şirketlere ait özel düzenlemelerinde çok daha yüksek asgari sermaye limitleri getirilebilmektedir. Bunlar sermaye piyasası, bankacılık ve özel sigortacılık ile ilgili alanlardır. Asgari sermaye sınırının getirildiği şirketlerin, ortakların sorumluluğu sınırlandırılmış



olan şirketler olduğuna dikkat edilmelidir. Asgari sermayenin ve sınırlı sorumluluk ilkeleri arasında bu yönde bir bağlantı bulunmaktadır.

Adi, kollektif, (adi) komandit şirketlerde kanunen belli bir asgari sermaye sınırı getirilmemiştir. Ancak bunların ticari işletme için kurulmaları zorunlu olduğundan bu şirketlere konulacak sermayenin minimum ticari işletme oluşturacak düzeyde olması gerekmektedir.

#### **2.1.1.4. Ortak amaç unsuru**

Bu unsur; bir ticaret şirketini, dernekler ve vakıflardan ayırmada öne çıkan en belirleyici özelliktir. Dernekler ve vakıflar, daha çok manevi amaçlı tüzel kişilikler olmakla beraber, ortak amacı gerçekleştirmek için ticari işletme de işletebilirler. Böyle bir durumda ise, dernek kamu yararına kurulmuş dernek değilse, vakıf ise gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcamamak şartıyla tacir sıfatını kazanır (TTK md. 16) (Bahtiyar, 2017:22).

Ticari bir şirkette ortak amaç ve konu birbirinden ayrı kavramlardır. Amaç, şirketin maksat veya gayesini belirtir. Şirkette amaç her zaman bellidir: Kazanç elde edip bunu ortakları arasında paylaşmak. Konu ise şirketin faaliyet gösterdiği uğraşı sahasıdır. Örneğin, yollar, köprüler yapmak; otomobil üretmek ve satmak; havada veya karada yolcu yük taşımak vs. hep birer çalışma sahasıdır. Yani şirketin konusudur. Şirket amacına konusunda çalışarak ulaşır. Bir başka deyişle, şirket, belirlediği alanda çalışarak veya faaliyet göstererek kazanç elde eder ve bu ortaklar arasında paylaşılır. Böylelikle amaç gerçekleştirilmiş olmaktadır. Buradan hareketle konu ile amacın iç içe geçmiş bir bütün olduğu, konusuz amacın gerçekleşmesinin mümkün olmadığını söylemek mümkündür. Şirketin konusunun; kanuna, kişilik haklarına, ahlaka aykırılık taşımaması gerekmektedir (TBK md. 27).

Son olarak belirtelim ki, amaç bakımından kooperatifler açısından kanun koyucu daha farklı bir esas kabul etmiştir. Gerçekten de Kooperatifler Kanununun 1'inci maddesine göre kooperatif, *“tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve*

*kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir.”* şeklinde tanımlanmıştır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere, kooperatiflerin amacı gelir elde etmek ve geliri ortaklara paylaşmak olmasa da, amacın ekonomik nitelik taşıması gerekmektedir (Bahtiyar, 2017:21).

#### **2.1.1.5. Ortak amaca ulaşmak için ortak çaba gösterme (affectio societatis) unsuru**

Şirket ortaklarının her biri ortak amacın elde edilebilmesi için belli bir çaba ve gayret göstermelidir veya en azından şirket amacının gerçekleşmesi yolunda engelleyici tavır ve çaba içinde olmaması gerekir. Zira ortak çalışma iradesinin varlığı tüm ortakların menfaatinedir. Bu unsurla ortak amaç uğruna her bir ortak çalışma ve gayretini ortaya koymakta ve böylelikle bir katkı sağlanmaktadır. TBK 620. maddedeki tanım böyle bir unsur içermemekte ise de; bu unsur, yukarıda anlatılan unsurlara ilaveten doktrin tarafından kabul edilmiştir (Pulaşlı, 2017: 22). Ortak amacı gerçekleştirmek için ortakların eşit ve aktif şekilde, birlikte çaba göstermeleri gereğine ve ortaklığın başarıya ulaştırılması yönündeki niyete işaret eder (Şener, 2017:8-9).

Şahıs şirketleri denilen, adi, kollektif ve komandit şirketlerde amacın gerçekleşmesi ortakların çaba ve gayretine çokça bağlı olduğu için her bir ortak şirketi yönetir ve temsil edebilir (Bahtiyar, 2017:22). Yani şirketin iç ilişkideki ve dış ilişkideki işlerinin yürümesi doğrudan ortaklara bağlıdır ve ortaklar birlikte çaba ve gayret gösterirler. Buna karşın sermaye şirketlerinde, örneğin özellikle anonim şirketlerde ortak amaç uğruna birlikte çaba unsuru oldukça zayıftır. Çünkü anonim şirketlerde şirketin yönetim ve temsili ortak olan veya olmayan profesyonel yöneticilere bırakılmakta, diğerlerinden ise şirket işlerinin görülmesi noktasında herhangi bir çaba ve gayret beklenmemektedir (Bahtiyar, 2017:22). Sermaye şirketlerinde yönetici olmayan ortaklar esasen alacakları kar payıyla ilgilendiklerinden, yönetim ve temsil işleriyle ilgilenmezler. Bu işler şirket organlarına bırakılmıştır (Bahtiyar, 2017:22).

Bununla birlikte, çok zayıflamış da olsa, sermaye şirketlerinde bile bu unsurdan söz edilebilir; en azından, ortakların, şirketin amacının gerçekleşmesini önleyici veya zorlaştırıcı davranışlardan kaçınma yükümlülüğü vardır ve bu yükümlüğün temeli, yine affectio societatis'e dayandırılır (Bahtiyar, 2017:22).

### **2.1.2. Türk borçlar kanunda düzenlenen şirketler**

TBK'da ele alınan tek şirket adi şirkettir. Adi şirket, TBK'nın 620. maddesinde tanımlandığı üzere ; *“İki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşmedir.”* şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Kanun metninde de vurgulandığı üzere burada, şirketin temelini bir sözleşmeye dayandığı hususu öne çıkartılmıştır (Baştuğ, 1974:11). Kanun koyucunun bu tutumu bizce de yerindedir. Genel anlamda bir ortaklıktan bahsedebilmek için ortada mutlaka bir anlaşmanın, yani sözleşmenin bulunması şarttır. Çünkü iki veya ikiden fazla kişinin ortak amaçta birleşmeleri; ancak bir sözleşme sayesinde mümkün olmaktadır (Pulaşlı, 2017: 6).

Bir ortaklık, TTK'da ele alınan şirketlerin özelliklerini içermiyorsa, TBK'nın 620. maddesinin 2. fıkrasındaki hükümlerine tabi adi ortaklık sayılır (Bahtiyar, 2017:28).

Adi şirketin tüzel kişiliği yoktur. Basit ve yalın bir şirket tipidir. Kuruluşu formalitelere bağlı değildir. Adi şirket ilişkisinde sözleşmenin içeriğinin belirlenmesinde ortakların iradesine öncelik tanınmıştır. Bu nedenle TBK md. 620-645'deki hükümler istisnai birkaç hüküm dışında, yedek hukuk kuralı niteliğindedir. Yani ortaklar şirketteki ilişkilerin düzenlenmesi bakımından kanundan ayrılan kurallar benimseyebileceklerdir (Bilgili ve Demirkapı, 2018: 15).

Adi şirketin belli başlı özelliklerini şu şekilde saymak mümkündür.

\* Adi şirketin kanuni temeli Türk Borçlar Kanunu'na dayanır.

\* Bu şirketin tüzel kişiliği yoktur.

\* Adi şirket, belirli formalitelere bağlı olmadan herhangi bir şekilde kurulabilmektedir. Başka bir ifadeyle şirket sözleşmesi tarafların iradesine göre yazılı veya sözlü olarak düzenlenebilmektedir.

\* Bu şirkette ticaret unvanı kullanmak ve Ticaret Sicili'ne kaydolmak zorunlu değildir.

\* Adi şirkette kar ve zararın paylaşımı hususunda sözleşmede düzenleme varsa kar ve zarara katılma bu düzenlemeye göre yapılır. Sözleşmede kar ve zararın paylaşılması açısından herhangi bir düzenleme bulunmadığı hallerde ise ortaklar kar ve zarara -koymuş olduğu sermaye oranı dikkate alınmadan- eşit şekilde katlanır. Hemen ifade edelim ki, emeğini sermaye olarak getiren ortağın zarara katılmayacağı hususunda sözleşmeye hüküm koymak da mümkündür. Kar ve zararın ortaklar arasında hangi usule göre belirleneceği TBK'nın 623. maddesinde düzenlenmiştir.

\* Ortakların zarara katılmaları, bu ortaklıkta emredici bir kuraldır. Tüm ortakların şirket zararına katılma zorunluluğunun tek istisnası, emeğini şirkete sermaye olarak koyan ortağın, kazanca katılıp zarara katılmaması sözleşmede kabul edilebilir (TBK md.623/3). Eğer sözleşmede böyle bir hüküm yoksa emeğini sermaye olarak getiren ortak da zarara eşit şekilde katılmak zorundadır. Hemen ifade etmek gerekirse, sermaye olarak sadece emeğini koyan ortağın zarara katılmayacağı adi ortaklık sözleşmesinde kararlaştırılsa bile, bu sadece iç ilişkide ortaklar arasında hüküm ifade eder. Başka bir ifadeyle, adi ortaklıkta sözleşmede ne kararlaştırılsa kararlaştırılsın tüm ortaklar üçüncü kişilere karşı müteselsil ve sınırsız sorumludurlar (Pulaşlı, 2017: 27-28).

\* Adi şirketle ilgili; karar alma, yönetim, sorumluluk ve sair diğer düzenlemelerin tamamı TBK 623 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Burada genel çerçeve ile yetinip aşağıda TTK'ya tabi şirketleri de ana hatlarıyla inceleyeceğiz.

### **2.1.3. Türk Ticaret Kanunda Düzenlenen Şirketler**

TTK'da düzenlenmiş olan bu şirketlere -genel adıyla- ticaret şirketleri denilmektedir. Bu şirketlere ilişkin genel hükümler TTK'nın 124-133. maddeleri

arasında ele alınmıştır.

Ticaret şirketleri TTK'nın 124. maddesinde; kollektif şirket, komandit şirket, anonim şirket, limited şirket ve kooperatif şirketler olarak ele alınmıştır. Belirtmek gerekir ki saydığımız bütün ticaret şirketlerinin tüzel kişiliği de vardır. Bu yönüyle adi şirketten de ayrılırlar.

Ticaret şirketlerinin tüzel kişiliğe sahip olmasının sonuçlarını şu şekilde saymak mümkündür (Bahtiyar, 2017: 3-4) :

\* Tüzel kişiliğin, kendisini oluşturan kişilerden (ortaklardan) ayrı tacir sıfatı ve ticaret ünvanı vardır.

\* Ticaret şirketlerinin ayrı bir tüzel kişiliğinin olmasının bir sonucu da, ortaklardan ayrı bir malvarlığına sahip olmasıdır. Tüzel kişiliğin alacaklıları, öncelikle tüzel kişiye başvurarak, alacaklarının malvarlığından karşılanmasını talep edeceklerdir. Yani ortaklık borçlarından -doğal olarak- öncelikle ortaklığın kendisi sorumludur.

\* Tüzel kişinin, ortaklarından bağımsız olarak hem hak ehliyeti hem de fiil ehliyeti vardır (TTK 125/2 ve her bir şirketin temsiline dair kanun hükümleri).

\* Aynı şekilde tüzel kişinin merkezinin bulunduğu yerde ortaklardan ayrı bir yerleşim yeri de vardır. Her tüzel kişi ortaklığın bir merkezinin bulunması zorunlu olup bunun esas sözleşmede belirtilmesi de gerekmektedir.

\* Tüzel kişinin ortaklardan ayrı bir tabiiyeti yani vatandaşlığı da vardır. Vatandaşlığın hangi ölçüte göre belirlenmesi gerektiği konusu tartışmalı olup, bu konuda öne sürülen başlıca görüşler, ortaklık merkezinin bulunduğu yer teorisi, kuruluş teorisi ve kontrol teorisidir. Türk Hukukunda kuruluş teorisinin kabulü gerektiği görüşü için özellikle bkz. (Moroğlu, 2010: 499 vd.)

\* Tüm ticaret şirketlerinin, ticaret siciline kaydolmak mecburiyeti de vardır. TTK hükümlerine tabi olan ticaret şirketleri, aynı zamanda bilanço esasına göre defter de tutmak mecburiyetindedirler. (Kishalı, 1998: 2-3).

\* Ticaret şirketlerinde numerus clausus ilkesi geçerlidir. Daha yalın bir ifadeyle ticaret ortaklıkları sadece kanunda sayılı tiplerden seçilebilir ve buna göre kurulabilir. Kanunda sayılanlar dışında veya karma tipte yeni bir ortaklık oluşturulamaz (Bahtiyar, 2017: 48).

TTK'da düzenlenen ticaret ortaklıkları kendi içerisinde şahıs şirketleri ile sermaye şirketleri şeklinde kendi içinde ikiye ayrılır. TTK' nın 124/2. maddesine göre; kollektif şirket ve adi komandit şirket şahıs şirketi; anonim şirket, limited şirket ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket ise sermaye şirketi sayılır.

### **2.1.3.1. Şahıs şirketleri**

Şahıs şirketleri TTK ve TBK da düzenlenmiştir. Şahıs şirketlerinden olan adi şirket, TBK md. 620'de düzenlenirken; kollektif şirket ile adi komandit şirket ise TTK'nın 124 maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Şahıs ortaklıklarında ortakların kimlikleri ve sorumlulukları ön planda olduğundan ve ortak sayısı da az olmasından dolayı ortaklar arasında güven önemli bir rol oynamaktadır.

Şahıs şirketlerinde ortakların şirket borçlarından dolayı şahsi ve sınırsız sorumluluğu söz konusudur. Şirket ortaklarının alacaklılara karşı sorumluluğu, şirkete sermaye olarak getirmiş oldukları miktar ile sınırlı olmayıp şahsi malvarlıkları ile sınırsız ve müteselsilen sorumluluktur. Bu sebeple şirket ortaklarının şirkette devamlılığı şirketin sürekliliği açısından önem taşımaktadır. Beklenmedik zamanda ortaklardan birinin şirketten ayrılması, iflas etmesi, fiil ehliyetini kaybetmesi veya ölümü gibi sebepler ortaklığın itibarını ve sürekliliğini de sarsabilecektir.

Şahıs ortaklıklarında yönetim ve temsil genelde bütün ortaklar tarafından birlikte kullanılmaktadır. Ortaklık ana sözleşmesinin değişimi tüm ortaklar tarafından oy birliği halinde alınan karar mümkündür.

Şahıs ortaklıklarında -sermaye şirketlerinin aksine- sermaye paylara bölünmediğinden her bir ortak yönetim, denetim ve karar almada eşit oy hakkına sahiptir. Elbette bu durum esas sözleşmede farklı şekilde de düzenlenebilir. Şirkete yeni ortak alınması veya şirketten ortağın ayrılması ve esas sözleşmenin

değiştirilmesi gibi hallerde oy birliği aranır. Belirtmeliyiz ki ortakların birlikte karar alamaması gibi bazı hallerde bu değişiklikler için şüphesiz ki mahkeme kararına ihtiyaç duyulacaktır. Ortaklardan birinin ölümü veya iflası, esas itibariyle ortaklığın son bulmasına yol açar. TTK'ya göre şahıs ortaklıkları; kollektif ortaklık ve adi komandit ortaklıktan oluşmaktadır (Tekinalp vd., 1997: 22).

Kollektif ortaklık, bir ticari işletmeyi ticaret unvanı adı altında işletmek amacıyla, sadece gerçek kişiler arasında kurulabilen ve ortakların sorumluluğunun ortaklık alacaklılarına karşı sınırlandırılmamış olan şirkettir ( TTK md. 211).

Bu tanıma göre kollektif şirketler;

\* Bir ticarî işletme çalıştırmak amacıyla kurulabilirler,

\* Şirketin türünü ve ortaklardan birinin veya tümünün adını içeren ticaret unvanı kullanılmalıdır,

\* Bu ortaklığı sadece gerçek kişiler kurulabilir. Başka bir ifadeyle tüzel kişiler bu şirkete ortak olamazlar. Ayrıca kurucu ortak sayısı ile ilgili olarak kanunen düzenlenmiş bir üst sınır olmamakla birlikte kurucuların en az iki kişiden oluşması gerekmektedir. Yani bu şirket en az iki gerçek kişi ile kurulabilmekle birlikte bu sayı açısından üst sınır yoktur.

\* Kollektif Ortaklıkta, her bir ortak şirketin alacaklılarına karşı sıra ve miktar gözetilmeksizin tüm malvarlıkları ile sorumludurlar. Buradan hareketle alacaklılar şirket malvarlığından alacaklarını tahsil edememişler ise ortaklardan istediklerinin şahsi malvarlıklarına müracaat etme hakkına sahiptirler.

Komandit şirkette aynı kollektif şirkette olduğu gibi, bir ticaret unvanı adı altında ticari bir işletme işletmek amacıyla kurulur. Bu ortaklığı kollektif ortaklıktan ayıran en önemli husus şirket alacaklılarına karşı ortaklardan bir veya birkaçının sorumluluğu sınırlandırılmamış iken diğer ortak veya ortakların sorumluluğu ise belirli bir sermaye ile sınırlandırılmıştır. Şirket alacaklılarına karşı sorumlulukları sınırlandırılmamış olan ortaklara komandite ortak, sorumlulukları şirkete koyduğu veya koymayı taahhüt ettiği sermaye ile sınırlı olan ortaklara ise komanditer denir. Komandite ortakların, ortaklık alacaklılarına karşı sorumluluğu tıpkı kollektif şirketlerdeki gibi şahsi malvarlıkları iledir.

Komandit şirketler, Adi Komandit Şirket ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirket olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Belirtmeliyiz ki, Adi Komandit Şirket şahıs şirketi iken, Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirket ise sermaye şirkettir.

Komandit şirket gerçek kişiler arasında kurulabilmekle birlikte ortaklarından en az birinin gerçek kişi olması şartıyla gerçek ve tüzel kişiler arasında da kurulabilmektedir. Komandite ortağın sorumluluğu şirket alacaklılarına karşı şahsi malvarlıkları ile sınırsız sorumluluk şeklinde olduğundan bu ortağın gerçek kişi olması zorunlu olmakla birlikte (TTK md. 304) komanditer için bu zorunluluk yoktur. Başka bir ifadeyle komanditer ortağın sorumluluğu da sınırlı olduğundan dolayı komanditer ortak hem gerçek kişi hem de tüzel kişi olabilmektedir.

Komandit şirketlerde yönetim ve temsil komandite ortak tarafından yerine getirilir. Buna karşılık komanditer ortak veya ortakların, şirketi temsil ve yönetme yetkileri yoktur. Bununla birlikte hesap dönemi sonlarında şirket bilançolarını denetleme ve sermayeleri oranında da kar payı alma hakları vardır.

TTK md. 124/2’de şahıs ortaklığı sayılan kollektif ve adi komandit ortaklıkların benzer temel özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Bahtiyar, 2017: 5):

\* Kişi ortaklıklarında sermayeden çok ortakların kimlik, kişilik ve ilişkileri önem taşır. Birbirini tanıyan ve güvenen kişileri bir araya getirebildikleri için, ortak sayıları azdır ve büyük sermayeler toplamaya elverişsizdirler. Kanun, bu gruptaki ortaklıkların kuruluşu için asgari bir sermaye rakamı da öngörmemiştir.

\* Komandit şirketlerde komanditer ortak hariç, bu tarz ortaklıklarda ortaklığın borçlarından dolayı ortakların ikinci derecede ve sınırsız sorumluluğu (TTK 236-237, 317) nedeniyle ortaklar arasında -ortaklığın devamlılığı açısından- güven ilişkisi önem arz etmektedir.

\* Ortakların değişmesi veya sayılarının artması güvenli olmadığı için, girmek-çıkarmak ve pay devretmek oldukça zor ve kural olarak oybirliğine bağlıdır (bkz. TTK. 226/2, 253 vd.).



\* Ortaklık sözleşmesinin değiştirilebilmesi için kural olarak oybirliği gerekir. Oyçokluğu ile karar alınabilen hallerde de çoğunluk hesaplanırken, ortak (kafa) sayısına bakılır; yani ortakların koydukları sermaye payının miktarı önem taşımaz ve her ortak bir oy kullanır (TTK. 226/3, 309).

\* Ortakların kimler olduğu çok önem taşıdığı için, ortakların şirket yönetim ve denetimine etkin bir şekilde katılması ve işbirliği içerisinde davranması söz konusudur. Aksi kararlaştırılmadıkça tüm ortaklar yönetici sayılır; fakat ortaklar arasından veya dışarıdan yönetici atansa dahi, ortakların mutlak denetim hakları vardır (bkz. TTK. 218/1, 225, 308).

\* Ortakların kimliği ve kişiliği çok önem taşıdığı için, birinin ölmesi, fiil ehliyetini kaybetmesi veya iflas etmesi, ortaklığın sona ermesine yol açabilir (bkz. TTK. 243/1, 248-249,253, 254).

### **2.1.3.2. Sermaye şirketleri**

Sermaye şirketleri, hem gerçek veya hem de tüzel kişi ortaklardan oluşabilen, ortakların alacaklılara karşı sorumlulukları şirkete koymuş oldukları veya koymayı taahhüt ettikleri sermaye ile sınırlı olan, sermayesi de paylara bölünmüş olan şirketler olarak tanımlanabilmektedir. Ortakların şirketteki söz/oy hakkı ortaklığa getirmiş oldukları veya getirmeyi taahhüt ettikleri sermaye ile orantılıdır (Bahtiyar, 2017:6).

Hukukumuzda sermaye şirketi olarak nitelendirilen şirketler daha önce de bahsettiğimiz gibi; anonim şirket, limited şirket ve paylı komandit şirketten oluşmaktadır (TTK md. 124, f. 2). Bu şirketlerde şahıslardan ziyade sermaye öne çıkmaktadır (Bahtiyar, 2017: 5). Sermayesi öne çıkan bazı şirketlerde sermaye miktarları açısından asgari limit düzenlemesi ön görülmüştür. Yani yasada belirtilen en az sermaye tutarı ortaklarca karşılanmazsa o şirketler kurulamaz. Örneğin bir anonim şirketin kurulabilmesi için minimum elli bin TL, limited şirketin kurulabilmesi için ise en az on bin TL getirilmelidir (TTK md. 332; md. 580, f. 1).

Sermaye şirketlerinde şirket borçlarından dolayı ortakların malvarlıkları ile şahsi sorumluluğu yoktur. Başka bir ifadeyle alacaklılar şirket borçları nedeniyle ortakların kişisel malvarlığına müracaat edemezler (Bahtiyar, 2017:6).

Sermaye şirketlerinde ortaklığa getirilen sermaye, şirkette olan yönetimde söz sahibi olmada ve kar paylaşımında etkili olduğu gibi alacaklılara karşı sorumluluğun sınırında da etkili ve belirleyicidir. Yani ortakların hem hakları hem de borçları şirkete getirmeyi taahhüt ettikleri sermayeye göre belirlenir. Bir ortak şirkete ne kadar sermaye koymuş veya koymayı taahhüt etmiş ise elde edilen kardan da o oranda talep etme ve şirketin yönetiminde söz sahibi olma hakkına sahip olur. Aynı şekilde borçlardan dolayı da şirkete karşı sadece koymayı taahhüt ettikleri sermaye oranında sorumlu olur (Bahtiyar, 2017:6).

Sermaye şirketlerinde idare ve üçüncü kişilere karşı temsil şirketin organları aracılığı ile yerine getirilir. Yani, şirket yöneticilerinin mutlaka atanması gerekir. Yoksa şahıs şirketlerinde olduğu gibi (özden organ ilkesi) şirket ortakları kendiliğinden, şirket yöneticisi sıfatını kazanamazlar. Yine şahıs şirketlerinden farklı olarak ortaklar değil, sadece şirket yöneticileri rekabet yasağına tabidir (Bilgili ve Demirkapı, 2018: 18).

Şahıs şirketlerinin aksine sermaye şirketlerinde ortaklardan birinin ölmesi, fiil ehliyetini yitirmesi veya iflas etmesi kural olarak şirketin devamlılığına veya varlığına etki etmez.

Sermaye şirketleri ortakların malvarlığından ayrı ve bağımsız bir malvarlığına sahiptir. Bu tip şirketlerde sermaye oldukça önemlidir (Akşit, 1996: 18). Nitekim şirket üçüncü kişilere karşı itibar ve gücünü bizatihi şirketin kendi sermayesinden alır. Ortakların kişisel malvarlıkları ve itibarları şirket açısından doğrudan doğruya herhangi bir yarar sağlamamaktadır (Pulaşlı, 2017: 8).

Sermaye şirketleri; yukarıda da değindiğimiz gibi; anonim şirket, limited şirket, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketten oluşmaktadır.

#### a) Anonim Şirket

Anonim şirketler, üretim ve ekonomik yaşamda, kişilerin miktar itibarıyla en küçük tasarruf ve birikimlerinin dahi yatırıma dönüştürülebileceği, bu sayede

büyük girişimler ve yatırımlar gerçekleştirilerek iş olanaklarını sağlayan, hem ülke ekonomisine hem de şirket içi çalışanlara ekonomik anlamda katkı sunan şirketlerdir (Ataman, 2000: 71)

Sermaye şirketlerinden olan anonim şirketler, hem ekonomiye hem de ülkenin sosyal yönden gelişmesine önemli ölçüde katkı sunmaktadır (Bahtiyar, 2017:105). Sermaye şirketlerinde; ortakların sorumluluğunun sınırlı olması, ortak sayısında herhangi bir sınırlama olmaması, sermayenin paylara bölünmüş olması ve payların kolaylıkla devredilebilir olması nedeniyle bu şirketler yatırımcılar tarafından daha fazla tercih edilir durumdadır. Sermaye şirketleri içerisinde yer alan anonim şirket ise daha etkin ve önemli bir konumdadır (Bilgili ve Demirkapı, 2018: 167)

Anonim şirketler, bir unvan adı altında faaliyette bulunan, sermayesi paylara bölünmüş olan ve alacaklılara karşı sadece şirket mal varlığı ile sorumlu olan şirketlerdir. Şirket ortağının sorumluluğu sadece şirkete koymayı taahhüt etmiş olduğu sermaye ile sınırlı olarak şirkete karşıdır (TTK md.329, 355) (Bilgili ve Demirkapı, 2018: 167).

Kanun tarafından engelleyici ve yasaklayıcı bir hüküm bulunmaması şartıyla her tür ekonomik amaç ve konuda anonim şirket kurulabileceği TTK md. 331'de belirtilmiştir. 6762 sayılı mülga TTK md. 277'de anonim şirketlerin kuruluşunda aranan şirkette pay sahibi olan en az beş kurucu ortağın bulunması koşulu; 6102 Sayılı TTK ile birlikte kaldırılmıştır. Şöyle ki, 6102 Sayılı TTK md. 338'de belirtildiği üzere artık anonim şirket -mülga kanunun aksine- pay sahibi tek kişi ile dahi kurulabilecektir.

Bununla birlikte anonim şirket, çok sayıda ortağı ve büyük sermayeleri bünyesinde toplamaya elverişlidir. Şirkette pay sahibi olan ortak sayısı beş yüzü aşmışsa eğer bu durumda şirket halka açık anonim şirket hükümlerine göre işlem görecektir (SerPK16/1) (Bahtiyar, 2017:105).

Anonim şirketler sayesinde, yatırım yapacak derecede yüklü sermayeye sahip olmayan ihtiyat sahipleri de yatırım yapma ve büyük işlerin paydaşı haline gelme imkanına sahip olurlar. Bu sayede şirketin kazancından kar payına katılma imkanı da yakalarlar. Menkul kıymet borsalarının geliştiği ülkelerde şirket hisseleri

kolayca el değiştirdiğinden dolayı şirkete girmek ve çıkmak daha kolaydır (Bahtiyar, 2017:106).

Bununla birlikte anonim şirketlerin bir takım sakıncalarından da söz etmek mümkündür (Pulaşlı, 2017: 262-263) şöyle ki;

\* Anonim şirketlerde yönetimde çoğunluk ilkesi geçerli olduğundan bazı hallerde küçük gruplar –çoğu ortağın toplantılara da katılmamasından istifade ederek- azınlık olduğu halde örgütlenerek şirketin yönetimini ele geçirip şirketi kendi çıkarları doğrultusunda yönetip çoğunluk çıkarlarını zarara uğratabilirler.

\* Anonim şirketlerde sahip olunan ekonomik güç bu tip şirketlerde monopol eğilimi ve tehlikesini artırdığından dolayı rekabet ve serbest piyasa koşulları ortamını korumak ihtiyacı da gündeme gelmektedir. Bu kapsamda hukukumuzda bunu sağlamak amacıyla 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun kabul edilmiştir.

Anonim şirketlerin önemli sayılan belli başlı özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Pulaşlı, 2017:299 vd.):

\* Anonim şirketin tüzel kişiliği vardır.

\* Anonim şirketler ticaret ünvanı kullanmak zorundadırlar. şirketin ünvanında işletmenin iştigal ettiği alanın belirtilmesi ile “anonim şirket” ibaresinin varlığı şarttır.

\* şirket sermayesinin miktarı esas sözleşmede belirli olup paylara bölünmüştür. Bu sermaye bir anonim şirketin kurulabilmesi için minimum elli bin TL (kayıtlı sermaye sisteminde en az yüz bin TL ‘den aşağı olamaz. Kanunen getirilen asgari rakamlar Bakanlar Kurulu kararıyla artırılabilir.

\* şirkete ait borçlardan dolayı ortakların sorumluluğu ikincil ve sadece ortaklığa koymayı taahhüt ettikleri sermaye tutarı kadardır. şirket alacaklılara karşı kendi malvarlığı ile birincil dereceden sorumludur.

\* şirket kanunen yasaklanmamış her tür ekonomik maksat ve iştigal konusu için kurulabilir. Ultra vires kuralı 6102 Sayılı Kanun ile birlikte kaldırıldığı için,

işletme konusu artık hak ehliyetinin sınırını oluşturmamaktadır. Bu düzenleme ile beraber şirketin konusu hak ehliyetinin sınırı olmaktan çıkmış olup, şirketi temsil ve ilzama yetkili kişinin şirket konusu dışında ve buna aykırı olarak 3. şahıslarla işlem yapması halinde şirketin temsilciye karşı açacağı sorumluluk ve rücu davasının sınırını ortaya koymaktadır. Diğer bir ifadeyle, şirketin amaç ve konusu dışında işlem yapılması halinde dahi bu işlem nedeniyle şirket 3. kişilere karşı TTK md. 371/2 gereğince sorumlu hale gelir. Fakat bu durumda şirket, yetki ve sorumluluk sınırını aşan temsilciye karşı sorumluluk davası açma cihetine gidebilmekte ve bu yüzden uğramış olduğu zararların tazminini isteme hakkına sahip olmaktadır.

\* Anonim şirketin hukuki manada kurulması için ana sözleşmenin yazılı olarak tanzim edilip kurucu ortaklar tarafından imzalanıp bu imzaların noter tarafından onaylanması gerekir. Şirket ticaret siciline tescille tüzelkişiliğini kazanmış olur ve kuruluş aşaması da bu şekilde tamamlanmış olur. Şirketin kurulması, kurucu ortakların şirket kurmaya yönelik yapmış oldukları esas sözleşmenin noter veyahut ticaret sicil müdürüne onaylanması ile kurulmuş olur (TTK md. 335, f. I). belirtelim ki şirket esas sözleşmesi ticaret sicilinde tescil ve ilan edilmeden evvel bu aşamada ortakların hukuki durumu ön anonim şirket olarak nitelendirilmektedir. Ön anonim şirket denilen bu birliktelik şirketin kuruluş işlemleri devam ederken ortaya çıkmakla birlikte ortaklık sözleşmesi ticaret siciline tescil edilip şirket tüzelkişi hüviyetini edininceye kadar devam edecektir. Şu halde, ön şirket ortakların esas sözleşme etrafında bir araya gelerek şirket kurma iradelerini ortaya koyması ile başar şirket tüzelkişilik kazanınca da sona erer. Bu aşamada -ortaklar arasındaki ilişki açısından- ‘ön’ şirket dernek veya adi şirket olmamakla birlikte, hukuken bir elbirliği halinde mülkiyet kapsamında var olan bir ilişki ile açıklanmaktadır. Ön şirket ortaklarının (kurucuların), tacir sıfatı bulunmamaktadır. Henüz tüzelkişilik kazanılmadan önceki bu aşamada ortaklar arasında her ne kadar elbirliği mülkiyetine dair hükümler uygulanmakta ise de üçüncü şahıslara karşı adi şirket hükümleri geçerli olup kurucular üçüncü şahıslara karşı müteselsilen sorumludurlar. Anonim şirketin kuruluşunda geçerli olan bu durum kendisini TTK md. 355 f. 2’de göstermektedir. Aynı şekilde limited şirketler açısından da benzer bir düzenlemenin TTK md. 585 ile getirilmektedir (Bilgili ve Demirkapı, 2018: 198-199)

\* Sermaye koymayı taahhüt ederek ana sözleşmeyi imzalayan gerçek veya tüzelkişiler kurucu ortaklardır (TTK md.337).

\* Şirketin tüzelkişiliği ticaret siciline tescille vücut bulur. Tescil yapılmazdan evvel şirket adına üçüncü kişilerle muamele yapan ve taahhütte bulunan ortaklar üçüncü kişilere karşı şahsi olarak ve müteselsil biçimde sorumludurlar. Fakat bu aşamada dahi kurucu ortaklar muamele ve taahhütlerde bulunurken bu işlemleri kuracakları şirket adına yaptıklarını beyan etmişler ve şirkette ticaret siciline tescille tüzelkişilik kazandıktan sonra üç ay içerisinde bu muamele ve taahhütler bizatihi şirket tüzelkişiliğince kabul edilmişse artık üçüncü kişilere karşı sadece şirket sorumlu olacaktır. Şirket tüzelkişiliğince kabul edilmediği takdirde kuruluş masrafları kurucu ortaklarca karşılanır. Bu masrafları yapan ortakların diğer pay sahiplerine rücu hakkı da bulunmamaktadır.

\* Anonim şirketler, çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir ise de; yaygın olan iki ana sınıflandırmadır (Bahtiyar, 2017:113). Bunlardan ilki, özel hükümlere bağlı olup olmamaları açısından yapılan ve anonim ortaklıklara da uygulayabileceğimiz ölçüttür. Diğeri ise, halka açık olup olmamaları ölçütüdür. Buna göre; anonim şirketler ortak sayısına göre, halka açık olan ve halka açık olmayan anonim şirketler şeklinde türlere ayrılır.

Anonim ortaklıkların bir kısmı hakkında mevzuatta, öncelikle uygulanacak özel hükümler mevcut iken, diğer (özel düzenlemeleri olmayan) anonim ortaklıklar TTK hükümlerine bağlıdır (Bilgili ve Demirkapı, 2018: 181 vd.) :

Özel kanuna tabi anonim şirketler açısından, özel kanunlarda boşluk bulunan hallerde TTK hükümleri, genel hüküm olarak bu ortaklıklara da uygulanmaktadır.

Özel kanuna tabi ortaklık örneğine oldukça az sayıda rastlansa da şu sayılan anonim ortaklıklar kendi özel kanunlarına tabidir: Ereğli Demir Çelik Fabrikası A.Ş. Kanunu, T.C. Merkez Bankası Kanunu ve İller Bankası A.Ş. Kanunu gibi. Bu tarz anonim şirketler açısından öncelikle kendilerine münhasır kanunları uygulanır, özel kanunlarda boşluk bulunan hallerde TTK hükümleri genel hüküm olarak bu ortaklıklara da uygulanmaktadır.

Faaliyet Dallarına İlişkin Özel Düzenlemelere Bağlı Ortaklıklar: Ülke ekonomisi yönünden büyük önem taşıyan, bu nedenle büyük sermaye, sağlıklı işleyiş ve güven gerektiren bazı alanlarda veya sermaye piyasasında faaliyet gösterilmesi özel hükümlerle düzenlenmiş, bu alanlarda çalışacak ortaklıkların da anonim ortaklıklar tipinde örgütlenmesi zorunlu kılınmıştır.

Örneğin, Bankalar Kanunu'nda (md. 7) bankaların; Sermaye Piyasası Kanunu'nda piyasa işleticilerinin (md. 3/1,r ) , aracı kurumlarının (md. 43/1,a), yatırım ortaklıklarının (md. 49/1,a), portföy yönetim şirketlerinin (md. 55/1), ipotek finansmanı kuruluşlarının (md. 60/1), varlık kiralama şirketlerinin (md. 60/2), borsaların (md. 65/2,a), merkezi kayıt kuruluşunun (md. 81/1); Sigortacılık Kanunu'nda (md. 3/2) sigorta ve reasurans şirketlerinin; Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu'nda bu kanuna tabi şirketlerin (md. 5/a); Umumi Mağazalar Kanunu'nda (m. 2) işletici şirketlerin anonim ortaklık tipinde kurulması gerektiği düzenlenmiştir. Özel hüküm olmayan hususlarda, bu gruptaki anonim ortaklıklar için de, genel hüküm olarak TTK hükümleri uygulanır (TTK. 330, SerPK. 2/2, BanK. 1/2).

233 Sayılı KHK'ya Bağlı Ortaklıklar: Bu KHK., Kamu iktisadi teşebbüsü statüsünde olan anonim ortaklıklara dair düzenlemeler içermektedir. Kamu iktisadi teşebbüslerinin bağlı ortaklıklarının ve iştiraklerinin Anonim şirket şeklinde yapılması zorunludur (KHK., md. 2, b. 5-6). Bu kararnamede boşluk bulunan hallerde bu ortaklıklara da TTK. hükümleri uygulanacaktır (KHK. m. 23, b. 2; m. 28, b.4; TTK. 330).

Halka Açık Olup Olmama Açısından: Oldukça önemli sonuçları olan bu ayırımın temel önemi, halka açık anonim ortaklıkların (HAAO) öncelikle Sermaye Piyasası Kanunu ve ilgili mevzuatına tabi olması; SerPK ve ilgili mevzuatta düzenleme bulunmayan hallerde TTK'nın hükümlerinin uygulanmasıdır (SerPK. 2/2). Halka açık olmayanlar ise doğrudan TTK ve ilgili mevzuat hükümlerine tabidirler.

SerPK. 3/e uyarınca HAAO., payları halka arz edilmiş olan veya halka arz edilmiş sayılan ortaklıklardır. Şu halde halka açıklık niteliği, ya payların fiilen halka arzı ile ya da fiilen halka arz edilmese dahi, kanun gereği, payların halka arz edilmiş sayılması ile kazanılabilmektedir.

Halka arz: SerPK. 3/f'de halka arz tanımlanmış olup, bir şirket paylarını, hem kuruluşta hem de sermayesini artırdığı sırada halka arz edebileceği gibi bu ikisi dışında mevcut var olan paylarını da halka arz edebilir (Bahtiyar,1996: 84 vd.). Kuruluş sırasında halka arz, mülga kanun döneminde tedrici kuruluş usulüne göre teorik açıdan mümkün ise de, bu yöntem masraflı ve olduğundan, ayrıca Sermaye Piyasası Kanunu ile TTK'nın birlikte uygulanmasını iktiza eden kompleks bir mevzuata tabi olduğu içindir ki, kuruluşta halka arz yoluna uygulamada hiç başvurulmamıştı. Bu nedenle yeni kanun, bu tür kuruluşta yer vermemiştir (İmregün, 1989: 58 vd.).

Halka arz etmiş sayılma: Paylarını halka arz etmiş sayılmanın ölçütü, eSerPK. döneminde sadece ortak sayısının fazlalığı (iki yüz elliye aşması) iken, 6362 Sayılı (yeni) SerPK. 16/1, "Payları borsada işlem gören ortaklıklar ile pay sahibi sayısı beş yüzü aşan anonim ortaklıkların payları halka arz olunmuş sayılır. Bu ortaklıklar, halka açık ortaklık hükümlerine de tabi olurlar" hükmüne yer vermiştir. SerPK. ve ona dayanılarak çıkarılan SPK. tebliğleri, payların halka arzı konusunda özel ve ayrıntılı hükümler getirmiştir. Halka arz yolları ve denetimi, bu mevzuat hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır.

HAAO, halka kapalı AO'lara oranla bazı avantajlara ve dezavantajlara sahip olup, bu farklılıklar SerPK. ve ilgili mevzuatta düzenlenmiştir (SerPK. 16-33). Örneğin: kar payı avansı ödeme (md. 20); örtülü kazanç aktarımı yasağı (md. 21); kendi paylarını satın veya rehin alma (md. 22); önemli nitelikteki işlemler ve sonuçları (md. 23-27); bazı imtiyazların Kurul kararı ile kalkması (md. 28); genel kurul toplantıları, bunlara katılma ve oy kullanma (md. 29-30) gibi. Bu yönleriyle SerPK'nın, bazen TTK.'da olmayan hususlarda, bazen de TTK'dan farklı düzenlenmeler getirdiği görülmektedir.

Ayrıca halka açık şirketlerde "Kurumsal Yönetim İlkeleri" ve bu ilkenin uygulanma esasları ile şirketlerin bu açıdan derecelendirilmesi konusundaki kuralların SPK'ca belirleneceği düzenlenmiştir (TTK 1529). Gereçcede (N. 88), bu ilkelerin dört temele oturduğu açıklanmıştır: Şeffaflık, adillik, hesap verilebilirlik ve sorumluluk. SPK'nın uygun görüşü alınmak koşuluyla diğer kamu kurum ve kuruluşları da, kurumsal yönetim ilkeleri ile ilgili olarak kendi görev alanları kapsamında ayrıntıları belirleyebilir.



HAAO'lar da kendi içerisinde, pay senetleri borsada (Borsa İstanbul'da) işlem görenler (borsa şirketleri) ve görmeyenler şeklinde ikiye ayrılır. Borsa şirketleri, SerPK. yanında Borsa mevzuatına ve denetimine de tabidirler.

Borsaya kaydolma (kotasyon), eSerPK. döneminde, sermaye piyasası mevzuatında yer alan istisnalar dışında zorunlu değildi. Oysa SerPK. 16/2 hükmüne göre, payları borsaya açılmayan bir şirket, halka açık şirket halini almasından itibaren en geç iki yıl içerisinde borsaya başvurarak paylarını satışa arz etmek zorundadır; aksi halde Sermaye Piyasası Kurulu, şirketin talebini aramaksızın, ya şirket paylarının borsada işlem görmesi veya şirketi halka açık şirket olmaktan çıkarma hususunda her türlü kararı almaya yetkilidir (ayrıca bkz. SerPK. 33, f. 1 ve f. 4-5). Böylece, belirli bir süre sonunda da olsa, halka açıklık ile payların borsada işlem görmesi arasında ilişki sağlanması amaçlanmıştır.

TTK'nın ise, bazen halka açık olmaya, bazen de borsada kayıtlı bulunmaya sonuçlar bağladığı görülmektedir. Örneğin, m. 346, 360/1,361, 378, 411, 421/5, 430, 460, 487/1, 493-495 vd., 531, 559, 1527/5 ve 1529 gibi.

#### **b) Limited Şirketler**

Sermaye şirketlerinden bir diğeri de limited şirkettir ve TTK md. 573-644'te düzenlenmiştir. Bu şirkette de -tıpkı anonim şirkette olduğu gibi- ortakların sorumluluğu şirkete getirmeyi taahhüt ettikleri sermaye ile sınırlıdır ve aynı zamanda da zorunlu olarak asgari sermaye de öngörülmektedir (Tekinap, 2013: N.18-01). Bu şirket, yönetim ve işleyiş nedeniyle kolektif şirkete, asgari sermaye gösterilmesi zorunluluğu nedeniyle de anonim şirkete benzetilmektedir. Bu nedenle karma bir şirket tipidir (Yıldız, 2007:52, 63-65). Diğer şirketlerle karşılaştırıldığında, limited şirketin kişisel özellikler taşıyan bir sermaye şirketi olduğu kabul edilebilir (Taşdelen, 2012:74-75).

Limited şirket, hem gerçek kişi hem de tüzelkişi olabilen bir veya daha fazla kişi tarafından kurulan ve ticaret ünvanı kullanılması zorunlu olan, sermayesi şirket ana sözleşmesinde belirli olan ve payların tamamının toplamından oluşan; şirket ortaklarının şirket borçlarından dolayı şahsi malvarlıkları ile sorumlu olmayıp koymayı taahhüt ettikleri sermaye ile sınırlı olan, tüzelkişiliği olan bir ortaklık tipi olarak tanımlanmaktadır (TTK md. 573).

Bu tanımdan hareketle limited şirketin özelliklerini aşağıdaki gibi saymak mümkündür (Bahtiyar, 2017: 409 vd.):

\* Sermaye şirketidirler. Sermaye belirlidir. Yani şirket esas sözleşmesinde Kanunda belirtilen asgari sermaye miktarı belirtilmelidir. Şirketin sermayesini ortaklarca getirilmesi taahhüt edilen sermayelerin toplamı oluşturur.

\* Ortakların şirketin borçlarından dolayı sorumluluğu yoktur. Şöyle ki, ortak taahhüt ettiği sermaye payını ve esas sözleşmede belirlenen ek ödeme yükümlüğünü yerine getirmişse şirket alacaklıları borçlardan dolayı ortaklara başvuramaz. Buna karşın, sermaye borcu ve ek ödeme yükümlüğü yerine getirilmemişse taahhüt edilen miktarla sınırlı olarak ortakların şirket borçlarından sorumluluğu vardır. Ancak alacaklıların doğrudan ortaklara müracaat hakkı yoktur. Sermaye borcunun ve ek ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmesini isteme hakkı şirkete aittir.

\* Bu şirketin kurucuları gerçek veya tüzelkişi olabilirler. Kurucu sayısı kanunda asgari bir gerçek veya tüzelkişi olarak öngörülmüştür.

\* Limited şirketin bizatihi kendisi tüzelkişiliğe sahiptir. Bu yüzden ticaret ünvanı da şirket tüzelkişiliğine aittir.

\* Limited şirket kanunun emredici kurallarına aykırı olmamak şartıyla faaliyet alanını serbestçe belirleyebilir (md. 573, f. 3). Anılan hükümden limited şirketlerin her türlü işgal sahasında yer alabileceği anlamı çıkarılmamalıdır (Yıldız, 2007: 83). Bu anlamda örneğin Bankacılık Kanunu ve Sigortacılık Kanununa göre bankacılık ve sigortacılık yapamazlar. Bu saha anonim şirketlere özgülenmiştir. Dolayısıyla limited şirketler, başkaca özel kanunlarla mutlaka belli bir şirket tipine mahsus kılınmış faaliyet sahaları dışında çalışma konusunu belirleyebilecektir (Şener, 2017: 664). Örneğin eğitim, taşımacılık, yükleme ve boşaltma, pazarlama ve dağıtım alanlarında limited şirket kurulabilir. Esasen limited şirketler küçük ve orta ölçekli işletmeler için uygun bir şirket tipi olduğu için KOBİ'lerin çalışma sahaslarında sıklıkla rastlanırlar.

\* Limited şirketlerde ortak sayısı azdır. Uygulamada iki veya üçü pek aşmaz.

\* Limited şirket payları için kıymetli evrak niteliğinde belgeler çıkarılamaz. Pay durumunu temsil eden belgelerin çıkarılması - bu nama yazılı pay senedi dahi olsa- durumda değişikliğe yol açmaz. Şirketçe çıkarılan belgeler ortaklıktaki pay durumunu açıklamaya yarayan bu nedenle de kurucu etkiye sahip olmayan senetlerdir. Anonim şirketlerdeki nama ve hamiline yazılı pay senetleri gibi devir kabiliyeti yoktur. Limited şirketlerde pay için senet çıkarılsa dahi devir anonim şirketlerdekinden farklı bir hukuki rejime tabidir.

\* Limited şirketlerde ortak sayısı birden aşağı ve elliden yukarı olamaz. Ortakların daha önce belirttiğimiz gibi gerçek ve tüzelkişi olması açısından fark yoktur ( TTK md. 573-574). Gerek 6102 Sayılı TTK'da, gerekse ETTK md. 504'de, ortak sayısının elliden fazla olamayacağı düzenlenmiş olması karşısında (TTK 574/1), bu sayının elliden fazla olması halinde ise yaptırımının ne olduğu hususunda kanunda düzenlenme bulunmamaktadır. Kanunun gerekçesinde belirtildiği üzere, elli sınırına riayet edilmesi hususunda hem müdürler hem de genel kurul dikkat edip, özen göstermelidir. Sınırın aşılması durumunda hangi yaptırımın uygulanacağı hususuna ise içtihatlar karar verecektir.

Öğretide MOROĞLU, bu konuda açık bir hüküm olmamasını ve ortak sayısının elliye aşmasının yaptırımının gerekçede belirtildiği gibi içtihadı bırakılmasını eleştirmektedir (Moroğlu, 2016: 355) Yazar, bu gibi hallerde kanunda boşluk bırakılmayıp kanunen yumuşak bir infisah ve ya ceza müeyyidesinin kanun koyucu tarafından düzenlenmesi gerektiğini savunmaktadır (Moroğlu, 2016: 357).

YILDIZ, ortak sayısı ile ilgili olarak getirilen bu sınırlamanın gereksiz olduğunu, buna rağmen ortak sayısının elliye aşması halinde ise ellinin üzerinde olan devirlerin butlan/geçersizlik yaptırımının uygulanabileceğini ifade etmektedir (Yıldız, 2007:70). Yazar alternatif bir yaptırım olarak "TTK md. 628/2"nin uygulanmasını da önermiş idi. Fakat bu hüküm daha sonra, kanundan kaldırılmış bulunmaktadır (bkz. 6335 Sayılı Kanun).

BİLGİLİ/DEMİRKAPI'ya göre, eğer ortak sayısı elliye aşmışsa ya ortak sayısı elli ve daha altında bir sınıra çekilmeli ya da şirketin türü değiştirilerek şirket anonim şirkete evrilmelidir (Bilgili ve Demirkapı, 2013: 621-622).

ALIŞKAN ise, üst sınırın aşılmasının ortakları ilgilendirdiği ve onlara, TTK md. 636/ 3 uyarınca haklı sebeple şirketin feshini istemeye yönelik dava açma hakkını vereceği, mahkemenin şirkete durumunu düzeltmesi için vereceği süre içerisinde şirketin, ortak sayısını düşürme veya anonim şirkete dönüşme yoluyla feshi önleyebileceği görüşündedir (Alışkan, 2013:95-100).

Kanaatimizce; limited şirketlerde elli ortak sayısının aşılması durumunda BİLGİLİ/DEMİRKAPI'nın ortaya koymuş olduğu çözüm daha makul olup, şirketin bu durumda anonim şirkete dönüştürülmesi daha uygun olacaktır. Bu sayede ortaklık da ayakta tutulmuş olacaktır.

\* Limited şirkete kuruluşta asgari on bin Türk Lirası esas sermaye getirilmesi zorunludur. Asgari tutar Bakanlar Kurulu kararı ile on katı oranında da artırılabilir (TTK md.580).

\* Şirket sözleşmesinde intifa senetlerinin çıkarılması öngörülebilir; bu konuda anonim şirketlere ilişkin hükümler kıyas yoluyla uygulanır (TTK. md.584).

\* Limited şirketin hukuki manada kurulması için ana sözleşmenin yazılı olarak tanzim edilip kurucu ortaklar tarafından imzalanıp bu imzaların noter tarafından onaylanması gerekir. Şirket ticaret siciline tescille tüzelkişiliğini kazanmış olur ve kuruluş aşaması da bu şekilde tamamlanmış olur. Ortakların koymayı taahhüt ettikleri sermaye bedellerinin ödenme zamanı, yeri, ödenmemesi halinde ne şekilde tahsil edileceği, hiç ödenmeme durumunda yaptırımının ne olması gerektiği gibi hususlarda TTK'nın anonim şirkete ilişkin kuralları kıyasen uygulanmaktadır. Ancak hemen ifade edelim ki bunun bir istisnası da vardır. Şöyle ki, anonim şirketler için öngörülen ve tescilden önce ödenmesi zorunluluğu getirilen nakdi sermaye paylarının itibari değerinin en az yüzde yirmi beşinin ödenmesi hali limited şirketler açısından geçerli değildir.

#### c) Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketler

TTK md. 564'teki tanıma göre; sermayesinin paylara bölündüğü ve ortaklarının bir ya da birkaçının şirketin alacaklılarına karşı tıpkı kollektif şirket ortağı gibi

sorumlu olduğu, diğerlerinin de anonim Şirket ortakları gibi sınırlı sorumlu olan Şirket, sermayesi paylara bۆlünmüŐ Şirket olarak tanımlanır. Bu tanımdan çıkan unsurlar Şunlardır;

1-Sermayesi paylara bۆlünmüŐtür; oysa bu unsur, adi komandit Şirkette yoktur.

2-Ortaklardan ayrı bir ticaret ünvanı vardır.

3-Şirkette, sorumluluk açısından farklı durumda olan iki tür ortak vardır; asgari ortak sayısı beş olup, en az birisi komandite olmalıdır (TTK md. 568/2).

Komandite Şirketin kuruluşunda anonim Şirket hükümleri uygulanacaktır (TTK md. 569). Fakat TTK 566/2’de Bakanlık izni gerekmediği düzenlenmiştir. Kuruluş üç aşamadan geçer:

- Anasözleşmenin hazırlanması (TTK md. 567).
- İmza ve onay (TTK md. 566/1).
- Tescil ve ilan (TTK md. 565/2, 354, 355).

Paylı komandit Şirkette iç ilişkiler açısından; A.Ő.’lerde olduğu gibi, yönetim kurulu ve genel kuruldan teşekköl eden iki zorunlu organ söz konusudur (TTK md. 565/2). Zira, TTK A.Ő.’lerde denetçiyi zorunlu organ olmaktan çıkarmıŐtır. Şirketin denetimi, AŐ. hükümleri uyarınca yapılır.

Şirketin yönetim ve temsili, komandite ortaklara aittir; A.Ő. hükümleri burada da uygulanır (TTK md. 570, 565, 318). TTK md. 571 uyarınca, yönetim ve temsile yetkili komandite ortakların azli konusunda, kollektif Şirket yönetici ve temsilcilerinin azli hükümleri uygulanır (TTK md. 571). Şirkette en az bir komandite bulunması yeterli ve ayrıca yönetir ve temsil de komanditeye ait bir yetki olduğundan, yönetim organının bir kurul oluşturması Şart değildir. A.Ő.’lerin de yönetim organı artık paylı komandit ortaklıkta olduğu gibi tek kişiden oluşabilmektedir.

TTK md. 572, komandite ortaklar açısından rekabet yasağını düzenlemiŐ; aksine hareketin yaptırımını için kollektif Şirkete ilişkin hükümlere yollama yapmıştır.

Paylı komandit şirkette dış ilişkiler açısından; şirketin temsili, yönetim gibi, komanditelere ait bir yetkidir. Temsilcilerin görev, yetki ve sorumlulukları konusunda yine A.Ş. hükümleri uygulanır (TTK md. 570).

Paylı komandit şirketin sona ermesi konusunda da A.Ş. hükümleri uygulanacaktır (TTK md. 565/2, 529 vd.).

## **2.2. Şirket Birleşmeleri ve Devralmalarıyla İlgili Kavramsal Çerçeve**

Ticaret şirketlerinde birleşme ve devralmanın hukuki çerçevesi ve kavramların hukuki niteliğinin ortaya konulabilmesi açısından bu kurumlar ile ilintili olan bir takım kavramların sözcük anlamlarını açıklamakta fayda görüyoruz. Bu açıdan birleşme ve devralma ile bu kavramla alakalı olan diğer bazı kavramları aşağıda kısaca ele alacağız.

### **2.2.1. Birleşme**

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğünde belirtildiği üzere; *“Birleşme, iki firma ya da şirketin, hukuki varlıklarını sona erdirerek, yeni yasal unvan altında bir araya gelmeleri sonucu, her türlü varlık ve yükümlülüklerin yeni oluşturulan firmaya devredilmesi ya da bu iki firmadan birinin diğerine katılması”* şeklinde tanımlanmaktadır.

Diğer bir tanımına göre birleşme, ayrı parçaların biri içerisinde veya farklı bir bütün içerisinde kaynaşması olarak adlandırılır (Meydan Larousse , 1973: 396).

TTK'nın birleşmeye ilişkin hükümlerinin kaynağını oluşturan İsviçre hukukunda birleşme gerek Almanca gerek Fransızca metinlerde *“fusion”* kavramı ile ifade edilmektedir. Fransız hukuk uygulamasında da aynı şekilde *“fusion”* kavramı kullanılmaktadır. Alman hukuk uygulamasında, birleşme kavramı *“Verschmelzung”* olarak ifade edilmektedir. Amerikan ve İngilizlere ait hukuk sisteminde ise birleşme kavramını ifade etmek için *merger* terimi kullanılmaktadır (İpekel-Kayalı, 2014: 7).

Birleşme, işletmelerin dış büyüme şekillerindedir. Bu sebeple birleşme kavramı ve büyüme kavramı birbirleriyle ilintili iki kavramlardır. Birleşme esasında büyümenin nasıl gerçekleştiğini ortaya koyan bir terimdir.

Türk; birleşme kavramını, devralma yolu ile birleşme ve yeni ortaklık kurulması yolu ile birleşme olmak üzere iki şekilde ifade etmektedir. Devralma yolu ile birleşmede, en az bir ortaklığa ait ortakların bir başka ortaklığa alınması ile devredilen ortaklığın malvarlığının veya işletmesine ait aktif ve pasiflerinin tasfiye edilmeksizin bütün olarak devralan ortaklığa geçirilmesi olarak ifade edilirken; yeni ortaklık kurulması yolu ile birleşme ise, birbirinden ayrı ve farklı iki ortaklığın malvarlığının veya işletmesine ait aktif ve pasiflerinin tasfiye edilmeksizin bütün olarak yeni kurulan bir ortaklığa alınarak bu şekilde birleşmelerini ifade etmektedir (Türk, 1986: 41).

Yasamana göre birleşme, değişik sermaye şirketlerinin tasfiyeye tabi kılınmadan yeni bir şirket haline gelmesi ve birleşen şirket veya şirketlerin ortaklarına, birleşen şirketteki eski paylarının verilmesi olarak tanımlanmaktadır (Yasaman, 1987: 5).

Tekinalp'e göre birleşme, bir ya da daha fazla ticaret şirketinin malvarlıkları tasfiyeye tabi tutulmadan başka bir ticaret şirketi tarafından devralınması ve devredilen malvarlığına karşılık devralan şirketten, devredilen şirket veya şirketlerin ortaklarının belirli bir değişim oranı uyarınca kendiliğinden pay iktisap ederek devralan şirketin ortağı haline gelmesi şeklinde ifade edilir ( Tekinalp, 2013: N 24 -03).

Bahtiyar'a göre birleşme, birden fazla ortaklığın mevcut bir şirkette veya kurulacak yeni bir şirkette, malvarlıkları tasfiyeye tabi kılınmadan bir araya gelmesi ve birleşen şirkete ait ortakların belirli bir değişim oranına göre birleşilen ortaklıktan pay almalarıdır (Bahtiyar, 2017: 60)

İpek-Kayalı'ya göre ise birleşme, birleşme isteğinde olan ortaklıkların bu iradelerini yazılı bir şekilde sözleşmeye dökmeleri ve yetkili kurullarında onaylaması şartıyla bir yada daha fazla şirkete ait malvarlığı tasfiye edilmeksizin külli halefiyet yokuyla devralan şirkete geçeceği ve buna karşılık devrolunan ortaklığın veya ortaklıkların paydaşlarına devralan şirketten pay ve hak tahsis edileceği veyahut da birleşmeye karşı çıkanların olması halinde de bunlara ortaklıktan ayrılma akçesinin verildiği şirket yeniden yapılandırma modeli şeklinde tanımlanmaktadır (İpek-Kayalı, 2014: 9).

Eren; birleşmeyi, iki veya daha çok şirketin bir araya gelmesi ile birinin diğerlerini kontrol altına alması ve diğerlerinin hüviyetlerini yitirmesi ya da tümünün hüviyetlerini yitirmesi ile ortaya yepyeni bir işletme çıkması şeklinde ele almaktadır (Eren, 2000: 244-245 ).

Dinçer ise birleşmeyi, iki veya daha çok şirketin bütün malvarlığı ve kaynakları ile yepyeni bir şirket oluşturacak şekilde varlıklarını yitirerek bir araya gelmeleri ya da bir ana şirketin kendi varlığını koruyarak küçük ortaklık veya ortaklıkları kendi bünyesine katması şeklinde ele almaktadır. Ayrıca daha üst konumda olan eski bir şirket, hukuken varlığını muhafaza ederek küçük şirketlerin buna bağlanması da birleşme olarak ele alınmıştır (Dinçer, 2004: 231-232).

28.12.2013 tarihinde 28865 sayılı resmi gazetede yayımlanan SPK'nın II-23. 2 No'lu Birleşme ve Bölünme Tebliğinde birleşme; *“devralma veya yeni kuruluş şeklinde birleşmeyi ifade eder”* şeklinde tanımlanmıştır.

TTK'da birleşme tanımı yapılmamış, sadece birleşmenin türleri belirtilmiştir (Teoman, 2004: 87). Birleşmenin iki türü kanunda açıkça gösterilmiştir (Bahtiyar, 2017:61). Bunlar ayrıntısı ikinci bölümde ele alınacağı üzere; 'devralma' yöntemiyle birleşme ile 'yeni kuruluş' yöntemiyle birleşmedir (TTK md.136/1).

Birleşme konusundaki tariflere bakıldığında, “Merger” yani birleşme kavramının çeşitli yazarlar tarafından çeşitli şekillerde ele alındığı görülmektedir.

### **2.2.2. Devralma (Satın alma )**

“Birleşmeler” kavramı altında toplanan şirket birleşmeleri ve devralmaları, şirketlerin büyüme stratejilerinde en çok tercih ettikleri yollardan birisidir. Birleşmeler aynı zamanda şirketlerin değişen ortama uyum sağlamak için kullandıkları en önemli stratejilerden birisini teşkil etmektedir. Birleşmeler doğru yapıldığında şirketlerin pazar paylarını ve karlılıklarını arttırmakta, şirket değerinin yükselmesine olanak sağlamaktadır (Dayınlarlı, 2007: 58).



Geniş anlamıyla birleşme [*merger*], birden fazla şirketin bir araya gelmesi ve geriye sadece tek bir şirketin varlığını sürdürmesidir. Dar anlamda birleşme hususunda ise yeni şirket kurulması yoluyla birleşme [*consolidation*] ve devralma [*acquisition*] kavramlarını ayrı ayrı ele almak gerekmektedir. TTK da; yeni şirket kurulması yoluyla birleşmeleri ve devralma yoluyla birleşmeleri, “birleşme” başlığı altında toplamaktadır (Aydın, 1990: 10). Diğer bir şekilde ifade edilirse; devralma, birleşmenin alt unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Doktrinde birleşme ve devralmalar ( Mergers and Acquisitions ) genellikle beraber alınmakta ise de, bu kavramlar arasında benzerlik olduğu kadar iki durumun amacı, süreci ve sonuçları açısından da farklılıklar barındırdığı görülmektedir.

Eren, birleşme ve devralmayı birlikte ele alarak konuya işletmenin kendi faaliyetleri ile erişebileceğinden daha yüksek kar satış ve üretim rakamlarına ulaşabilmesi için başka işletmelerin kurulu ve işleyen ürün ve hizmetlerini elde etmesi olarak yaklaşmıştır (Eren, 2000: 242-243).

Dinçer, devralmayı birleşmenin değişik bir şekli addetmektedir. Buna göre; bazen bir işletme faaliyet sahasını genişletmek ve daha etkin olmak için aynı pazarda faaliyette bulunan ve/fakat tatmin edici bir faaliyet sergileyemeyen diğer bir işletmeyi kendi bünyesine de katabilir. Bu tanım satın almayı aynı pazarda tatmin edici düzeyde çalışmayan diğer bir işletmenin diğer bir işletme tarafından devralınmasından hareketle yapılmış ise de, devralmalar her daim tatmin edici şekilde çalışmayan işletmenin daha devralınması tarzında görülmemelidir. Tam tersine işletmeler iştigal ettikleri konularda kendilerine müspet manada katkı sunabilecek başarılı, gelişen ve ilerleyen aşamada da kendisine rakip olabilecek işletmeleri de devralabilmektedir. Görüldüğü gibi, Dinçer satın alma ile ilgili olarak işletme büyüklüğünü dikkate almamıştır ( Dinçer, 2004: 287).

Devralma yoluyla birleşmede şirketlerden biri diğerini tüm aktif ve pasif malvarlığı ile devraldığından devredilen şirket ya da şirketlerin tüzel kişiliği de sona ermektedir (Çelik 1999: 14).

Yeni bir şirket kurularak birleşmede ise, bu işleme taraf olan şirket ya da şirketler yeni bir şirket kurmakta ve tüm malvarlıklarını, aktiflerini ve pasiflerini yeni

kurulacak şirkete devretmek suretiyle infisah etmekte ve hukuki varlıklarını sona erdirmektedirler.

TTK'nın birleşmeyi düzenleyen 136. ile 158. maddelerinde; bünyesine katılma sağlanan şirket için "devralan şirket", tasfiyeye tabi olmadan iltihak eden diğer şirket için "devrolunan şirket" kavramları kullanılmıştır (Kocaer, 2018: 58).

Görüldüğü gibi devralma kavramı ile ilgili çeşitli tarifler yapılmakla birlikte, bu tarifleri bütün olarak ele aldığımızda şu şekilde sonuca ulaşmak mümkündür:

Ticaret şirketlerinin, devralma şeklinde (absorpsiyon) veya yeni kuruluş şeklinde (kombinasyon) birleşmeleri mümkündür. En az iki ticaret şirketi var olmadan birleşmeden söz etmek mümkün değildir. Ancak, birleşmeye katılan şirketlerin sayısında bir üst sınır öngörülmemiştir (Keşli, 2012: 166).

Devralma yoluyla birleşmede (absorpsiyon), bir ya da birden fazla şirket, tasfiyesiz olarak sona ermek suretiyle bütün aktifi ve pasifiyle birlikte katılım sağlanan şirkete devredilmesi ve buna karşılık da katılım sağlanan şirketin ortaklık paylarının devrolunan şirketin ortaklarına verilmesidir.

Yeni kuruluş yoluyla birleşmede ise (kombinasyon), iki veya daha fazla şirket, tasfiyesiz olarak sona ermekte ve bütün aktif ve pasifleri yeni kurulan şirkete devredilmektedir. Bunun karşılığında ise belirli bir oran dahilinde devralan şirkete ait ortaklık paylarının devreden şirketlerin ortaklarına verilmesidir.

Devralma şeklinde birleşme, grup şirketlerde ana şirket ile yavru şirketler ve kardeş şirketlerin kendi aralarında da gerçekleştirilebilir. Bu durumda ana şirket yavru şirketi devralıyorsa düz birleşme; yavru şirket, ana şirketi devralıyorsa ise bu birleşme ters birleşme olarak adlandırılır (Kocaer, 2018: 57).

Devralma, bir şirketin kendisiyle eşit olan veyahut büyük ya da küçük bir ya da daha fazla işletmeyi, kendi iştiğal sahası ile ister ilgili olsun ister ilgisiz olsun bir şekilde satın alarak bünyesine katmasıdır. Yukarıda da değindiğimiz gibi devralma, birleşmenin alt unsuru olmasından dolayı çoğunlukla birleşme kavramı ile birlikte kullanılmaktadır.

### 2.2.3. Bütünleşme – konsolidasyon

Doktrinde şirket birleşmeleri yerine “merger, acquisition, consolidation” kelimelerinin kullanıldığı da görülmektedir. Yazarlardan bazıları, eşit düzeydeki şirketlerin birleşmelerinde “merger”, büyüklüğü farklı olan şirketler arasındaki birleşmelerde “acquisition”, sözcüklerini kullanmayı tercih etmektedirler. En az iki şirketin tasfiye edilmeksizin yeni kurulacak bir şirkette birleşmelerinde ise konsolidasyon (consolidation) teriminin kullanıldığı görülmektedir ( Aydın, 1990: 10).

Akgüç; konsolidasyon kavramını, en az iki şirketin tüzel kişiliklerini yitirerek ortaya çıkacak yeni tüzel kişilik bünyesinde toplanma şeklinde açıklamaktadır. Konsolidasyonun birleşme yahut devralmadan farkı hukuki anlamda ortaya çıkmaktadır (Akgüç, 1998: 891).

Müftüoğlu ise, konsolidasyonu genellikle belirli bir süre için belirli projelerin gerçekleştirilmesi amacıyla işletmelerin bir araya gelerek yeni bir hukuki varlık oluşturmaları olarak ele almıştır. Müftüoğlu, amacın gerçekleşmesi ya da belirlenen sürenin sona ermesi ile birlikte konsolidasyonun sona erdiğini belirtmektedir (Müftüoğlu, 1989:526).

Özdemir, konsolidasyonu birleşmenin özel bir türü şeklinde ele almış olup, buna göre konsolidasyon durumunda birleşen şirketlerin hukuki kişiliklerini yitirip yeni oluşturulan şirket içersinde eriyeceğini belirtmiştir (Özdemir, 1999:425).

Doktrindeki görüş ve tanımlamalardan hareketle; konsolidasyona şu şekilde açıklama getirilebilir. Şöyle ki; konsolidasyon, çeşitli hususlarda birbirlerini tamamlayan iki veya ikiden fazla şirketin ekonomik amaçlarla yeni bir şirket yapısına dahil olarak faaliyetlerini bu şekilde devam ettirmeleridir.

TTK md.136/1b bu durumu; “ yeni bir şirket içinde bir araya gelmeleri, teknik terimle ‘yeni kuruluş şeklinde birleşme’ ”, tarzında ortaya koymaktadır. Diğer bir ifadeyle; bütünleşme ve konsolidasyon yasal karşılığını TTK md.136’da bulmaktadır.

#### 2.2.4. Katılma

TTK'ya göre birleşmeler 136. madde ve devamında düzenlenmektedir. Bu maddede tanımlandığı üzere birleşme, iki ya da ikiden fazla şirketin birleşip kendilerinden bağımsız yeni bir şirket kurmaları ya da devralma yoluyla birleşme olarak karşımıza çıkmaktadır.

TTK 136 ile 158. madde uygulamalarında, “devralan” şirkete, katılınan veya kabul eden şirket; “devrolunan” şirkete ise katılan veya devredilen şirket kavramları da kullanılmaktadır.

Devralma/katılma yoluyla birleşmede bir veya daha fazla şirket mevcut başka bir ticaret şirketi bünyesine dahil olmaktadır. Bu durumda katılan şirket ya da şirketlerin bütün malvarlığı tasfiye edilmeksizin devralan şirkete geçmekte ve katılınan şirket tarafından devralınmaktadır. Bu durumda bir devrolunan bir de devralan şirket söz konusudur. Devredilen şirket bütün malvarlığını devreder ve tüzel kişiliklerini de kaybederek katıldığı şirket içerisinde erimektedir. Devralan şirketin ise devir sonrasında tüzel kişiliğinde herhangi bir değişiklik olmamakla birlikte devir sonrasında sermayeyi oluşturan ortaklık payları ve ortak sayılarında değişme oluşur (Özdoğrular, 2012: Erişim: 2018).

Devralma tarzında yapılan birleşmede devredilen şirket veya şirketler faaliyetlerine diğer bir şirket yapısında devam edecek şekilde bütünleştiğinden bu tarz birleşmelere “katılma-iltihak suretiyle birleşme” de denilmektedir ( Alkılıç, 2009: 70).

Kavram, iki şirketin birbirine karışması olarak da ele alınmaktadır. Bu işlemde her bir işletmenin hissedarları ortaya çıkan yeni işletmenin hissedarları haline gelmektedir. Katılma, aslında birleşme işleminin yönü ve sonucu ile ilgili bir kavramdır. Görüldüğü gibi, katılma kavramı işletmeler arasındaki birleşmeyi ifade etmektedir.

### **2.2.5. Ele geçirme**

Ele geçirme; bir Şirketin başka bir Şirketin –yöneticilerinin veya ortaklarının karşı çıkmasına rağmen- kontrolünü ele geçirmek amacıyla paylarının satın almasıdır (Baş, 1990:121).

Ele geçirme, birleşme ve satın alma sürecinde kullanılan yöntem ile ilgili bir kavram olarak görülebilir. İŞlemin yöntemi ne olursa olsun sonuç olarak birleşme ya da satın alma ortaya çıkmaktadır. Ele geçirme işleminde ele geçirilmek istenen Şirket hissedarlarının her zaman da istekli olmadığı konusu gözden kaçmamalıdır.

Ele geçirme ile ilgili çeşitli yöntemler vardır. Bunlar, temelde dostça ele geçirme ve düşmanca ele geçirme olarak adlandırılabilir. Satın almaya karar verilen Şirket hisseleri yönetimin rızası ile elde edilirse, dostça ele geçirme söz konusu iken; eğer yönetim ya da ortakların rızası olmadan Şirket hisseleri elde edilirse burada da düşmanca ele geçirme söz konusudur. Diğer taraftan, ele geçirme hissedarlara teklif yoluyla da yapılabilmekte ve ele geçirilecek Şirket yönetiminin karşı olmasına rağmen, doğrudan hissedarlara yapılan teklif ile Şirket ele geçirmeye çalışılmaktadır. Bu uygulamanın son yıllarda artış gösterdiği de belirtilmektedir (Özdemir, Sarıaslan, 1996: 141-142).

Ele geçirmeye ilişkin daha ayrıntılı açıklamalar bu bölüm başlığı altında aşağıda “Şirket birleşme ve devralmalarının ekonomik ve hukuki yönden sınıflandırılması”na ilişkin 7. ana başlık altında ve devamında daha ayrıntılı açıklandığından burada bu kadarı ile yetinilecektir.

### **2.2.6. Stratejik ortaklıklar**

İŞletmelerin global çerçevede rekabete girişmek yerine başka işlemlerle dayanışma içinde olmalarının başarı şanslarını daha da artıracığı gibi işlemlerin stratejik birlikler ve ortaklıklar kurarak sinerji yaratabileceğinde kuŐku bulunmamaktadır. Koçel de, yeni yeni pazarlara açılmak, maliyetleri düşürmek, gelişen teknolojiye kısa zamanda adapte olmak, üretilen ürünlerin yenilerinin geliştirilmesi ve yasal bir takım engellerin hafifletilmesi gibi amaçlarla Şirketler arasında farklı tarzda oluşan yardımlaşma, dayanışma ve kaynaklarını bir araya

getirme olgusunun stratejik işbirliği olduğunu ifade etmektedir ( Koçel, 1999: 329-330).

Stratejik işbirlikleri, benzer büyüklükteki işletmeler arasında olabileceği gibi birbirinden farklı büyüklükteki işletmeler arasında da kurulabilmektedir. Küçük işletmeler üretim konusunda başarılı olsa bile genellikle finans, pazarlama veya yeni üretim yetenekleri konusunda kendilerinden daha büyük işletmelerle yaptıkları işbirlikleri sayesinde hızla büyüme olanakları elde edebilmektedir.

Özetle, stratejik işbirlikleri ya da ittifaklar olarak adlandırılabilen olan işletmeler arası işbirliği anlaşmaları işletmelere; üretim, maliyet, pazarlama, Ar-Ge, teknoloji ve daha pek çok konuda sinerji etkisi sağlayabilecek ve böylece stratejik ortaklık kuran işletmeler rakipleri karşısında üstünlük sağlayabileceklerdir.

#### **2.2.7. Bölünme**

Bir bütünden bir ya da daha fazla parça meydana getirecek şekilde ayrışma veya bölünmeyi ifade etmektedir (Pulaşlı, 2017:104).

Bölünme, şirkete ait malvarlığının belirli bazı kısımlarının, hali hazırda var olan veya yeniden kurulacak olan bir şirkete devredilip, devir karşılığında da şirketin paylarının bölünen şirket veya bu şirketin ortaklarınca iktisap edilmesidir (Tekinalp, 2013: N 189h). Bölünme birleşmeden birçok açıdan ayrılmaktadır. Gerçekten birleşmede bir veya birden fazla devrolunan şirket malvarlığının tamamını başka bir şirkete (devralan şirkete) devretmekte iken, bölünmede ise en az iki (bölünen) şirket malvarlığının tamamını veya bir bölümünü bir veyahut birden fazla (devralan) şirkete devretmektedir. Görüldüğü üzere birleşmede tek bir devralan şirket varken, bölünmede en az iki (devralan) şirket bulunmaktadır. Öte yandan, birleşmede devrolunan şirket malvarlığının tamamını devretmekte iken, bölünmede bölünen şirketler malvarlıklarının ya tamamını (tam bölünme) ya da bir bölümünü (kısmi bölünme) devretmektedir (Helvacı, 2004: 32).

### **2.2.8. Toptan satış**

Türk hukukunda sona eren ortaklık malvarlığının toptan satılabileceği kabul edilmektedir. Gerçekten TTK md. 295 hükmü uyarınca, ortakların oybirliğiyle karar almaları kaydıyla şirket varlıkları tasfiye memurlarınca toptan satılabilir. Toptan satışta pay senetlerinin sona eren ortaklığın pay sahiplerine tasfiye artığı olarak dağıtılması sebebiyle birleşmeye benzer bir sonuç meydana gelmektedir. Ancak toptan satış bir gerçek kişiye, bir özel hukuk veya kamu hukuku tüzel kişisine, aynı veya ayrı türden bir ticaret şirketine yapılabildiği için, birleşmeye nazaran daha geniş bir uygulama alanına sahiptir (Türk, 1986:123).

Bazı hallerde toptan satış, birleşme ile ulaşılmak istenen amaca ulaşmak için daha elverişli bir yol olarak gözükebilir. Şöyle ki, dağılan ortaklığın borçlarını devralmaktan kaçınmak veya azlık pay sahiplerinin dışarıda bırakılmasını sağlamak amacıyla toptan satış yöntemi tercih edilebilir. Ancak birleşmenin aksine toptan satışta cüz'i halefiyet ilkesinin geçerli olması, bu yolun uygulanmasını ağırlaştıran bir etkidir (Türk, 1986: 365).

### **2.2.9. Hisse devri**

Birleşmeye benzer bir diğer kurum hisse devridir. Hisse devri esasen bir işletme satış yöntemidir. Ancak bundan farklı olarak hisse devrinde, ticari işletme değil ticari işletmeyi işleten örneğin anonim şirketin payları devredilmekte ve sadece pay sahipleri değişmektedir (Sevi, 2014: 80 vd.). Birleşmede ise, paylar devredilmekle birlikte kural olarak üyelik sıfatı devam etmekte, karşı edim olarak devralan veya yeni kurulan şirketin ortaklık payları/hakları tahsis edilmektedir. İşte birleşme bu yönüyle hisse devrinden ayrılmaktadır. Zira hisse devrinde payların devredildiği kısmı ile ilgili olarak üyelik sıfatı sona ermektedir.

### **2.2.10. Ticari işletmenin devri**

Ticari işletme devrine ilişkin hükümler, TTK md. 11/3 ile TBK md. 202 ve 203'te yer alır. TTK md. 11/3'te devir sözleşmesinin şekli ile aktiflerin devri, TBK md. 202' de, belirli bir malvarlığının ya da işletmenin aktif ve pasifleriyle beraber devredilmesi, TBK'nın 203. maddesinde ise bir işletmenin başka bir işletme ile birleşmesi ve şekil değiştirmesi düzenlenmiştir.

TTK ve TBK'daki bu maddeler, işletmelerin birleşme ve devralmalarını düzenlemeleri açısından ortak özelliğe sahiptir. Bu durum işletme sahibini ya da ortakları etkilememektedir. Hâlbuki TTK'ya göre gerçekleşen ticaret şirketlerindeki birleşmelerde hem malvarlığı hem de tüzel kişilik birleşmeden etkilenmektedir. Nitekim birleşen şirketler ya yeni kurulmuş bir ortaklık bünyesinde ya da içlerinden birinin bünyesinde bir araya gelmektedir (bkz. TTK. 136 vd.). Örnekleme gerekirse, bir şirketin - ister tüzel kişiye ait olsun ister gerçek kişiye ait olsun fark etmeksizin- başka bir işletmeyi devralması halinde TBK'nın 202. madde hükümleri; bir şirket başka bir şirkete ait ticari işletmeyi devralmış ve devredilen şirket sona ermişse TTK'nın 136. maddesi ve devamı maddeleri uygulama alanı bulacaktır.

Ayrıca eklenmelidir ki, TTK. 194/1. madde; ticari bir işletmenin, başka bir ticaret şirketince devralınarak onunla birleşebileceğini düzenlemekle birlikte bu durumda kıyasen uygulanacak hükümleri göstermiş ise de, bu işlem, TTK. 11/3'teki işletme devrinden farklıdır. Çünkü TTK. 194/1'deki birleşmede işletmesini devredene, devralan şirketin ortaklık hakları tanınmakta iken, TTK. 11/3 kapsamında işletme devrinde, devredene satış bedeli ödenmektedir (Ülgen, Helvacı ve diğerleri, 2015:372).

6102 Sayılı TTK, aktife dahil unsurların ticari işletmeyi devralana toptan geçişini düzenlememiş olan ETTK'dan farklı olarak, bu unsurların devralana bir bütün olarak geçişi açısından da özel düzenlemeler getirmiş bulunmaktadır (TTK. 11/3) (Bahtiyar, 2017: 37).

TTK'nın birleşme hükümlerinden farklı olarak, işletmenin devrinde, devredilen işletme sahipleri ve varsa ortakları yer değiştirmemektedir. Başka bir ifadeyle ortaklar ve kişiler devir dışında kalmaktadır (Karahan, 2012: 33). İşletmenin devri, ona sahip olan şirketleri ve şirket ortaklarının durumunun değiştirmemekte ve ilgili şirket ve ortakları ayrı kalmaya devam etmektedir (Arkan, 2012: 41). O nedenle, işletmeler düzeyinde kalan malvarlığı birleşmelerinden bahsedilmektedir (Türk, 1986: 178). Ticaret şirketlerindeki birleşme de ise, işletme birleşmesinden farklı olarak, hem işletmeler hem de birleşen şirketlerin her ikisine ait ortaklar da birleşilen şirket bünyesinde toplanmaktadır. İşte bu açıdan borçlar kanunu hükümleri ile ticaret kanunu hükümlerinin düzenleme alanları, tatbik alanları ve



neticeleri birbirinden farklıdır. Zira işletmenin devrinde, işletmesi devredilen şirketin ortakları, devredilen malvarlığından yabancılaşmaktadır (Arıcı, 2008 :48).

Her iki işlemin neticeleri açısından ortaya çıkan başka bir farklılık da, şirket birleşmelerinde birleşen şirketlerden en az biri birleşmenin tescili sonrasında tasfiye edilmeksizin sona ermekteyken, malvarlığı ve işletme birleşmelerinde ise birleşmeye dahil olan tüm şirketler hukuki varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Yine birleşmeden farklı olarak, malvarlığı veya işletmenin devrinde karşı edim malvarlığını ve işletmesini devreden şirketin ortaklarına değil, bizzat devreden şirkete verilmektedir.

TTK'ya göre gerçekleşen birleşmelerde “külli halefiyet ilkesi” uygulama alanı bulunduğundan, birleşmenin kesinleşmesi ile birleşmeye katılan şirketlere ait bütün haklar, alacak ve borçlar katılınan/ devralan şirkete ( TTK md. 136 /4; 153).

Bununla birlikte TBK md. 203, EBK md. 179-180 gibi, işletme devirlerinde işletmeye ait pasiflerin devralana geçişine dair hususi düzenleme içermesine rağmen, aktiflerle ilgili böyle bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Çünkü borcun temlik ile ilgili olarak uygulama alanına sahip TBK md. 195-197, temlik işleminin alacaklı şahsa karşı ileri sürülebilmesi için alacaklının rızası ile yapılması gerektiğini düzenlemiştir. Zira borçlunun şahsiyeti, güvenilirliği ve borcunu ödeme kudretine sahip olup olmaması alacaklı için önem taşımaktadır (Bahtiyar, 2017: 37).

Tümüyle devredilen bir ticari işletmenin devri kapsamında, pasiflerin devralana geçişinde de bu kural uygulanmış olsaydı eğer, ticari işletmeyi devralanın işletmeden olan tüm alacaklılara ulaşip devir için rıza alması ve alacaklıları iknaya çalışması gerekirdi ki, bu da neredeyse olanaksız olurdu. Bu durum da, işletmenin devri gerçekleşemez veya oldukça güçlük ve karışıklık yaratabilirdi. Bu nedenle, TBK md. 202, alacaklıların rızasına ihtiyaç duyulmaksızın işletmenin pasiflerinin/borçlarının da devrine olanak vermekle birlikte işletmeden alacaklı olan şahısların alacak haklarının korunması için işletmeyi devreden ile devralanın devirden itibaren müştereken ve müteselsilen iki yıl daha birlikte sorumlu olacaklarını düzenleme altına almıştır (Bahtiyar, 2017: 37).

## **2.3. Şirket Birleşmeleri ve Devralmalarının Avantajları ve Dezavantajları**

### **2.3.1. Şirket birleşme ve devralmalarının avantajları**

İşletmeler arası birleşme ve satın alma faaliyetlerinin nedenleri ya da amaçları, aslında bir bakıma şirket birleşme ve satın almalarındaki avantajlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Tabii ki, eğer bu amaçlara ulaşılmış ise bu durum avantaj olarak karşımıza çıkacaktır. Şirket birleşmelerinden beklenen avantajlar; değer yaratma, sinerji, ölçek ekonomilerinden yararlanma, verimlilik sağlama, maliyetleri azaltma, büyüklük ve hızlı büyüme, riski paylaşma ve azaltma, vergi avantajlarından yararlanma, daha iyi bir yönetime kavuşma ve kurumsallaşma, daha güçlü bir mali yapıya kavuşma, pazara hakim olma ve güç kazanma, yeni pazarlara ulaşabilme ve pazar payının artması ve diğer işletme içi ve dışı avantajlar olarak sıralanabilir. Bu konular aşağıda ana hatları ile ele alınacaktır.

#### **2.3.1.1. Büyüme**

Büyüme, işletme başarılarının kanıtlanmasında ve varlıklarının devam ettirilmesinde çok önemli bir erkendir. Büyüyüp genişlemek isteyen şirketler genellikle birleşme yolunu seçmektedirler. Bu seçimde etkili olan birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler sosyal ve ekonomik şartlara, şirketlerin özelliklerine ve yaşanan toplum ve içerisinde bulunulan zamana göre değişiklik arz edebilmektedir (Aydın, 1990: 14).

Birleşme işlemleri şirket ve firmaların büyüme araçlarındandır. Yani şirket ve firmaların birleşme sebepleri ile büyüme sebepleri arasında benzerlikler görülmektedir (Ceylan, 2000: 284). Büyüme sayesinde firmalar rakiplerinden öne çıkabilmekte ve piyasadaki güç koşullarla daha iyi mücadele edebilmektedir (Eren, 1997: 78).

Firmalar büyümede özellikle iki şekilde strateji benimserler (İpek-Kayalı, 2014: 1). Bu stratejilerden ilki içsel, diğeri de dışsal büyümedir. İçsel büyüme halinde şirket kendisine ait olan kaynakları kullanıp büyümektedir. Hemen ifade edelim ki bu model büyümede şirket iştirah sahasında gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler neticesinde elde ettiği karlar, kazançlar ve borçlanarak başka yerlerden oluşturmuş olduğu portföyleri yeni yatırımlarla geliştirerek ve genişleterek büyüme söz

konusudur. İçsel büyüme yatay veya dikey büyüme olarak iki tarzda gerçekleştirilebilir ( Yatay ve Dikey büyüme için bkz. Birinci Bölüm 7. ana başlık vd.).

Bununla birlikte bir şirketin kendine ait kaynakları yeterli gelmediği takdirde dışsal büyüme yoluna da başvurulması mümkündür (Çelik, 1999: 10-11). Bu tarz büyüme yöntemi çok çeşitlidir. Bunlardan bir kısmında firmalar arasındaki işbirliği asgari seviyede kalırken, bir kısmında da tam anlamda birlik ve entegrasyon hali gözlemlenmektedir. Birbirinden uç olan bu haller arasında zaman ve karşılıklı taahhütler başta olmak üzere bir çok açıdan farklılık arz eden işbirliği modeli bulunmaktadır.

Dışsal büyüme metotları borçlar hukuku ve şirketler hukuku açısından tasniflendirilebilir (İpekel-Kayalı, 2014: 1-2). Borçlar hukuku açısından ele alınan dışsal büyüme metotları daha az sınırlandırıcı olup, bunlara; kartel, tröst veya konsorsiyum örnek olarak sayılabilir (bkz. Hukuki yapılarına göre şirket birleşmelerinin sınıflandırılması). Şirketler hukuku açısından ele alınan dışsal büyüme metotlarına ise, bir şirket toplulukları oluşturulması, aleni pay alım teklifleri ve çalışmamıza konu edilen birleşme işlemleri örnek olarak gösterilebilir.

İşletmeleri büyümeye iten temel etken ekonomiktir. Bir şirket büyüme sağlamak istediği sektör veya coğrafyada var olan diğer bir şirketi satın alarak ya da o şirketle birleşerek, iç büyümeye göre daha çabuk sonuçlar alabilmektedir. Şirketlerin iç büyüme metotlarından olan borçlanarak büyümesi ve bunu sağlıklı neticelenecek şekilde gerçekleştirmesi çoğu zaman hem zordur hem de yavaştır. Ayrıca içsel büyümenin gerektirdiği kaynaklara sahip az sayıda işletme vardır. Çünkü içsel yolla büyümek dışsal yolla büyümekten çok daha fazla maliyet gerektirir.

Birleşerek gerçekleştirilen dış büyümeyi iç büyümeden üstün kılan bazı yanlar vardır. Bunlar ise aşağıda sayıldığı gibi sıralanabilir (Akgüç, 1994: 866-867);

\* Büyüme işleminin hızlı bir şekilde gerçekleşmesi ve bundan beklenen menfaatin elde edilmesi,

\* Daha az maliyetli olması,

\* Finansman kolaylığı,

- \* Riskin azlığı,
- \* Şirketler arasında rekabetin azaltılması

Üretim kapasitesini genişletme adına birleşme yolunun tercih edilmesi, içsel büyüme metoduna göre daha ucuz bir şekilde gerçekleştirilebilir. Bir şirket devralınarak piyasada daha da büyüme yolu, devralınmak istenen şirketin piyasadaki değeri veya hisse senetlerine ait borsadaki kıymet nedeniyle aynı piyasaya yeni yeni bir şirket kurmaktan daha az maliyetli olabilmektedir. Birleşme işlemlerinin maliyetler yönüyle iç büyümeye göre daha tercih edilir olması, özellikle devralınacak şirketin değerli sınai haklara (patent, ticari isim vb.) sahip olması durumunda daha da bariz şekilde ortaya çıkmaktadır (Akgüç, 1994: 57).

Yöneticilerin elde ettiği gelir, sosyal statüleri de şirketin büyümesiyle aynı istikamette gelişmektedir. Bu açıdan şirket birleşme ve satın alma yolu ile işletmenin hacminin büyütülmesi de yöneticilerin arzuladığı bir yöntem olmaktadır. Satışlardaki artış yönetici primlerinde de artış sebebi oluyorsa, satışların artmasını artıracak bir birleşme, yöneticiler için arzu edilebilir bir uygulamayı başlatabilir.

### **2.3.1.2. Ölçek ekonomilerinden yararlanma ve maliyet azaltımı**

Bu terim, bir işletmede ya da sektörde üretim tesislerinin genişletilmesi, sunulan hizmetlerin veya üretim anlayışının endüstriyel koldaki tesisler genişletilerek, ya da teknolojik yeniliklerden yararlanılarak üretimde verimlilik açısından oluşturulan farkı ortaya koymaktadır. Ölçek ekonomisinden faydalanmanın bir diğer yolu da birleşmelerdir (Genel Ekonomi Ansiklopedisi 1988: 722).

Ölçek ekonomisi genelde şu sebeplerden doğar (Akgüç, 1998: 889- 890):

- \*Araştırma-Geliştirme çalışmalarının daha az maliyetle sürdürülmesi,
- \* Yetenekli yönetici ve personel çalıştırma olanağının artması,
- \* Büyük ölçekte üretimde bulunmanın maliyetler üzerindeki olumlu etkisi,
- \* Riskin azalması,

\* Hisse senetlerinden gelir elde etme oranlarının yükselmesi ile işletmenin pazardaki değerinde artış olması,

Ölçek ekonomisinden yararlanma, başka koşullar değişmese bile işletmelerde karlılığı artıran etkiler doğurmaktadır.

Birleşerek ölçek ekonomilerinden faydalanan şirketler, büyüyerek gelişmesini süratli bir şekilde gerçekleştirebilmektedir. Birleşme neticesinde kaynaklarda etkin ve verimli kullanım ile maliyetlerde düşmeyi sağladığı gibi üretimi de artırmaktadır. Bu durum ise hem rekabetteki gücü hem de işletmenin pazarda bulunan payını ve gücünü artırmaktadır ( Marangoz, 1997: 235).

### **2.3.1.3. Sinerji etkisinden yararlanma**

Birbirinden ayrı olarak faaliyette bulunan işletmeler, nakit gelirlerini artırma ve hisse senetlerine sahip olanlara fayda sağlama durumunu anladıkları anda birleşme kararı alırlar. Bunlara benzer fayda hallerine sinerji etkisi denilmektedir (Mirze ve Ülgen 2004: 313).

Birleşmenin avantajlarından birisi de oluşacak olan sinerji etkisidir. Sinerji etkisi temelde, satış sinerjisi, faaliyet sinerjisi, yatırım sinerjisi ve yönetim sinerjisi şeklinde ele alınmaktadır. Sinerji avantajları, ölçek ekonomileri, dağıtım kanalları, yönetim, teknoloji, pazarlama gibi pek çok alanda ortaya çıkabilmektedir. İki veya ikiden çok şirketin birleşmesi ile oluşan yeni yapı yönetim, pazarlama, dağıtım kanalları, imalat, teknolojik birikim, Ar-Ge, finansman gibi alanlarda maliyetler açısından önemli tasarruflar ve kazançlar açısından önemli artışlar sağlayabilmektedir.

İşletme sinerjisi şirketlerin birleşmesi neticesinde maliyetlerin azalmasını sağlar. Finans sinerjisi, şirketlerin birleşmesi ve satın almalarında katılınan şirket ya da katılan firmaların sermayeye yönelik maliyetleri ile ilgili olarak etki gösterir. Finans sinerjisi varsa sermayeye yönelik maliyetler düşmelidir. Yönetimsel etkinlik düzeyleri farklılaşan iki firmanın birleşme yoluna gitmesi neticesi firmanın yönetimsel etkinliği, birleşen firmaların etkinliği yüksek olan firmanınkine denktir. Yani satın alan firma yönetimi, devralınan işletmenin öz

varlığını daha iyi yönetmektedir. Bu iyi yönetim genellikle küçük çaptaki firmaları devralan firmalar açısından geçerli olmaktadır (Alpugan vd.,1990: 83).

#### **2.3.1.4. Riski yayma ve azaltma**

Firmalar kendi kendilerine yeni yeni ürünler geliştirmeye çalıştığı, yeni tarz üretimsel teknoloji denediği, yeni yönetim modeli oluşturduğu dönemlerde belirsizlikler hayli fazla olacağından şirketin yapmış olduğu yatırımlardan zarara girme riski daha çoktur. Oysa ki birleşme işlemlerinde buna benzer modeller daha önce tatbik edilmiş olduğundan tecrübeden kaynaklı risk daha azdır. (Kula ve Tatoğlu, 1999: 32).

#### **2.3.1.5. Serbest nakit akımları**

Serbest nakit akımlarından kasıt, şirket içerisinde yeni yapılacak yatırımlar için gerekli olan finansmanın dışında kalan nakit akımları için kullanılan tabirdir. Birleşme ve devralmalarda avantaj olarak karşımıza çıkan diğer bir faktör de serbest nakit akımlarıdır. Günümüz piyasalarında pek çok firma zaman zaman serbest nakit alımı ile karşılaşarak bunları yeni yatırımlarda kullanmak için yatırım alanı araştırması içerisine girmektedir. Bunun gibi fazla nakde sahip olan işletmeler büyümek ve yatırımlarını artırmak amacıyla başka işletmelerle birleşme ve devralma işlemlerine de meyillendirirler. Bu sayede birleşme pay sahipleri ve idareciler yönüyle de kar sağlayacaktır (Yörük, 2002: 9). İdarecilerin bundan olan kazançları kendi idarelerindeki nakit fazlasının artmasıdır. Bu tarz nakit fazlalıklarının olması halinde eğer fazla nakde sahip olan şirket bunu yeni yatırımlarla değerlendirememiş ve uhdesinde tutmaya devam etmiş ise bu durumda nakit ihtiyacı olan başka şirketler nakdi fazla olan şirketle birleşmek için bu şirketi kendilerine hedef olarak seçerler (Sarıkamış, 2003: 14).

Şirketler sahip oldukları esas sermayesini aşacak şekilde gerek iç gerekse dış borçlanma yolunu tercih ettiklerinde, bu ekstra borçlanma tercihinin getirmiş olacağı maliyetler de artmış olur. Bu vaziyette yabancı kaynaklar şirket esas sermayesinin üzerinde olacağından dolayı şirketin mali yapısındaki riskler de

artmış olacaktır. Kredilerdeki riskin artışı şirketin finans kaynağı bulmasının maliyetlerini de artırır. İşte bu gibi bir durumda borç bulma kabiliyeti düşük olan bir şirket, borç bulma kabiliyeti daha fazla olan diğer bir şirketle birleşmesi neticesinde, şirket borçlanma kabiliyeti ve kapasitesi artıp borçlanmaya dair maliyetler de düşecektir. Ayrıca borç imkanı tanıyan şirketler birleşmeden sonra birleşmeye katılan tüm şirketlerin malvarlıklarına başvurma hakkı edindiği için birleşme sonrası borçlar yönüyle teminatlar artmış olduğu için şirkete ait borsa hisse değerleri ve pazar değeri de artmış olur (Kandemir, 2003: 142)

### **2.3.1.6. Ekonomik avantajlar ve çeşitlendirme**

Birleşmelerin ekonomik avantajlarını; finansal kaynak ve ölçek ekonomileri oluşturmak, üretime dahil edilmeyen kaynakları üretime katarak maliyet azaltımını sağlamak, kaynaklarda etkileşim sağlamak, kapasite artığını isabetli kullanarak sinerji oluşturmak, bilgi ve tecrübe paylaşımı sağlamak (*know-how transfer*), verimliliği artırmak ve ülkelerin sahip olduğu ekonomi farklılığından faydalanmak şeklinde sıralamak mümkündür (Eren, 2005: 325).

Ekonomik anlamda sıkıntıda olan şirketlerin mali yapılarının tekrar kuvvetlendirilmesi ve ekonomik olarak kalkındırılması maksadıyla devletçe birleşme işlemlerinin sayısını artırabilmek amacıyla bunları sağlayacak şirketlere teşvik mahiyetinde yardımlar da yapılmaktadır. Bunlara örnek olarak; vergilerde indirim, taşınmaz alımlarında uygun teşviklerin sağlanması gösterilebilir (Mirze ve Ülgen 2004: 313).

Çeşitlendirmeden maksat, iştilal edilen endüstrilerin sayısının çoğalmasının sağlanmasıdır. Birleşme işlemlerinin tarihi perspektifi incelendiğinde çeşitlendirme de, birleşmeleri teşvik edici sebep olarak görülebilir. Üretimi ve geliri düşük olan bir şirket, sektöründe ya da iş dalında daha verimli ve üretimi fazla olan başka bir alana yönelerek iştilal alanında çeşitlendirme sağlayabilmektedir.

Şirket yöneticileri genellikle bu tarz çeşitlendirme faaliyetinin işletmenin karlılığını artırarak risklerini de azalttığını ileri sürmektedirler. Bu sebepten olacak

ki çeşitlendirmeye yönelik faaliyetler şirketlerin birleşmesine sebep olarak ortaya konulabilmektedir. Karın maksimize edilmesi ve düzenli bir şekilde artışının sağlanması şüphesiz, firma çalışanlarından, müşterilerine ve tedarikçilerine kadar tüm herkesin faydasına olacaktır. Zira bütün işletmelerin ekonomik kriz ve kırılganlıkların yoğun yaşandığı dönemlerde bunlara direnebilmek için aynı güç ve dirençle sahip olduğu söylenemez. Sektörler arasında, hatta bazen aynı sektörde işteğal eden şirketlerin dahi bu tarz ekonomik kırılganlığın yaşandığı dönemlerde farklı tepkiler ortaya koyması da olasıdır. Netice olarak, dönem dönem bu tarz kırılganlıklardan fazlasıyla etkilenmiş olan şirketler, istikrarı yakalamış şirketlerle birleşme yoluna giderek belirli noktaya kadar istikrar yakalaması mümkündür (Eren, 2005: 325).

### **2.3.1.7. Vergi avantajlarından yararlanma**

Kar marjı yüksek bir işletme, biriken zararlarından dolayı gelecek yıllarda elde edeceği karlardan geçmiş yıllardaki zararlarını mahsup edebilecek bir işletmeyle birleştiğinde zararların indirim olanağı kendisine geçmiş olacak böylece vergi kanunlarının belirlemiş olduğu süre ve tutar sınırlarında kalmak kaydıyla bu birleşilen işletmenin zararını kendi karından doğan vergi yükümlülüğünü azaltmada kullanabilecektir. Bu durum da zaman zaman zarardaki şirketlerle birleşmeyi cazip kılmaktadır. Özellikle grup içi birleşme ve satın almalarda, sağlanabilecek vergi avantajlarının da önemli bir etken olabileceği düşünülebilir (Akgüç, 1998: 896-897).

Kar eden bir işletme, zarar etmekte olan bir işletmeyi devraldığında, vergi mevzuatı gereğince birleşmenin sağlamış olduğu kar ne kadar ise onun üstünden vergi öder. İşletmeleri birleşmeye teşvik eden etkenlerden biri de kar ve zararın birleşme neticesinde hem ileriye hem de geriye taşınabilecek olmasıdır ( Ceylan, 2000: 288).

Birleşmede vergisel avantaj iki şekilde kendini göstermektedir ( Akay, 1997: 17-18):

İşletme birleşmeleri de vergi vermekle yükümlü tutulabilmektedir. Vergiye tabi olma veya olmama, birleşme şekline tabidir. Şayet, devralan işletme devir bedelini



nakit ödemişse bu işlem, satışta bulunan işletmeyi veya ortaklarını vergi yükümlüsü haline getirir.

Geçmiş yılların devreden zararlarını sonraki yılların kazançlarından karşılama ve mahsup olanağı bulunan bir şirket, zararlarından dolayı vergi mevzuatının öngördüğü süre, usul ve miktarlarla sınırlı olarak vergi vermeyebilecektir. Bu avantajlı durum birleşme işlemlerinde de vergi mevzuatı olarak sağladığı kadar mümkündür. Geçmiş yılların devreden zararlarını sonraki yılların kazançlarından karşılama ve mahsup olanağı bulunan bir şirket, kar eden bir şirketle birleşmesi halinde zararlarından dolayı vergi mevzuatının öngördüğü süre, usul ve miktarlarla sınırlı olarak vergi vermeyebilecektir. Bu tip vergi kolaylığından istifade etmek isteyen karlı firmalar zaman zaman zarar eden şirketleri devralma yolunu tercih etmektedirler.

#### **2.3.1.8. Rekabetin azaltılması**

Büyümeye etki eden zamana yaygın değişimler, zamanla sektörel büyümeyi gerçekleştirir. Bu da hem sektör içi rekabet yoğunluğuna hem de pazardaki alanın muhafazası için gerekli olan gelişim hızına etki ederek piyasadaki arz ve talep dengelerini ve sektöre yeni girmeyi düşünenler açısından teşvik edici rol oynar (Ulubilgen, 2000: 28).

Serbest piyasa ve rekabeti engelleyici kanunların mümkün kıldığı ve müsaade ettiği ölçüde, piyasada faaliyette bulunan işletmeler birleşme müessesesine müracaat ederek sektör içinde hakim olan rekabet boyutunu minimuma indirmeye çalışırlar (Mirze ve Ülgen 2004: 313 vd.).

Birleşen şirketlerin faaliyette bulunduğu endüstri dalı aynı ise, rekabetin azaltılması gerçekleşebileceğinden pozitif bir etki oluşacaktır. Piyasada rekabet eden şirketler pazara hakim olan ilke ve kurallarda, pazarı paylaşma ve bölüşme ile fiyatları belirlemede ortaya çıkan sıkıntıları gidermeye yönelik aynı noktada birleşebilmektedirler. Bu sayede rekabetin şirketlere etki eden menfi tesirleri yok edilmeye çalışılmaktadır.

Birleşmeyle birlikte ortaya çıkan yeni şirket pazarda daha fazla paya sahip olacağından dolayı rekabet ettiği şirketlere karşı da daha da güçlü pozisyon elde eder. Birleşmenin rekabet konusunda sağlayacağı başlıca avantajlar aşağıdaki gibidir (Aydın, 1990: 22):

- \* Yeni pazar alanları bulma,
- \* Pazar payını arttırma,
- \* Pazardaki kontrol gücünü sağlama,
- \* Fiyat tespitinde etkili olma,
- \* Mevcut üretime yeni üretimler eklenerek talebin karşılanması ve eskiyen üretimi yenilemek,
- \* Marka, lisans ve patent haklarını elde etmek,
- \* Tasarruflara gidilerek, sabit giderlerde, alımlarda, reklâm ve ulaştırma gibi, alanlarda maliyet düşüşü sağlamak,
- \* İşgücünün uzmanlaşması ile verimliliğin artmasıdır.

#### **2.3.1.9. Psikolojik nedenler**

Şirketlerin yöneticilerinde bulunan şirketi büyütürken bu şekilde idare etme, idare alanında kabiliyetlerini teşhir etme arzusu, şirketi yenileme ve trendi yakalama gibi kaygılar birleşmeye dair kararda belirleyici olmaktadır.

Bazen şirket yöneticileri, hızla büyümediği zaman rakip firmalarca ezileceğini düşünürler ve bu düşünceyi bastırma adına şirket yönetimindeki sanatlarını kendileri görmek ve müşterilere göstermek arzusu ile ve daha etkin rekabet edebilme amacıyla birleşme işlemi gerçekleştirmektedirler (Akgüç, 1998: 869-870).

Bir şirketteki yöneticiler şirketin büyüklüğü ile doğru orantılı olarak hem ticari hem de sosyal konumlarını geliştirirler. Bundan dolayıdır ki şirketi temsile yetkili

kişi ya da kişiler birleşerek şirketin sektördeki hacmini genişletmek amacıyla gayret sarf ederler. Bununla beraber bir şirketin başka bir şirket tarafından devralınması halinde devredilecek olan şirketin yöneticileri şirketteki yönetim yetkilerinin elinden alınacağını düşünerek devretme yerine devralma düşüncesiyle hareket ederler. Başka bir deyişle idareciler şirketlerini devretmek yerine başka bir şirketi bünyelerine katmak için çaba sarfedebilirler (Akgüç, 1998: 56, 869-870).

### **2.3.1.10. İşletme başarısızlıkları**

İşletme başarısızlıkları hem ekonomik koşullardan hem de şirket finansal yapısından kaynaklanabilir. Ekonomik anlamdaki başarısızlıklar gelirin giderleri karşılamamasından doğarken, finans anlamındaki başarısızlıklar da yönetimden kaynaklı problemler ya da finans problemlerinden dolayı yaşanabilmektedir.

İşletmelerin başarısızlık sebeplerinin neler olduğu konusunda gerçekteşirilen bir çalışmada başarıyı kaybeden şirketlerin % 90'ında yönetimin yetersizliği tespitine ulaşılmıştır ( Erdem, 1991: 94).

Bir şirketin yöneticileri başka şirketlerin başarısızlığını görürlerse, bu sayede şirketi ele geçirmek için bu yönetim yerine kendi ekiplerini bu şirkete yönetici olarak getirmek için çalışabilirler (Ülkü, 2002: 22). Benzer şekilde finansal sıkıntı içerisindeki işletmeler de bu zor durumdan kurtulmak amacıyla birleşme yolunu seçenek olarak görmekte-dirler (Aydın, 1990: 24 ).

İşletmeleri birleşmeye zorlayan çok sebep vardır. Yukarıda izah edilen sebeplerle benzer düzlemde olmakla birlikte, işletmenin içerisindeki çevre, yönetme politikası ve diğer iç-dış unsurlara göre bu sebepler çeşitli şekillerde sıralandırılabilir. Piyasa içerisinde firmalara itibar sağlanması, firmaların politikalarına yön verme, teknolojik gelişmelerden yararlanma şeklindeki unsurlar da şirketleri birleşmeye yöneltten etkenlerdendir.

### **2.3.2. Şirket birleşmelerinin dezavantajları**

İşletmeler arasında gerçekleşen birleşme faaliyetlerinin dezavantajları, birleşme sonrası kültürel uyumsuzluklar ve çatışmalar, yönetim ve kontrolün elden çıkması ve karar verme özgürlüğünün kısıtlanması, birleşme anlaşmasından kaynaklanan ilave yatırım vb. nedenlerden dolayı ek finansal yüke katlanma zorunlulukları, genellikle birleşme sonrasındaki ilk birkaç yıl karın düşmesi, insan kaynaklarının huzursuzluğu ve nitelikli elemanların kaybedilmesi, sendikalarla sürtüşmeler, tedarikçilerle ilişkilerde aksama ve bozulma, müşterilerle ilişkilerin bozulması, yatırımcılar ve hissedarların tepkileri, rekabetin azalması etkisinden dolayı ortaya çıkan işletme içi ve dışı dezavantajlar ve diğer dezavantajlar olarak belirtmek mümkündür.

Şirket birleşmelerinin genellikle avantajları üzerinde durulması ve çoğunlukla birleşmenin yalnızca avantaj kısmı düşünülmesine rağmen şirket birleşmelerinin dezavantajlarının da olduğunun hatırd tutularak konuya her iki taraftan da yaklaşmak anlamlı olacaktır. Bu açıdan, şirket birleşmelerinin işletme içi ve işletme dışı dezavantajları aşağıda ele alınmıştır.

#### **2.3.2.1. Şirket birleşmelerinin işletme içi dezavantajları**

Şirket birleşmelerinin sonuçlarından kaynaklanan bir takım işletme içi dezavantajlar, işletmelerin birleşmeden beklentilerinin karşılanamamasına neden olabilmektedir. İşletme içi dezavantajları, yönetim ve kontrolün elden çıkması ve karar verme özgürlüğünün kısıtlanması, birleşme sonrası kültürel uyumsuzluklar ve çatışmalar, birleşme anlaşmasından kaynaklanan ilave yatırım ve benzeri nedenlerden dolayı ek finansal yüke katlanma zorunlulukları yani mali yapının bozulması, birleşme maliyetleri ve ek fonlara gereksinim duyulması ve diğer dezavantajlar olarak ifade edilebilir.

### **2.3.2.1.1. Yönetim ve kontrolün kaybedilmesi ile karar verme özgürlüğünün kısıtlanması**

Devralınan şirkete ait yöneticiler, birleşilen şirket yöneticilerinin kendileri ile çalışmayı tercih etmemeleri ve şirket yönetiminin tekrardan yapılandırılması nedenleriyle iş ve gelirlerini kaybetme riskine maruz kalmaktadır.

Birleşme işlemleri sonrasında birleşmeye taraf olan hiçbir şirketin yöneticisi bu aşamadan sonra karar almada eskiden olduğu gibi rahat olamayacaktır. Birleşme öncesinde kendi şirketlerini yöneten idareciler rahat bir şekilde karar alabilirken birleşmeden sonra birleşilen şirket yöneticileri de karar alma mekanizmasına dahil olduklarından dolayı birleşmeye devrolunan olarak katılan şirket yöneticileri karar almada hürriyetlerinin sınırlandırıldığını düşünebilirler (Dalyan, 2004: 540-541).

Dezavantaj şeklinde algılanan bu hal, çoğu zaman şirket lehine sonuçlara da sebep olur. Zira şirketlerin içerisinde buldukları sıkıntılı hallerden kurtulmasını sağlamak amacıyla birleşmeleri bundan sonra tekrar aynı sıkıntının yaşanmasına mani olmak amacıyla alınacak kararlarda daha titiz davranmayı gerektirecektir.

### **2.3.2.1.2. Birleşme sonrası kültürel uyumsuzluk ve çatışmalar**

Değişik kültüre sahip şirketlerin birleşmesi neticesinde şirket politikası farklılıkları zaman zaman taraflar arasında sürtüşmeye sebep olabilmektedir. Yöneticilerin değişik anlayışa sahip olması şirketin enerjisine ve üretim kapasitesine menfi etki yapabilir. Bu durum işçiler arasında da uyumsuzluk yaşanmasına sebebiyet verebilir. Örneğin birleşmeye taraf şirket işçilerinin maaşlarında farklı uygulama yapılması, gerek işçilerin kendi aralarında gerekse yöneticilerle olan münasebetlerinde sıkıntı yaşatabilir (Seyidoğlu, 2003: 722)

Ülkeler aşırı birleşme işlemlerinde ticari örf adet veya kanunlar değişiklik arz edeceğinden dolayı hangi ülke kanunları ve ticari örf ve adetin uygulanması gerektiği, bunlara aykırı davranılması hallerinde kimlerin sorumlu olacağı konularında da sorunlar yaşanabilmektedir. Hem çalışanlar hem de idareciler birleşme işlemlerinden sonra buna benzer sıkıntılarla karşılaşmak istemiyorlarsa

eğer, birleşme sonrası uygulanacak bir etik ve yönetim rehberi de oluşturmalıdırlar (Dalyan, 2004: 540-541).

Birleşmeden sonra birleşmeye taraf şirketlerden personel çıkartılması da söz konusu olabilmektedir. Bunlar da şirket içerisinde yeniden iş dağılımı yapılmasını gerektirebileceğinden dolayı dezavantajlı bir durum oluşturabilir.

### **2.3.2.1.3. Birleşme sonrasında mali yapının bozulması**

Birleşmeden sonra işine son verilen personele ödenmesi gereken tazminatlar, devrolunan şirketin taraf olduğu mukavelelerden kaynaklanan tazminatlar, reklam ödenekleri, birleşme işlemleri sonrası yönetim ve şirketin yeniden ihyası hususunda ortaya çıkabilecek ödemeler gibi sayısı artırılabilir ödemeler birleşme işlemlerinde ciddi maliyetler olduğunu göstermektedir.

Bazen şirketler, birleşme öncesinde birleşmeyle sağlanacak yarar ve bunun için gerekli olan maliyetlerin ne düzeyde olduğunu yeterince tetkik edememektedir. Rakiplerin önüne geçme adına hızlı biçimde davranmak zaman zaman sıkıntılı bir şirketin devralınmasına ve bu sıkıntının da sonradan fark edilmesine sebep olur. Bunun önüne geçebilme adına devralınacak şirketin finans durumu, yönetim anlayışı, faaliyet düzeyi çok iyi irdelenmeli ve buna göre birleşme sağlanmalıdır.

### **2.3.2.1.4. Ek fonlara gereksinim duyulması**

Birleşme anlaşmaları ve birleşme sonrasındaki duruma bağlı olmakla birlikte birleşme sonrasında ek fon gereksinimi ortaya çıkabilmektedir. Yeterli fon bulunmadığı durumlarda ise birleşme sonrasında doğal olarak finansal sıkıntılar ortaya çıkabilmektedir. Birleşme sonrasında gereksinim duyulan bu fonların işletme dışı kaynaklardan temin edilmeye çalışılması durumunda da fon maliyetlerinin yüksekliği karlılığı olumsuz yönde etkileyebilmekte ve beklenen avantajların sağlanmasını zorlaştırmaktadır.

Birleşme bir taraftan işletmelerin maliyetlerinin azalması ve sinerji etkisi ile karlılıklarının artmasını amaçlamakta iken bir taraftan da süreç olarak bazı maliyetlere katlanılmasını gerektirmektedir. Birleşme sürecindeki her aşama aslında zaman ve para açısından taraflara bazı maliyetler getirmektedir. İşletmeler kendi oluşturdukları ekipler ile birleşme sürecini gerçekleştirecekler ise, bu durum insan kaynaklarının kendi işlerini ihmal etmelerine yol açarak zaman ve maliyet kaybına yol açacaktır. Belki de, pek çok işletme son dönemlerde birleşme faaliyetlerinde bu konuda uzman danışman kurumlardan yardım almaktadır. Bu durum, danışmanlık maliyetlerine katlanmayı gerektirmektedir.

Birleşme süreci içinde yapılacak olan araştırmalar; birleşmeden sonra işine son verilen personele ödenmesi gereken tazminatlar, devrolunan şirketin taraf olduğu mukavelelerden kaynaklanan tazminatlar, reklam ödenekleri, birleşme işlemleri sonrası yönetim ve şirketin yeniden ihyası hususunda ortaya çıkabilecek ödemeler gibi sayısı artırılabilir ödemelerden oluşmaktadır. Tüm bu sayılanlar, aslında birleşmenin önemli maliyetleri de beraberinde getirdiğini göstermektedir. Bu faktörlerin yanında, eğer zamanında ve gerekli tedbir alınmaz ise örgütsel bağlılığın azalması ve benzer psikolojik faktörlerden kaynaklanabilecek olan görünmeyen maliyetlere de katlanmak gerekecektir.

#### **2.3.2.1.5. Diğer dezavantajlar**

Birleşme ve satın almalarda ortaya çıkabilen diğer dezavantajlar şöyledir:

\* Ulusal bir şirketin yabancı şirket içinde erimesi, satın alan ülke ekonomisinde, sosyal ve siyasal yapıda olumsuz sonuçlara da sebep olmaktadır. Ekonomik kriz yaşanan dönemlerde birçok şirket ucuz bedel ile yabancı ülke şirketlerine devredildiğinde devreden şirketin tabii olduğu ülkede bazen belirli sektördeki kontrolün yabancılara intikal etmesine sebep olacaktır.

\* Bir şirketin devri halinde o şirketin prestijinin de kaybolmasına sebep olabilir. Aynı şekilde düşmanca ele geçirme hallerinin varlığı halinde de kamuoyu tepkisinin oluşması mümkündür.

\* Değişik ülkelere ait şirket birleşmelerinde işçilerin ücretleri, toplu iş sözleşmeleri, sendikal haklar vs. gibi durumlar nedeniyle işten çıkarmalar söz konusu olabilmektedir. Bu durumda işsizlik artmakta ve istihdam da menfi etkilenmektedir.

\* Devredilen şirketlerin personelle aralarındaki ilişkinin zayıflığı, yeterli üretim kaynağına sahip olunmaması ve pazarda yanlış pozisyon ve konumda olunması sebepleri de sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır.

### **2.3.2.2. Şirket birleşmelerinin işletme dışı dezavantajları**

Birleşmeler işletme içi avantajlar ya da dezavantajlara yol açsa da bazı dış hedef kitleler her iki durumda da birleşmelerden zarar görebilmektedir. Özellikle pazarda rekabeti azaltmak amacıyla yapılan birleşme ve satın almalar işletmelere avantajlar sağlasa da çeşitli kitlelerin menfaatlerine zarar verebilmektedir. Bunlar, toplum, müşteriler, tedarikçiler, finans kuruluşları, sektöre yatırım yapmak isteyen yeni yatırımcılar, küçük ve orta ölçekli işletmeler, işletmelerin fon aktardığı çeşitli vakıf veya dernekler, rakipler, devlet ve diğer kitleler şeklinde sıralanabilmektedir. Birleşmelerin işletme dışı dezavantajları çeşitli kitleler ve konular açısından aşağıda açıklanmaktadır.

#### **2.3.2.2.1. Rekabeti azaltmanın işletme ve rakipler açısından dezavantajları**

Pazarda rekabeti azaltma amaçlı birleşmeler aslında hem müşteriler hem tedarikçiler hem de rakipleri olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Zira, birleşme neticesinde eğer pazarı ele geçirme durumu ortaya çıkmışsa bu durum rekabeti olumsuz etkileyecek ve sektördeki birtakım şirketlerin pazardan çıkmasına sebep olabilecektir. Bu açıdan pek çok ülkede aynı pazarda faaliyette bulunan şirketler arası rekabeti ortadan kaldırmaya ya da azaltmaya yönelik birleşmeleri yasak hale getiren “antitröst yasaları” ihdas edilmektedir. Birleşme neticesinde ortaya çıkan durum işletmenin rakiplerinin rekabet güçlerini azaltıcı ve onları olumsuz etkileyen sonuçlar doğurması olanaklıdır.



Burada RKHK'nın 7. maddesine değinmekte de fayda vardır. Şöyle ki ; *“Bir ya da birden fazla teşebbüsün hakim durum yaratmaya veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde birleşmeleri veya herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün mal varlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları, miras yoluyla iktisap durumu hariç olmak üzere, devralması hukuka aykırı ve yasaktır.*

*Hangi tür birleşme ve devralmaların hukuki geçerlilik kazanabilmesi için Kurula bildirilerek izin alınması gerektiğini Kurul, çıkaracağı tebliğlerle ilan eder.”* Bu düzenleme ile rekabeti engelleyici şirket birleşme ve devralmalarına dair kıstas ve yasaklama getirilmiştir.

#### **2.3.2.2.2. Yeni yatırımcılar ve kobi'ler açısından dezavantajlar**

Özellikle, büyük işletmeler arasındaki birleşmeler neticesinde doğan dev işletmelerin sektöre girmek isteyen yeni yatırımcılar üzerindeki caydırıcı etkisini ihmal etmemek gerekmektedir. Birleşmelerden dolayı sektörde yalnızca büyük işletmelerin hakim olması sektöre giriş üzerinde bir takım engeller oluşturabilecektir.

Bu durum, sektördeki küçük ve orta ölçekli işletmeler açısından da çeşitli dezavantajlar oluşturmaktadır. Zaten büyük olan işletmelerin bir taraftan da başka işletme veya işletmeleri satın almaları veya birleşmeleri neticesinde pazarda hakimiyet sağlamaları ve diğer avantajların da etkisiyle, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yaşam şansı ve yaşam alanları giderek azalmaktadır. Bu durumun etkisiyle, sayıları, ekonomiye katkıları, ülke ekonomisindeki yerleri ve pek çok avantajlı yönlerine rağmen küçük ve orta ölçekli işletmeler günümüz işletmecilik dünyasının yoğun rekabet ortamında ayakta kalma ve büyüme olanakları bakımından zorluk yaşamaktadırlar.

Ağırlıklı olarak sahipleri tarafından yönetilen bu işletmelerin büyüme olanaklarının kısıtlı olması yanında yönetim ve karar verme gücünün de işletmenin sahibinde toplanması ve bu tür işletme sahiplerinin genellikle işletmenin

yönetiminde tek hakim olmak istemesi birleşerek büyüme ve rekabet şansını artırma olanaklarını azaltmaktadır. Ancak, ortada bir de gerçek vardır ki, o da küçük veya orta ölçekli işletmelerle birleşmediği veya onları satın alarak büyümediği takdirde bu işletmelerin son dönemlerdeki birleşme ve satın alma dalgası altında kalarak boğulacaklarıdır ( Gürol, 2000: 200-202).

#### **2.3.2.2.3. Müşteriler açısından dezavantajlar**

Bazı durumlarda birleşmeler müşterileri de olumsuz yönde etkileyebilecektir. Rekabetin azalması direkt olarak müşterilerin tercih seçeneklerinin daralması sonucunu doğuracaktır. Birleşme neticesinde rekabetin azalmasıyla birlikte, müşterilerin pazarlık gücünün azalması ve ortaya çıkan büyük işletmeye rakiplerin boyun eğmek zorunda kalması, müşteriler açısından önemli bir dezavantaj olarak görülebilecek etkilerdendir. Burada işletmelerin yalnızca nihai müşterileri değil aynı zamanda işletmenin ürün ve hizmetlerini satın alan aracı işletmeler ve bayiler gibi grupları da dikkate almak gerekmektedir. Zira, birleşme sonrasında bu gruplar da birleşme sonrasında yeni bir yapı ve farklı koşullardan kaynaklanan dezavantajlarla karşılaşabileceklerdir.

#### **2.3.2.2.4. Tedarikçiler açısından dezavantajlar**

Aynı zamanda işletmelere girdi sağlayan tedarikçiler de birleşmeden olumsuz etkilenecek ve birleşmenin dezavantajlarını yaşayabileceklerdir. Pazarı hakim olan yeni işletme tedarikçilere kendi şartlarını kabul etmeleri yönünde baskı yapabilecektir. Özellikle, birleşme neticesinde birleşmenin boyut ve etkisine bağlı olmakla beraber, pazarda önemli güç sahibi olan işletme rakiplerinin de sindirilmesiyle birlikte tedarikçiler üzerinde de söz sahibi olacak ve tedarikçileri kendi şartlarını kabule zorlayabilecektir

#### **2.3.2.2.5. Sivil toplum kuruluşları açısından dezavantajlar**

İşletmelerin birleşme öncesinde ilişkide bulunduğu, bağış yaptığı veya yardımda bulunduğu çeşitli eğitim kurumları, vakıf, dernek veya diğer sivil toplum kurumları da birleşmeden olumsuz şekilde etkilenebilecektir. Zira, birleşme öncesinde yönetim uygun gördüğü kuramlarla ilişkilerini yalnızca kendisi belirleyip, örneğin, özgürce yardım edilebilmekte iken birleşme sonrasında bu kararı vermek eskisi kadar rahat olamayacaktır.

#### **2.3.2.2.6. İşletme dışı diğer dezavantajlar**

Birleşmelere sağlanan çeşitli vergi avantajları bir taraftan birleşmeleri özendirirken diğer taraftan devlet açısından vergi kaybına da yol açabilecektir. Zira, pek ön sıralarda olmasa da vergi avantajları elde etme isteğinin birleşme nedenleri arasında yer aldığı bilinmektedir. İşletmeler için avantaj olan bu durum aslında işletme dışı gruplar açısından vergi kaybı olarak düşünülebilir. Bunun yanında, birleşme neticesindeki işten çıkarmalardan dolayı işsizlik üzerinde de olumsuz etkileri olacağı ve birleşmenin istihdamı olumsuz yönde etkileyeceği aşikârdır. Öyle ki, son dönemlerdeki bazı birleşmeler neticesinde, bir süre sonra işten çıkarma planları masaya konmaktadır. Özetle, birleşme neticesinde beklenen avantajlar sağlandığı takdirde bu durum işletme için çeşitli avantajlar yaratırken aynı durumun etkileri bazı iç ve dış hedef kitleler için dezavantaj olarak karşımıza çıkmaktadır.

#### **2.4. Şirket Birleşmelerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Başarısızlık Nedenleri**

Şirket birleşme sürecinde değişik sorunlarla karşılaşılması da olasıdır. Şirketlerin sorunlara karşı kendilerine düşen görevleri iyi yapmaları gerekmektedir. Hukuki durum hakkında açık olmak, ödevlerin yapılması, uygulama planının değerlendirilmesi, yüksek kalifiye ekibin oluşturulması ve yönetimin kontrolü

elinde tutması gerekmektedir. Birleşme ve satın almadan önce şu soruların sorulması başarının yakalanması adına elzemdir (Sönmez, 2000: 23).

- Finansal planlamaları / iş planlamaları gerçekçi ve geçerli mi?
- Mevcut iş çevresi nasıl değişecek?
- Yeni şirket finansal ve rekabetçi olarak nasıl görünecek?
- Birleşilen şirketi kim yönetecektir ve organizasyon şeması nasıl olacak?
- İki şirket arasında kültürel uyum nasıl olacak?
- Personel, finansal yapı ve rekabetçi stratejide iş ile ilgili ne gibi

değişiklikler  
gerekecek?

#### **2.4.1. İş durumu belirsizliği**

Şirket birleşmeleri sırasında işçiler iş yeri olanaklarında daralma olup işten çıkarılma korkusuna kapılırlar. Bu da işçilerin performans ve motivasyonunu menfi etkiler (Sönmez, 2000: 23).

#### **2.4.2. Psikolojik nedenlerden doğan olumsuzluklar**

Sektörde birçok şirket, birleşmeye dair karar almış ise buna ayak uydurmak isteyen şirketler -kendilerine ait duruma uymasa bile, yöneticilerin egosu, sektörel durgunluktan kaynaklanan tedirginlikler ile fazlasıyla sinerji oluşacağına dair beklentiye girilmesi bu tür olumsuzluklar arasında sayılabilir .

#### **2.4.3. Entelektüel sermaye ve sektörel farklılıklar**

Firmanın marka değeri, gelecekteki karlılık oranı gibi konuların hesaplanmasının güç olması şirket birleşmelerinde yanlış değerlendirmelere sebep olabilmektedir. Diğer yandan şirketlerin sektörlerinin farklı olması, yönetim kadrosunun riski seven ya da aşırı ihtiyatlı olması gibi farklılıklar da birleşmelerde sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

#### 2.4.4. Diğer olumsuzluklar

Şirketlerin birleşmeye dair işlemlerinin başarılı olamamasının diğer sebeplerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Arslanlı, 2004:46 vd.) ;

- Birleşmeye ihtiyaç duyulup duyulmadığının yeteri kadar tetkik edilememiş olması,
- Birleşmeye taraf olacak hedef şirketle ilgili yeteri kadar ön araştırma yapılmaması, veya hedef şirketin yanlış belirlenmesi,
- Birleşme işlemlerinin aşırı beklentilerle gerçekleştirilmesi,
- Birleşmeye taraf seçilen şirketin yeteri kadar değerlendirilmemesi,
- Birleşmeden sonra şirket yönetimi ve yapısına ait planlamanın iyi yapılamaması,
- Kabiliyetli işçi ve idarecilerin birleşme sonrasında şirketten ayrılarak gitmesi,
- Entegre olmada karşılaşılan zorluklar, birleşme nedeniyle ön görülen sinerji sağlanamaması, aşırı borç yükü ve üretimde aşırı çeşitlendirme halleri,

Buradan anlaşılması gereken nokta birleşme ve devralmalarda birleşmeden evvel gerekli tetkik ve incelemelerin titizlikle yapılmaması başarısızlığa neden olan önemli hususlardandır. Diğer taraftan başarısızlık sebepleri olarak; vizyonun olmaması, lider eksikliği, büyümeye ayak uyduramama, kültürel farklar, iletişimsel eksiklik ve risk yönetimi gibi konularındaki eksiklik ya da zaafılar da sayılmıştır.

#### 2.5. Şirket Birleşmeleri ve Devralmalarının Önündeki Engeller

Bir yandan iş dünyasında yaşanan yoğun rekabet, öte yandan pek çok sektörde gerçekleşen birleşme ve satın almalar birleşmeyen işletmeler üzerinde de belirli psikolojik baskılar oluşturmaktadır. Ancak, buna rağmen birleşme ve satın almalar bankacılık, otomotiv, ilaç gibi sektörlerde yoğunlaşmaktadır. Bunun yanında, grup içi birleşmeler de ülkemiz açısından dikkat çekmektedir. Şirket birleşmelerinin ülkemizde henüz beklenen düzeyde olmadığı, birleşme işlemlerinin belli başlı sektörlerde ya da belli büyüklüğe ulaşmış şirketlerle sınırlı

kaldığı gözlemlenmektedir. Bu açıdan, öncelikle şirket birleşmeleri ve satın almaların önündeki engellerin tespiti gerekmektedir.

Birleşme ya da şirket satın almaları önünde engeller ele alınırken konuya işletme büyüklüğü açısından da yaklaşmak gerekmektedir. Bu konuda küçük ve orta ölçekli işletmelerin kendilerine has durumları da göz ardı edilmemelidir. KOBİ'lerin pek çoğunda, işletmenin sahip yönetici tarafından yönetilmesi ve yönetimi işletme içinde bile kimse ile paylaşmak istememesi düşüncesi, bu işletmelerin sahibi olan yöneticilerin birlikte iş tutma geleneğinden yoksun olmaları en bariz engelleri oluşturmaktadır.

Bunların yanında, birbirinin eksiklerini giderme hususunda işletmelerin kifayetsiz olmaları, kayıt dışı uygulamaları ve bunun sonucu olarak güven veren bilgi eksikliği, idari anlamda çeşitli sorunlar, finans eksikliği, vasıflı personel eksikliği, nitelikli insan eksikliği, tedariklerde yaşanan imkansızlık, pazarlama ve dağıtımda yaşanan sorunlar, üretim alanında ortaya çıkan yeni teknolojileri kullanma olanaklarının olmayışı, birleşme neticesinde pazarda güç sahibi olma olanaklarının ölçekleri nedeniyle bir ölçüde kısıtlı olması, coğrafik bağlılık, ölçeklerinden kaynaklanan diğer sorunlar, danışmanlık hizmetlerinden yararlanma olanaklarının kısıtlı olması ve diğer işletme içi ve dışı faktörlerden kaynaklanan dezavantajları bulunmaktadır (Tutar, Küçük, 2003:220 vd.). Bunlara benzer dezavantaj oluşturan haller şirket birleşmelerine engel olan temel etmenler olarak ifade edilebilir.

Öte yandan, KOBİ'lerin birleşmeye bakışları ile ilgili olarak yapılan bir araştırma bu işletmelerin de birleşmeye sıcak baktıkları, hem yatay hem de dikey birleşme konusunda olumlu düşünceye sahip oldukları; ancak birleşmeyi riskli gördükleri sonucunu ortaya koymaktadır (Civan, Ekşi, 2001:400-402). Zaten, uygulamada da bu endişenin etkileri görülmekte ve birleşme ve satın alma faaliyetlerinde bu işletmeler pek yer almamaktadır. Ancak, konu ile ilgili olarak ülkemizde yeterli veri olmaması da bu konuda sağlıklı bilgiye ulaşmayı engellemektedir. Bu nedenlerden dolayı, konu incelenirken bu tür işletmeler üzerinde özel olarak durulamamıştır.

Bu başlık altında, birleşme ve satın almaların önündeki engeller işletme içi ve işletme dışı engeller olarak sınıflandırılmış ve benzerlikleri nedeniyle konu birleşme ve satın almalar açısından bir arada ele alınarak aşağıda açıklanmıştır.

### **2.5.1. Birleşme ve satın almaların önündeki işletme içi engeller**

Birleşme işlemlerinin önünde işletme dışı engeller yanında işletme içi engeller de bulunmaktadır. İşletmelerin kurumsal yapı eksikliği, kişilere aşırı bağlılık, kayıt dışı uygulamalar, işletme sahip ve yöneticilerinin birleşme ve satın alma konusundaki çekingen tutumları ve yönetimi kendi ellerinde bulundurmak istemeleri, hissedarların olumsuz düşünceleri, insan kaynaklarının birleşmeye sıcak bakmamaları ve diğer faktörler olarak sayılabilir. Bu konular aşağıda ele alınmıştır.

#### **2.5.1.1. Kurumsal yapı eksikliği**

Birleşme işlemlerinin önündeki işletme içi engellerden belki de en önemlilerinden birisi işletmelerin kurumsal bir yapıya kavuşmamış olması olarak görülebilir. Günümüzde, belki sadece küçük ve orta ölçekli işletmelerin sorunlardan birisi olarak görülebilen bu durum aslında büyük işletmelerde de önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Birleşme veya satın alma işlemi düşünülen işletmenin kurumsal yapısındaki sorunlar elbette ki taraflar arasında daha baştan önemli bir engel olacak, birleşme sürecine girilse bile ilerideki aşamalarda engel teşkil edebilecek ve işlemin sağlıklı bir şekilde tamamlanmasını riske atacaktır. Bu noktada, kurumsallaşmadan uzak işletmelerin birleşme veya satın alma ile ilgili konularda da başarı şanslarının düşük olacağını gözden kaçırmamak gerekmektedir.

### **2.5.1.2. İşletmedeki kayıt dışı uygulamalar ve finansal düzensizlikler**

İşletmedeki kayıt dışı uygulamalar ve bunun sonucunda resmiyete uygun veriler ile gerçek veriler arasında oluşan uyumsuzluklar, resmiyete aykırı veri sistemi ile etkili bir kayıt sistemi olmaması ve işletmenin geçmişteki ve mevcut performansı ile ilgili veri eksikliği, müşteriler ve tedarikçilere ait bilgi eksikliği, finans ve muhasebe sistemlerinin düzensizliği, insan kaynakları ile ilgili sağlıklı bir sistem ve bilgi bulunmaması birleşme ve satın almaların önündeki önemli engellerden birisi olarak görülebilir.

İşletmenin gelir ve giderleri ile ilgili olarak faaliyet dışı kar veya zararların yüksekliği, aşırı dalgalanmalar ve belirsizliği ile ilgili unsurlar ve bunun gibi işletme içi diğer faktörlerle ilgili veri olmaması, bunların sağlıksızlığı ve yetersizliğinin de etkileri dikkate alınmalıdır. Bu durum, küçük ve orta boy işletmelerde daha da vahim boyutlara ulaşabilmekte ve bunu etkisi ile bu tür işletmelerle ilgili birleşme ve satın alma durumlarını olumsuz olarak etkilenmektedir.

### **2.5.1.3. İşletme sahipleri, yöneticiler ve hissedarların olumsuz düşünceleri**

İşletmelerin birleşme ve satın alma girişimlerinde nihai karar vericinin işletmenin sahipleri veya yöneticileri olması, bu kişilerin birleşme ve satın almaya bakışlarını önemli hale getirmektedir. Unutulmamalıdır ki, pek çok işletme sahibi yönetimi paylaşmaktan kaçınmakta ve karar verici rolünün elinden alınmasından kaçınmaktadır. Bu durum, birleşme ve satın almaların önünde bir engel olarak düşünülebilecektir. Aynı zamanda, hissedarların da işletmenin birleşme veya satın alma neticesinde mali yapısının bozulacağı, hissedar olarak zarar göreceği ve benzer endişelerle birleşmeye karşı çıktığı görülmektedir.

### **2.5.1.4. İşletme içi diğer faktörler**

İşletme içinde birleşme ve satın almaya engel teşkil edebilecek daha pek çok faktör bulunmaktadır. Özellikle, tepeden aşağıya personelin birleşme işlemlerine



karşı menfi tavırlar sergilemesi halinde birleşme sürecine girilse bile taraflar arasında sorun çıkaracak ve işlemi engelleyebilecek etkileri olacaktır. Bunun yanında, işletmenin finansal verileri yanında kamuoyundaki imajı, geçmişteki faaliyetleri, varsa geçmişte yaşadığı birleşme ve satın alma girişimlerinin olumsuz neticeleri gibi pek çok faktör birleşme işlemlerinin önüne engel olarak çıkabilecektir.

## **2.5.2. Birleşme ve satın almaların önündeki işletme dışı engeller**

Şirket birleşme işlemleri incelendiğinde, buna engel teşkil edebilecek işletme dışı faktörlerden en önemlisini birleşmenin uygulandığı ülke ve dünya ekonomisine ait çalkalanmalar ile buna bağlı olarak ortaya çıkan olumsuz ekonomik koşullar görülebilir. Siyasal belirsizlik de birleşme ve satın almaları engelleyen bir diğer faktördür. Birleşme hususunu düzenleyen kanuni noksanlıklar da birleşmeleri kısıtlamaktadır. Ülkeler arası şirket birleşmelerinde, birleşmeye katılan şirketin ait olduğu ülkenin tanınmıyor olması ve rizikonun anlaşılabilmesi birleşme ve satın alma kararlarında etkili olmaktadır.

Özellikle, gayri resmi muamelelerin yoğunluk arz ettiği sektörlerde ait bilgi ve donelerin itimat edilip olmayışı, birleşme veya satın alma sürecinde önemli engellerden birisidir. Ayrıca, birleşmeler ve satın almaların sonuçları ile ilgili belirsizlik ve daha önceki birleşme ve satın almalarla ilgili kötü sonuçlar da birleşmelerle ilgili önemli engellerdendir. İşletmenin müşterileri, tedarikçiler, sivil toplum örgütleri, sendikalar ve diğer işletme dışı grupların baskıları da birleşmeler konusunda dönem dönem engel teşkil edebilmektedir.

### **2.5.2.1. Dünya ve ülke ekonomilerindeki durum**

Şirket birleşmeleri ve satın almaların önündeki işletme dışı önemli engellerden birisi olarak, Dünyadaki genel ekonomik durum, ülkenin genel ekonomisindeki dalgalanma ve bozukluk ve buna bağlı olarak ortaya çıkan benzer olumsuz genel ekonomik faktörler görülebilir. Globalleşmeyle birlikte, işletmeler dünya ekonomisindeki dalgalanmalardan direkt olarak etkilenmekte ve genellikle

birleşme ve satın alma niyetleri olsa bile sular duruluncaya kadar bunu erteleyebilmektedir.

#### **2.5.2.2. Politik belirsizlikler**

İşletmeleri yakından ilgilendiren konulardan birisi de ülkelerdeki politik durumdur. Bu noktada, politik istikrarsızlıklar ekonomideki dengeleri etkilemekte ve istikrarı da bozarak şirketlerin bir noktada yatırıma yönelik karar olarak görülebilecek olan birleşme ve satın alma kararlarını etkilemektedir. Gerek ülke içindeki işletmeler arası birleşme faaliyetleri gerekse de yabancı işletmelerle birleşme faaliyetlerinde tarafların kararları ülkedeki politik durumdan etkilenmektedir. Bu anlamda, politik istikrarsızlık işletmelerin bir nevi yatırım kararı olarak görülebilecek olan birleşme ve satın alma kararlarını ertelemesine yol açabilmektedir.

#### **2.5.2.3. Hukuki ve yasal düzenlemeler**

Şirketler arası birleşme ve satın alma kararlarında ulusal ve uluslar arası düzenleme ve denetimlerin de bağlayıcı etkisi bulunmamaktadır. Faaliyette bulunulan pazarda rekabet koşullarına engel olan veya kısıtlayıcı sonuçlara sebebiyet veren birleşme işlemleri konusunda da Dünya’da ve Ülkemizde çeşitli yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Bu konuda, tezimizin ilk bölümünde 1900’lü yılların başlarında A.B.D.’de çeşitli birleşme yönleri ile ilgili olarak çıkarılan düzenlemelerden bahsedildiği için burada tekrar üzerinde durulmayacaktır.

Özellikle, Avrupa Birliği Rekabet Hukuku çerçevesinde ülkemizde de Rekabet Kurumu tarafından çeşitli düzenlemelerle yoğunlaşmayı engelleyici düzenlemeler oluşturulmaktadır (Gülgün, 2001: 3, 45) . Bu anlamda, ülkedeki hukuki ve yasal düzenlemelerin birleşme ve satın almaların önündeki işletme dışı engellerden birisi olabileceği ifade edilebilir.

#### **2.5.2.4. Ülke ile ilgili genel bilgi ve veri eksikliği**

Özellikle, yabancı işletmelerin birleşme ve satın alma kararı vermelerinde işlemin düşünüldüğü ülke hakkında yalnızca ekonomik, yasal, politik doneler değil

sosyo kültürel ve diğer doneler de etkili olabilmektedir. Öyle ki, çeşitli sektörlerdeki işletme sayıları, büyüklükleri, pazar payları gibi bilgiler bile dönem dönem eksik ve yanlış olabilmekte, bu durum da birleşme veya satın alma işlemi düşünen işletmeleri rakipleri, tedarikçileri, müşterileri ve daha pek çok konuda eksik verilerle karşı karşıya bırakmaktadır. Yani, işletmeler karar verirken buzdağının yalnızca görünen kısmını değil görünmeyen kısmını da dikkate alma gereksinimi duymaktadır.

#### **2.5.2.5. Kayıt dışı ekonomi**

Özellikle ülke ve sektörle ilgili ekonomik verilerdeki sağlıksızlığın ülkedeki kayıt dışı ekonomi ile ilgili durumla yakın ilgisi bulunmaktadır. Ülke içindeki işletmeler arası birleşme faaliyetlerini de yakından etkileyen kayıt dışı ekonomi özellikle yabancı işletmeler açısından büyük risk taşımakta ve belirsizlik ortamında karar vermelerini daha da güçleştirmektedir. Kayıt dışı ekonomi birleşme ya da satın alma işlemi gerçekleştirmeyi planlayan işletmeleri ürkütebilecek bir unsurdur. Zira, gerek sektörel gerekse işletme bazında mevcut bilgilerin güvenilir olmaması ve gerçekleri yansıtmaması ve kayıt dışılığın boyutunun tahmin edilememesi birleşme veya satın alma kararı vermek isteyen işletmeler için önemli bir engel teşkil edebilecektir.

Bunun yanında, belki de pek söz edilmek istenmeyen bir konu da yolsuzluk, rüşvet ve benzeri durumlar olabilir. Özellikle, yabancı yatırımcılar açısından düşünüldüğünde yatırım yapılmak istenen ülkede bu tür durumlarla karşılaşılması caydırıcı bir etki yapabilecektir.

#### **2.5.2.6. İşletme dışı grupların tepkileri**

Birleşme veya satın almaların önündeki engellerden birisi de işletme dışı gruplar olarak sayılabilmektedir. İşletmenin müşterileri, tedarikçiler, sendikalar, sivil toplum kuruluşları gibi gruplar da kamuoyunda birleşme aleyhinde baskılar

oluşturarak bu konuda engel teşkil edebilirler. Bu açıdan birleşme ve satın almalarda bu grupların da dikkate alınması gerekmektedir.

#### **2.5.2.7. Geçmişteki başarısız birleşmeler**

Birleşme veya satın almalarda işletmenin önündeki engellerden birisi de Dünyada, ülkede veya çeşitli sektörlerde daha önce gerçekleşen birleşme veya satın alma işlemlerinde karşılaşılan başarısız durumlar ve sorunlar olarak görülebilir. Bu durum, birleşme veya satın alma kararları üzerinde olumsuz bir etki yaratabilecek bir faktör olarak göze çarpmaktadır. Daha önce de bahsedildiği gibi, birleşme ve satın almalar genellikle ilk yıllarda beklenen performansı vermemektedir. Bunun yanında, birleşme ve satın almaların sonuçları ile ilgili veri yetersizliği de birleşme ya da satın almayı düşünen işletmeleri tedirgin edebilecek bir unsur olabilecektir.

#### **2.5.2.8. İşletme dışı diğer faktörler**

İşletmeler arası birleşmeler ve satın almalarda yukarıda sayılan engellerin dışında daha pek çok işletme dışı engelle karşılaşmak olağan kabul edilmelidir. Öyle ki, globalleşme, rekabet, hızlı teknolojik, kültürel, sosyal değişim gibi pek çok faktör zamanla işletmelerin önüne birleşme veya satın alma engeli olarak çıkabilecektir.

### **2.6. Birleşme ve Devralmaların Tarihsel Gelişimi**

#### **2.6.1. ABD’de şirket birleşmelerinin tarihsel gelişimi**

İşletmeler arasında birleşme faaliyetleri sadece günümüzde olmayıp elbette ki yıllardır vardır. Şirket birleşmeleri ile ilgili tarihi perspektif taraması yapıldığında karşımıza şirket birleşmeleri 1800’lü yılların sonlarından itibaren ilgi odağı haline gelmeye başlamıştır. 1880’li yıllarda Amerika’da başlayan bu furya, daha sonra hem Avrupa ülkelerine hem de Ülkemize de sıçramıştır.

Hem ulusal hem de uluslararası ekonomik sahada ciddiye ve öneme sahip olan şirket birleşmeleri tarihsel perspektifi içerisinde daha çok ABD’de yaygın biçimde ortaya çıkmıştır (Sarica 2008: 53).

ABD’de ortaya çıkan bu faaliyet dört birleşme dalgası halinde gerçekleşmiştir. Bunlardan ilki 1800’lü yılların sonlarına doğru; tütün, çelik, petrol ve diğer endüstri alanlarında yeni şirketlerin kurulması ile oluşmaya başlamıştır. İkincisi ise, 1920’lerde hisse senetleri piyasası oluşmaya başlaması ile girişimcilerin, haberleşme ve otomotiv sektörlerini de içeren çok sayıda sektörde şirketleri birleştirme fırsatı yakaladığı dönemdir. Üçüncüsü ise, 1960’larda çok yönlü dağılma ve çeşitlenme ile birleşmelerin gerçekleştiği dönemdir. Dördüncüsü dalga ise 1980’li yıllarda başlayıp halen varlığını devam ettiren süreçtir (Ülkü, 2002: 33). Bu dönemleri ana hatlarıyla aşağıda inceleyeceğiz.

#### **2.6.1.1. 1893 -1904 Arası dönem**

1893’lü yıllarda yaşanan ağır ekonomik bunalım bu dönemde yaşanan şirket birleşmelerinin asıl sebebini oluşturmuştur. 1898 ve 1892’li yıllar arasında hayli fazla yatay birleşme gerçekleşmiş, yoğunlaşmamış yapıdaki çok sayıda küçük firmanın oluşturduğu sanayi dalları bu dönemde birleşerek monopol durumuna benzer ve yakınlıkta birliktelikler kurmuşlardır (Şahin ve Yılmaz 2010: 64). Bu dönemdeki birleşmelerin büyük çoğunluğu yatay birleşmeler olup, geriye kalan kısım ise dikey birleşmelerden oluşmaktaydı. Bu dönemde yatay birleşmelerin sayısının fazla olması monopol piyasasına benzer görünümünün oluşmasına da neden olmuştur (Elmas 2007).

Şirket birleşmeleri ile ilgili ilk dalga 1800’lü yılların sonlarına doğru; tütün, çelik, petrol ve diğer endüstri alanlarında yeni şirketlerin kurulması ile oluşmaya başlamıştır (Ülkü, 2002: 33).

Birinci birleşme dalgasındaki birleşme ve devralmalar Sherman Antitröst Anlaşması yasak olduğu halde gerçekleştirilmiştir. İlk dönem birleşme furyası finansal sebeplerle son bulmuştur. Finansal sıkıntılar 1900’lü yılların başında gemi inşa sanayisinde gerçekleşen ekonomik sıkıntı ve çökme, akabinde ise 1904 yılında

meydana gelen sermaye piyasalarındaki kargaşa ve son olarak da 1907 yılında oluşan banka panik ve paranoyası karşısında çok sayıda bankanın kapanmak zorunda kalması ile bu dönem sona ermiştir (Akay, 1997:27).

### **2.6.1.2. 1919 -1929 Arası dönem**

İkinci birleşme furyası, 1920'lerde hisse senetleri piyasasının oluşmaya başlaması ile girişimcilerin, haberleşme ve otomotiv sektörlerini de içeren çok sayıda farklı sektörde iştigal eden şirketlerin birleşmesi ile oluşan dönemdir (Ülkü, 2002: 33). Bu dönemde antitröst kanunlar sıkı bir şekilde uygulanmıştır. 1890 yılında yürürlüğe giren Sherman Kanunu'nu monopollerini engellemede yeterli olamamış olup bu dönemden önce çıkarılmış olan Clayton Kanunu da Sherman Kanunu ile birlikte uygulanarak antitröst kanunu daha etkin ve verimli kullanılabilir hale getirilmiştir (Akay, 1997: 27).

Bu dönemin özelliklerinden bir diğeri ise kuralların sıkı şekilde uygulanmasından dolayı az sayıda monopol piyasası daha çok sayıda oligopol piyasası şartları oluşmuştur. Bu dönemde yatay tarzda birleşmeden daha ziyade dikey tarzda birleşmeler gerçekleştirilmiştir (Akay, 1997: 27).

Bu dönem, 1929 yıllarında borsaya olan güven bunalımı ve borsa işlemlerinin azalıp çöküşe uğraması neticesinde dünyada oluşan güven bunalımı ile birlikte son bulmuştur. Son bulma ile birlikte piyasalara ve girişim dünyasına olan güven azalmış, beraberinde tüketimin de daralması ile neticelenen süreçte yaşanan bunalım daha da derinleşmiştir (Elmas 2007).

### **2.6.1.3. 1955 -1969 Arası dönem**

1955 - 1969 yılları arasında daha ziyade karma (çapraz) birleşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu dönem küçük çaplı şirketler kendilerinden büyük ve çaplı olan şirketleri birleşerek kendi bünyelerine almak için hedef seçmişlerdir (Sarıca 2008: 54).

Üçüncü birleşme dalgasında, Amerika Birleşik Devletlerinin ekonomisi hayli büyümüş ve neticesinde nakit dolaşımı ve kar payı paylaşımı artmıştır. Kar payı artan şirketler bu dönemde birleşme ve satın almaya yönelmişlerdir. Birleşme ve satın alma bu dönemde şirket sahiplerince sermayeyi elinde tutma ve korumada bir araç olarak görülmüştür. Banka ve finans kurumları bu dönemde kredi taleplerine yeterli karşılık veremediği gibi faiz oranlarının yüksekliği ve kredi işlemlerinde oluşturulan güclükler nedeniyle bu dönemde nakit ödemeyle vuku bulan şirket birleşme ve satın almaları seyrek görülmüştür. 1960'lı yıllarda ise borsa ve piyasalarda yükseliş yaşanması sonucunda, birleşilen şirketler (alıcı şirket, satın alan şirket) birleşme ve satın almaların ödemelerini, kendi şirketlerine ait hisse senetlerini satışa sunup bunlardan elde ettikleri gelirlerle karşılamışlardır (Şahin ve Yılmaz, 2010: 64).

#### **2.6.1.4. 1984 -1989 Arası dönem**

1980'li yıllardan itibaren şirketler arası yabancı rekabet çoğalmış, teknolojik gelişmeler artmış, araştırma ve geliştirme çalışmaları hız kazanmıştır. Tüm bunlarla birlikte maliyetler de arttığından firmalar birleşme ve güç birliği stratejisi ile hareket etmeye başlamıştır. Amerikan ekonomisi, Ronald Reagan idaresindeki dönemde uluslararası alanda rekabet gücüne kavuşmak için şirket birleşme ve satın almalarına ciddi önem vermiştir. 1984- 1989 yıllarını kapsayan bu dönem; petrol sektörlerinde, gaz sektörlerinde, ilaç sektörlerinde, tekstil sektörlerinde ve bankacılık sektörlerinde sıklıkla birleşme ve satın almalara şahit olunmuştur (Sarıca, 2008: 54).

Bu dönem birleşme ve devralmalarını diğer ilk üç dönem birleşme ve devralmalarından ayrı kılan bazı yönler vardır. Örneğin birleşme ve devralmalar hususunda yatırım bankaları bu dönemde ciddi rol oynamışlardır. Bununla birlikte borçlanarak da birleşme ve devralma gerçekleştirildiğine de şahit olunmuştur. Zaman zaman birleşme ve devralmalara engel olmak isteyen eyalet yönetimleri ile merkezi yönetim/federal yönetim anlaşmazlıklar da yaşamıştır. Ayrıca; bu dönemde şirket birleşmelerinde uluslararası boyuta kayma olmuş ve ulusal üstü birleşmeler de görülmüştür (Sarıkamış, 2003 : 93).

### 2.6.1.5. 1992 - 2000 Arası dönem

Bir önceki dönemde yani 1980'lerde şirket birleşmelerinden umulan maksat, devralınan şirketi büyütüp, finansal açıdan geliştirip satıp kar elde etmektir. Hemen ifade etmek gerekirse bu dönem devralma ve birleşmelerin ekseriyeti borçlanma yoluyla yapıldığı için çok sayıda finans şirketi bu dönemde iflas yaşamıştır. 1990'lı yılların ortalarından itibaren tekrardan çok fazla birleşme furusu ile karşılaşmıştır. Bu dönemin birleşmeleri daha çok güç birliği ve beraber iş yapma tarzındaki birleşmelerdir. Günümüzde de süregelen bu dönemin ayırıcı yönlerinden belli başlılarını ise aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Sarıkamış 2003: 94);

\* Bu dönemde dikey birleşme tarzı daha çok ön plana çıkmış ise de yatay birleşmeler de yapılmaya başlanmıştır.

\* Birleşmede aday şirkete ödenen değeri belirleme ön plana çıkmıştır.

\* Küreselleşme, birçok birleşme faaliyeti için yönlendirici olmaktadır.

\* Dünyanın küreselleşmesi ve globalleşmesi çok sayıda şirketin pazar paylarını genişletip beynelmilel bir yapıya kavuşmayı amaçlaması şirketleri, birleşmenin imkan, usul ve yöntemlerini araştırmaya yöneltmiştir. Firmaların ülke ile sınırlı gelişme arzuları ister istemez bu firmaları ulusal düzeyde var olan firmalarla birleşmeye kanalize etmiştir. Zamanla kanuni düzenlemelerde oluşan yumuşama, ülkede uygulanan sosyal politikalar ve tüketicilerin taleplerinin değişmesi de firmalar arasındaki birleşmeleri etkilemiştir.

\* insan unsuru başarıyı yakalamada en önemli etken halini almıştır. Ayrıca bilgi ve tecrübe düzeyi, şirketlerin değerini belirlemede önemli bir faktör halini almıştır. Bundan dolayıdır ki şirketler, alanında tecrübeli ve başarıyı yakalamış personelden faydalanabilmek amacıyla da birleşmeyi tercih edebilmektedir.

\* Birleşmelerle belirli bir strateji amaçlanmaktadır.

\* Birleşme eğilimleri çoğunlukla iştigal edilen sahadaki ihtiyaçlara göre şekillenmektedir.



\* Birçok birleşme faaliyeti riski yaymak ve de üretimdeki maliyet girdilerini düşürmek için gerçekleştirilmedi.

\* Müşteri portföyü ve şirketin isim ve marka değerlerinin sıfırdan oluşturulmasının maliyetli oluşu, zorluğu ve zaman alması şirketleri birleşme hususunda daha istekli hale getirmiştir. Alıcı şirket devir işlemlerinde bu değerler için de bedel öder. Bu bedele uygulamada “şerefiye”, “peştamallık” ve “hava parası” gibi isimler takıldığı da görülmektedir.

## **2.6.2. Avrupa’da şirket birleşmelerinin ve buna ilişkin düzenlemelerin tarihsel gelişimi**

AB ülkelerinde birleşme ve devralmaların artmasının iki nedenden kaynaklandığı görülmektedir. Bunlarda ilki, AB’nin kendi içerisindeki yapılanma süreci, diğeri ise küreselleşmedir. AB bir çok alanda hem iç piyasa hem de global piyasalarda yaşanan gelişmeler sonucunda şirketler alanında da yeniden yapılanma yaşamıştır. Bu yapılanmadaki amaç şirketlerin birleştirilerek rekabeti uluslararası alana taşımaktır. Bunu gerçekleştirmek için birleşmeler daha çok banka ve sigorta şirketleri arasında gerçekleştirilmiştir. Şirket birleşmelerine etki eden küreselleşme olgusu değerlendirilecek olunursa; küreselleşme neticesinde sadece üretim alanında iştilal eden şirketlerde değil hizmet alanında iştilal eden şirket sayılarında da artış yaşamıştır ( Sarıca, 2008: 60).

Avrupa Birliğinin rekabeti teşvik eden politikaları dört ana alanda yoğunlaşmaktadır (Kar ve Arıkan, 2003: 169) :

\* Rekabete engel olan anlaşmalar ve haksız biçimde hakim durum oluşturan birlikteliklerin yasak oluşu,

\* Şirket birleşmelerinin denetlenmesi,

\* Alanında monopol oluşturan sektörün liberalleştirilmesi,

\* Alanda teşvik edici politikaların geliştirilmesi.

AB topluluğunda birleşme ve devralmaların temeli Roma Anlaşması’na dayanır. Belirtmek gerekirse bu anlaşmaya imza atıldığında, birleşme veya

devralmalar gündeme dahi gelmemiştir. Zira bu tarihlerde birleşme ve devralmalar ekonomik etkileri açısından aman aman bir etkiye de sahip değildi. 1970’li yıllarda Avrupa Komisyonu birtakım şirket birleşme ve devir işlemlerine karşı çıkıyor iken, 1980’lerden itibaren ise birleşme ve devralmaları denetlemeye dair düzenleme oluşturulmuş ve bu amaçla Roma Anlaşması 81 ve 82. Maddeleri ihdas edilmiştir (Yetim, 1996: 105).

25 Mart 1957’ de Almanya, Hollanda, Fransa, İtalya, Luksemburg, Belçika gibi devletler 25.03.1957 yılında Roma Anlaşmasını imzalayarak Avrupa Birliği’ne zemin hazırlayan Avrupa Ekonomik Topluluğunu kurmuşlardır. Roma Anlaşması’nın 3. maddesinde öngörülen önem arz eden iki hususu şu şekilde açıklayabiliriz (Aydın, 1990: 321):

\* Taraf ülkeler arasında sermaye, hizmet ve insan dolaşımını zorlaştıran her tür engel ve düzenlemeyi yok etmek,

\* Piyasada rekabeti koruyucu ve bu düzeni temin edici kurum ihdas edilmesi.

AB Topluluk Komisyon’unun çalışmalarının asıl amacı, üye ülkelerden teşekkül eden bu birlikte teşebbüs ve müteşebbisler açısından eşit bir yasal zemin oluşturmaktır. Kıt kaynaklarla sınırsız ihtiyaçların karşılanması ve kaynak dağılımında etkinliğin artırılması amaçlanmaktadır.

Roma Anlaşması doğrudan doğruya “birleşmelerin kontrolü” ile ilgili bir kural içermemektedir. Topluluk Komisyonu 9.10.1978 yılında kabul edilip ve 20.10.1978 yılında yürürlük kazanan 3. yönerde iki ya da daha çok A.Ş.’nin birleşerek yeni bir şirket kurmaları ve devralmalara ilişkin birleşmeler düzenlenmiştir (Yıldız, 2000: 623 vd.). Birleşme Yönergesi, birleşen şirketlerin birbirleriyle olan ilişkisini, birleşen şirketler ile üçüncü kişiler arasındaki ilişkiyi ve ayrıca ortakların birbirleriyle olan ilişkisini düzenlemektedir.

Birleşme Yönergesi hem devralma hem de yeni bir şirket kurulması yoluyla birleşmeyi düzenlemektedir. Devralma yoluyla birleşmede bir veya birden fazla anonim şirketin tasfiye edilmeksizin sona ermesi, sona eren şirketin/şirketlerin tüm hak ve borçlarının devralan şirkete intikal etmesi ve sona

eren şirketin/şirketlerin ortaklarının belirli bir oranda devralan şirkette de ortak olmaları söz konusudur. Payların değişim oranının tayininde, devredilen şirket ortaklarına diğer şirkete tahsis edilmiş şirket paylarından itibari değerinin (itibari değerleri yoksa muhasebe değerinin) 1/10 ini aşmamak kaydıyla bir denkleştirme (*Ausgleich; soulte*) akçesi veya tazminatı ödemesi de kararlaştırılabilir (BirYön. md. 3/1). Bu bağlamda belirtmek gerekir ki, Birleşme Yönergesi'nde üyelik (ortaklık) haklarının devamlılığı ilkesinin tek istisnası denkleştirmedir. Malvarlığının dağıtılmasına başlanmamış olunması kaydıyla tasfiye halindeki şirketlerin de birleşmeye katılmasına üye ülkelerce izin verilebilir (BirYön md. 3/2,4/2). Yeni şirket kurulması yoluyla gerçekleştirilen birleşmede, devralma yoluyla birleşmeye ilişkin hükümler uygulanır (BirYön md. 23) (Ferna-İpekel, 2014: 38-39).

İşletmelerin birleşmelerinin kontrolünü ve denetimini sağlamak üzere 21.12.1989 tarihinde tüzük hazırlanıp, konsey tarafından 21.09.1990 yılında yürürlüğe koyduğu (EEC / 4064 / 89) bu birleşme tüzüğünde öngörüldüğü üzere, Avrupa Topluluğunu oluşturan ülkeler arasındaki tüm şirket birleşmeleri, şirket satın almaları (devralma) ve ortak girişimlerin oluşturulması çalışmaları, Komisyon'un yetki ve denetimi altına alınmıştır. Anılan tüzükte belirtilen birleşme şartları;

\* Birleşmeye katılan işletmelerin tamamının, dünya düzeyinde gerçekleştirdiği satışlar toplamının beş milyar euro'yu aşması,

\* Bu işletmelerden en az iki tanesinin, her biri açısından AB topluluğu düzeyindeki satışları toplamının iki yüz elli milyon Euro'yu aşması,

\* Bu işletmelerden her biri tarafından gerçekleştirilecek toplam satışların 2/3'ünden fazlasının aynı üye devlet ile gerçekleştirmeyecekleri düzenlemeleri ihdas edilmiştir.

Bu tüzük, birleşmeye dahil olan şirketlerin cirolarının belirli miktarları aşması durumunda uygulama alanı bulmaktadır. Belirli limiti aşmayan şirket birleşmelerinde birliğe dahil olan ülkeler kendi yasalarındaki usule göre de bu işlemi gerçekleştirebilmektedirler. Komisyon denetleme yetkisi kapsamında

birleşme isteğini bildiren ve izin isteyen şirketler açısından serbest rekabeti engelleyici bir durum olup olmadığını inceleyip birleşmeye ya onay vermekte ya da reddetmektedir.

Geçmişte Amerika Birleşik Devletlerinde uygulama alanına sahip olan şirket birleşme ve satın almaları 1990'lı yıllardan itibaren Avrupa Birliği şirketleri açısından da uygulanmaya başlanmış ve 1999 yılında tüm dünyada meydana gelen şirket birleşme veya satın almalarının içerisinde Avrupa Birliği şirketlerinin payı % 38 lik bir payla önemli bir yer tutmuştur.

Avrupa'da mevzuatı yumuşatmaya yönelik çalışmalar, rekabet ortamının serbestleştirilmesi ve aynı para biriminin kullanılması gibi faktörler şirket birleşmelerine teşvik olmuştur. Beynelmilel rekabetin varlığı, birleşerek maliyetlerden tasarruf sağlama olanağının yakalanması ve aynı tarz faaliyetlerin bütünleştirilmesi isteği birleşmeye duyulan eğilimi artırmaktadır.

### **2.6.3. Ülkemizde şirket birleşmelerinin ve buna ilişkin düzenlemelerin tarihsel gelişimi**

Türk Hukukunda birleşmelere ilişkin hükümlere ilk defa 29.11.1882 tarihli “Anonim Şirket Nizamname-i Dahilisi” nde yer verilmiştir. Adı geçen Nizamnamenin son faslında birleşme ve ortaklık malvarlığının toptan devri düzenlenmiş olup, bu düzenleme hem devralma hem de yeni kuruluş yoluyla birleşmeye uygulanmıştır. Ancak bu Nizamnamede sadece birleşmeye katılan şirketlerin pay sahipleri ile devletin çıkarları göz önünde tutulmuş; birleşen şirketlerin alacaklılarını koruyan herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Daha sonra 25.03.1906 tarihli “Memalik-i Mahrusa-i Şahanede İfa-i Muamele Etmekte Olan Ecnebi Anonim Şirketleriyle Sigorta Kumpanyaları Hakkında Nizamname” de ve bu Nizamname hükümlerini bazı değişikliklerle yenileyen 13.12.1914 tarihinde çıkarılan “Ecnebi Anonim ve Sermayesi Eshama Münkasım Şirketler ile Ecnebi Sigorta Şirketleri Hakkında Kanun-i Muvakkaf” da da birleşme işlemine değinilmiş olmakla birlikte, birleşmeyle ilgili ilk detaylı düzenleme 29.05.1926 tarihli ve 865 Sayılı Ticaret Kanununda yer almıştır (Türk, 1986: 93-105).

29.06.1956 tarihli ve 6762 Sayılı Mülga TTK'da (ETTK), şirketlerin birleşmesi iki farklı yerde düzenlenmişti. Şöyle ki; konuya ilişkin hükümler hem ; ETTK md. 146 ve devamında hem de ETTK md. 451 ve devamında yer almaktaydı. Genel hüküm niteliğinde olan ETTK md. 146 ve devamı bütün ticaret şirketleri hakkında, özel düzenleme özelliği taşıyan ETTK md. 451 ve 452 ise A.Ş.'ler ve Paylı Komandit Şirketler hakkında uygulanmaktaydı. ETTK md. 451 bir A.Ş.'nin diğer bir A.Ş.'ce devir alınmasını, ETTK md. 452 ise birden fazla A.Ş.'nin yeni kurulan bir A.Ş. tarafından devralınmasını düzenlemekteydi. ETTK'daki bu iki başlı sistem, birleşmeye ilişkin genel hükümlerin İtalyan Hukukundan, anonim ve paylı komandit şirket birleşmelerine dair özel hükümlerin ise Alman/İsviçre hukukundan alınmış olmasından kaynaklanmaktaydı (Mimaroglu, 1972: 134).

Birleşmeye ilişkin genel hükümler ile A.Ş.'ler ve paylı komandit şirket birleşmelerine ilişkin özel hükümler arasında kapsam ve içerik yönünden de farklılıklar bulunmaktaydı (Tekil, 1981:161) . Şöyle ki; İtalyan sisteminden alınan genel hükümler, ister devralan ister devrolunan sıfatını haiz olsun, birleşmeye katılan tüm şirketlerin alacaklılarını korumakta iken; Alman/İsviçre sisteminden alınan özel hükümler sadece devrolunan şirketin alacaklılarına yönelik bir koruma getirmişti (Türk, 1986: 208). Bir başka deyişle, özel hükümler devralan şirketin alacaklılarını korumasız bırakmıştı. Öte yandan, İtalyan sisteminden alınan genel hükümlerde alacaklıları korumaya yönelik esas tedbir alacaklılara tanınan itiraz hakkı iken; Alman/İsviçre sisteminden Alman özel hükümlerde alacaklıları korumaya yönelik esas tedbir, devrolunan şirket malvarlığının belirli bir süre ayrı idaresi idi (Türk, 1986: 5-53, 208-209). ETTK'da limited şirketlerin birleşmesi hakkında herhangi bir özel düzenleme bulunmamaktaydı. Anonim şirketler ve paylı komandit şirketlerin birleşmesine dair ETTK md. 451 ve 452'nin limited şirketler hakkında uygulanacağı belirtilmemiş olduğu için, limited şirketlerin birleşmesinde, birleşme hakkındaki genel hükümler uygulama alanı bulmaktaydı. Kooperatifler ise 24.04.1969 tarihli ve 1163 Sayılı Koop. Kanunu'nun 84. maddesinde yer alan düzenlemeye tabiydi.

Birleşmeye ilişkin ETTK hükümlerinin farklı ülke hukuklarından alınmış olmasının yanı sıra, devrolunan şirketin malvarlığının belli bir süre ayrı idaresinin, uygulamada yarattığı sorunların etkisiyle ticaret şirketleriyle ilgili olarak

birleşmeye dair TTK 134 vd. maddelerinde yeni düzenlemeler getirilmiştir (Kendigelen, 2011: 257).

Türkiye’de şirket birleşmelerinin tarihsel perspektifi açısından bakıldığında ise ilk kez gerçekleştirilen birleşme işlemi, Avusturya sermayesinden oluşan “Avusturya Osmanlı Bankası” ve Fransız-İngiliz sermayesinden oluşan “Bank-i Osman-i Şahanenin” 1874 yılında yapmış olduğu birleşme olarak karşımıza çıkmaktadır (Onat , 2006: 86).

Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemde ise, özel sektörün üretim alanındaki eksikliği ve boşluğu dolduracak seviyede olmamasından dolayı bu alandaki eksikliği doldurmak ve yeterli üretimi sağlamak için devletçi bir politika uygulanarak bu alandaki eksiklik giderilmeye çalışılmıştır. Cumhuriyetin kurulması ile birlikte Osmanlı Devletinden intikal eden borçların etkisi, ikinci dünya savaşının yaşanması ve 1929 tarihinde dünya genelinde yaşanan ekonomik sıkıntılar bu dönemin ekonomik olarak istenen düzeyde olmasına engel olup pasif geçmesine sebep teşkil eder. Bütün dünyada etkileri olan 1929 tarihli ekonomik sıkıntılı dönem o tarihte ülkemizi de etkilemiş olup bu dönemde ülkemizdeki bir takım kamu bankaları da birleşme sonucunda iflastan kurtulmuştur. Cumhuriyet tarihimizin devlet destekli yapılan ilk birleşmeleri 1930 ve 1933 yıllarında dünyada 1929 yıllarında yaşanan ekonomik sıkıntılar sonucunda vuku bulmuştur. Bu birleşme işlemlerine ikinci dünya savaşı sonrasında da devam edilir. Şöyle ki bu kapsamda mali yapıları bozulan devlet bankalarının ekonomiye olan katkılarının artırılması amacıyla 1950 yılından sonra da hazine destekli birleşme işlemlerine devam edilir. Ekonomik beklentiler ve bu alanda uygulanan politikalar 1958 yılında kötü neticelenince, 1959 yılında “Türkiye Eski Muharıpler Bankası” ile “Tümsu Bank” , Türkiye Birleşik Tasarruf ve Kredi Bankası bünyesinde birleşmişlerdir. Akabinde ise 1962 yılında “İstanbul Bankası” ve , “Emlak Kredi Bankası” birleşmiştir. Aynı şekilde 1980 darbesinden sonra tekrar bozulan ekonominin düzeltilebilmesi amacıyla mali durumu bozuk olan bankalar ekonomisi daha iyi ve güçlü olan bankalar bünyesinde birleşme işlemi gerçekleştirmeye devam etmiştir. Fakat belirtmek gerekir ki bu birleşmeler de beklentileri tam anlamıyla karşılamaya yetmemiştir. Bu dönemin sanayi alanında en dikkat çeken birleşme ya da devralma işlemine örnek; 1982 yılında ekonomik

sıkıntı yaşayan ve mali durumu bozulan Trans Türk'e ait Olmuk Mukavva San. A.Ş.'nin Sabancı Holding tarafından satın alınarak faaliyetlerini bundan sonra Olmuk-Sa adı altında sürdürmesi gösterilebilir. 1980'li yılların yarısından sonra ülkemiz ekonomi politikaları liberal çizgiye kaymaya başlar ve bununla birlikte serbest piyasaya geçilmesi ve özel sektörün de gelişmesi temin edilir. Bu amaçla kanuni düzenlemeler ve alt yapı hizmetleri ile birleşme ve devralma işlemleri teşvik edilerek talep edilebilir hale gelmesi amaçlanır. Fakat ekonomik anlamda güçlenmenin araçlarından olan şirket birleşme ve satın almaları ülkemizde ancak 1990'lı yıllardan sonra fark edilir. 1990'lı yıllardan başlayarak yapılan birleşme işlemlerinin, daha ziyade, hem vergi yükü açısından avantajlar yakalamak hem de mali yönden sıkıntı yaşayan şirketlerin kurtarılması amacıyla yapıldığı gözlemlenmektedir. Daha önceki krizlerde olduğu gibi ülkemizde 2001 yılında yaşanan banka krizi de ciddi ekonomik sıkıntıya neden olur. Bu dönemin sıkıntılarını atlatmak için hem özelleştirme işlemleri ile özel sektörün yapılandırılması ve güçlendirilmesi yapılmış hem de birleşmeler teşvik edilmiştir. 2002'den 2016 yılına kadar ise, hem ekonomik hem mali hem de siyasi anlamda istikrarın yaşanması birleşme ve devralma işlemleri ile özel sektörün üretimde daha etkin olması amaçlanmış ve bu durum artarak devam etmiştir. Hem ülkemiz hem de uluslararası alanda hem kamu sektöründe hem de özel sektörde gerçekleşen birleşme işlemlerinin hemen hemen hepsi yaşanan ekonomik sıkıntılar neticesinde ortaya çıkmıştır. Ülkemizin 2023 yılı hedef ve amaçları kapsamındaki ekonomik istikrar paketleri ve verilere bakıldığında şirket birleşme ve satın almalarının artarak süreceği öngörülmektedir. Bu durum rekabet kurumunun verileri ve bağımsız denetleme firmalarına ait raporlar doğrultusunda, iki sınıf halinde ele alınmaktadır ( Serçe, 2009: 153-157).

Şirket birleşmelerinde son yıllarda ülkemiz açısından müspet manada gelişmeler yaşanmakta ise de, istenilen kıvamın ve seviyenin yakalanabilmesi açısından birleşmelere mani olan engellerin ortadan kaldırılması da zaruridir. Bu engeller aşağıdaki şekilde kısaca ortaya konulabilir :

- \* Halka açık işletmelerin azlığı,
- \* Aile işletmeleri biçimindeki yapılanma,
- \* Şirket kültürleri arasındaki farklılıklar,

\* Finansal tabloların yatırımcı için yeterli ve güvenilir olmamasıdır.

Sayılan bu engeller yok edilebildiği veya en azından azaltılabildiği ölçüde ülkemizde şirket birleşmeleri kolay bir şekilde gerçekleştirilebileceğinden birleşme sayısında da artışın devam etmesi sağlanmış olacaktır.

## **2.7. Şirket Birleşme ve Devralmalarının Ekonomik ve Hukuki Yönden Sınıflandırılması**

Şirket birleşmelerini değişik şekillerde sınıflandırmak mümkün ise de, biz bu çalışmamızda şirket birleşmelerini, ekonomik anlamdaki faaliyetleri ve hukuki yapıları açısından ele alacağız.

### **2.7.1. Ekonomik faaliyet alanlarına göre şirket birleşme ve devralmalarının sınıflandırılması**

Ekonomik anlamdaki faaliyetleri açısından şirket birleşmeleri dört sınıfa ayrılır (Ülkü, 2002 : 23 ) :

- 1- Yatay birleşmeler ( horizontal merger).
- 2- Dikey birleşmeler (vertical merger).
- 3- Dairesel birleşme (congeneric merger).
- 4- Karma birleşme (conglomerate merger).

#### **2.7.1.1. Yatay [horizontal] birleşmeler**

Faaliyet sahası aynı olan şirketlerin birleşmesi hali yatay birleşme olarak adlandırılır. Aynı sektördeki bir firma kendisine rakip olan diğer bir firmayı satın alması halini ifade eden, bu tür birleşmede maksat; yönetimde üstünlük sağlamak,



rekabette güçlü konuma gelmek, üretimde ve pazarlamada maliyetleri düşürmektir (Nazalı, 2013:46).

Bu tarz birleşmelerle hedeflenen daha geniş ve çaplı satışlar yapmaktır. Bir birleşme eğer aşağıda sayılan özellikleri taşıyorsa yatay birleşme stratejisi rol oynayabilir (Dinçer 2004: 30):

- 1- Birleşme monopolcü bir nitelik arz ediyorsa ve devlet otoritesinin bunu önlemeye yönelik bir çalışması bulunmuyorsa ise,
- 2- Gelişen bir sanayi veya sektörde rekabet var ise,,
- 3- Rekabette üstünlük oluşturabilecek bir ölçek ekonomisi var ise,
- 4- Mali ve beşeri kaynaklar bakımından gelişme taşıyorsa, yatay birleşmeden söz edilebilir.

Yatay birleşmeler; sektördeki pazarı büyütme yönelik ve rekabeti engelleyici nitelik taşıdığından denetleyici üst kurullardan izin alınmasını gerektirir. Liberal ekonomi ve serbest piyasa koşullarının hakim olduğu günümüz piyasa şartlarında yatay birleşme ve devralmaların genelde yönetmelik ve kanunlarla sınırlandırıldığı görülmektedir (Ülgen, Mirze 2004: 316).

Bu tarz birleşme, genellikle benzer işleri yapan ve daha önce birbirlerine rakip olan firmalar arasında olmaktadır. Rekabeti ortadan kaldırmak amacıyla firmalar sıklıkla bu yola başvurumaktadırlar. Bu tarz birleşmeler aynı piyasada faaliyette bulunan firma sayısında eksilmeye neden olduğundan dolayı piyasalarda monopolleşmeyi hızlandıran faaliyet olarak nitelendirilmektedir (Varlık, 1989 : 23). Fakat hemen belirtilmelidir ki bu tarz oluşumlara anti tröst kanunlarla engel olunmaya çalışılmaktadır.

Yatay birleşmenin bu işleme katılan şirketler açısından sağladığı faydaları aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

- Araç, Gereç ve Makinalarda İhtisaslaşma: Araç, gereç ve makinaların bütün kapasitesinin kullanıma açılabilmesi mümkündür.
- Pazarlamada Tasarruf Sağlama: Mal veya hizmet pazarlamada, reklamlar gibi satışı artırıcı faaliyetler birleştirilip kaynakların daha etkili kullanılması sağlanabilir.

- Üretim ve Pazarlamada Benzerlik: Bir işletmede etkin bir şekilde kullanılan ileri teknolojinin veya pazarlama faaliyetinin diğer işletmeye nakli kolaylıkla sağlanabilir. Bu sayede kaynak kullanımında da maksimal fayda sağlanmış olur (Aydın, 1990: 11).

Yatay birleşmelerin sağladığı fayda ve avantajı olduğu kadar dezavantajı da bulunmaktadır (Kılıç 2009).

- Yatay birleşmeler, faaliyette bulunulan sektöre girişlerde engel oluşturur ve rekabet açısından sınırlama getirir. Bu durum ise sektörde rekabet halindeki diğer firmalara da zararlar verir. Bundan dolayıdır ki bu tarz birleşme gerçekleştirileceği zaman Rekabet Kurumundan izin alınmalı ve birleşmenin bu kurum denetim ve gözetiminde gerçekleştirilmesi gerekli ve faydalıdır.

- Piyasada rekabet azalınca, sektörde bulunan firmalar bu kez de fiyatlar yönüyle rekabete girişmektedirler.

ABD’de 347 şirketin üst kademe yöneticilerine gönderilerek yapılan anket çalışması sonucuna göre, şirketleri yatay birleşmelere yönelten sebepler aşağıdaki gibi tespit edilmiştir (Akay, 1997: 20 ):

- Hızlı bir şekilde büyüme gerçekleştirmek,
- Ölçek ekonomileriyle oluşacak yeni kazanç olanakları,
- Pazardaki payı artırmak,
- Coğrafi anlamda genişleyip yayılmak,
- Hisse senetleri açısından piyasa değerinin artırılması,
- Ürünlerde karışımın geliştirilmesi ve genişletilmesi.

Migros tarafından Tansaş’ın devralınması, Osmanlı Bankası’nın Garanti Bankası ile birleşmesi ve Oyak Bankası’nın ING Bankası tarafından devralınması yatay birleşmelere emsal olarak ortaya konulabilir.

### **2.7.1.2. Dikey [vertical] birleşmeler**

Firmaların kendilerine mal veya hizmet satan tedarikçileri veya ürettikleri mal veya hizmeti satmış olduğu yani müşterileri ilişkisi içerisinde olduğu firmalarla birleşmesi hali dikey birleşme şeklindeki birleşmeye örnek oluşturmaktadır (Şahin

ve Yılmaz 2010: 67). Başka bir ifadeyle, bir ürünün üretim halkasına farklı şekillerde katkıda bulunan şirketlerin birleşmelerine dikey birleşmeler denmektedir (Akbulak, 2004: 346) .Yani üretime herhangi bir şekilde katılan firmanın tüketiciye doğru yani ileriye veyahut da hammadde kaynaklarına doğru yani yönünde geri yönelerek genişlemesi haline dikey birleşme hali denilmektedir ( Ülkü, 2002: 24). Böylelikle şirketler hem diledikleri zamanda ve miktarda hammaddeye hem de tüketim adına dağıtıcı kanallarına hükmetme olanağı elde ederler (Nazalı, 2013:47).

Geriye yönelik birleşme ve devralma işlemleri katılma sağlanan firma açısından kaynak tedarikinde maliyetler açısından avantaj sağlar. Hammadde açısından kalitenin yakalanması halinde üretimde maliyetlerin azalmasına, üretim ve ürünlerde kalitenin artmasını sağlar. İleriye yönelik birleşme ve devralma işlemlerinde ise; Pazar ve pazarlamada etkinlik maksimal seviyeye çıktığı gibi maliyetlerin de azalmasını sağlar (Kılıç 2009).

İşletmeleri dikey birleşmeye teşvik eden unsurları şu şekilde sıralamak mümkündür (Elmas 2007 : 8) :

- İşletmenin ticari ilişki nedeniyle muhatap olduğu işletmelerle birleşmesi sonucunda, birleşen şirket karları da birleşilen şirkete geçeceğinden bu şekilde maksimum kar sonucu maliyet oranlarının azalması da sağlanmış olur. Bu halde şirket rakiplerine göre daha üstün bir konuma gelerek avantaj yakalamaktadır.

- Dikey birleşme, işletmenin stratejisinin bir parçası olarak da gerçekleştirilebilir. Şöyle ki, ürünlerin satışında yaşanan zorluklar dikey birleşme işlemi ile çözüme kavuşturulabilir.

- İşletmenin hammadde aldığı veya ürettiği ürünleri pazarladığı firmaların teknolojiye tam olarak ayak uyduramaması nedeniyle yetersizlik yaşaması hallerinde alanında yetkin ve etkin bir güç olmak isteyen şirketler dikey birleşmeye yönelebilir.

Dikey birleşme ve devralmaların sermaye girişine mani olması, rekabete engel olup fiyatları etkilemesi ve işbirliğini kolaylaştırması şeklinde etkileri de vardır (Kulaksızoğlu 2003: 5).

### **2.7.1.3. Karma [conglomerate] birleşmeler**

Tamamen farklı sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerin birleşmesi olarak nitelendirilen karma birleşmeler, daha çok şirketlerin sektör riskini azaltma stratejileri kapsamında seçtikleri yollardan birisidir. Bu tür birleşmeleri genelde farklı ve birbirileri ile ilgisiz sektörlerdeki şirketlerin birleşmelerinin teşkil etmesinin yanı sıra, aynı sektörde fakat farklı coğrafi alanda faaliyette bulunan işletme birleşmeleri de karma birleşme olarak adlandırılmaktadır (Sarıkamış, 2003: 43), Karma birleşme işlemi daha çok sabit teknolojiye sahip, değişik endüstrilerde üretim gerçekleştiren işletmeler açısından ortaya çıkmaktadır (Yıldırım, Kolotoğlu, 2003:183).

Üretilen mal veya hizmetler ve pazar açısından farklı alanlarda bulunan şirketlerin birleşmesi karma birleşmedir. Bu birleşme işlemlerinde amaç, işletmelerin birbirinden ayrı sektörlerde bulunması nedeniyle risk ve engellerin yayılması ve dağıtılmasıdır (Ceylan, 2000: 285). Bu birleşme tarzında ekonomik açıdan güçlü şirketler faaliyet sektörünü genişleterek piyasaya hakim olma düşüncesiyle hareket etmektedirler.

Karma birleşme ve devralmalar, işletmenin asıl iştiğal alanı dışında gerçekleştirdiği birleşme ve devralma çeşididir. Bahsettiğimiz gibi bu tarz birleşme ile amaçlanan riskin minimuma çekilmesi ile başka sektörlerde de hakim olma düşüncesidir.

ABD’de Federal Ticaret Komisyonunca araştırılan bir çalışmada 1954 ve 1958 yılları arasındaki birleşme şekillerinin %25’ i karma birleşme tarzında gerçekleşmiştir (Gönenli,1976: 11- 12).

### **2.7.1.4. İleriye doğru ve geriye doğru birleşmeler**

İktisadi anlamda daha sağlam ve büyük olan şirket ileriye doğru birleşme tarzında satın alan/ devralan konumundayken, geriye doğru birleşmede, iktisadi anlamda daha sağlam ve büyük olan şirket satılan veya devredilen pozisyonundadır. Bir başka deyişle, bu birleşme türünde ana şirket devrolunan, yavru şirket ise devralan

rolünü üstlenmekte; ana şirketin ortakları yavru şirketin ortağı olmaktadır. Özellikle iktisadi açıdan daha küçük şirketin bir HAAO olması durumunda bu şirketin bu özelliğinin yitirilmemesi açısından geriye yönelik birleşme , söz konusu şirketin bu niteliğinin kaybolmaması maksadıyla geriye doğru birleşme yolu seçilmektedir (Ferna-İpekel, 2014: 36-37).

Geriye doğru birleşme, bir idari otoriteye bildirilmesi gereken birleşmeler bakımından da uygun bir çözüm olabilir. Şöyle ki; sermaye artırımına yönelik genel kurul veya yönetim kurulu kararları karar tarihinden başlayarak üç ay içerisinde tescil edilmelidir. Aksi takdirde bu kararlar geçerliliğini yitirecektir (TTK md. 456/3). Oysa birleşmenin örneğin Rekabet Kurulu'na bildirilmesi gerekmekte ise, bu süreye uyulması mümkün olmayabilir. Süreye uyulmadığı takdirde ise, artırım sürecini baştan başlatmak gerekir. İşte geriye doğru birleşme yoluyla TTK md. 456/3'den doğan sakınca aşılmış olmaktadır (Ferna-İpekel, 2014: 36-37).

## **2.7.2. Hukuki yapılarına göre şirket birleşmelerinin sınıflandırılması**

Bu açıdan şirket birleşmeleri, hem biçimsel birleşme hem de biçimsel olmayan birleşme olarak iki grupta incelenmiştir.

### **2.7.2.1. Biçimsel birleşmeler**

Firmalar arası birleşme işlemlerinin yazılı biçimde gerçekleştirildiği birleşmelere biçimsel birleşme adı verilmekte olup altı çeşidi vardır.

#### **2.7.2.1.1. Tröst**

Tröst, iki ya da ikiden çok tekel piyasası ihdas etmek maksadıyla yeni oluşturdukları bir tüzel kişilik etrafında kendi kişiliklerini de kaybederek birleşmeleri haline denir. Tröstler, oylama ve yatırım tröstü olarak iki türden oluşmaktadır (Özdemir, 1997: 544).

Oy hakkının satın alındığı tröst türünde, şirketin yönetiminin kontrol altına alınabilmesi maksadıyla piyasada bulunan hisse/pay senetleri ele geçirilmektedir. Bu işlem akabinde ise ilk genel kurul toplantısında şirketin yönetimi kontrol altına alınır.

Yatırımsal tröst çeşidi, sermaye yatırımını ilke edinmiş şirketler tarafından gerçekleştirilen birleşme tarzıdır. Önemli sermayeye sahip olan şirketler bu tröst çeşidinde sahip oldukları sermayeyi riske atmadan maksimum kara ulaşma imkanı edinirler. Tröst ile birleştirilen sermayeye karşılık bunun sahiplerine tröst katılım sertifikası verilir. Bu şekilde oluşan sermaye ile yurt içi veya yurt dışı tahvil veya hisse senetleri satın alınır. Bu sayede değişik sektör ve ülkelerdeki yatırımlar ile kar seviyesi artırılırken risk de minimize edilir.

#### **2.7.2.1.2. Birleşme (combination )**

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, Türk; birleşme kavramını, devralma yolu ile birleşme ve yeni ortaklık kurulması yolu ile birleşme olmak üzere iki şekilde ifade etmektedir. Devralma yolu ile birleşmede, en az bir ortaklığa ait ortakların bir başka ortaklığa alınması ile devredilen ortaklığın malvarlığının veya işletmesine ait aktif ve pasiflerinin tasfiye edilmeksizin bütün olarak devralan ortaklığa geçirilmesi olarak ifade edilirken; yeni ortaklık kurulması yolu ile birleşme ise, birbirinden ayrı ve farklı iki ortaklığın malvarlığının veya işletmesine ait aktif ve pasiflerinin tasfiye edilmeksizin bütün olarak yeni kurulan bir ortaklığa alınarak bu şekilde birleşmelerini ifade etmektedir (Türk, 1986: 41).

Her devralmanın birleşmeyi oluşturduğu da söylenemez. Zira birleşmeden bahsedilebilmesi için devredilen şirketin tüm aktif ve pasifiyle birlikte devralan şirkete geçmesi gereklidir. Buna karşılık devreden şirket ortaklarına belirli bir oran karşılığında katılınan şirket paylarından verilir. Bu zaviyeden değerlendirildiğinde nakit ödeme yapılarak satın alma veyahut da hukuki varlık ve tüzel kişilik korunarak gerçekleştirilen birliktelikler TTK anlamındaki birleşme işlemi olarak değerlendirilemez. Bu kavram, birinci bölümde 32. sayfada açıklandığından buraya atıfla yetineceğiz.

### **2.7.2.1.3. Ele Geçirme ( take over)**

Bir şirketin, idaresinin ve paylarının ele geçirmek maksadıyla satın alınmasıdır. Ele geçirme, iki şirketin isteyerek birleşmesi anlamına gelebildiği gibi, teklif edilen bir fiyat karşılığında devralınmak istenen şirketin ortaklarının bazılarının karşı çıkmasına rağmen teklif edilen tutardan bazı ortakların paylarını satması anlamına da gelebilir. Ele geçirme neticesinde ele geçen şirket ekonomik anlamda özgürlüğünü yitirir ve ekonomik açıdan kontrol öbür şirkete geçer. Bu kavram, yine birinci bölümde 38. sayfada açıklandığından buraya atıfla yetineceğiz.

### **2.7.2.1.4. İş ortaklıkları (joint venture)**

Bazı durumlarda belirli bir işin tek bir işletme tarafından yerine getirilme olanağı yoktur. Bu gibi durumlarda iki ya da ikiden fazla işletme birleşerek oluşturulan bu birliktelik sinerjisi ile sorumluluğu birlikte üstlenmektedirler.

İş Otaklığı (joint venture ) için şöyle bir tanım yapılabilir: Hukuki ve ekonomik yönden birbirinden ayrı birden fazla gerçek ya da tüzel kişi, süreli veya sürekli bir faaliyeti yerine getirmek ve gelir elde etmek maksadıyla ticari bir ortaklık kurarak ya da kurmayarak, akit etrafında buluşarak işin bütününden zincirleme olarak birlikte sorumluluk üstlendikleri hallerde ortaya çıkan ortaklık türüdür (Barlas, 2012: 261vd.).

Adi şirketin bu çeşidinde ekseriyetle ulusal ya da uluslararası şirketler ya da gerçek kişi işletmeleri yol, köprü, müteahhitlik işleri yani, büyük çaplı ve sürekli olmayan faaliyetleri görmek ve neticede elde edilecek kazancı paylaşmak üzere bir araya gelmelerinden oluşmaktadır. Bu tür ilişkilere iş ortaklığı (joint venture) adı verilmektedir (Aydın, 1997 27 vd.) İş ortaklığı tarzındaki adi ortaklıklar VUK anlamında KVK mükellefidirler (Bilgili ve Demirkapı, 2018: 29).

Bu tarz ortaklık ilişkileri; var olan riski azaltmak, ekstra finans kaynağı oluşturmak, teknolojik anlamda etkileşimde bulunmak, alanında uzmanlaşmış

teknik elemanlardan faydalanmak ve değişik piyasalara temas edebilmek, gibi birden çok sebepten hareketle oluşturulmaktadır (Önal, 1993: 49).

Hukukumuzda ne Ticaret Kanununda ne de diğer kanunlarda iş ortaklığı şeklinde şirket düzenlemesi bulunmamaktadır. Ticari hayatta ise bu eksiklik TBK’da yer alan adi şirkete ilişkin hükümler iş ortaklıkları hakkında da uygulanarak aşılmaktadır. Öte yandan 5422 sayılı KVK’nın 1. maddesine 3239 sayılı kanun ile ilave edilen (E) bendi ile KVK mükelleflerine ilaveten “iş ortaklıkları” şeklinde yeni bir tür eklenmiştir.

Sözleşmesel ortak girişim Türk hukukundaki adi şirkete benzemektedir. Bu bağlamda KVK’da “iş ortaklığı” adı altında salt sözleşmeye dayalı ortak girişimin özel bir türünün düzenlendiğine işaret etmek gerekir (Altay, 2009: 38). Buna göre iş ortaklığı, kurumlar vergisi yükümlülerinin (sermaye ortaklıkları, kamu iktisadi kuruluşları, Kooperatifler ile dernek ve vakıf iktisadi işletmeleri) kendi aralarında yahut kişi ortaklıkları veya bizzat gerçek şahıslarla birlikte, bir işin beraberce ortak bir şekilde yüklenilerek yapılması ve bu işten elde edilen kazancın paylaşılması maksadıyla kurulan ortaklık türüdür (KVK m. 2/7). İş ortaklığına ait iştimal konusunun ve süresinin belirli olması gereklidir. Bu husus 1 Seri No’lu KVK Tebliği’nin 2.5 numaralı maddesinde de ifade edilmiştir.,

#### **2.7.2.1.5. Holding**

Holding, bir anonim şirketin (ana veya çatı ortaklık) ekonomik bütünlük sağlamak amacıyla bir veya daha fazla anonim şirkete (yavru ortaklıklara) yönetim ve kontrol imkanı verecek şekilde (oranda) katılmasıdır (Bilgili ve Demirkapı, 2018: 99). Bu tanıma göre;

- Ekonomik bir bütünlük sağlamak,
- Başka (yavru) anonim şirketlere yönetim ve kontrolü elde edecek oranda katılmak.
- Yatırım amacıyla hisse senetlerini satın almaktır.

Sermaye şirketlerinin holding yapısında toplanmasından maksat, yönetimde, sermayede ve denetimde birleşerek hem yapısal hem de ekonomik



yönden yapılarını güçlendirmek hem de ticari hayatta daha güçlü bir şekilde var olabilmeyi temin etmektir (Usta, 2000: 153).

Holdinglelerde konu ve amaç başkaca şirketlere iştirak olsa da holdingin tek bir şirketten oluşması da mümkündür (Tekinalp, 1996: 299). Şirketler topluluğundan bahsedilebilmesi için ise başından beri birden fazla şirketin varlığı şarttır. Daha önemlisi, şirketler topluluğu holding anonim şirketin aksine bir şirket türü değildir. Bir çatı şirketi olan holdingin yavru şirketlerle ilişkisi konzemi oluşturur (Barlas, 2012: 228). Şirket topluluğundan bahsedilebilmesi için bir hakim şirketin bir de bağlı şirketin üzerinde, sermaye bakımından veya oy çoğunluğu açısından yahut da idare kurulunda bulunan üyelerin çoğunluğuna sahip olması açısından hakimiyet sağlamış olması icap eder (Boyacıoğlu, 2006: 125)

Konzem, birden çok hukuken bağımsız olan işletme veya şirketin ekonomik bir bütünlük sağlamak amacıyla bir şirketin sevk ve yönetimine girerek oluşturdukları hukuki bir yapıdır. Bir konzem ilişkisinde iki temel yapıtaşısı vardır (Barlas, 2012: 228):

- İki veya daha fazla hukuken bağımsız işletmenin arasında bağlantı ilişkisi,
- Konzem işletmesi veya şirketi tarafından tek elden yönetim,

Konzemin iki temel vasfı vardır: İlki, hukuki bağımsızlık, diğeri ekonomik yönden birliktir. Gerçekten konzeme dahil bağımsız teşebbüsler konzem ilişkisi kurulduktan sonra da hukuksal bağımsızlıklarını aynı şekilde korurlar. Buna karşın konzeme iştirak eden şirketlerin ortak bir yönetim idaresine dahil olmaları, karar ve icra organlarında tamamen tek bir idari düzenin düzeninin hakimiyetine neden olduğundan ve şirketler ekonomik bağımsızlıklarını yitirdiğinden dolayı tek bir ekonomik birim halinde faaliyet göstermektedir.

Şirketler topluluğuna ilişkin hükümler Türk hukukunda TTK md. 195-209'da düzenlenmiştir.

Holdinglelerde rekabetin sınırlandırılmasından daha ziyade maksat yönetim ve denetimde birlik ve profesyonellik sağlamaktır. Holdingler hakim şirket ve dahil şirketlerden oluşurlar. Ana şirket holding türü birleşmenin yönetim ve denetimini yürütür. Yavru şirketler ise üretim ve pazarlama eylemlerini yürütür.

Holdingerin hisse senetlerinin ihraç edilmesinde ve şirkete finansman sağlanmasında kolaylık sağlamak gibi çeşitli fonksiyonları vardır. Genelde küçük çaplı firmalar hisse senetlerinin satılmasında güçlük çekerken piyasada tanınan iyi bir holdingin bu hisse senetlerini satması daha kolay ve basittir. ( Hatiboğlu, 1974: 361).

Son olarak, ifade etmek gerekirse birden çok şirketin hukuki anlamda bağımsızlıklarını muhafaza ederek şirket toplulukları ilişkisiyle birlik oluşturmaları TTK md. 136 anlamında birleşme değildir (Ferna-İpekel, 2014: 113).

#### **2.7.2.1.6. Konsorsiyum**

Şahıs veya tüzel kişi ortaklıklarının her birinin hukuki kişiliklerini de korumak suretiyle birtakım işleri beraberce sonuca ulaştırmak amacıyla iş birliği yaptıkları, bu durumda dahi birliğe katılan gerçek veya tüzel kişilerden her birinin işin yalnızca belirli bir kısmını üstlenmesi hallerinde bu tarz ortaklık söz konusu olur (Bahtiyar, 2017: 27). Örnek vermek gerekirse, bir metro için gerçekleştirilecek bir müteahhitlik işinde bir firmanın tüneli açması, diğerinin toprak betonlaması ve izole edilmesini bir diğerinin ise raylı sistemi yapmayı üstlenmesi halinde her bir şirketin sorumluluk alanı ve yüklendiği iş farklıdır (Barlas, 2012: 243-258 vd.) Konsorsiyum şeklindeki birlikteliklerden doğan faaliyetlerden kaynaklanan sorumlulukta borçlar kanunu uygulama alanı bulacaktır. Bu tarz sorumlulukta her bir firma üstlendiği işten ve bulunduğu taahhütten sorumludur.

Konsorsiyum tarzında yapılacak işlerde, her bir ortak yapmayı üstlendiği işi müteahhitlik sözleşmesinde açık bir şekilde belirtmek zorundadır. Belirtmek gerekir ki, bu sözleşmede belirtilmemekle birlikte, ortaklar -kendi iç ilişkilerinde- yapacakları iş ile ilgili diğer bir sözleşme daha yaparak aralarında her birinin sorumluluğunu belirleyebilirler ve işverence bu sözleşmenin kabulü halinde de bu birliktelik "konsorsiyum" şeklinde ortaklık olarak işlem görecektir (1 Seri Nolu KVK Teb.md.2.5.2).

Konsorsiyumda dış ilişkideki sorumluluk düzeni yönünden adi şirketten farkı, üçüncü kişi ile yapılan sözleşmede konsorsiyum ortaklarının müteselsil sorumluluğu yoktur (Barlas, 2012: 243-258 vd.).

Bu tarz ortaklıklarda işletmeler hukuki varlıklarını kaybetmediklerinden dolayı işin bitirilip iş sahibine teslim edilmesiyle bu ortaklık son bulacaktır.

Konsorsiyumu birleşmeden ayıran özellik, konsorsiyum tarzı ortaklıkta ortaklığa dahil olan firmalar hukuken bağımsızlık ve varlıklarını korumaktadırlar (Ferna-İpek, 2014: 113). Son olarak, ifade etmek gerekirse birden çok şirketin hukuki anlamda bağımsızlıklarını muhafaza ederek şirket toplulukları ilişkisiyle birlik oluşturmaları TTK md. 136 anlamında birleşme değildir (Bahtiyar, 2017: 51).

#### **2.7.2.2. Biçimsel Olmayan Birleşmeler**

İşletmeler arasında işbirliği yapmak üzere belirli formalitelere bağlı olmadan oluşturulan birlikteliklerdir. İşletmeler maksatlarını gerçekleştirmek için, bazı konularda işbirliğine gidebilmektedirler. Belirtelim ki bu işbirliği biçiminde, işletmeler hem hukuken hem de ekonomik anlamda hüviyetlerini korudukları gibi bu tarz işbirliklerinin hukuksal temeli de bulunmamaktadır.

Biçimsel olmayan birleşmeleri; kartel, centilmenlik anlaşmaları, çıkar grupları, havuzlama ve işbirliği içinde çalışan işletmeler olarak aşağıda beş başlık altında inceleyeceğiz.

##### **2.7.2.2.1. Kartel**

İşletme grupları arasında en çok karşılaşılan işbirliği tarzıdır. Aynı sektörde faaliyette bulunan işletmelerin aralarındaki rekabeti yok etmek ya da en azından azaltmak amacıyla kurdukları birlikteliktir (Cemalcılar, 1996: 77). Bu şekilde hareket eden işletmelerin her biri hukuki bağımsızlıklarını muhafaza etmektedirler. Bu şekildeki birleşmelerde, pazara hakim olan şirketler bağımsızlıklarını muhafaza ederek bir araya gelmektedirler. Bu şekildeki birliktelikte amaç, rekabeti yok

etmek veya ortadan kaldırmaktır. Kartel uygulayan işletmeler pazara hakim olarak fiyatları istedikleri gibi kontrol etmekte ve kar marjını da isteklerine göre rahatça ayarlayabilmektedirler. Kartel grubu şirketler, pazardaki malların büyük çoğunluğunu ellerinde bulundurmaları gerekmektedir (Dayınlarlı, 1999: 5)

#### **2.7.2.2.2. Centilmenlik anlaşmaları**

Birden fazla şirket; birlikte işbirliği oluşturmak, aralarında rekabeti azaltmak, piyasadaki konumlarını daha da güçlendirmek hedefiyle gerçekleştirdikleri anlaşmadır. Bu anlaşma genel olarak sözlü biçimde yapılmakta olup yazılı bir anlaşma yapılmaz. Örneğin devletin serbest bıraktığı faiz oranları bankalarca kendi aralarında sözlü olarak belirlenebilmektedir.

İki ya da daha çok şirketin, hammadde memalarını ve pazarları bölüşmek yahut fiyatlarda rekabeti kaldırarak fiilen tekelleştirmek amacıyla süreyle sınırlı veya sınırsız olacak şekilde centilmenlik anlaşması yapabilmesi mümkündür. Bu sayede satıcı ve sağlayıcılar müşteriler karşısında daha güçlü bir vaziyet almaktadırlar (Mucuk, 2003: 49). Bu tarz anlaşmaların hukuki anlamda herhangi bir dayanağı bulunmamakla birlikte, anlaşma ile birliktelik sağlayan şirketler mevcut ekonomik koşulları kendileri lehine çevirmeyi amaçlamaktadırlar (Müftüoğlu, 1989: 481).

#### **2.7.2.2.3. Çıkar grupları**

Değişik şirketlere ait ortaklık paylarının ya aynı aileden olan şahısların ya da birbirleriyle yakın ilişki içerisinde bulunan kişi ya da kişilerin ellerinde toplanması ile bu sayede kişilerce uyum içerisinde aynı amaç için bu şirketlerin yönetilmesi anlamına gelmektedir (Ataman, 2001: 381).

#### **2.7.2.2.4. Havuzlama**

Bu tarz işbirliklerinde - aynı kartelde olduğu- gibi tekelleşen bir amaç bulunduğundan tüketici aleyhine bir oluşum özelliği taşımaktadır. Rekabet halinde bulunan

firmaların, pazara hakim olan tüm unsurları (üretim, fiyat, marka, patent vb.) tek elde toplamak için oluşturdukları birlikteliktir. Bu tarz iş birliğinde de yasal dayanak bulunmamaktadır. Ayrıca dışarıdan bakılarak böyle bir oluşumun anlaşılması olanağı yoktur (Özdemir, 1999: 424).

#### **2.7.2.2.5. İşbirliği içinde çalışan işletmeler**

Bazı şahıslar ya da gruplar birden fazla şirkette yönetici olarak bulunabilmektedirler. Bu gibi hallerde yönetimi aynı kişi ya da kişilerden oluşan şirketler açısından yönetim ve strateji anlamında aynı tarz politikalardan bahsedilir. Tröste benzediğinden dolayı yasal düzenlemelerle buna mani olunmaya çalışılmaktadır.

## İKİNCİ BÖLÜM

### 3. TTK'YA GÖRE ŞİRKETLERİN BİRLEŞMESİ VE DEVRALINMASI

#### 3.1. Şirket Birleşmelerinin Türleri

Ticaret şirketlerinin birleşmesi, TTK md. 136-158'de düzenlenmiş; fakat yapısal değişikliklerin uygulanma alanına dair başka kanunların Ticaret Kanunu'na muhalif olmayan düzenlemeleri de saklı bırakılmıştır. Ayrıca, md. 191-193'te, yapısal değişikliklerin ortak hükümlerine yer verilmiş; md. 194'te ise, ticari işletmenin bir ticaret şirketince devralınarak onunla birleşmesi yanında, ticaret şirketi ile ticari işletme arasında bir diğerine dönüştürme düzenlenmiştir.

TTK md. 136'da birleşmenin tanımı ve türleri yer almış ise de, ETTK md. 146'dan farklı olarak bu düzenlemenin lafzı sanki; ancak iki şirket birleşebilir izlenimi doğurmaktadır; oysa ikiden çok şirketin birleşmesine de bir engel bulunmamaktadır. Bu nedenle, kanundaki tanım ve türlerden de yararlanarak, "birleşme, birden çok şirketin içlerinden birinin veya yeni kurulacak bir şirketin çatısı altında, malvarlıklarını tasfiye etmeksizin bir araya gelmeleri ve birleşen şirket ortaklarının, bir değişim ölçüsüne göre birleşilen ortaklıktan pay almalarıdır" şeklinde tanımlanabilir (ayrıntı için bkz. birinci bölüm birleşme başlığı).

Birleşmenin iki türü, 6102 Sayılı TTK'da açıkça gösterilmiştir. Şöyle ki, "devralma yoluyla birleşme" ve "yeni kuruluş yoluyla birleşme" (m. 136/1), birleşmenin iki çeşidini oluşturmakta olup bunları aşağıda inceleyeceğiz.

### 3.1.1. Devralma yoluyla birleşme

Kanunda “devralma yoluyla birleşme”, bir şirketin başka bir şirket tarafından devralınmasını ifade eder (TK m. 136/1 a). Bu tarz birleşme denilince, bir veya daha çok ticari şirketi ya da işletmenin başka bir ticaret şirketi tarafından bütün aktif ve pasif malvarlığı ile satın alınması ya da bu şirketlerin kendileri tarafından katılması şeklinde tanımlanır (Paslı, 2009: 50 vd.). Bu tür birleşmelerde devreden şirket ile devralan şirket olmak üzere iki şirket tiplmesi bulunmaktadır. TTK md. 136 ve devamı maddelerinin uygulamasında, kendisine katılan şirkete “devralan”, katılan şirkete ise “devrolunan” şirket adı verilmektedir. Birleşme halinde katılma sağlanan şirket, katılan şirketin aktif ve pasif tüm malvarlığını kendi bünyesine almaktadır (Pulaşlı, 2017: 71). Birleşme sonrasında devredilen şirket hukuk alanında varlığını yitirir ve ticaret sicilinden de terkin edilir. Ancak hemen ifade edelim ki devredilen unsur bir ticari işletme ise bunun tüzel kişiliği bulunmadığından dolayı ticaret sicilinden silinmesi diye bir durum da söz konusu olmayacaktır. Ticari işletmeyi işleten tacir bunu ticaret siciline tescil ettirdiğinden, ticari işletme ticaret sicilinden silinir ve bunu işleten kişinin de tacir sıfatı son bulur. Buna karşılık, ticari işletmeyi satın alan şirketin tüzel kişiliğinde herhangi bir değişiklik olmazken, şirket sermayesi ve ortak sayısında bir değişiklik söz konusu olabilecektir. Daha yalın olarak ifade edersek, devralma yoluyla birleşme işlemleri tamamlandığında devredilen şirketin tasfiye edilmeksizin tüzel kişiliği sona ererken, katılan/devralan şirketin hukuki durumunda herhangi bir değişiklik olmamakta ve bu şirket tüzel kişiliğini aynen sürdürmektedir. Bununla birlikte aktif ve pasif malvarlığı devredilen şirket ortakları belirli bir oran dahilinde, devralan şirkette pay sahibi olmaktadır. Duruma göre devir işlemlerine karşı çıkıp ortaklıktan ayrılmak isteyen ortaklara ise ayrılma akçesi verilmektedir (Ferna-İpek, 2014: 84).

Devir yoluyla birleşmede katılan şirket, katılan şirketin ortaklarının şirketteki haklarını korumak amacıyla belirli oranda sermaye artırımına gitmek zorundadır (TTK md. 142/1).

### 3.1.2. Yeni şirket kurulması yoluyla birleşme

Kanunda yeni kuruluş yoluyla birleşme, birden fazla şirketin hüviyetlerini kaybederek yeni kurulacak yeni bir şirket bünyesinde bir araya gelmeleri olarak ifade edilmiştir (TK md. 136/1 b).

Birleşme ve Bölünme Tebliği'nde belirtildiği üzere; *“iki veya daha fazla şirketin, aktif ve pasif malvarlığı unsurlarını bir bütün olarak yeni kurulacak olan bir şirkete sermaye olarak koyarak tasfiyesiz sona ermesi ve sona eren şirketlerin ortaklarına, sahip oldukları paylara karşılık gelen belirli bir değişim oranına göre hesaplanacak olan miktarda yeni kurulan şirketin paylarının verilmesi”* şeklinde tanımlanmıştır (md. 4).

Yeni kuruluş şeklinde gerçekleştirilen birleşmede, birleşmeye dahil olan şirketlerin her birinin aktif ve pasif tüm malvarlığı külli halefiyet yoluyla yeni kurulan şirkete devredilir; devredilen şirket tasfiye edilmeksizin fesih olunur (Pulaşlı, 2017: 72). Bu şekilde, yeni kurulan şirkete ait malvarlığı kendisine katılan (devrolunan) şirketlere ait malvarlıklarından oluşur (Yasaman, 2003: 56) .

Birleşen şirketlerin ortakları prensip olarak yeni kurulan şirkete ortak olup hisse sahibi olabilirler ise de - ki bu ihtimalde söz konusu ortaklar yeni kurulan şirketin kurucuları sıfatıyla kuruluş işlemlerini gerçekleştirirler - birleşme/katılma sözleşmesinde düzenlenmiş olması kaydıyla “ayırılma akçesi” de alarak şirketten ayrılabilirler. Birleşme işlemleri tamamlanınca birleşmeye katılan şirketlerin hukuki varlıkları sona erip bu durum yeni kurulan şirkete geçmiş olur (Yasaman, 2003: 56).

## 3.2. Şirket Birleşmelerinde Geçerli Olan İlkeler

### 3.2.1. Malvarlıklarının birleşmesi

Şirket birleşmesinde ön koşul, birleşmeye katılacak şirketlerin aktif ve pasif malvarlığının bir biri içerisinde eriyerek bütünleşmesidir. Malvarlıklarının



birleşmesi iki açıdan mümkündür. Şöyle ki; bir şirket aktif ve pasif malvarlığını ya var olan başka bir ticaret şirketine devreder ki buna devralma yoluyla birleşme denir, ya da her iki şirkette malvarlığını yeni kurulmuş bir şirkete devredip her ikisi de bu şirket bünyesinde bir araya gelerek yeni şirket oluştururlar ki buna da yeni kuruluş tarzı birleşme denilmektedir (Pulaşlı, 2017: 70).

Malvarlıklarının birleşmesi yaşanmadığı takdirde TTK md. 136 vd. bağlamında birleşmeden söz edilemez. Başka bir ifadeyle, malvarlığı birleşmeksizin yapılan birtakım işbirlikleri ve anlaşmalar, TTK anlamında birleşme sayılmaz. Tüzel kişilik ve malvarlığı birleşmiyorsa birleşmeden söz edilemez. Örnek vermek gerekirse herhangi bir şirket, başka bir şirketin sadece belirli bir işletmesini satın alıyorsa TTK md.136 vd. değil, TTK. 11/3 ile BK. 202-203 hükümleri uygulanır (bkz. Ticari İşletmenin Devri başlığı, s.41 ).

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi birden çok şirketin, hukuki varlık ve bağımsızlıklarını muhafaza ederek holding veya şirketler topluluğu tarzında birlik oluşturmaları da TTK md. 136 anlamında birleşme değildir (Güven, 2008: 36). Rekabetin Korunması Hakkında Kanun md. 7’de yapılan birleşme tanımı, TTK md. 146 tanımından daha geniştir; çünkü RKHK’nın amacı, tekelleşmeyi önleyerek serbest rekabet düzenini korumaktır (Erdem, 2007:10).

### **3.2.2. Tasfiye yapılmaması**

Şirket birleşmeleri devralma yoluyla veya yeni kuruluş yollarından hangisi ile vuku bulursa bulsun fesih olunup katılan şirket tasfiye olunmaksızın diğerine katılır. İnfisah eden şirketin malvarlığı aktif ve pasifleriyle birlikte devralan şirkete intikal eder. Bu sayede her iki durumda da sonuç değişmemekte ve birleşme neticesinde yine bir şirket ve buna ait tek malvarlığı karşımıza çıkar. Aslında şirketlerin sona erip tasfiye edildikten sonra yeni şirket kurması durumu rutin bir uygulama olsa da bu halin birleşme ile bir alakası yoktur . Başka bir ifadeyle, birleşmeye katılan şirketlere ait aktif ve pasif mallar tamamıyla katılınan şirkete intikal eder; bu intikal, aynen miras mallarının mirasçılara intikalindeki gibi “külli halefiyet” (=tümünden geçiş) şeklinde bir intikal olduğundan dolayı (TTK md.

136/4; 153/1). Yani taşınırların teslimine veya taşınmazların tesciline gerek yoktur; geçiş doğrudan ve kendiliğinden gerçekleşir Tasfiyesiz birleşme de bunun gibi yasada özel olarak düzenlenmiş özel bir yöntemdir (Pulaşlı, 2017:70).

### **3.2.3. Birleşen şirket ortaklarına, belirli oranda pay ve/veya ayrılma akçesi verilmesi**

Katılan şirket ya da şirketlerin ortaklarına, katılan şirket hisselerinden belirli bir değişim ölçüsüne göre hisse veya ayrılma akçesi verilir. Bu durum, ortakların payının veya şirketteki hakkının korunmasının zorunlu bir gereğidir (TTK md. 136/3, 140-141).

Değişim ölçüsü veya ayrılma akçesinin değeri, birleşen şirket ve paylarının değerleri ile birleşme sözleşmesine göre belirlenir. TTK md.140/2 gereğince, şirket paylarındaki değişim oranı tespit edilirken katılan şirket hisselerinin reel değerinin 1/10 unu aşmayacak şekilde bir denkleştirme akçesi verilmesi de kabul edilebilir.

Birleşme hükümlerinde TTK'nın, ETTK'dan en önemli farklarından birisi, TTK md. 141 uyarınca; *“Birleşmeye katılan şirketler, birleşme sözleşmesinde, ortaklara, devralan şirkette, pay ve ortaklık haklarının iktisabı ile iktisap olunacak şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanıyabilirler. Birleşmeye katılan şirketler birleşme sözleşmesinde, sadece ayrılma akçesinin verilmesini öngörebilirler.”* düzenlemesi gereği birleşen şirket ortaklarına ya bu şirkete ait hisselerinin ya gerçek bedeline denk gelen ayrılma akçesi verilir ya da denkleştirme akçesi verilebilir bu husus seçimlik olarak katılan ortaklara tanınan bir haktır.

Seçim hakkı tanımak yerine, yalnız ayrılma akçesi verilmesi yoluna gidildiği takdirde, bazı ortaklar birleşme sonrasında şirketten çıkarılmış olacaklardır. Böylece, birleşmede ortakların payının ve haklarının devam etmesi kuralına, istisna getirilmiş olmaktadır. Bu nedenle, ayrılma akçesi öngören birleşme sözleşmelerinin karara bağlanması, ağırlaştırılmış yeter sayıya bağlanmıştır (TTK md. 151/5).

### 3.3. Geçerli Birleşmeler

#### 3.3.1. Genel olarak

TTK'nın 124/1'e göre; kolektif şirket, komandit şirket, anonim şirket, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket, limited şirket ve kooperatifler sermaye şirketlerini oluşturmaktadır. TTK'nın 124/2'de ihsas edildiği üzere ise; kolektif ve komandit şirketler şahıs şirketini; anonim şirket, limited şirket ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket ise sermaye şirketlerini oluşturmaktadır.

Mülga 6762 s. Ticaret Kanununda birleşmeye katılacak şirketler açısından türlerinin aynı olması koşulu gerekli kılınmıştı. Ancak bu kural yürürlükteki ticaret kanunu ile kaldırılmış olup; kolektif şirket, komandit şirket, anonim şirket, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket, limited şirket ve kooperatifler birbirleriyle birleşme sağlayabilmektedir. Bu düzenleme ile birleşme açısından şartlar yumuşatılarak yelpaze genişletilmiştir. Bu birleşme serbestisi, "hukuki şekil ile bağlı olmayan birleşme" veya "hukuki şekli aşan birleşme" şeklinde nitelendirilmektedir. Bu düzenleme ile ticari işletmenin de devredilmesine olanak sağlanmıştır. Dernek veya vakıflar ise ticari amaçla kurulmadıklarından kanunen bunların ticaret şirketleriyle birleşmesine olanak yoktur. Ancak, dernek ve vakıflar ticari işletme işletiyor ise eğer, kanunda ticari işletmelerin birleşmesine olanak sağlandığından dolayı dernek veya vakfa ait bir ticari işletmenin de ticaret şirketlerince devralınması mümkündür.

TTK'nın 136. maddesinde birleşme için; en az bir ticaret şirketi veya işletmenin tüm aktif ve pasif malvarlı ile başka bir ticaret şirketine devredilmesi yahut en az iki ticaret şirketi aktif ve pasif malvarlı ile tasfiye olunmaksızın yeni kuracakları bir ticaret şirketi bünyesinde buluşmaları aranmaktadır. Bu maddeden hareketle birleşme için en azından iki ticaret şirketinin varlığına ihtiyaç duyulduğu neticesine ulaşmak mümkündür (Türk, 1986: 50).

Bununla birlikte, birleşme açısından ön koşul olarak TTK'nın "Ticaret Şirketleri" şeklinde ön gördüğü altı şirketten biri olarak var olan en az iki şirket gerekli ise de bunun üst sınırı ile ilgili TTK'da sınırlama getiren herhangi bir hüküm bulunmamaktadır (Çelik 1999: 130).

### 3.3.2. Şirket türleri arasında birleşme serbestisi ilkesi

Geçerli birleşmeleri düzenleyen TTK md. 137’de, üçlü bir tasnif yapılarak hangi şirketlerin birleşebileceği düzenlenmiş olup, sermaye şirketlerinin, şahıs şirketlerinin ve kooperatiflerin hangi şirketlerle hangi koşullar altında birleşebilecekleri gösterilmektedir. 6762 sayılı mülga TTK’nın 147. maddesinde benimsenen birleşmeye katılan şirket türlerinin aynı olması şartı yürürlükteki 6102 Sayılı Kanun ile terk edilmiş olup “birleşme serbestisi ilkesi” benimsenmiştir (bkz. md.137 gerekçesi). Bununla birlikte; Eski TTK, bazı şirketleri de aynı türden saymış ve aynı tür şirketlerin birleşmesine izin vermişken (ETTK. 147); 6102 Sayılı TTK md. 137, aynı türden olma veya böyle sayılma ön şartını kaldırmış; fakat her tür şirketin birleşmesine de izin vermemiştir (Bahtiyar, 2017: 63). Diğer bir ifadeyle TTK md.137’de öngörülen birleşme kataloğu, *numerus clausus* niteliğindedir (Pulaşlı, 2017: 72). Yani TTK md. 137’ye göre birleşmeler sadece maddede öngörülen kombinasyonlarla sınırlı (tahdidi) biçimde gerçekleştirilebilmektedir.

TTK'nın 137'nci maddesine göre bu kombinasyonlar şu şekildedir:

#### (1) Sermaye şirketleri

- a. Sermaye şirketleriyle,
- b. Kooperatiflerle ve
- c. Devralan şirket olmaları şartıyla, kolektif ve komandit şirketlerle,

#### (2) Şahıs şirketleri;

- a. Şahıs şirketleriyle,
- b. Devrolunan şirket olmaları şartıyla, sermaye şirketleriyle,
- c. Devrolunan şirket olmaları şartıyla, kooperatiflerle,

#### (3) Kooperatifler;

- a. Kooperatiflerle,
- b. Sermaye şirketleriyle ve
- c. Devralan şirket olmaları şartıyla, şahıs şirketleriyle, birleşebilirler.

Ayrıca bizim de katıldığımız görüşe göre, yukarıda belirtilen sınıflandırma içerisinde bulunmamakla beraber, TTK md. 194/1 hükmü uyarınca; ticaret şirketi devralan konumunda olmak şartıyla **bir ticari işletmeyle** birleşebilmektedir. Bu durumda devralan şirket açısından çeşidine göre, 138 ile 140, 140 ile 158 ve ortak kaidelere dair 191 ile 193. maddeleri kıyasen uygulama alanı bulacaktır (m. 194/1) (Pulaşlı, 2017: 73).

Kanun birleşme ile ilgili olarak ticaret şirketlerini üç grup halinde saymış ve bunları şahıs şirketleri, sermaye şirketleri ve kooperatifler olarak sıralamıştır. Üç grup teşkil bu şirketler yine kanunda belirtilen şirketlerle birleşebilirler. Sermaye şirketleri ile kooperatifler de kendi aralarında birleşebilirler. Kooperatifin sınırlı sorumlu olması, birleşme engeli kabul edilmemiştir (bkz.137.md. gerekçesi). Böylece, 6762 sayılı Kanun uygulamasında olduğu gibi, birleşme için şirket türlerinin aynı olması şartı aranmamıştır. Ticaret şirketleri hangi türden olursa olsun kendi aralarında birleşme serbestisine sahiptir.

Ancak, hemen ifade edelim ki kanunda, birleşmeye devralan veya devreden olma bakımından hangi sıfatla katılacağı açısından sınırlandırma getirilmiştir. Örneğin birleşme taraflarından biri şahıs şirketi diğeri sermaye şirketi ise eğer bu durumda sermaye şirketinin devralan şirket pozisyonunda olması şartı aranmaktadır. Bu nedenle, şahıs şirketleri, sermaye şirketini veya kooperatifi devralamaz. Buna göre, bir anonim şirket ile bir limited şirket devralma şeklinde birleşebilir. Bir kooperatif ile bir anonim şirket devralma şeklinde birleşebilir. Bir limited şirket, bir kolektif şirketi devralabilir. Ancak, bir kolektif şirket, bir anonim veya limited şirketi devralamaz. Ayrıca, bir ticari işletme ile bir ticaret şirketi birleşmeye taraf olduğunda, ticari işletme devrolan taraf; ticaret şirketi ise devralan taraf olabilir (TTK, md 194).

Sermaye şirketi kanunen aranan şartlarla şahıs şirketi ile birleşmişse eğer şahıs şirketi ortaklarının alacaklılara karşı şirketin borçları nedeniyle olan ikincil derece şahsi sorumlulukları birleşme akabinde de üç yıl daha sürer (TTK md. 158/2). Zamanaşımına dair bu kural, daha evvel süresi geçen talepler açısından yeni bir zamanaşımı süresi başlatmaz. Ayrıca bir talep, 158. maddenin 2. fıkrasında öngörülen 3 yıllık zamanaşımından evvel müruru zamana uğramışsa bu geçerli olup, aksi halde geri kalan sürede birleşmeden itibaren zamanaşımı 3 yıl daha

uzamayacaktır (bkz.158.md. gerekçesi). 3 yıllık zamanaşımı açısından süre birleşmenin ilanından itibaren başlar (TTK m. 154).

Kişi şirketleri açısından ortakların tali ve ikincil sorumluluğu, şirket borçlarıyla sınırlı olup, şahsi teminatlarda (kefalet vs. gibi) bu geçerli değildir. Bu tarz teminatlar açısından TTK'nın 158. maddesi uygulanmadan sorumluluk devam eder (bkz.158.md. gerekçesi).

### **3.3.3. Şahıs şirketlerinin sermaye şirketlerini devralma yasağı**

Ortakların sorumluluğu sınırlı ve ikincil derecede olan kişi şirketlerinin, ortaklarının sorumluluğu sınırlı olan sermaye şirketlerini devralmasına kanunen imkan verilmemiştir. Bu sayede, şirkete ait borçlardan dolayı kişisel olarak sorumluluğu olan şahıs ortaklarının sermaye şirketi ortaklığına dahil edilerek sorumlulukları sınırlandırılmıştır. Bunun tersi kanunen mümkün değildir. Birleşme ile şirkete ait borçlardan ötürü ortakların sorumluluğu azaltılabilirken artırılmamaktadır. Benzer tarzda kişi ortaklıklarının kooperatifleri devralmasına kanun izin vermemiştir.

A.Ş.'ler ve limited şirketler gibi bir sermaye şirketleri devredilen pozisyonunda kollektif veya komandit gibi kişi şirketleriyle birleşmesi mümkün değildir. Kanun gereği, sermaye şirketiyle şahıs şirketlerinin birleşimi arzu ediliyorsa, sermaye şirketi mutlaka “devralan” pozisyonunda olmalıdır. Bu anlamda kanunumuz, ortaklarının sorumluluğu sınırsız olan bir şirket tarafından, sınırlı sorumlu ortağa sahip şirket veya şirketlerin devralınmasına cevaz vermemektedir.

Aynı şekilde kooperatiflerin de şahıs ortaklıkları tarafından devralınması mümkün değildir. Bir kooperatif sadece ve sadece “devralan” şirket olması şartıyla şahıs şirketleriyle birleşebilir. Şahıs şirketlerinin sadece sermaye şirketlerine katılarak birleşebilmesi kuralı öğretide “devralmada birlik” şeklinde nitelendirilmektedir (Pulaşlı, 2017: 72).

### 3.3.4. Tasfiye halindeki bir şirketin birleşmeye taraf olması

Tasfiye durumunda olan şirket de malvarlığı dağıtmaya başlanmadığı müddetçe devredilen şirket olarak birleşme işlemlerine katılabilir (TTK md. 138). Tasfiye payları dağıtıldıktan sonra şirketin ticaret sicilindeki kaydı duruyor olsa bile birleşme işlemine katılma ehliyeti son bulmuş olacağından dolayı bu durumdaki şirket birleşmeye katılamaz. Zira böyle bir halde malvarlığı ilişkisi sona ermiş olduğundan birleşmeye katılmak da mümkün olmaz. Nitekim birleşme, şirketlerin aktif ve pasif malvarlığının tasfiyesiz şekilde bir araya gelmesidir (Pulaşlı, 2011:169). Hemen ifade edelim ki TTK 548. maddeye göre, tasfiye işlemlerinden dönülmesi mümkündür. Şöyle ki A.Ş. veya limited şirketer esas sözleşmeye göre şirket süresinin dolmasıyla yahut da genel kurulca alınan karar gereği şirketin sona ermesi kararlaştırılmış ise hissedarlar arasında malvarlığının dağıtımına başlanmadıkça genel kurulca alınacak yeni bir kararla şirketin devamı kararlaştırılabilir. Şirketin devamına yönelik bu karar sermayenin en az %60 ını elinde bulunduran paydaşların oyuyla alınabilir. Bu gibi hallerde tasfiye halindeki bir şirketin birleşmesi için tasfiyeden dönme gibi bir karar alınmasına da gerek yoktur.

Tasfiye halinde bulunan bir şirketin birleşmeye taraf olabilmesinin koşulları şu şekildedir (İpek-Kayalı, 2014: 110 vd.):

1. Ortaklığın tasfiye içerisinde olması,
2. Malvarlığının dağıtılması işlemlerine başlanılmaması,
3. Ortaklığın devredilen olarak birleşmeye katılması,
4. Tüm bu koşulların mevcudiyetinin belgeli olarak ortaya konulması gerekir.

Yasada belirtilen sebeplere dayanarak bir şirket tasfiye işlemlerine başlar. Lakin şirket yeniden yapılandırılmalarından olan birleşme, tam bölünme, tür değiştirme gibi hallerde ortaklık tasfiye edilmeksizin son bulur (TTK md. 533). Tasfiye halindeki bir şirket de, tasfiye işlemleri açısından tüzel kişiliğini ünvanında "tasfiye hâlinde" ibaresi bulunması şartıyla sürdürür (TTK'nın 269., 328., 533., 643. maddeleri).

Tasfiye paylarının dağıtılması aşaması, şirket mallarının nakde dönüştürülerek, şirketin borçları ödenip pay bedelleri de dağıtıldıktan sonra gerçekleştirilen aşamadır (TTK md. 300, 328, 543). Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 126. maddesinde belirtildiği üzere, tasfiye halinde bulunan şirkete ait tasfiye paylarının dağıtılmaya başlanması haline dair rapor, tasfiye memurlarınca tanzim edilir.

TTK'nın 138/2. maddesinde tasfiye halinde bulunan şirketin birleşebilmesine yönelik şartları taşıdığına dair tasfiye memurlarınca oluşturulan rapor tutulduktan sonra bu raporun devir alan şirketin bağlı olduğu ticaret siciline ibraz edileceği de belirtilmiştir. Hemen ifade edelim ki, Sicil Yönetmeliği 127. maddesinde belirtildiği üzere, devredilen şirketin birleşmeye dair kararının tescilinden evvel devralan şirket birleşmeye dair kararını sicile tescil ettiremez. Buradan hareketle sicil memurlarınca tanzim edilen tasfiye halindeki şirketin birleşme şartlarını taşıdığına dair raporun devredilen şirketin bağlı olduğu Ticaret Siciline de ibraz edilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

### **3.3.5. Sermayenin kaybı veya borca batıklık hallerinde birleşmeye katılma**

Sermayesi kaybolan yahut borca batmış olan şirketlerin de birleşme işlemine katılabilmesi olanağı vardır. Bu tarz şirketlerde devreden yahut devralan şirket olması herhangi bir özellik arz etmez. Başka bir ifadeyle bu şirketler hem devreden şirket hem de devralan şirket olabilmektedirler. Fakat bu durumda, sermayesi kaybolmuş veya borca batık durumda bulunan şirketin kaybolan sermayeyi karşılayacak miktarda sermaye sahibi olan başka bir şirketle birleşmesi gerekir (TTK md. 139). Bu durumda hem devredilen hem de devralan şirketin borca batık olması halinde birleşme imkanı bulunmamaktadır (Pulaşlı, 2011: 171).

O halde Sermayesi kaybolmuş ya da borca batmış olan şirketlerde birleşmeye taraf olunabilmesi açısından şu iki şart aranır (İpek-Kayalı, 2014: 117-119):

1. TTK md. 139'un tatbik edilebilmesi açısından ilk şart, birleşmeye katılacak şirketlerin bir tanesinin sermayesini kaybetmiş yahut bora batmış olması gereklidir.



2. TTK md. 139'un uygulama alanı bulması için gereken ikinci koşul, sermayesini yitirmiş veya borca batmış olan şirketin bünyesine katılacağı yani devralan şirketin, devredilen ve yitirilmiş sermayeye yahut borca batık olan şirketin vaziyetini kurtarmaya ve karşılamaya yetecek miktarda "serbest öz kaynağa" sahip olması gerekir (TTK md.139).

"Serbest öz kaynak" kavramı ile sermaye ile belirli bir maksada hasredilmemiş yedek akçeler kastedilmektedir. Yani, toplam öz kaynaktan, çalışanlar ve işçiler açısından ayrılmış yardım akçesi gibi belirli bir amaca özgü yedek akçeler ile kanuni yedek akçelerin harcamaları açısından gerekli olan kanuni olarak tahsisli olanı çıkarıldıktan sonra geri kalan miktar, serbestçe tasarruf edilebilir öz kaynağı oluşturur. Ancak, ihtiyari yedek akçelerin özgülendirme amacı genel kurulca alınacak karar ile kaldırılması halinde bu akçeler de serbest öz kaynağa eklenir.

### **3.3.6. Konkordato ilan eden şirketin birleşmeye katılması**

28.02.2018 tarih ve 7101 sayılı Kanun'la, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunumuzun konkordatoya ilişkin 285 vd. maddelerinde değişiklik yapılarak, uygulamada tamamen terk edilmiş görünen "konkordato kurumu"nun yeniden canlandırılması amaçlanmıştır. 06.12.2018 tarih ve 7155 sayılı Kanunla da, daha önce 7101 sayılı Kanunla değişikliğe uğramış olan İcra ve İflas Kanunumuzun 286 ncı, 287 nci, 290 ıncı ve 292 nci maddelerinde yeniden değişiklik yapılmış ayrıca 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununa bir geçici madde eklenmiştir. İİK.'nin 178-179. maddelerinde düzenlenmiş bulunan ve 2003 yılından beri uygulanmakta olan "iflasın ertelenmesi" kurumunun kaldırılması ile ortaya çıkan boşluğun doldurulması amacıyla yapılan bu değişikliklerle İsviçre Hukuku'nda 2013 yılında yapılmış olan ve 1.1.2014 tarihinde yürürlüğe girmiş olan son değişiklikler örnek alınarak konkordato kurumuna yeniden işlerlik kazandırılmak istenmiştir.

Konkordato, şirketi idareye salahiyyetli kişilerce veya alacaklılarca iyileştirme projesi sunularak mahkemeden talepte bulunulması ve bunun da mahkemece ciddi ve inandırıcı görülmesi durumunda, şirket hakkındaki takipleri durduran ve iflas

etmeyi engelleyen bir kurum şeklinde ihdas edilmiştir (TTK md. 377) (İİK md. 285 vd.). Bu durumda konkordato halinde bulunan bir şirketin de birleşmeye katılması mümkündür.

### **3.4. Şirket Birleşmelerinde Kanunen İzlenmesi Gereken Usul**

TTK md. 142 vd. hükümleri, birleşme usulü konusunda da ETTK'ya oranla, daha ayrıntılı ve sistem farkını ortadan kaldıran hükümler getirmektedir (Domaniç, 1988: 1170 vd.). Birleşme işlem ve aşamalarını aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür (Kendigelen, 2012: 257).

#### **3.4.1. Birleşme Sözleşmesi**

Birleşme sözleşmesi yazılı şekilde düzenlenir ve birleşme tarafı olan şirket idare organlarınınca imzalandıktan sonra genel kurul tarafından da tasdik olunur (TTK md. 145, f. 1). Birleşme sözleşmesinin içeriğine dair düzenleme TTK'nın 146. maddesinde düzenlenmiş olup, buna göre birleşme sözleşmesi asgari olarak aşağıdaki kayıtları içermelidir (TTK md. 146):

- \* Birleşmenin tarafı olan şirketlere ait ticaret unvanları, hukuken türü, merkezleri; yeni kuruluş yolu ile birleşme durumunda ise, yeni şirketin türü, ticaret unvanı ve merkezi (TTK md. 146/1),
- \* Şirketlerin hisselerinde oluşan değişme oranları, öngörülmesi halinde denkleştirme bedelleri; devredilen şirket ortaklarının, devralan şirkette bulunan payları ve hakları ile ilgili açıklayıcı beyanları (TTK md. 146/2),
- \* Devralan şirket tarafından imtiyazlı veya oydan yoksun hisse ve payların intifa senedi sahiplerine tanınmış olduğu haklar (TTK md. 146/3),
- \* Şirket hisselerinin değiştirilme şekli (TTK md. 146/4),

- \* Birleşme sonucu iktisap edilen hisselerin, devralan veya yeni kurulan şirketin bilanço karına hak kazandığı tarihi ve bu isteme ilişkin bütün özellikleri (TTK md. 146/5),
- \* Gerektiğinde 141. madde gereğince ayrılma akçesi (TTK md. 146/6),
- \* Devredilen şirkete ait işlemlerin devralan şirket hesabına yapılmış sayılmasına dair tarih (TTK md. 146/7),
- \* İdare organı ve idareci ortaklara tanınan imtiyazlar (TTK md. 146/8),
- \* Gerektiğinde sınırsız sorumlu ortaklara ait isimler birleşme sözleşmesinde yazılı olması gereken asgari hususlardır (TTK md. 146/9).

### **3.4.2. Birleşmede ara bilanço çıkarılması**

Birleşmeye dair sözleşme imzalandıktan sonra bilanço tarihine kadar altı aydan fazla bir süre geçmiş bulunursa veya son bilanço oluşturulmasından sonra birleşmeye iştirak eden şirketlere ait malvarlıklarında ciddi değişimler oluşmuşsa, birleşmeye iştirak eden şirketlerin tekrardan ara bilanço çıkarmaları zorunludur (TTK md. 144 f. 1).

### **3.4.3. Birleşme Raporu Düzenlenmesi**

Birleşmeye iştirak eden şirket idare kurulları, her iki şirket için birlikte veya ayrı ayrı birleşme raporu hazırlar (TTK md. 147, f. 1). Buna karşılık bütün ortakların onaylamasıyla, “küçük ve orta ölçekli şirketler” birleşmeye dair raporun tanzim edilmesi hususundan vazgeçebilirler (TTK md. 147, f. 4).

### **3.4.4. Ortakların Birleşme Hakkında Bilgi Edinme ve İnceleme Hakkı**

#### **3.4.4.1. Genel olarak**

Birleşmeye katılan şirketlerden her biri merkezleriyle şubelerinde, halka açık anonim şirketler ise Sermaye Piyasası Kurulunun belirleyeceği yerde birleşmeye dair sözleşmeyi, birleşmeye dair raporu, son üç yıla ait yıl sonu finansal tabloları

ile yıllık faaliyet raporlarını, gerektiğinde ara bilançoları ilgililerin incelemesine sunmakla yükümlüdür (TTK md. 149).

#### **3.4.4.2. Amacı**

İnceleme hakkının amacı, ortaklara, intifa senedi sahiplerine, menkul kıymet hamillerine ve diğer ilgililere birleşme belgelerini inceleme hakkı vererek haksız menfaat elde edilmesini ve hak kaybı oluşmasına mani olmak, saydamlık oluşturmak ve oy hakkına sahip olanlara bu hakkını bilinçli şekilde kullanmaları açısından yardım sağlamaktır. Ortaklar ve diğer ilgililer, birleşme belgesine ait suretlerin kendilerine de verilmesi talebinde bulunabilirler. Bunlardan dolayı bedel talebinde bulunulamaz (TTK md. 149/2).

Kanunda inceleme hakkı sadece ortaklara değil daha geniş bir ilgili kitlesine tanınmıştır. Ele alınması gereken nokta, ilgililer kapsamına şirket alacaklılarının ve çalışan sendikalarının girip girmediği hususudur. Kanunda "diğer ilgililer" demek suretiyle inceleme hakkına sahip olanlar açık uçlu olarak düzenlenmiştir. Kaldı ki birleşme raporunda şirket alacaklılarını ve çalışanlarını ilgilendiren hususlar da yer almaktadır. Birleşme raporunda, birleşme halinin birleşme gerçekleştiren şirket işçilerinin ve birleşmeye iştirak eden şirketin alacaklıları üzerindeki etkilerinin açıklanması gerekir. Bu nedenle, ilgililer kapsamına şirket alacaklıları ile çalışanlarının da girdiğini düşünmekteyiz. Ancak, şirket alacaklılarının ve çalışanlarının korunmasına ilişkin özel hükümler bulunduğu için bunlara inceleme hakkı tanınmadığı da ileri sürülebilir.

#### **3.4.4.3. Süresi ve ilanın şekli**

İnceleme hakkının, genel kurul toplantısından evvelki en az otuz gün içinde tanınması gerekir. Birleşmeye iştirak eden şirketlerden her biri birleşme belgelerinin yöneltildiği yerleri, tevdiden en az üç iş günü öncesinde Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi veya şirket esas mukavelesinde gösterilen gazetelerde veyahut da sermaye şirketleri açısından da internet sitesinde ilanı gerekir. Yani, inceleme hakkına ilişkin ilan, ticaret sicili gazetesinde genel kurul toplantısından 33 gün öncesinde yapılmış olmalıdır.

Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 126'ncı maddesinin 7. fıkrasına göre, birleşme işlemine iştirak eden bütün şirketler, ortaklarının sahip olduğu ve incelemeye dair haklarının neler olduğu ve ne şekilde inceleneceği, bu belgelerin tevdi edildiği yerlerin ilan edildiği sicil gazetesi ve şirket mukavelesinde öngörülmüş gazeteyi kayıtlı olduğu müdürlüğe vermesi gereklidir. Fakat küçük ve orta ölçekli şirketlerde, inceleme hakkından vazgeçilmesi halinde vazgeçmeye dair bütün ortakların onayladığı belge müdürlüğe verilir.

#### **3.4.4.4. İnceleme hakkından vazgeçilmesi**

Küçük ve orta ölçekli şirketlerde, ortakların hepsinin onaylaması halinde inceleme hakkının kullanılmasından vazgeçilebilir. Böyle bir halin ortaya çıkması durumunda, ortakların hepsinin inceleme hakkını kullanmaktan vazgeçmesine yönelik belgeyi Ticaret Sicili Müdürlüğüne tevdi etmesi gerekmektedir (TTK md. 149/5). İnceleme hakkının sadece ortaklara değil diğer ilgililere de tanındığı düşünülürse, sadece ortakların onayıyla bu haktan vazgeçilememesi gerekirdi. İntifa senedi sahipleri, menkul kıymet hamilleri ve işçiler ve alacaklılar gibi diğer ilgililerin inceleme hakkı sağlanmasındaki hak ve menfaatleri gözetilerek birleşmenin şeffaflık içerisinde yürütülmesi temin edilebilirdi.

Ayrıca, kolaylaştırılmış usulde birleşen sermaye şirketleri, inceleme hakkı sağlamakla yükümlü değildir (TTK md. 157).

#### **3.4.4.5. Basiretli Bir Tacir Gibi Titizlikle İnceleme İlkesi (Due diligence incelemesi)**

“Due Diligence” ingilizce bir terimdir. Türkçe anlamıyla “Due” terimi; “uygun”, “gerekli”, “makul”, “Diligence” terimi ise “basiretli”, “tedbirli” manasına gelmektedir. “Due Diligence” terimi için “Black’s Law Dictionary”; “her olayın kendine özgü şartlarına ve özelliklerine göre değerlendirmek kaydı ile benzer şartların varlığı halinde makul ve tedbirli bir kişiden beklenebilecek şekilde basiretli, dikkatli, sürekli ve özenli olan faaliyet veya davranış” manasında bir tanımlama yapılabilir (Özeke, 2006: 2).

“Due Diligence” kavramı, doktrinde (Pulaşlı, 2008: 211); hukuki iş ve işlemlerde gereken itina ve özen şeklinde de adlandırılmaktadır. “Due Diligence”, işlevsel olarak bir davranış biçiminden daha ziyade, bütün hukuki iş ve işlemlerde sorumluluk oluşabilmesi açısından gerekli olan itina ve özen olarak ortaya konulur (Pulaşlı, 2008: 211). Uygulamada ise hem devralma hem de birleşme işlemleri çerçevesinde devralınacak olan şirket devralınmadan önce veya o şirketle birleşecek şirketin birleşmesinden önce ayrıntılı, özen ve itina ile incelenmesi anlamında kullanılmaktadır (Pulaşlı, 2008: 211).

Birleşme ve satın almalarda katılma sağlayacak olan devredilen şirkette önce şirketin genişleme ve kalkınma hedefleri ve stratejisi göz önünde tutularak, birleşme ya da satın almanın paydaşlar ve şirkete ne şekilde fayda sağlayacağı da tartışılmalıdır. Birleşme planı yapan şirketler, piyasaların ve sektörün içerisinde bulunduğu ekonomik koşulları gözden geçirip, birleşecek olan şirketlerin ait ekonomik performansın ön çalışmasını yapmalıdır. Bu sayede şirketin sektördeki pozisyonu, konumu ve bunların şirket birleşmesiyle ne şekilde daha da iyileştirilebileceği saptanmalıdır. Geleceğe dönük muhtemel fırsatlar ve şirket değerine olumsuz etki edebilecek hususlar değerlendirilip, birleşme işlemleri açısından zamanlama planları yapılmalıdır. Bütün bunlar açısından ise birleşmeyi düşünen şirketlerin, alanında bu konuda uzmanlaşmış ve profesyonelliği yakalamış danışman şirketlerden destek almaları zaruri bir ihtiyaç şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu danışmanlık şirketi devralınmak istenen şirket ile ilgili devralan şirket yöneticileri ve karar alıcıları tarafından inceleme ihtiyacı duyulacak her mevzuada özenli bir şekilde araştırma ve raporlama yaparak süreci hem aydınlatır hem de sürece katkıda bulunur (Arıkan, 2016: 265-300).

Due diligence ile asıl hedeflenen mevzu incelemeye alınan şirketin daha iyi tanınmasıdır (Pulaşlı, 2008: 204). Gerçekten birleşme durumunun daha karlı olması açısından birleşecek şirketlerin; yapılarını, mali durumlarını, borçları, alacak ve haklarını bilmeleri zaruridir. Tüm bu durumların bir kısmı aslında şirketin finans tablolarıyla belli olsa da, gizli veya kamuya açıklanmamış ya da açıklanması istenilmeyen birtakım ticari ve iş sırları olabilir (Ulusoy, 2004: 221). Due diligence incelemesi denilince netice olarak, birleşmenin doğru ve yerinde bir kararla gerçekleştirilebilmesi açısından gerekli olan bütün raporlamaların

yapılmasına ve böylelikle birleşmeden sonraki aşamada beklenilmeyen bir sürprizle karşılaşılmasını önlemeye yarar. Gerçekten bu inceleme vasıtasıyla alıcı, inceleme konusu işletmeyi ayrıntılı bir şekilde incelemek suretiyle satıcı ile arasındaki bilgi dengesizliğini azaltır ve değişim oranını değerlendirebilmek için gerekli bilgiyi elde eder.

### **3.4.5. Şirketlerin malvarlığındaki değişikliklerin birleşmeye etkisi**

Birleşme işlemlerine dahil olan şirketlerden herhangi birinin aktif veya pasif malvarlıklarında, birleşmeye dair sözleşmenin imzalanması ile bunun genel kurul onayına sunulduğu tarih arasında, önemli bir değişiklik oluşmuşsa eğer, idare kurulu bu hususu birleşecek olan şirketlerin her birinin genel kurul ve idare kurullarına bildirirler (TTK, md. 150/1).

Söz konusu hükümlerle, malvarlığı önemli ölçüde değişen şirkete ait idare organına bildirim yükümlülüğü getirilmektedir. Bildirim borcu iki şekildedir: Yöneticiler bu durumda hem kendi genel kurullarına hem de birleşmeye iştirak eden diğer şirketin yönetim kuruluna bildirimde bulunur. Bildirimlerin, inceleme yapılmasına ve gerekli tedbirlerin alınmasına mümkün kılacak zamanda ve şekilde yapılması dürüstlük kuralı gereğidir. Genel kurul, bu konuda bilgi verilmesi için olağanüstü toplantıya çağrılabilir; onay için toplanan bu genel kurulda bilgi verilmesi maksada uygun düşmeyebilir. "Malvarlığında önemli değişiklik" durumu ise somut olaya göre belirlenecektir. Birleşme işlemlerini temelden sarsacak ve değişim oranını önemli ölçüde değiştirecek malvarlığı değişiklikleri, önemli malvarlığı değişikliği kabul edilebilir.

Madde gerekçesinde, *“birleşmenin temelini bozacak ve bu anlamda değişim oranını etkileyebilecek değişiklik şeklindeki anlayışın ratio legise uygun düşeceği, ayrıca duran malvarlığı güçlü şirketler ile gücü faaliyetiyle tanımlanan ‘operation’ şirketlerinde önemli değişiklik kavramının farklı değerlendirileceği”* ifade edilmiştir. “Önemli değişiklik” ile neyin kastedildiği şirket sözleşmesinde de tespit edilmiş olabilir. “Önemli değişiklik” kavramının ne anlama geldiği konusunda tarafların anlaşmamış olması halinde, değişiklik boyutunun önemli değişikliği oluşturup oluşturmadığının tayin ve takdiri yönetim kurulu tarafından

belirlenecektir (İpekkel-Kayalı, 2014: 186). Başka bir ifadeyle; taraflar, birleşme sözleşmesinde malvarlığında önemli değişiklikleri tanımlayabilirler. Tarafların birleşme sözleşmesinde öngördükleri değişiklikleri aşan değişimler malvarlığında önemli değişiklik olarak kabul edilebilir.

TTK md. 150 anlamında malvarlığında önemli bir değişiklik oluşması durumunda birleşmeye katılan her bir şirketin yönetim kurulu, birleşme sözleşmesinin akıbetine (yani birleşme sözleşmesinin aynen muhafazasına, değiştirilmesine veya birleşmeden vazgeçilmesine) dair bir karar alır.

Birleşmeye iştirak eden bütün şirketlere ait yönetim kurulları, böyle bir halde birleşme mukavelesinin değiştirilerek uyarlanmasına yahut birleşme işlemlerinden vazgeçilmesine gerek duyulup duyulmadığını inceleyip birleşmeden vazgeçilmesi gibi bir sonuca varmaları halinde genel kurulda onaya sunma teklifinden vazgeçebilirler. Bunun dışında ise, yönetim kurulu genel kurula uyarlama teklifinde bulunmamasının gerekçelerini de açıklamak zorundadır (TTK md. 150/2).

Sözleşmenin değiştirilmesi, *adaptatio rebus sic stantibus*, malvarlığının önemli ölçüde değişmesi hallerinde birleşme mukavelesinin yeni çıkan şartlara uyarlanması hususunda taraf şirketlerin anlaşması hususunu ifade eder. Bu da mümkün olmadığı takdirde, sözleşmeden dönülmesi hali de imkan dahilindedir (Pulaşlı, 2011:153). Bununla birlikte yönetim organlarınca, malvarlığındaki önemli değişikliğin hukuki sonuçları da birleşme mukavelesinde açıklığa kavuşturulabilir.

Malvarlığındaki değişikliklere ilişkin bilgilerin hiç veya zamanında verilmemesi yönetim organının sorumluluğuna neden olabilir. Madde metninde, bildirim üzerine değerlendirme yetkisi yönetim organlarına bırakılmıştır. Malvarlığı önemli ölçüde değişen şirket dahil birleşmeye iştirak eden bütün şirketlerin yönetim kurulları, mukavelesinin değiştirilip değiştirilmeyeceğine veya birleşme işlemlerinden vazgeçilmesine gerek olup olmadığını inceleyebileceği gibi inceleyebilirler. Yönetim kurulları, birleşme mukavelesinin değiştirilmesi yahut birleşmeden vazgeçme şeklinde karar aldıklarında birleşme sözleşmesini genel kurul onayına sunmazlar veya genel kurul onayına sunulmuş ise onaya sunma



önerisi geri çekilir. İlgililere inceleme hakkı sağlanmış ise sözleşmenin değiştirilmesi veya birleşmeden vazgeçme kararı aynı usullerle yayımlanarak ilgililer bilgilendirilir. Yönetim organı birleşme sözleşmesinin uyarlama yapılmaksızın yürütülmesine karar vermesi halinde bunun gerekçesini genel kurulda açıklar. Ayrıca, bildirimden hiç veya zamanında yapılmaması nedeniyle eksik bilgiyle birleşmeye olumlu oy vermiş ortağın iptal davası açması mümkün olabilecektir (İpekel-Kayalı, 2014: 188-189).

#### **3.4.6. Birleşme kararı ve buna ilişkin yeter sayılar**

Birleşme mukavelesinin genel kurul onayından geçirilmesi ile alınan karar birleşme kararıdır. Birleşme sözleşmesinin yapılması ve genel kurulun onayına sunulması (önerilmesi) yönetim organının bir başka kişi veya organa devredilemez yetkisi; birleşme sözleşmesinin onayı (birleşme kararı) ise genel kurulun devredilemeyecek yetkilerindedir (Kocaer, 2018: 108).

Yönetim kurulunun birleşme sözleşmesini genel kurula sunmasından sonra genel kurulda,

\* Anonim şirket veyahut da paylı komandit şirketlerde, esas veya çıkarılmış sermayenin çoğunluğunu teşkil etmesi koşulu ile genel kurulda kullanılan oyların dörtte üçüyle,

\* Kooperatiflerce devralınacak sermaye şirketlerinde ise sermayenin çoğunluğunu teşkil etmesi koşulu ile genel kurulda kullanılan oyların dörtte üçüyle,

\* Limited şirketlerde de birleşme mukavelesi sermayenin en az dörtte üçünü elinde bulunduran hisselerine sahip olunması koşuluyla bütün ortakların n dörtte üçünün oylarıyla onaylanmalıdır. Limited şirket birleşme mukavelesinin onayında hem pay hem de paydaş sayısı açısından yeter sayı şartı öngörülmektedir. Bu durumda bütün paydaşların dörtte üçü tarafından birleşme işlemine onay verilmesi gerektiği gibi onay veren bu ortakların şirket sermayesinin en az dörtte üçünü teşkil eden payların da sahibi olması gerekir. Birleşme halinde şirketin konusunda değişme olması durumunda, toplantıda temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve

oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması gerekir (TTK md. 621). Bu hususun genel kurulda ayrıca oylanması gerekir.

\* Kooperatiflerde ise, esas sözleşmede ek ödeme veya başka yükümlülük yahut sınırsız sorumlu olma hallerinin pay sahiplerinin üçte ikisinin çoğunluğuyla kabul edilmesi durumunda birleşme sözleşmesi kooperatife kayıtlı tüm ortakların dörtte üçünün oyu ile tasdik edilmelidir.

Diğer taraftan, hisse senetleri menkul kıymet borsalarında satışa arz edilen şirketlerde, ana mukavelede aksi kararlaştırılmamışsa, esas sermayenin en az dörtte birini teşkil eden hissedarların veya idarecilerin temsilcilerinin mevcudiyetiyle toplanılması ve toplantıya katılanların da çoğunluğu ile karar alması yeterlidir (TTK md.421, f.5 bent b; md. 151, f.1).

Kollektif şirket ile komandit şirkette ise birleşme mukavelesinin ittifakla yani oybirliği ile onaylanması gerekmektedir. Ancak, şirket mukavelesinde bunun aksi kararlaştırılabilir ve bunun için tüm ortakların dörtte üçünün kararının yeterli olması düzenlemesi de getirilebilir (TTK md. 151, f. 2).

Öte yandan, bir paylı komandit şirket tarafından başka bir şirketin devralınması durumunda, esas yahut çıkarılmış sermayenin çoğunluğunu oluşturması şartıyla genel kuruldaki paydaşların dörtte üçünün onayının yanında komanditelerin de hepsinin eksiksiz biçimde birleşmeyi yazılı şekilde onaylamaları gerekecektir (TTK md. 151, f. 3).

Bir anonim şirket ya da paylı komandit şirket eğer bir limited şirket tarafından devralınacaksa ve devredilen bu şirketlere devralma neticesine ekstra yükümlülüklerin getirilmesi de öngörülmüşse veya bu tarz düzenlemeler zaten var ve daha da genişletilmiş ise birleşme için ortakların tamamının oybirliğine ihtiyaç duyulur (TTK md. 151, f. 4).

Şayet birleşme mukavelesinde ayrılma akçesi öngörülmüşse, devredilen şirketin şahıs şirketi olması halinde oy hakkına sahip ortakların yüzde doksanına sahip olan ortakların birleşmeye onay vermesi aranacaktır. Bu durum sermaye şirketlerinin de devredilen şirket olmaları halinde aynen bu şekildedir (TTK md. 151, f.5). Bu

durum azınlıkta kalmış bir ortak da iradesi dışında ortaklıktan ıkartılabilmesinin nn amaktadı.

Birleşmeye dair mukavelede şirket konusunda da bir değişiklik yapılması halinde birleşme mukavelesinin değişikliği için gereken oy nisabı ne ise mukavelenin o nisapla onaylanması zaruridir (TTK md. 151, f. 6).

### **3.4.7. Sermaye şirketleri arası kolaylaştırılmış birleşme**

TTK md. 155 ve 156'da bazı sermaye şirketlerinin birleşmesinde kolaylaştırılmış bir usul ngrlmştir. Bu durumda, katılma sağlanacak/devralan şirket devralacağı şirkette şirketi temsil eden payların tamamına sahip ise bu sermaye şirketleri açısından kolaylaştırılmış şekilde birleşme mümkündür.

Kanun koyucu  halde sermaye şirketlerinde kolaylaştırılmış tarzda birleşmeyi mümkün kılmıştır. TTK md. 155'te düzenlenen bu hallerden ilk ikisinde, bir şirketin başka bir şirketin %100'ne sahip olması (TTK md. 155/1); ncsnde ise, bir şirket diğer bir şirketin en az %90'na sahipse (TTK md. 155/2) kolaylaştırılmış birleşme gündeme gelebilecektir.

Görüldüğü üzere, kolaylaştırılmış birleşme, mevcut hakimiyet ilişkisinden ötürü pay sahiplerinin korunmasına ihtiyaç duyulmayan veya daha az gerek duyulan hallere özgülenmiştir. Bir şirketin başka bir şirketin tüm paylarına sahip olması halinde, birleşme sürecinin tüm aşamalarına ve kanundaki azlığı koruyucu hükümlere ihtiyaç bulunmadığından, birleşme kolaylaştırılmış şekilde gerçekleştirilebilmektedir (Ferna-İpekeli, 2014: 215)

Eğer tüm paylar değil, yüzde doksan oranında payına sahipse, azınlığı koruyucu bazı işlemler gerçekleştirilmektedir. Bunlar:

\* Devralan şirkette bu paylara karşılık gelecek hisse verilmesi ve bunun yanında da şirket hisselerinin gerçek bedeline denk düşecek nakdi ödeme yapılmasının teklif edilmiş olması ve,

\* Birleşme halinde ekstra ödeme borcu ve şahsi herhangi yükümlülük getirilmemişse birleşme “kolaylaştırılmış usulde” gerçekleştirilebilir (TTK md. 155).

Kolaylaştırılmış birleşmede birleşme sözleşmesinde yer alması gereken kayıtlar azaltılmaktadır. Ayrıca birleşme raporu inceleme hakkına ilişkin yükümlülüklerin göz ardı edilmesi de mümkün olacaktır. Son olarak bu durumda genel kurullar tarafından sözleşmenin onaylanmasına gerek bulunmamaktadır (TTK md. 156).

### **3.4.8. Küçük ve orta ölçekli şirketlere sağlanan kolaylıklar**

Küçük ve orta ölçekli şirketler açısından birleşmeye dair bir takım işlemler kolaylaştırılmıştır. Bu kolaylıktan yararlanmak için küçük ve orta ölçekli şirketlerin devredilen yahut devralan şirket olması herhangi bir özellik arz etmemektedir.

Küçük ve orta ölçekli şirketin belirlenmesinde, şahıs şirketleri için TTK'nın 1522'nci maddesinde, sermaye şirketleri hakkında ise 1523'üncü maddesinde getirilen kıstaslar uygulama alanı bulur. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri tanımlayan ölçütler, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları

2012/3834 sayılı BKK ile kabul edilen "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" hükümlerine göre, çalışan sayısı, net satış hasılatı ve mali bilanço tutarı dikkate alınarak işletmeler sınıflandırılmıştır.

Söz konusu Yönetmelikte; “işletme”, yasal statüsü ne olursa olsun, bir veya birden çok gerçek veya tüzel kişiye ait olup bir ekonomik faaliyette bulunan birimler veya girişimler olarak; “KOBİ” ise ikiyüz elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk Lirasını aşmayan ekonomik birimler veya girişimler olarak tanımlanmıştır.

Küçük ve orta ölçekli şirketler, tüm ortakların onaylaması halinde, *birleşme raporunun düzenlenmesinden* vazgeçebilirler (TTK md. 147/4). Bu halde, Ticaret

Sicili Mdrlgne bu hususun tüm ortaklar tarafından onaylandığına ilişkin belgenin verilmesi gerekir (Ticaret Sicili Yönetmeliği md. 126/7).

Kkk ve orta lekli Şirketler, bütün ortakların onayıyla, “*inceleme hakkının kullanılmasından*” vazgeçebilirler (TTK md. 149/5). İnceleme hakkından vazgeçme haline ait belgenin de Ticaret Sicili Mdrlgne tevdi gerekir (Ticaret Sicili Yönetmeliği md. 126/8). Ancak, kkk ve orta lekli Şirketler, herhalde birleşme sözleşmesi hazırlarlar, genel kurullarında birleşme kararı alırlar.

### **3.4.9. Ticaret siciline tescil ve ilan**

#### **3.4.9.1. Genel olarak**

Birleşme mukavelesinin birleşmeye iştirak eden Şirket genel kurullarınca onaylanmış olması hali başlı başına birleşmeyi hukuki anlamda geçerli kılmaz. Birleşmeye katılan tüm Şirketlerin birleşme kararı alması durumunda da aynı Şekilde hukuki anlamda birleşme gerçekleşmiş olmaz. Birleşme kararı, birleşme öncesi gerçekleşen hazırlık iŐlemlerindedir. Birleşme kararı, ticaret siciline tescil baŐvurusunun n Őartıdır. Birleşme işlemleri bu durumun ticaret siciline tescil edilmesi ile hukuki anlamda geçerli hal alır ve kesinleŐir (TTK md. 153).

Birleşmeye iştirak eden Şirketler birleşme kararını alınca yönetim kurullarınca ticaret sicil mdrlgne baŐvurularak birleşmenin tescili istenir (TTK, md. 152/1). Birleşme kararı hazır olur olmaz birleşmeye katılan Şirketler ticaret siciline tescil için baŐvuracaktır. Amaç, birleşme kararı hazır olunca tescil baŐvurusunun gecikmeksizin gerçekleŐtirilmesini sağlamaktır. Ancak, birleşmeye katılan Şirketlerin birleşme sürecindeki işlemleri ve onay genel kurulunu farklı tarihlerde yapmaları halinde, tescil baŐvurusu aynı tarihte yapılamayabilir. Bir Şirket birleşme sözleşmesini genel kuruluna onaylatarak birleşme kararı almasına rağmen, diğerleri genel kurulunu toplantıya çađırmamıŐ dahi olabilir. Birleşme kararlarının farklı zamanlarda tescil ettirilmesi, malvarlığının aktif ve pasifiyle birlikte geçişi, külli halefiyet ilkesinin uygulanması ve pay deđiŐimlerinin yapılması bakımından sorunlar ortaya çıkabilir (İpekel-Kayalı, 2014: 198-208).

Birleşmeye katılan tüm şirketler birleşme kararı almadıkça, birleşme kararı alan şirket tescil başvurusunda bulunamaz; diğer şirketlerin de birleşme kararı almasını beklemelidir. Devrolunan şirket ile devralan şirketin tescil taleplerine gerek devralan gerekse devrolunan şirketlerin genel kurul birleşme kararları eklenir. Ancak, birleşmeye katılan tüm şirketler birleşme kararı alıp diğerlerine bu kararı sunduğunda yönetim organlarına düşen görev gecikmeksizin (karar alınır alınmaz) tescil başvurusunda bulunmaktır. Devrolunan şirketler birden fazla olduğunda, bunlardan biri diğerinden önce tescil başvurusunda bulunabilir; aynı anda tescil başvurusunda bulunmaları şartı aranmamıştır. Ancak, Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 127. maddesine göre, devredilen şirket tarafından alınan birleşme kararı diğerinden önce tescil edilir. Buna göre, devredilen şirketin birleşmeye dair kararı tescil edilmeden evvel devralan şirketin birleşme kararı tescil ettirilemez.

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun hükümleri saklı tutulmuştur (TTK md. 153/3). Buna göre, Rekabet Kanununa göre rekabet kurulu iznine tabi birleşmelerin izin almaksızın ticaret siciline tescil edilmeyeceği ve şeklen tescil edilse dahi hukuki geçerlilik kazanamayacağı hususu teyit edilmiştir. Rekabet Kurulunun iznine tabi birleşme ve devralmalar için Rekabet Kurulu tarafından verilen izin kararı tescil başvurularına eklenir.

#### **3.4.9.2. Devrolunan şirketin tescil talebi**

Birleşmeye taraf tüm şirketler tarafından, hem devrolunan şirketler hem de devralan şirket tarafından birleşme kararının tescili için ticaret sicili müdürlüğüne başvuruda bulunulur. Burada hangi tescilin birleşmeyi gerçekleştirdiği yani hangi tescilin kurucu, hangisinin ise bildirici nitelikte olduğu sorusu ortaya çıkmaktadır. Devrolunan şirketin yaptırdığı tescilin birleşmenin hukuki sonuçları bakımından kurucu nitelikte olduğu kabul edilmiştir (Pulaşlı, 2017: 91). Yani, birleşme, devrolunan şirketin birleşme kararını tescil ettirmesiyle hukuki geçerlilik kazanır (gerçekleşir) ve tamamlanır. TTK'nın 153/1'de "*Birleşme, birleşmenin ticaret siciline tescili ile geçerlilik kazanır. Tescil anında, devrolunan şirketin bütün aktif ve pasifi kendiliğinden devralan şirkete geçer.*" ve 152'nci maddesinin (3) numaralı fıkrasında, "*Devrolunan şirket, birleşmenin ticaret siciline tescili ile infisah eder.*" denilerek devrolunan şirkete ait birleşme kararının tescilinin,

birleşmenin hukuki sonuçları bakımından, kurucu niteliği ifade edilmiştir. Yani, devrolunan şirketin birleşme kararını tescil ettirmesiyle birlikte, yani tescil anında, birleşmenin hukuki sonuçları doğmaktadır; devrolunan şirketin malvarlığı bütün aktif ve pasifiyle *uno actu ve ipso iure* devralan şirkete geçer (Pulaşlı, 2017: 91) .

Devredilen şirket, birleşmeye dair kararın ticaret sicil müdürlüğü'ne tescil edilmesi ile son bulur (TTK md. 152/3). Ancak, devrolunan şirketin ticaret sicilinden terkin devralan şirketin kayıtlı olduğu ticaret sicili müdürlüğünün bildirimine tabidir. Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 127/5. maddesine göre, devralan şirketin merkezinin bulunduğu ticaret sicil müdürlüğü, birleşmeyi tescil etmesi üzerine durumu devredilen şirket merkezinin bulunduğu ticaret sicil müdürlüğüne gecikmeksizin bildirir. Bu bildirim üzerine, birleşme durumunun ticaret siciline tescili sonrasında infisah eden şirketin unvanı resen sicilden terkin edilir. Birleşmeye dair kararlar, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde de ilan edilmektedir (TTK md. 154).

#### **3.4.9.2.1. Ticaret sicil müdürlüğüne sunulacak belgeler**

Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 126'ncı maddesine göre, devredilecek olan şirket birleşme işlemlerinin tescilini sağlamak için aşağıdaki belgelerle Ticaret Sicili Müdürlüğüne müracaat eder:

1-Birleşmeye dair mukavelenin hem devreden hem de devralan şirket genel kurullarınca onaylandığına dair noter onaylı karar suretleri ,

Kolaylaştırılmış usule göre birleşen sermaye şirketlerinde birleşmeye yönelik mukavelenin genel kurul onayına sunulmasından vazgeçilip yönetim kurulunca da onaylanabileceğinden dolayı bu durumda genel kurul kararının noter tasdikli sureti yerine yönetim kurulunun birleşmeye dair kararının tasdikli sureti Ticaret Sicili Müdürlüğüne verilir.

2- Birleşmeye dair mukavelenin bir sureti,

3- Denetime tabi olan şirketler açısından bilanço açısından denetçinin hazırlamış olduğu rapor, diğer şirketler açısından ise yönetim organınca tasdik edilmiş son bilanço veya gerektiğinde ara bilanço,

4-Birleşmenin Bakanlık yahut Rekabet Kurulu gibi resmi kurum iznine veya uygun görüşünün alınmasına bağlı olması halinde bu prosedürün tamamlanmış olması gerekir,

5-Yeminli ya da serbest mali müşavirlerce hazırlanmış rapor,

Bu raporda;

\* Birleşmeye iştirak eden şirketlerden eğer varsa sermayesi karşılıksız kalan bunların ve şirket esas sermayesinin belirlenmesi,

\* Birleşme durumunun, birleşmeye katılan şirketten alacaklı olan şahısların alacaklarını tehlikeye atmadığının tespiti ve bunun yapılamaması durumunda ise, söz konusu alacakların güvenceye bağlandığına dair yönetim kurulunun kararı,

\* Birleşmeye taraf olan şirkete ait sermaye ve kanuni yedek akçeler toplamının yarısı zarar etmek suretiyle kaybolmuş ya da şirketin borca batık halde olması durumunda, birleşmeye katılan diğer şirketin malvarlığının kaybolan sermaye yahut borca batık olan miktarı karşılamaya yetecek kadar serbest tasarruf edebileceği öz sermayeye sahip olması ve buna ilişkin miktarların hesap detayının da gösterilip doğrulandığı ya da tespit edilen hususların mevcut olmadığının ortaya konulduğu hususlarının,

\* Devredilen şirkete ait tapu sicili, fikri ve sınai mülkiyet sicili, gemi sicili vb sicil kayıtlarında bulunan değerleri de var ise bunlara dair liste ve piyasa bedelinin de tespiti ve buna dair rapor suretlerinin birer örneği de yer almalıdır.

\* Denetime bağlı olan şirketler için denetçilerce tasdik edilmiş son bilanço örneğinin rapor ekine konulması gerekir

6- Devredilecek şirketin tasfiye durumunda olması halinde ise malvarlığının hisse sahipleri arasında dağıtılmaya başlanılmadığına dair hazırlanacak rapor.



7- Birleşme işlemlerine katılan bütün şirketlerin yönetim kurulları tarafından birlikte ya da ayrı ayrı hazırlanmış birleşmeye dair rapor, (Küçük ve orta ölçekli şirketlerde, bu raporun tanzim edilmesinden vazgeçilmesi durumunda vazgeçmeye dair hususun bütün ortaklarca onaylandığına dair karar)

8- Şirket ortaklarınca inceleme hakkına dair ayrıntıların izah edildiği yol gösterici evrakların nereye bırakıldığı ve nerede incelenmek için hazır tutulmasına dair mevzuların ilanının yapıldığı ticaret sicil gazetesini ile şirket mukavelesinde kabul edilen diğer gazeteler, (Küçük ve orta ölçekli şirketlerde, inceleme hakkının kullanılmasından vazgeçilmiş ise eğer bu durumu bütün ortaklarca onaylandığını gösteren kararın örneği).

9- Şirketten alacaklı olan şahıslara yönelik yapılacak gereken çağrıya dair ilan suretleri,

Birleşmeye dair kararları tescil eden müdürlükler, ilanlarını yedi gün aralıklı olarak üç defa ticaret sicil gazetesinde ilan ederler. Bu durumda ilk yapılan ilanların diğerleriyle birlikte de yayımlanması zaruridir.

#### **3.4.9.2.2. Devrolunan şirket için tescil edilecek hususlar**

Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 127'nci maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre, devrolunan şirketin kayıtlı olduğu ticaret siciline aşağıdaki hususlar tescil edilir:

- a) Genel kurulun birleşmeye dair kararları, tarihleri ya da kolaylaştırılmış şekilde birleşen sermaye şirketlerinde ise yönetim kurulunun birleşme hususundaki kararı ve tarihi,
- b) Devredilen/devrolunan şirketin birleşme neticesinde sona erdiği hususu,
- c) Devralan şirkete ait ticaret ünvanı, şirketin merkezi, mersis numarası veya işletme adı tescil edilecek unsurlardır.

#### **3.4.9.3. Devralan şirketin tescil talebi**

Devralan şirket tarafından birleşme kararının tescil ettirilmesi, açıklayıcı (bildirici) bir niteliğe sahiptir. Bu tescilin, devrolunan malvarlığının devralan

şirkete geçişini sağlama fonksiyonu yoktur, bu malvarlığının devralan şirkete gelmiş olduğunu bildirme fonksiyonu vardır. Bu nedenle, Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 127'nci maddesinin bir numaralı fıkrasında, “Devrolunan şirket birleşme kararını tescil ettirmeden devralan şirket birleşme kararını tescil ettiremez.” denilmiştir. Böylece, hem devredilen şirketin birleşmeye dair kararını tescil ettirmesinin kurucu nitelikte olduğu, devralan şirketin ise birleşmeye dair kararının tescil ettirmesinin ise bildirici nitelikte olduğu teyit edilmekte hem de birleşmenin tescili için başvuru sırası düzenlenmektedir. Ayrıca, aynı maddenin 2 numaralı fıkrasında, devrolunan şirketin kayıtlı olduğu sicil müdürlüğüne tescil işlemlerinden hemen sonra devralan şirketin kaydının bulunduğu ticaret sicil müdürlüğüne tescilin yapıldığını bildirmesi hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, birleşmeye dair karar, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde de ilan edilmektedir (TTK md. 154).

#### **3.4.9.3.1. Ticaret sicil müdürlüğüne sunulacak belgeler**

Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 126'ncı maddesine göre, devredilen/devrolunan şirket, birleşme işlemlerinin sicile tescili amacıyla aşağıda belirtilen belgeler ile Ticaret Sicil Müdürlüğüne müracaat eder:

1-Birleşmeye dair mukavelenin hem devreden hem de devralan şirket genel kurullarınca onaylandığına dair noter onaylı karar suretleri ,

Kolaylaştırılmış usule göre birleşen sermaye şirketlerinde birleşmeye yönelik mukavelenin genel kurul onayına sunulmasından vazgeçilip yönetim kurulunca da onaylanabileceğinden dolayı bu durumda genel kurul kararının noter tasdikli sureti yerine yönetim kurulunun birleşmeye dair kararının tasdikli sureti Ticaret Sicili Müdürlüğüne verilir.

2- Birleşmeye dair mukavelenin bir sureti,

3- Denetime tabi olan şirketler açısından bilanço açısından denetçinin hazırlamış olduğu rapor, diğer şirketler açısından ise yönetim organınca tasdik edilmiş son bilanço veya gerektiğinde ara bilanço,

4-Birleşmenin Bakanlık yahut Rekabet Kurulu gibi resmi kurum iznine veya uygun görüşünün alınmasına bağlı olması halinde bu prosedürün tamamlanmış olması gerekir,

5-Yeminli ya da serbest mali müşavirlerce hazırlanmış rapor,

Bu raporda;

\* Birleşmeye iştirak eden şirketlerden eğer varsa sermayesi karşılıksız kalan bunların ve şirket esas sermayesinin belirlenmesi,

\* Birleşme durumunun, birleşmeye katılan şirketten alacaklı olan şahısların alacaklarını tehlikeye atmadığının tespiti ve bunun yapılamaması durumunda ise, söz konusu alacakların güvenceye bağlandığına dair yönetim kurulunun kararı,

\* Birleşmeye taraf olan şirkete ait sermaye ve kanuni yedek akçeler toplamının yarısı zarar etmek suretiyle kaybolmuş ya da şirketin borca batık halde olması durumunda, birleşmeye katılan diğer şirketin malvarlığının kaybolan sermaye yahut borca batık olan miktarı karşılamaya yetecek kadar serbest tasarruf edebileceği öz sermayeye sahip olması ve buna ilişkin miktarların hesap detayının da gösterilip doğrulandığı ya da tespit edilen hususların mevcut olmadığının ortaya konulduğu hususlarının,

\* Devredilen şirkete ait tapu sicili, fikri ve sınai mülkiyet sicili, gemi sicili vb sicil kayıtlarında bulunan değerleri de var ise bunlara dair liste ve piyasa bedelinin de tespiti ve buna dair rapor suretlerinin birer örneği de yer almalıdır.

\* Denetime bağlı olan şirketler için denetçilerce tasdik edilmiş son bilanço örneğinin rapor ekine konulması gerekir

6- Devredilecek şirketin tasfiye durumunda olması halinde ise malvarlığının hisse sahipleri arasında dağıtılmaya başlanılmadığına dair hazırlanacak rapor.

7- Birleşme işlemlerine katılan bütün şirketlerin yönetim kurulları tarafından birlikte ya da ayrı ayrı hazırlanmış birleşmeye dair rapor, (Küçük ve orta ölçekli şirketlerde, bu raporun tanzim edilmesinden vazgeçilmesi durumunda vazgeçmeye dair hususun bütün ortaklarca onaylandığına dair karar)

8- Şirket ortaklarınca inceleme hakkına dair ayrıntıların izah edildiği yol gösterici evrakların nereye bırakıldığı ve nerede incelenmek için hazır tutulmasına dair mevzuların ilanının yapıldığı ticaret sicil gazetesini ile şirket mukavelesinde kabul edilen diğer gazeteler, (Küçük ve orta ölçekli şirketlerde, inceleme hakkının kullanılmasından vazgeçilmiş ise eğer bu durumu bütün ortaklarca onaylandığını gösteren kararın örneği).

9- Şirketten alacaklı olan şahıslara yönelik yapılacak yapılması gereken çağrıya dair ilan suretleri,

Birleşmeye dair kararları tescil eden müdürlükler, ilanlarını yedi gün aralıklı olarak üç defa ticaret sicil gazetesinde ilan ederler. Bu durumda ilk yapılan ilanların diğerleriyle birlikte de yayımlanması zaruridir.

#### **3.4.9.3.2. Devralan şirket için tescil edilecek hususlar**

Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 127'nci maddesinin (4) numaralı fıkrasına göre, devralan şirketin kayıtlı olduğu ticaret siciline aşağıdaki hususlar tescil edilir:

- a) Genel kurulun birleşmeye dair kararları, tarihleri ya da kolaylaştırılmış şekilde birleşen sermaye şirketlerinde ise yönetim kurulunun birleşme hususundaki kararı ve tarihi,
- b) Devralan şirketin birleşme nedeniyle sermaye artırımını yapması gerektiği durumlarda buna dair şirket esas sözleşmesi değişikliği kararı, bu durumda sermaye artırımına dair karar ( belirtelim ki sermaye artırımına dair karar ile birleşme kararı aynı zamanda ticaret siciline tescil ve ilan edilir).
- c) Devralan şirkete ait ticaret ünvanı, şirketin merkezi, mersis numarası veya işletme adı tescil edilecek unsurlardır.
- d) Yeni kuruluş şeklinde birleşme halinde yeni kurulan şirket türüne göre tescili zorunlu olan olgular (Bu şekil birleşmede ise yeni kurulan şirketin kuruluş işlemleri ile birleşme kararları aynı zamanda ticaret siciline tescil ve ilan edilir).

### 3.4.9.3.3. Malvarlığı sicillerine bildirim

Ticaret Sicili Yönetmeliğinin 127'nci maddesinin (6) numaralı fıkrasında belirtildiğine göre, devralan şirketin bağlı bulunduğu ticaret sicil müdürlüğünce; devredilen şirkete ait malvarlığı kapsamında bulunan tapu sicili, fikri ve sınai mülkiyet sicili, gemi sicili vb sicil kayıtlarında bulunan mallar ve hakların devralan şirkete intikalinin derhal sağlanabilmesi amacıyla birleşme ile ortaya çıkan yeni hak sahibi ile birleşme kararı ilgili sicile aynı anda bildirilir.

Şirketlerde Yapı Değişikliği ve Ayni Sermaye Konulmasında Siciller Arası İşbirliğine İlişkin Tebliğin 4. maddesine göre, ticaret şirketlerinin birleşmesinde devralan şirketin kayıtlı olduğu Ticaret Sicili Müdürlüğü, devredilen veya bölünen şirkete ait malvarlığı kapsamında bulunan tapu sicili, fikri ve sınai mülkiyet sicili, gemi sicili vb sicil kayıtlarında bulunan mallar ve hakların devralan şirkete intikalinin derhal sağlanabilmesi amacıyla birleşme ile ortaya çıkan yeni hak sahibi ile birleşme kararı ilgili sicile aynı anda bildirilir. Bildirilecek hususların detayları aşağıdaki gibidir:

- a) Mülkiyetleri el değiştiren mal ve hakların ilgili sicillerindeki kayıtlarına dair bilgiler,
- b) Mülkiyetleri el değiştiren mal ve hakların yeminli veya serbest muhasebeci mali müşavirlerce belirlenmiş değerleri ile denetime tabi şirketlerde ise denetçi aracılığı ile belirlenmiş değerleri,
- c) Mülkiyetleri el değiştiren mal ve hakları devralan şirkete unvan, adres, ticaret sicili numarası, ortaklık yapısına dair bilgiler, şirketi temsil ve ilzama yetkili olan kişilerin TC numaraları, adları ve soyadları ile devredilen şirketlere ait ticaret unvanları ve ticaret sicil numaraları.
- d) Yazılı veya elektronik ortamda yapılması gereken bildirimlere yeni hak sahibi olan şirketin şirket mukavelesi ile malvarlığına dair değerlemeye yönelik raporlardan birer suret eklenir.

- e) Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü bünyesinde taşınmazlar üzerindeki aynı haklar için tutulan tapu sicili, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde tutulan motorlu araçlara ilişkin trafik sicili, Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde tutulan fikir ve sanat eserleri sicili, Denizcilik Müsteşarlığı bünyesinde tutulan gemi sicili ve Türk Patent Enstitüsü bünyesinde tutulan sınai mülkiyet hakları sicillerine bildirimlerde bulunulur.

### **3.5. Şirket Birleşmelerinin Hukuki Sonuçları**

Şirket birleşmelerine bağlanan bir takım hukuki sonuçlar bulunmaktadır. Bu sonuçları başlıklar halinde ayrı ayrı aşağıda ele alacağız.

#### **3.5.1. Tüzelkişiliğin sona ermesi**

Devralma yoluyla birleşmede minimum bir şirket, yeni şirket kurularak birleşmede ise en az iki şirket farklı hukuk sujesi olma özelliğini kaybeder ve varlık sebebini de yitirerek birleşmeyle birlikte hukuk aleminden silinir. Devralma şeklinde birleşmede, devralan şirket hukuken var olmaya devam ederken, yeni şirket kurularak birleşmede birleşmeye iştirak eden tüm şirketlerin hukuken varlıkları son bulur.

Ticaret şirketinin dağılması ile tüzelkişiliğinin son bulması aynı değildir. Ticaret şirketlerinin tüzelkişiliği, dağılmanın devam ettiği tasfiye sürecinde de tasfiye işlemleri ile sınırlı olarak sürmektedir. Tüzelkişilik, tasfiyenin ticaret siciline tesciliyle değil, tasfiye sonrası şirketin sicilden terkinin son bulmasıyla son bulur.

Birleşme durumunda, birleşmeye katılan şirketlerin tasfiyede olduğu gibi aktif ve pasiflerinin dağıtılması hali yoktur (Türk, 1986: 123). Bu açıdan, tasfiye edilen şirketin tüzelkişiliğinin ne zaman son bulacağına ilişkin –yasada- şirket çeşitlerine göre iki ayrı çözüm getirilmiştir. Kollektif, komandit ve limited şirketlerin birleşmelerinde, tasfiye ve tüzelkişiliğin son bulması aynı zamanda gerçekleşmektedir. Bu durum birleşmelerde, birleşmenin ilan edildiği sürede, şirket alacaklılarının birleşmeye itiraz etmesi söz konusu olabileceğinden dolayı birleşmenin kesinleşmesiyle birlikte tüzelkişiliğin son bulması gerçekleşmektedir. A.Ş.'ler, paylı komandit şirketler ve

kooperatiflerin birleşmelerinde ise şirketlerin her birine ait ticaret sicilindeki kayıtlar, o şirketin alacaklıları yararına teminat verme adına ihdas edilen ayrı malvarlığı idaresinin son bulmasından sonra silinebilmektedir (Erem, 1969: 360). Ancak ifade etmek gerekir ki sınırlı olarak tüzel kişilik varlığını sürdürür ve devralan yahut yeni kurulan şirket yönetim kurulunca kullanılır. Alacaklıların talebi üzerine teminat olarak belirtilen ayrı malvarlığı yönetimi sona erince, dağılan şirketin tüzelkişiliği, ticaret sicilindeki kaydının terkin edilmesi ile son bulur.

### **3.5.2. Tasfiyesiz sona erme ilkesi**

Devralma yoluyla birleşmede birleşmeye katılan şirketlerden devrolunan şirket dağılırken, yeni kuruluş tarzı birleşmede ise birleşmeye katılan iki veya daha fazla şirket de dağılmaktadır (Çelik 1999:133). Fakat buradaki dağılma normal şartlardaki bir dağılma olmayıp, birleşme halinde dağılan şirket veya şirketler tasfiye işlemlerine tabi tutulmayıp bunların sahip olduğu aktif ve pasif mal varlıkları yahut şirketleri külli halefiyet yoluyla devralan veya yeni kurulan şirkete intikal eder (Türk 1986:106-107). Bu anlamda birleşen şirketler ekonomik varlıklarını birleşen veya yeni kurulan şirketle birlikte sürdürmüş olurlar.

Tasfiyenin tanımı yapılacak olursa, bir şirketin aktif mal varlığı nakde çevrilip borçları ödendikten sonra, sermaye paylarının iade edilmesi ve akabinde ise arta kalan meblağın da şirket ortakları arasında eşit olarak taksim edilmesi ve bütün bu işlemlerin akabinde ise şirketin hukuken sona erdirilebilmesi açısından ticaret sicilinden terkin edilmesi işlemidir. Tasfiye, alacaklıların yararı açısından işleyen bir prosedürdür (Domaniç, 1970: 198).

Şirketin tüzelkişiliği tasfiye süresi boyunca devam eder. Bununla beraber şirketin iştiğal konusu ve amacı tasfiye işlemleri ile sınırlı kalmakta ve gelir sağlama maksadı sadece tasfiye işlemlerinin sonuca ulaştırılmasına ve şirketin hukuki varlığının sonlandırılmasına yönelik devam eder. Tasfiye işlemleri, ana sözleşmede ya da genel kurulda belirlenen tasfiye memurlarınca yürütülür.

Birleşmelerde uygulama alanı bulan tasfiyesiz dağılma durumunda ise; dağılmayı izleyen tasfiye sürecine ilişkin emredici kanun hükümleri uygulanmamaktadır. Tasfiyesiz dağılma olağandışı dağılma şekli olup; sadece kanunda açıkça

düzenlenmesi halinde uygulama alanına sahip olmaktadır (Arslanlı, 1962: 306 ).

Tasfiyesiz dağılma durumunda, tasfiye memurlarının gerçekleştirdiği görevi, devralan ya da yeni kurulan şirkete ait yönetim organı yerine getirir.

### **3.5.2.1. Tasfiyenin doğuracağı problemler**

Tasfiye sonucunda, bir şirketin iç ve dış tüm ilişkileri son bulduğundan dolayı, işletmenin aktif malvarlığı öğelerinin ayrı ayrı satış işlemlerine konu olması söz konusudur (Türk, 1986: 137).

Tasfiye sonrasında işletmenin ekonomik işlevi de son bulmaktadır. Bu durum; ortakları, çalışanları, alacaklıları, alıcıları, satıcıları ve bunlarla birlikte ekonomiyi de etkilemektedir.

Ticaret şirketlerinin birleşmesinde, dağılan şirket ortakları esasen, malvarlıkları ve işletmeleriyle alakalı olarak hukuki ilişkilerinin devamını arzuladıklarından devralan yahut yeni kurulan şirket üzerinden bu ilişki süreceğinden ticaret şirketlerinde uygulama alanı bulan tasfiyesiz dağılma ilkesi hukuki ilişkilerde devamlılığı sağlama açısından amaca daha uygun düşmektedir (Türk, 1986:139).

### **3.5.2.2. Tasfiyesiz sona ermenin sonuçları**

Tasfiye; bir şirketin aktif mal varlığı nakde çevrilip borçları ödendikten sonra, sermaye paylarının iade edilmesi ve akabinde ise arta kalan meblağın da şirket ortakları arasında eşit olarak taksim edilmesi ve bütün bu işlemlerin akabinde ise şirketin hukuken sona erdirilebilmesi açısından ticaret sicilinden terkin edilmesi işlemini ifade etmektedir. Tasfiyesiz dağılmada klasik anlamda tasfiye söz konusu değildir. Birleşmede, birleşen (devrolan) şirketin maksadı hukuki varlığını sona erdirmek olmayıp, başka bir şirkete katılarak malvarlığı ve tüzel kişiliğini sürdürmektir. Birleşmede tasfiye olmaksızın malvarlığına dahil aktif ve pasiflerin intikali, birleşen şirket ortaklarının arzuladıkları ekonomik varlıklarını sürdürebilmelerinin devamlılıklarını sürdürebilmelerinin tek koşuludur.



Birleşmede devrolunan şirket veya şirketler sona ermekle birlikte tasfiye edilmemektedir. Birleşmede tasfiyenin öngörülmemiş olması, bir yandan birleşen şirketleri tasfiye külfetinden kurtarmakta, diğer yandan işletmenin bütünlüğünü sağlamaktadır.

Birleşme nedeniyle sona eren şirket veya şirketler, tüm hak ve borçlarıyla birlikte mevcut veya yeni kurulan şirket tarafından devralınmakta, dolayısıyla sona eren şirketin veya şirketlerin tüzel kişiliği sona ermekle beraber tasfiyeye gidilmeksizin birleşme gerçekleşmektedir (Ferna-İpekel, 2014: 20).

### **3.5.3. Alacaklıların haklarının korunması**

Şirketlerin birleşmesinde ve kanunda açık olarak belirtilen “tasfiyesiz dağılma ilkesinin” uygulama alanı bulduğu hallerde, klasik anlamda tasfiye süreci işlemediğinden dolayı alacaklıların da zarara uğramasına mani olmak maksadıyla onları korumaya matuf kanuni düzenlemeler de getirilmiştir (Yasaman, 1987: 19). Bu tarz düzenlemeler tasfiye yapılmadığından dolayı borçlu tüzel kişinin değişmesi nedeniyle alacaklı şahısların durumunun ağırlaşmasına mani olmaya yönelik koruyucu hükümlerdir (Çelik 1999: 135).

Birleşme işlemlerinde alacaklı şahısların korunması açısından getirilen tedbirler; ancak birleşme sonrasında uygulama alanı bulur. Yeni düzenlemeye göre alacaklıların alacaklarını güvence altına alma talebinin ileri sürülebilmesi; ancak alacağın tehlikeye düşmesi halinde mümkündür. TTK md. 157/1 hükmüne göre, birleşmenin tarafı olan şirket alacaklıları, birleşme işlemlerinin hukuki geçerlilik kazanmasından başlayarak üç ay içerisinde talepte bulunmaları halinde, devralan şirketçe alacaklıların alacakları güvenceye bağlanır. Teminat olarak kefillik, teminat mektubu, üçüncü şahsın borcu üstlenmesi, kefilin değiştirilmesi gibi kişisel teminatların yanında rehin veya ipotek gibi aynı teminatlar da söz konusu olur (Pulaşlı, 2017: 92).

Birleşmeden sonra, birleşme işlemine iştirak eden şirketler kendilerinden alacaklı olan şahıslara birleşme durumunu Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yedişer gün aralıklarla üç kez ilan etmek ve internet sitelerinde verecekleri ilanlarla bildirmek zorundadırlar (TTK md. 157/2). Birleşmeye katılan şirketlerin hepsinin bu ilanlarda, alacaklıların,

birleşmenin geçerlilik kazanmasından başlayarak üç ay içerisinde alacaklarının teminata bağlanmasını talep edebileceklerine işaret etmesi gerekir (TTK md. 157/1).

Alacaklıların sayısı fazlaysa ve bunların zarara uğramaları söz konusu olmayacaksa bu halde, bünyesine katılma sağlanan şirket güvence yerine borçları ödeme yolunu da seçebilir (TTK md. 157/4). Böyle bir durumun varlığı uzman raporuyla da ortaya konulabilir; ancak hemen ifade edelim ki ihtilaf vukuu halinde uyuşmazlık mahkemece çözümlenir

#### **3.5.4. İşçilerin korunması**

Şirket çalışanları daha önce sadece ücret alacaklısı olarak görülmekte ve bu özellik kapsamında korunmak istenilmekteydi.

TTK md. 158/4 hükmünde, birleşmede iş sözleşmelerinin akıbetiyle ilgili olarak bölünmeyi düzenleyen 178. maddeye yollamada bulunmaktadır. Anılan maddenin 1. fıkrasına göre; *“Tam veya kısmi bölünmede, (konumuz açısından birleşmede) işçilerle yapılan hizmet sözleşmeleri, işçi itiraz etmediği takdirde, devir gününe kadar bu sözleşmeden doğan bütün hak ve borçlarla devralana geçer. Bu durumda eski işveren ile devralan, işçinin birleşmeden önce muaccel olmuş alacakları ile normal olarak sona ereceği veya işçinin itirazı sebebiyle sona erdiği tarihe kadar geçen sürede muaccel olacak alacaklarından müteselsilen sorumludurlar”* (TTK md. 178/3). Ayrıca belirtelim ki, işçiler kendi alacaklarının da teminat altına alınmasını isteyebileceklerdir. İşçilerin güvenceye ilişkin talepleri sadece muaccel olmuş ve ödenmemiş ücret ve alacaklarıyla sınırlı olmayıp, hizmet sözleşmesinden doğan ve ileride normal olarak hizmet akdinin son bulacağı ana kadar muacceliyet kesbedecek olan tüm alacakları da kapsar.

#### **3.5.5. Ortak sıfatının devamı ilkesi**

Devrolunan şirketin ortakları, birleşme işlemlerinin ticaret siciline tescil edilmesi ile kendiliğinden devralan şirket ortağı olurlar (TTK md. 153/2). Birleşme, devredilen şirkete ait malvarlığının karşılığı olarak belirli bir değişim oranı dahilinde devrolunan şirket ortaklarının devralan şirkette kendiliğinden pay elde etmesiyle gerçekleşir

(TTK md. 136/3). Buna ortak sıfatının devamı ilkesi denir. Birleşmenin tescili ile birlikte devredilen şirkete ait ortaklar, devralan şirketin ortağı halini alırlar, ortak olmak için ayrıca hisse devrine ihtiyaç duyulmamaktadır. payların değişimi hukuken gerçekleşmiş malvarlığı geçişinin sonucudur. Ortaklık sıfatının devamı da külli halefiyet gibi kendiliğinden yani hukuken gerçekleşmekte, bunlar için tarafların başvurusuna veya ayrı bir işlem tesis etmesine gerek bulunmamaktadır (Pulaşlı, 2017:74-75).

Ancak, dolaylı temsil ilişkisine dayanarak gerek devrolunan şirket gerekse devralan şirket hesabına ve fakat kendi adına devrolunan şirket paylarını elinde bulunduran üçüncü kişiler bakımından hisse değişimi yapılması gerekmez.

Devralma şeklinde birleşme işleminde, devralan pozisyonunda bulunan şirket, sermayesini devredilen şirket ortaklarına ait hakların da korunabilmesi açısından gereken düzeyde artırmalıdır (TTK md. 142). Böylece, devrolunan şirketin ortaklarına devrolunan şirket ortaklık payları karşılığında devralan şirket hisseleri verilebilir.

Ortaklık haklarının olduğu gibi korunarak devam etmesi kuralının üç tane istisnası bulunmaktadır (Pulaşlı, 2017: 76):

Bunlarda birincisi, küçük çaplı olup, TTK 140. maddenin 2. Fıkrasıyla getirilen “denkleştirme ödemesi”dir. Bu düzenleme gereği, ortaklığa ait payların değişim oranı oluşturulurken, devredilen şirket ortaklarına tahsis edilen ortaklık paylarının reel değerinin 1/10’unu aşmamak koşulu ile bir denkleştirme ödemesi kararlaştırılabilir.

İkinci istisna, TTK’nın 141/1. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, birleşmeye iştirak eden şirket ortaklarına birleşme mukavelesi ile devralan ortaklık paylarının iktisabı ile ortaklık payının değerine tekabül eden ayrılma akçesi arasında bir seçim yapma hak ve imkanının tanınması ya da aynı maddenin ikinci fıkrası gereğince birleşme mukavelesinde, yalnızca “ayrılma akçesi” verilmesi halinin öngörülmesidir. İfade edelim ki, ayrılma akçesinin birleşme mukavelesinde kabul edilebilmesi için, şayet devrolunan şirket kişi ortaklığı ise oy hakkına sahip ortakların tamamının, sermaye şirketiye de şirkette oy hakkını elinde bulunduranların yüzde doksanınin olumlu oyuyla birleşme kararının onayı şarttır (TTK md. 151/5). Bu durumda ortaklıktan ayrılma söz konusu olacağından, doğal olarak birleşmede üyeliğin devamlılığı ilkesi geçerli değildir.

Üçüncü ve son istisna ise, TTK md. 140/5 hükmünde öngörülen, intifa senetlerinin satımına dairdir. Bu düzenlemeye göre; devralan şirketin, intifa hakkı sahiplerine aynı değerde hak tanması ya da bu senetleri, birleşme mukavelesi tarihindeki reel değeriyle satın alması gerekir.

### 3.5.6. Ortakların kişisel sorumlulukları

TTK'nın 158'inci maddesine göre; *“devrolunan şirketin borçlarından birleşmeden önce sorumlu olan ortakların sorumlulukları birleşmeden sonra da devam eder. Şu şartla ki, bu borçlar birleşme kararının ilanından önce doğmuş olmalı veya borçları doğuran sebepler bu tarihten önce oluşmuş bulunmalıdır. Devrolunan şirketin borçlarından doğan, ortakların kişisel sorumluluğuna ilişkin istemler, birleşme kararının ilam tarihinden itibaren üç yıl geçince zamanaşımına uğrar. Alacak ilan tarihinden sonra muaccel olursa, zamanaşımı süresi muacceliyet tarihinden başlar. Bu sınırlama, devralan şirketin borçları dolayısıyla şahsen sorumlu olan ortakların sorumluluklarına uygulanmaz.”* denilmek suretiyle ortakların kişisel sorumluluklarının sınırı ortaya konulmuştur.

Şahıs şirketlerinde, ortaklar, şirketin borç ve taahhütlerinden dolayı müteselsilen ve bütün malvarlığıyla (şahsen) sorumludur. Şirketin borç ve taahhütlerinden dolayı birinci derecede şirket tüzelkişiliği sorumludur. Dolayısıyla, ortakların sorumluluğu, kural olarak, ikinci derecede sorumluluktur. Şahıs şirketlerinde şirket borçlarından ikinci derecede şahsen ve müteselsilen sorumlu olan ortaklar, bu şirketin sermaye şirketi tarafından devralınması halinde yeni şirketin borçlarından sorumluluğu bulunmayan ortak haline dönüşürler. Örneğin, bir anonim şirketin bir kolektif şirketi devralması halinde kolektif şirket ortaklarının veya bir komandit şirketin bir limited şirketle birleşmesi halinde, komandite ortakların şirket borçlarından sorumluluğunun ortadan kalkmasında olduğu gibi (Kocaer, 2018: 26).

Bir şahıs şirketinin bir sermaye şirketi tarafından devralınmasıyla ortakların şirket borçlarından doğan sorumluluğunun azaltılması, sona eren şahıs şirketinin alacaklıları için (bu borçlardan dolayı ortakların şahsen sorumlu oldukları dönem bakımından) özel korunma hükümlerinin ihdasını zorunlu kılmaktadır. İşte bu nedenlerle, TTK'nın

158'inci maddesinde devrolunan şirketlerin ortaklarının kişisel sorumlulukları düzenlenmiştir (Kocaer, 2018: 26).

### **3.5.6.1. Sorumluluğun şartları**

TTK'nın 158'inci maddesine göre; birleşmeye katılan şahıs şirketlerinde ortakların devirden önceki sorumluluklarının birleşmeden sonra da devam etmesi esas kabul edilmiştir. Şu kadar ki, bu sorumluluğun devirden sonra da devam edebilmesi için borçların birleşme kararı ilan edilmeden evvel muaccel olması gerekir ya da borç doğuran işlemlerin birleşme kararının ilanından evvel gerçekleştirilmiş olması gerekir. Böylece, birleşmenin şahsi sorumlulukların ortadan kaldırılması ya da minimize edilmesinin önüne geçilmeye çalışılarak alacaklıların da birleşme nedeniyle zarara uğraması engellenmek istenmiştir. Birleşmeden önce doğan borçlar için ortakların kişisel sorumluluğunun devam etmesi kabul edilmiş; ancak bu sorumluluk bir zamanaşımı süresiyle sınırlandırılmıştır.

#### **3.5.6.1.1. Borcun birleşme kararının ilanından önce doğmuş olması**

Ortağın kişisel sorumluluğunun devam etmesi için borcun birleşme kararının ilanından önce doğması gerekir. Bu tarihten sonra doğan borçlar için sadece devralan şirket sorumludur, ortakların kişisel sorumluluğu yoluna gidilemez. Borcun sebebinin birleşme kararının ilanından önce ortaya çıkması hususu, sözleşmeden, sebepsiz zenginleşmeden ve vekaletsiz iş görmeden hem de haksız fiilden kaynaklanan borçlar açısından uygulama alanı bulur. Ancak haksız fiillerde ve sözleşmeden doğan ihlallerde zararın birleşmenin ilanından önce ortaya çıkması şartı aranmamaktadır. Tüm bu hallerin de birleşme kararının ilanından önce ortaya çıkması gereklidir. Gerek sözleşme ihlallerinde gerekse haksız fiillerde, fiilin birleşme kararının ilanı tarihinden önce gerçekleşmiş olması yeterlidir, yoksa zararın da bu tarihten önce ortaya çıkması şart değildir. Hüküm, şirket borçlarından kişisel sorumluluğa ilişkin olup ek yükümler, kişisel taahhütler (kefalet ve garanti gibi) bu hüküm uygulanmaksızın devam eder. Ayrıca, devralan şirkete ait borçlardan dolayı şahsen mesul olan ortakların sorumluluğu ise aynen devam eder (TTK md. 158/2).

### 3.5.6.1.2. Zamanaşımı süresinin dolmaması

TTK'nın 158'inci maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre; devredilen şirkete ait borçlardan dolayı, ortakların şahsi mesuliyetine başvurulabilmesi için birleşmeye dair kararın ilanından itibaren üç yıllık zamanaşımı süresi ön görülmüştür. Borç birleşmenin ilanından sonra muaccel olmuşsa, zamanaşımı başlangıcı muacceliyet tarihinden başlar.

Devrolunan şirketin ortaklarının kişisel sorumluluğunun belli bir zamanaşımı süresinden sonra ortadan kalkması kabul edilmiştir. Bu sayede alacaklı kişiler ve ortaklar arasında menfaatler açısından denge kurulmuştur. Ortakların şahsi mesuliyetine başvurulabilmesi için birleşmeye dair kararın ilanından itibaren üç yıllık zamanaşımı süresi ön görülmüştür. Borç birleşmenin ilanından sonra muaccel olmuşsa, zamanaşımı başlangıcı muacceliyet tarihinden başlar. Bu sorumluluk açısından hususi bir zamanaşımı süresi öngörülmüş olup bu süre hak düşürücü süre değildir. Belirtelim ki zamanaşımına dair bu kural, daha evvel zamanaşımına uğramış alacaklara yeniden bir talep süresi vermez. Keza, TTK'nın 264'üncü maddesiyle uyumlu olarak, bir alacak, üç yıldan evvel zamanaşımına uğramışsa bu süre geçerli olup birleşme işlemiyle yeniden üç yıllık zamanaşımı süresi işlemeye başlamamaktadır.

Birleşme işlemlerinde “küllî halefiyet” durumu söz konusu olduğu için devralan şirket tüzelkişiliği devredilen şirkete ait borçlardan dolayı 1. derecede sorumlu olacaktır. Yalnız bu durumda dahi birleşmeye dair kararın ticaret sicilinde ilan edilmesinden itibaren üç yıllık süre zarfında, devredilen şirkete ait ortaklar da ikincil dereceden sorumlu olmayı sürdüreceklerdir. İfade edelim ki, alacak ilandan sonra muaccel hale gelirse, zamanaşımı süresi borcun muaccel olduğu bu tarihten başlar. Zamanaşımı açısından ön görülen bu üç yıllık sürenin geçmesi ile devredilen şirkete ait ortakların ikinci dereceden olan kişisel sorumlulukları sona erecektir. Bu sürenin geçmesi ile artık anılan borçlardan dolayı yalnızca devralan şirket sorumluluğu sürmeye devam eder. Ortakların şahsi sorumluluğunun devamı, iş sözleşmelerinden doğan borçlar için de kabul edilmiştir.

Halka arz edilen tahvil ve diğer borç senetlerinde, izahnamede aksine bir düzenleme bulunmadıkça, sorumluluk ödeme tarihine kadar devam eder.

### **3.5.7. Külli halefiyet ilkesi**

Halefiyet iki türlüdür: her bir hakkın tek tek ve ayrı devir işlemleriyle farklı bir kişiye geçmesi olan cüzi halefiyet, tüm hak ve borçların bir bütün halinde farklı kişiye geçmesi olan külli halefiyet. Türk hukuk sisteminde cüzi halefiyet kural olup, külli halefiyet istisnadır (Çelik 1999: 134).

Birleşme sonucu infisah eden şirketin tüm malvarlığı, hem ekonomik hem de hukuksal bütünlük içerisinde diğer şirkete tek bir işlemle yani şirketin infisahının sicile tescili ile gerçekleşmektedir (Yasaman, 1987: 22). Külli halefiyet ilkesinin bir sonucu olarak infisah eden şirketin malvarlıkları kendiliğinden katılınan şirket bünyesine intikal eder; taşınmazlarda tescile, taşınırlarda teslim, alacaklarda temlike ve bunun gibi özel devir şekillerine uyulması zorunluluğu yoktur (Türk, 1986: 152).

#### **3.5.7.1. Külli halefiyet ilkesinin uygulama alanı**

Külli halefiyet ilkesi ayrık bir durum olduğundan sadece kanunen ön görülmesi halinde uygulama alanı bulur. Hukumuzda külli halefiyet; mirasın intikalinde, ticaret şirketleri veya sendikaların birleşmesinde, bir anonim şirket, paylı komandit şirket veya kooperatifin limited şirkete dönüştürülmesi, bir anonim şirkete, paylı komandit şirkete veya kooperatiflere ait malvarlıklarının bir kamu tüzelkişisi tarafından devralınması gibi belirli durumlar için düzenlenmiştir (Türk, 1986: 156). Kanun vazedici, bazı hallerde de yalnızca bir kere uygulama alanına sahip olan hususi külli halefiyet düzenlemeleri de ortaya koyabilmektedir. Bu şekildeki düzenlemelerden maksat; son bulan kurumlara maddi açıdan masraf ve zaman tasarrufu sağlamaktır.

#### **3.5.7.2. Külli halefiyet ilkesinin birleşmelere uygulanması**

Ticaret şirketlerinin birleşmesinde, “tasfiyesiz dağılma” ve “külli halefiyet” ilkeleri hem işleyiş olarak hem de maksatları açısından birbirlerini tamamlamaktadır. Birleşmede, tasfiye edilmeksizin dağılan şirket veya şirketlerin malvarlıkları ya da işletmeleri, külli halefiyet ilkesi gereğince, tüm aktif ve pasifiyle hem ekonomik ve hem de hukuki anlamda devralan ya da yeni kurulan şirkete geçer (TTK md. 153/1).

Bunun için, birleşen anonim şirket, paylı komandit şirket ve kooperatiflerde birleşme kararıyla birlikte sicile tescil yeterli olmaktadır. Aynı şekilde devralma şeklinde birleşme durumunda ise devreden şirketin dağılmasının sicile tescili yeterlidir. Yeni şirket kurulması şeklindeki birleşmelerde ise birleşen şirketlerin dağılmalarıyla birlikte yeni kurulan şirketin de sicile tescili yeterlidir (Türk, 1986: 161). Söz konusu tescil işlemleri, külli halefiyet ilkesinin işlemesi açısından kurucu niteliktedir. Kollektif, komandit ve limited şirketlerde ise külli halefiyet ilkesinin işlemesi, birleşme kararlarının tescil ve ilanı, yeni şirket kurulması yoluyla birleşmede ise bunlara ek olarak, yeni şirketin tescili ve birleşmenin kesinleşmesine bağlıdır (Doğanay, 1974: 460).

Külli halefiyet ilkesinin birleşmedeki işlevi, dağılan şirket ya da şirketlerin aktif ve pasif malları veya işletmeleri ile ortaklar arasında var olan dolaylı hukuki ilişkinin sürmesini ve birleşmeye taraf olan diğer şirket veya şirketlerin ortaklarıyla ilgili olarak da böyle bir hukuki ilişkinin doğmasına imkan oluşturur (Türk, 1986: 248).

Kanunlarda halefiyetle ilgili olarak getirilen düzenlemeler külli halefiyet durumunda da uygulama alanı bulacaktır.

### **3.5.7.3. Mutlak malvarlığı hakları yönünden**

Birleşmelerde, dağılan şirket veya şirketlerin malvarlığı veya işletmeleri bünyesinde bulunan taşınmazların mülkiyeti ve bunlar üzerindeki aynı hakların birleşilen şirkete intikali için ayrıca resmi senet düzenlenmesine yahut tapu sicil müdürlüğüne başvurulmasına gerek bulunmamaktadır. Aynı şekilde taşınırlarda da zilyetliğin nakline lüzum yoktur (Mimaroğlu, 1972: 137). Bunun için, birleşen anonim şirket, paylı komandit şirket ve kooperatiflerde birleşme kararıyla birlikte sicile tescil yeterli olmaktadır. Aynı şekilde devralma şeklinde birleşme durumunda ise devreden şirketin dağılmasının sicile tescili yeterlidir. Yeni şirket kurulması şeklindeki birleşmelerde ise birleşen şirketlerin dağılmalarıyla birlikte yeni kurulan şirketin de sicile tescili yeterlidir. Kollektif, komandit ve limited şirketlerde ise mülkiyet geçişi, birleşmeye yönelik kararın tescil ve ilanı, yeni şirket kurulması şeklinde birleşmede ise buna ilaveten, yeni şirketin tescili ve birleşmenin kesinleşmesine bağlıdır. Aynı şekilde, dağılan şirket ya da şirketlerin alacaklılarının alacaklarını teminata bağlamak amacıyla tesis edilen çeşitli rehin haklarının da ilgili sicillere tescil edilmesine gerek



olmadan birleşilen şirkete intikali söz konusudur.

Aynı şekilde devrolunan şirket ya da şirketlerin zilyet olduğu tüm taşınır birleşilen şirkete teslim edilmemiş olsa dahi mülkiyet birleşilen şirkete intikal eder (Yasaman, 1987: 28).

Birleşmeye katılan şirketin sahip olduğu fikir ve sanat eserleri gibi unsurlar da kendiliğinden birleşilen şirkete intikal eder ( Türk, 1986: 184). Kamusal ruhsatlar ve tanınan ayrıcalıkların intikalinde, koşulları icabı yetkili makamlardan onay alınması gerekenler ya da özel yasa ile sağlanmış imtiyazlar dışında olanlar, devir işlemine lüzum olmaksızın birleşilen şirkete kendiliğinden intikal eder.

Belirtilen devirlerle ilgili olarak ise sicil kayıtlarındaki değişikliğin yeni duruma uygun hale getirilebilmesi açısından birleşilen şirket tarafından birleşmeye dair evraklarla birlikte sicil müdürlüklerine yazılı olarak başvurulması gerekmektedir ( Türk, 1986: 187).

#### **3.5.7.4. Alacak ve borçlar yönünden**

Birleşen şirketin üçüncü kişilerden olan alacak ve hakları, birleşmeyle beraber ayrıyeten alacağın nakli işlemine gerek olmadan ve aynı zamanda borçluların tasdikine sunulmaksızın, birleşilen şirkete intikal eder. Yine devrolunan şirket lehinde verilmiş olan bir garanti mektubunun birleşme akabinde birleşilen şirketçe kullanılması mümkündür. Devrolunan şirket lehine verilmiş olan tüm kıymetli evrakların tamamı ve bunların tanımış olduğu hak ve yetkiler de kendiliğinden birleşilen şirkete intikal eder. Bu senetlerin tamamını birleşilen şirket tarafından da ciro edilmesi mümkündür (Mimaroglu, 1972: 137).

Birleşen şirketin borçları, TTK'nın 136/4. maddesi gereğince, alacaklı olanların tek tek onayı alınmadan birleşilen şirkete intikal eder. Birleşmenin külli halefiyet ile gerçekleşmesinden kaynaklı borcun birleşilen şirkete intikali açısından ayrıca alacaklıların onayı aranmaz. Hemen belirtelim ki birleşme nedeniyle, birleşmeye katılan şirketin alacaklıları da zarar görme ihtimaliyle karşı karşıya kaldıklarından dolayı birleşilen şirket bu borçlardan (kamuya olan borçlar ve vergi kaynaklı borçlar dahil) tüm malvarlığı ile sorum olmaya devam edecektir. Söz konusu alacaklar güvenceye bağlanmış ise "külli halefiyet nedeniyle" birleşilen şirkette bu güvence ve

teminatlar varlıklarını korumaya devam eder ( Türk, 1986: 193).

Dağılan şirket veya şirketlerin borçları açısından kullanabilecekleri def-i veya itirazlar da birleşilen şirkete intikal etmektedir. Bu borçların teminatları da normal şartlardaki borcun naklinden farklı şekilde alacaklıların menfaatine olacak şekilde varlığını korur. Yargıtay 13. H.D. verdiği bir kararında, iktisadi devlet teşekküllerinin taraf olduğu devir, birleşme ve diğer intikal hallerinde özel bir düzenleme getirilmemiş olduğundan dolayı genel hükümlerin (TBK 203-204) uygulanması gerektiği belirtilerek, görülmekte olan davada Türkiye Elektrik Kurumu'nun tüm malvarlığı ile birlikte TEDAŞ'a devredildiğini ve TEDAŞ'ın, Türkiye Elektrik Kurumu'nun bütün borçlarından da sorumluluğunun söz konusu olmasından dolayı kendisine karşı husumet yöneltilip dava açılabilceğini belirterek davanın husumetten reddi hususunu yerinde bulmamıştır (Yargıtay 13. H.D.1994/ 9457 E.).

### **3.5.7.5. Sözleşmeler yönünden**

Kanundan, sözleşmeden ya da işin niteliği icabı bir engel çıkmadıkça birleşilen şirket, birleşen şirket ya da şirketlerin taraf olduğu bütün sözleşmelere taraf olur. Bunun tabii bir neticesi olarak bu sözleşmelerdeki haklar ve borçlara ilişkin yetkiler, tazminat, takas, cayma, bozma ve seçim hakkı gibi yenilik doğuran bütün haklar da birleşilen şirkete intikal eder. Birleşme, kanun ya da sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça, taraflar arasında akdedilen sözleşmeyi bozma sebebi sayılmaz (Yasaman, 1987: 28).

İnfisah eden anonim şirket veya şirketlerin taşınmazları, devralma şeklinde birleşmede sermaye artışının tescili ile; yeni kuruluş şeklinde birleşmelerde yeni kurulan anonim şirketin tüzel kişilik elde etmesi ile devralan şirkete intikal eder. Taşınırlarda zilyetlik nakledilmese dahi mülkiyet birleşilen şirkete intikal eder (Kızılot ve Eyüpgiller, 1995: 1504).

Alacak hakları, Borçlar Kanunu'nu mucibince, borçluların onayına gerek olmaksızın kendiliğinden birleşilen şirkete intikal eder. İnfisah eden şirketin elinde kambiyo senetleri bulunuyorsa bu senetler de birleşme ile beraber birleşilen şirkete kendiliğinden geçer bunun için ciro ya da temliğe de gerek bulunmamaktadır. Bu halde ciro olmadığı için ciro silsilesinde kopukluk oluşmaz (Yasaman, 1987: 35).

### **3.5.7.6. Davalar yönünden**

Külli halefiyet ilkesinin diğeri bir neticesi de, birleşen şirket ya da şirketlerin tüm hak ve borçları ile dava hakkı da birleşilen şirkete intikal eder. Aynı şekilde, dağılan şirketlerce veya bu şirketlere karşı açılmış bulunan davalar da, külli halefiyet ilkesinin bir neticesi olarak devralan veya yeni kurulmuş bulunan şirkete karşı sürdürülür (Yargıtay 13.H.D. 1994/9457E). Bu da bizi, birleşmenin kanundan kaynaklı olarak görülmekte olan bir davada taraf değişikliğini gerektirmediği neticesine ulaştırır.

Birleşmeye katılan şirket hakkında daha önce verilen kararlar veya kesinleşen hükümler de devralan ya da yeni kurulmuş bulunan şirketin leh veya aleyhine de sonuçlar doğurabilmesi hususunda da tereddüt ve duraksama bulunmamaktadır.

Birleşmede, birleşen şirketlerin malvarlığı ya da işletmesi, kapsadığı ve bünyesinde bulundurduğu bütün hakları ve borçları kapsayacak şekilde, küll halinde birleşilen şirkete intikal eder .

### **3.6. Birleşme ve Devir İşlemlerine Karşı Pay Sahiplerinin Dava Açma Hakkı**

Birleşme işlemlerinin, zaman zaman istenmeyen ortakların ortaklıktan çıkartılması ya da ortaklık hak ve yetkilerinin kısıtlanması veya zarara uğramasının bir aracı şeklinde kullanılması da olasıdır. Bu işlemlerde buna benzer kötü emellerde olabilmektedir.

Tam da bu nedenle, TTK'nın 191'inci maddesinde ortaklara, ortaklık payları ve haklarının gerektiği gibi korunmadığı veya ayrılma akçesinin yeterli belirlenmediği iddiasıyla, uygun denkleştirme akçesi saptanmasını dava açarak talep etme hakkı; TTK'nın 192'nci maddesiyle de birleşme işlemlerine karşı çıkan ve aleyhe oy kullanan ortaklar iptal davası açma hakkına sahiptir. Her iki hüküm birbirini tamamlamaktadır.

Şirket yeniden yapılandırılmalarında, ortak sıfatının korunması ilkesi gereği ortaklara dava açma hakkı tanınmıştır. Ancak, alacaklılara dava açarak şirket yeniden yapılandırılmalarını engelleme hakkı tanınmamıştır. Alacaklılara ilanda bulunma ve talepte bulunan alacaklıların alacaklarının teminat altına alınması ile yetinilmiştir.

TTK birleşmede ortakların korunması amacıyla özel davalar öngörmüştür. Bunlardan

ilki ortaklık paylarının veya haklarının korunmasını inceleme (denkleştirme) davasıdır. TTK ayrıca birleşmeye özgü özel bir iptal davası öngörmektedir. Söz konusu iptal davası Türk anonim şirketler hukukundaki iptal davası modeline benzer şekilde düzenlenmiştir. Aşağıda bu iki dava ve birleşme işlemleri nedeniyle sorumluluk davası sırasıyla incelenmiştir.

### **3.6.1. Ortaklık paylarının ve haklarının korunmasını inceleme (denkleştirme) davası**

#### **3.6.1.1. Konusu**

Ortaklık sıfatının devamı ilkesi, şirket yapılandırmalarında ortaklar için temel koruma mekanizmasıdır. Ortak sıfatının korunması ilkesinin uzantılarından birisi devralan şirkette sermaye artırımını yapılmasıdır. Kural olarak, devrolunan şirketin sermayesinin değişim oranı ile çarpılması sonucunda devralan şirkette artırılabilecek sermaye tutarı hesaplanır (Yıldırım/Kolotoğlu, 2003: 237).

Birleşmede, ortaklığa ait payların ve ortaklık haklarının gereği gibi korunmadığı veya ayrılma akçesinin yeterli miktarda belirlenmediği iddiasıyla, her ortağa, birleşmeye dair kararın TTSG’de ilan edilmesinden başlayarak iki ay içerisinde söz konusu işlemlere karşı birleşme tarafı şirketlerin her birine ait merkezin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesine müracaatla uygun bir denkleştirme akçesinin belirlenmesini isteme hakkı tanınmıştır (TTK md. 191/1).

İnceleme davası ile, ortaklık pay ve haklarının olması gerektiği gibi korunmadığı veya ayrılmaya dair akçesinin uygun belirlenmediğini düşünen ortakların bir denkleştirme akçesi ile tatmin edilmesi amaçlanmaktadır.

İnceleme davası yoluyla ortaklık pay ve hakları ile ayrılma akçesinin ticaret mahkemesi tarafından denetlenmesi sağlanmaktadır. Diğer yönden bu dava yeniden yapılandırma davası olarak da nitelendirilir. Çünkü davacı ortak, bu davada herhangi bir zarar karşılanmasını değil uygun bir denkleştirme akçesi saptanmasını isteyecektir. Ortaya bir zarar çıkmışsa bu zararın karşılanması, TTK’nın 193’üncü ve 549’uncu maddelerine göre sorumluluk davası yoluyla istenebilir. İnceleme davasında mahkeme tarafından bir zarar hesaplaması yapılmayacak, birleşme sözleşmesi incelenerek

olması gereken denkleştirme akçesinin ödenmesine karar verilecektir. Mahkeme, ortaklık pay ve haklarının gereği gibi korunmadığı hallerde, ortaklık pay ve haklarının yeniden düzenlenmesine değil, sadece uygun bir denkleştirme akçesine karar verebilecektir.

### **3.6.1.2. Dava açma süresi**

İnceleme davası, birleşme kararının TTSG’de ilan edilmesinden itibaren iki ay içinde açılması gerekir (TTK md. 191/1). Bu süre hak düşürücü süredir. Süre geçmişse hakim bu hususu resen gözetir (Ferna-İpekel, 2014: 276).

### **3.6.1.3. Davacı ve davalı sıfatı**

Yukarıda belirtildiği üzere, ortak sıfatının korunması ilkesi, devrolunan şirket ortakları bakımından düzenlenmiştir. Dolayısıyla, ortaklık pay ve haklarının gereği gibi korunmadığı iddiasıyla dava, devrolunan şirketin tüm ortakları tarafından açılabilir, açılan bir davanın hükmünden ise davacı devrolunan şirket ortağı yanında dava açmamış olsa dahi devrolunan şirketin diğer ortakları da yararlanır.

Alacaklılara ise ne inceleme davası ne de iptal davası açma hakkı tanınmıştır. Mülga 6762 s. Ticaret Kanununda alacaklılara mahkemeye itiraz yoluyla birleşmeyi erteleme veya iptal hakkı tanınmıştı. Ancak, 6102 Sayılı TTK’da, alacaklıların bu hakkı ortadan kaldırılmıştır. Alacaklılara sadece ilan üzerine teminat isteme hakkı tanınmıştır. Bu husus yukarıda alacaklıların korunması başlığı altında açıklanmıştır.

Denkleştirme davasında davalı sıfatının kime ait olduğunu, davanın giderlerinin devralan şirkete ait olduğunu hükme bağlayan TTK md. 191/3’ten hareketle tespit etmek mümkündür. O halde davalı sıfatı devralma yoluyla birleşmelerde devralan şirkete; yeni kuruluş yoluyla birleşmelerde ise yeni kurulmuş olan şirkete aittir. Devrolunan şirketin ise davalı sıfatı bulunmamaktadır. Zira denkleştirme davası; ancak birleşmenin TTSG’de ilanından sonra açılabilir. Birleşme işlemlerinin ticaret sicil gazetesine tescil edilmesi ile birlikte devrolunan şirket son bulacağından dolayı, söz konusu ilanın yapıldığı anda devrolunan şirket sona ermiş olacaktır.

Ortaklık paylarının gerektiği gibi korunamamış ya da ayrılma akçesinin denk

belirlenmediğini iddia eden ortağın, denkleştirme davasını diğer pay sahiplerine yöneltme hakkı ise bulunmamaktadır; aksinin kabulü, yasada belirtilen müstesna haller haricinde, ana sözleşmeyle pay sahiplerine, pay bedellerini veya payların itibari değerlerini aşan primi ifa haricinde borç yükletilemeyeceği kuralına (TTK md. 480/1) aykırılık teşkil eder (Sevi, 2013:115 vd.).

#### **3.6.1.4. Yetkili mahkeme**

Ortaklığa ait pay ve hakların incelenmesi davası, birleşmeye katılan yani taraf şirketlerden herhangi birinin merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde açılacaktır (TTK md. 191/1). Ancak, ortaklığa ait pay ve hakların incelenmesi davası, işlemin geçerliliğini etkilememektedir. Dolayısıyla, işlem ticaret siciline tescil edildikten sonra devrolunan, tam bölünen veya tür değiştiren şirketin tüzel kişiliği son bulur. Bu nedenle, davanın devralan şirketlerin merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde açılması gerekir.

#### **3.6.1.5. Dava giderleri**

Davaya ait giderler, devralan şirket tarafından karşılanır. Böylece, dava açmak isteyen ortak davaya ait giderleri karşılayamayacak olması hali önlenmek istenmiştir.

Ancak, bazı özel hallerin varlığı halinde dava masrafları kısmen ya da tamamen davacıya yüklenebilir. Açılan davada delil ve emarelerin gösterilmemiş olması halinde dava giderleri davacıya yükletilebilir. Bu noktada karar yetkisi, mahkemenin takdirindedir. Ancak, davacının haksız bulunması tek başına aleyhine mahkeme giderlerine hükmedilmesine yeterli olmaz. Çünkü, bu durumda, Kanun koyucunun etkin bir şekilde kullanılmasını istediği davacının hak arama özgürlüğü amaçlandığı ölçüde kullanılamaz hale gelebilir (TTK md.191/3).

#### **3.6.1.6. Davanın hukuki sonuçları**

Mahkeme tarafından verilen karar, davacıyla aynı pozisyonda olan diğer bütün ortaklar hakkında da sonuç doğurur (TTK md. 191/2).

Buna göre, mahkeme kararı sadece davacı ortak için değil dava açmamış olsa dahi diğer ortaklar için de sonuç doğuracak bir kolektif dava olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla, dava açmamış ortaklar dahi ilamı takip konusu yapabilir.

Davacı ortaklar ihtiyari dava arkadaşlığı yapabilirler. Ancak, Kanun koyucu dava açmamış ortağın dahi yararına olacak kolektif dava öngörmüştür. Fakat, bunun için mahkeme kararından yararlanmak isteyen ortağın davacı ortakla aynı hukuki durumda olması gerekir. Mahkeme kararıyla uygun bir denkleştirme akçesi ödenmesine hükmedileceğinden, her iki ortağın da devrolunan şirketin ortağı olması, ortaklık paylarının aynı olması gibi şartlar aranabilir. Ancak, mahkeme kararında, bir pay karşılığı denkleştirme tutarı hesaplanmış ise ortaklık payları farklı ortaklar dahi bu hükümden yararlanabilmelidir. Çünkü, Kanun koyucu kesin hükmün müspet etkisinin sadece davanın tarafları için ortaya çıkmasına açıkça bir istisna getirmek istemiştir (HMK md. 303) (İpek-Kayalı, 2014: 284-286).

### **3.6.2. Birleşme kararının iptali davası**

#### **3.6.2.1. Konusu**

Şirketlerin yeniden yapılandırılmasına dair hükümler (TTK md. 134-190) çok çeşitlidir. Birleşmeye ilişkin sözleşme düzenlenmesi ve muhtevası, birleşmeye dair raporun muhtevası, ilgililere incelemeye dair hak sağlanması, birleşme, bölünme veya tür değişikliğine dair karar alınması gibi çok çeşitli konular bu bölüm altında düzenlenmiştir. Bu hükümlerden herhangi birinin ihlali, işlemin iptal nedeni sayılmıştır. Ancak, genel kurul kararının geçerli bir birleşme sözleşmesi veya yönetim organının önerisi olmaksızın alınması, ortaklara genel kurul çağrısı yapılmaması, gündemin gereği gibi ilan edilmemesi ve kanuni istisnalar dışında ilgililere inceleme hakkı tanınmaması gibi hallerde genel kurul kararı iptal edilebilir. Normalde genel kurula ait kararların iptal nedenleri arasında kanuna, ana sözleşmeye veya dürüstlük kurallarına aykırılıklar sayılmıştır. Ancak, burada kanun hükümlerine aykırılık iptal nedeni sayılmış ve fakat esas sözleşme veya dürüstlük kurallarına aykırılık iptal nedeni sayılmamıştır.

Sadece nihai birleşme kararı iptal davasının konusu olabilir. Doğrudan doğruya

birleşme sözleşmesinin iptali istenemeyeceği gibi birleşme raporunun iptali de istenemez. Buna karşılık, birleşme sözleşmesi ile birleşme raporu birleşme kararının dayanağını oluşturduklarından, birleşme kararının iptalini istemek suretiyle birleşme sözleşmesi ile birleşme raporunun geçerliliği de sorgulanmış olmaktadır. Zira örneğin kanuna aykırı bir birleşme sözleşmesine dayanarak alınan bir birleşme kararının TTK md. 192 uyarınca iptali istenebilecektir. Sadece olumlu birleşme kararlarının iptali kabildir; olumsuz kararların iptali istenemez (Ferna-İpekel, 2014: 289).

TTK md. 192, birleşmeler bakımından özel bir iptal davasına yer vermiştir. Buna göre, 134 ile 190. maddelerin ihlal edilmesi durumunda, birleşmeye dair karara muhalif kalmış ve bunu da karara şerh vermiş olan birleşmenin tarafı olan şirket ortakları, bu karara karşı iptal davası açabilirler. İptali istenen karar, birleşmeyi onaylayan organın (yetkili kurul veya yönetim organı) kararıdır. Bu dava, birleşme sürecinin kanuna uygun cereyan etmesini sağlamak, kolektif ve komandit şirket ortaklarının da kanuna muhalif yapılabilecek birleşmelerden korumak ve birleşme kararının yönetim kurulunca verilmesi halinde bu kurulun kararı hakkında iptal davası açılabilmesini sağlamak amacıyla öngörülmüştür (Tekinalp, 2013: N 15-29).

TTK md. 192’de düzenlenen bu dava, TK m. 445-446’da düzenlenen genel iptal davasına benzemektedir. Ancak TTK md. 192’deki iptal davası, TTK’daki genel iptal davasından daha kapsamlı sonuçlar doğurmaktadır. Şöyle ki; TTK md. 192, kolaylıkla giderilebilecek eksikliklerden dolayı birleşme kararının iptalinin engellenmesine yönelik bir düzenleme öngörmektedir. Gerçekten bu düzenleme, sadece eksikliğin giderilmesinin unutulduğu veya mümkün olmadığı hallerde sakat olan birleşme kararının iptalini amaçlamaktadır.

Burada ele alınması gereken nokta, ortaklığa ait pay ve hakların olması gerektiği şekilde korunmaması veya ayrılma akçesinin yetersiz belirlenmesinin hem iptal nedenleri hem de inceleme davası nedeni olmasıdır. Dolayısıyla, ortaklığa ait pay ve hakların olması gerektiği şekilde korunamaması veya ayrılma akçesinin yetersiz gelmesi hallerinde ortaklar dilerse “inceleme davası”, dilerse “iptal davası” açabilir. Ancak, inceleme davası sonucunda yalnızca uygun denkleştirme akçesi ödenmesi kararlaştırılmaktadır; ortaklık payları yeniden düzenlenmemektedir. Ayrıca, iptal davası ile inceleme davası HMK’nın 111’inci maddesine göre terditli dava şeklinde de açılabilir. Öncelikle, şirket yeniden yapılandırmasının iptali istenir, bunun mümkün



olmaması halinde uygun bir denkleştirme akçesinin saptanması istenebilir.

Birleşmeye dair karar yönetim kurulunca verilmişse ancak bu durumda iptal davası açılabilmektedir (TTK md. 192/1). Birleşmeye yönelik kararlar kural olarak genel kurulda alınır. Ancak, sermaye şirketlerinde kolaylaştırılmış şekilde birleşme yapılması halinde birleşmeye dair sözleşmesi imzalanır, ancak genel kurula sunulmaz. Dolayısıyla, tescile birleşme sözleşmesi konu olur. Bu durumda, birleşme sözleşmesinin tarafları olmayan şirket ortakları birleşmenin iptali için iptal davası açabilir. Ancak, bu durumda dahi iptal davası birleşme sözleşmesine ilişkin yönetim organı kararına karşı açılacaktır. Şirket yeniden yapılandırılmalarına ilişkin yönetim kurulu kararlarının batıl olduğunun tespiti TTK'nın 391'inci maddesine göre mahkemeden istenebilir. Birleşme sözleşmesinin yapılması ve genel kurula sunulmasındaki hukuki sakatlıklar ise genel kurul kararının iptalini gerektirebilir.

### **3.6.2.2. Dava açma süresi**

Birleşmeye ilişkin hükümlerin (TTK'nın 134'üncü maddesinden 190'ıncı maddesine kadar) ihlal edilmesi durumunda, birleşmeye dair karara muhalif kalmış ve bunu da karar metnine şerh düşmüş olan birleşmenin tarafı şirket ortakları; birleşmeye dair bu karar TTSG'de ilan edilmesinden itibaren iki aylık süre içerisinde iptal davasını açabilirler (TTK md. 192/1). Ancak, normalde genel kurula ait kararların iptalinde dava açma süresi üç ay olarak öngörülmüştür (TTK md. 445). Dava açmaya yönelik bu süre hak düşürücü süre olduğundan hakim bunu resen nazara alacaktır.

### **3.6.2.3. Davacı ve davalı sıfatı**

İptal davasını, karara muhalif kalan ve bunu karar metnine şerh veren ortaklar açabilir. Bu nedenle, genel kurul toplantısına bizzat veya vekalet vermek suretiyle katılmamış ortak, karara olumlu oy vermiş ortak veya karara olumlu oy vermemiş olsa dahi bunu karar metnine şerh vermemiş olan ortak iptal davası açamaz. Bu durumda davaya konu olan genel kurul kararıdır. Dolayısıyla, genel kurul toplantısı öncesinden birleşmeye dair işlemlerde eksiklik olduğunu bilen ortak bu durumu bildiği halde genel kurulda olumlu oy kullanmış ise artık iptal davasını da açamayacaktır.

Birleşmenin iptalini, bu işlemlere katılan şirketlerin ortakları isteyebilir (Alkılıç, 2009:182). Bu noktada, birleşmeye katılan ortağın, katılan veya katılınan şirket ortağı olmaları açısından herhangi bir fark yoktur (Keşli, 2012: 197).

Birleşme kararına yönelik iptali davası ile genel kurula ait kararların iptali davası arasında herhangi bir bağ kurulmamıştır. Bu nedenle, genel kurul kararlarının iptalinin düzenlendiği maddede dava açabilecek olanlar daha geniş bir grup olarak düzenlenmiştir. Toplantıda hazır bulunup bulunmadığı ya da bulunması halinde muhalif oy kullanıp kullanmadığına bakılmaksızın; toplantı çağrısını usulünce yapılmadığı, gündem maddelerinin önceden usulünce ilan edilmediği, genel kurula katılmaya yetkili olmayan şahısların ya da temsilcilerin de toplantıda hazır bulunup oy kullandıkları, genel kurula katılmış olmasına rağmen toplantıda oy hakkının kullandırılmadığını iddia eden ve aykırılık teşkil eden tüm bu hususların genel kurula ait kararın neticeye bağlanmasına etki ettiğini dile getiren hissedarlar ile şahsi sorumluluklarına sebep olması halinde yönetim organı üyeleri TTK'nın 446'ncı maddesi mucibince genel kurulda alınan kararlara karşı "iptal davası" açabilirler. TTK'nın 622'nci maddesi uyarınca aynı hükümler limited şirketler için de geçerlidir. Aynı şekilde, şirket yeniden yapılandırma kararına karşı TTK hükmünde sayılmamış olmasına rağmen bu kişilerin de dava açabileceği görüşüne biz de katılmaktayız (Moroğlu, 2012: 295-296). Bu görüşün aksini savunan yazarlar da mevcuttur. Şöyle ki; TTK md. 446/1-(b) bendinde öngörülen etki kuralının, özel bir düzenleme olan ve değişik bir menfaati koruyan özel iptal davasında uygulanmayacağı görüşü bu yazarlarca savunulmaktadır (Tekinalp, 2013: N15-28). Öte yandan genel kurul kararı yönetim organının teklifi üzerine alındığı için yönetim kurulu iptal davası açamaz. Dolayısıyla bir yönetim organı üyesi; ancak aynı zamanda ortak olması kaydıyla ve ortak sıfatıyla TTK md. 192'deki iptal davasını açabilecektir. Genel iptal davasında olduğu gibi, alacaklıların, intifa senedi sahiplerinin veya çalışanların davacı sıfatı bulunmamaktadır (Ferna-İpek, 2014: 292).

Şirket alacaklıları iptal davası açma hakkına sahip değildir. Alacaklıları, birleşme kararının ilanından sonra süresinde güvence gösterilmesini isteme hakkına sahiptirler. Mülga 6762 s. Ticaret Kanunu'nda yer alan alacaklılar açısından da öngörülen itiraz hakkının mahkeme kanalıyla kullanılması uygulamasına da son verilmiştir. Ancak, şirkette çalışanlar ile alacaklılar birleşmedeki eksik kalan hususların giderilebilmesini

açısından mahkemeye başvurma hakkına sahiptirler.

Birleşmede devrolunan şirket sona erip ticaret sicilinden terkin edildiğinden, buna karşı iptal davası yöneltmek imkansızdır. Bu nedenle birleşmede “davalı” sıfatı devralan ya da yeni kurulmuş bulunan şirkete aittir.

#### **3.6.2.4. Yetkili mahkeme**

İptal davası, birleşmeye katılan taraf şirketlerin merkezlerinin bulunduğu yerlerden herhangi birinde, asliye ticaret mahkemesine başvurulmak suretiyle açılabilmektedir.

#### **3.6.2.5. Dava giderleri**

Denkleştirme davasından farklı olarak (TTK md. 191/3), TTK md. 108’de masrafların nasıl paylaşılacağına dair bir düzenlemenin yer almadığına işaret etmek gerekir. Bu noktada denkleştirme davasına ilişkin TTK md. 191/3 hükmünün burada kıyasen uygulanması düşünülebilir. Ancak denkleştirme davasına ilişkin TTK md. 191/3 hükmü, özel bir düzenleme olup dar yorumlanması gerektiği de doktrinde ifade edilmektedir (Ferna-İpek, 2014: 297).

#### **3.6.2.6. Davanın hukuki sonuçları**

TTK md. 192’de düzenlenen özel iptal davasının en önemli özelliği, birleşme kararındaki hukuki sakatlıkları giderme olanağı sağlamasıdır. Şöyle ki; birleşme çerçevesinde gerçekleştirilen işlemlerin eksiklik içermesi durumunda, mahkeme söz konusu eksiğin giderilebilmesi açısından taraflara mehil tanır. Bu sürenin, eksiğin giderilebilmesi için yeterli olması gerekir. Bununla birlikte, hukuk güvenliği bakımından bu sürenin çok da uzun olmaması gerekir. Aksi takdirde birleşmeye katılan şirketler, bunların işlem yaptıkları üçüncü kişiler ve alacaklılar bakımından belirsizlik doğabilir (Tekinalp, 2013: N 15-40).

TTK md. 192 giderilebilir sakatlıklar ile giderilemeyen sakatlıklar şeklinde ikili bir ayırım getirmekte ve iptal davasının sonuçları bakımından bu iki tür sakatlık arasında

bir farklılık yaratmaktadır.

Tekinalp, genel iptal davasında yer almayan bu hükmün konuluş amacının, birleşme kararının çok yönlü sonuçlar doğurması ve bazen kararın etkilerini ortadan kaldırma imkanının bulunmaması olduğunu, iptal kararının geriye etkili olmasının sorunun daha da önem arz etmesine yol açtığını ifade etmektedir (Tekinalp, 2013: N 15-39). Böylece özel iptal davası mümkün olduğunca birleşme kararının ayakta kalmasını, giderek birleşme kararının iptalinin önüne geçerek hukuki işlem güvenliğini sağlamaktadır. Bu haliyle düzenleme AB Birleşme Yönergesi ile paralellik arz etmektedir (Tekinalp, 2013: N 15-39).

Hangi hukuki sakatlıkların giderilebilir hangilerininin giderilemez olduğu kanunda düzenlenmemiş, her somut olay bakımından bunun tespiti mahkemelere bırakılmıştır.

*TTK md. 192/3'te; "Birleşme, bölünme ve tür değiştirmeye ilişkin işlemlerde herhangi bir eksikliğin varlığı halinde, mahkeme taraflara bunun giderilmesi için süre verir. Hukuki sakatlık, verilen süre içinde giderilemiyorsa veya giderilememişse mahkeme kararı iptal eder ve gerekli önlemleri alır" denilmektedir.*

Hukuki sakatlığın giderilmesi için mahkemece verilecek süreye dair kanunda açıklık bulunmamakla birlikte süre verilirken bir yandan hukuki sakatlığın giderilebilmesine olanak tanıyacak, diğer yandan iptal davası açan ortağın menfaatlerini ihlal etmeyecek ve birleşmeye katılan şirketleri, bunların iş ortaklarını ve alacaklılarını belirsizliğe sürüklemeyecek uzunlukta olmasına dikkat edilmelidir

Mahkeme yetkili kurulun yerine geçerek doğru olan kararı veremez; sadece aleyhine dava açılan birleşme kararını iptal ile yetinebilir. Bununla birlikte TK m. 192/3'de, birleşme kararını iptal eden mahkemenin gerekli önlemleri de alacağı ifade edilmektedir. Bu hüküm özellikle iptal kararının birleşmenin tescilinden yıllar sonra verilmesi ve dolayısıyla birleşmeden önceki durumun tesisinin güçlük arz edeceği hallerde önem taşır. Zira birleşme, devrolunan şirketin veya şirketlerin sona ermesi ve yeni kuruluş yoluyla birleşmede yeni bir şirketin kurulması gibi üçüncü kişilere karşı sonuç doğuran işlemleri beraberinde getirmektedir (Tekinalp, Poroy, Çamoğlu, 2005: N 749) .

TTK md. 192/3'e istinaden mahkemece alınacak önlemler hukuki veya fiili olabilir.

Bu konuda mahkemeye geniş bir hareket alanı tanınmıştır. Mahkemece alınabilecek önlemlere şu örnekler verilebilir: Mahkeme, yetkili kurulun yeniden çağrılmasına ve bu kurul tarafından tekrar birleşmeye dair yeni karar almasına, birleşme kaydının sicilden silinmesine, varlığı son bulan (devrolunan) şirketin veya şirketlerin tekrardan ticaret siciline tescil edilmesine karar verebilir (İpekel-Kayalı, 2014: 301).

Birleşme kararının iptal talebinin reddine ilişkin kesin hüküm sadece davanın tarafları açısından bağlayıcıdır. Dolayısıyla diğer ortakların iptal davası açma hakkı saklıdır. Buna karşılık, genel iptal davasında olduğu gibi (TTK md. 450) birleşme kararının iptaline veya hukuki sakatlığın giderilmesi için ilgili şirketçe önlem alınmasına ilişkin kesin hüküm tüm hissedarlar ile organlar açısından sonuç doğurur (Moroğlu, 2012: 292-293). İptal kararı birleşme kararını iç ilişkide geçmişe etkili olarak (*ex tunc*) ortadan kaldırır (Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2005: N 748) .

### **3.6.3. Birleşme İşlemleri Nedeniyle sorumluluk Davası**

Şirket yeniden yapılandırması olarak karşımıza çıkan; “ birleşme, bölünme veya tür değiştirme” işlemlerine bir şekilde dahil olan tüm şahıslar taraf şirketlere karşı, ortaklara karşı ve alacaklılara karşı kusurlarıyla vermiş oldukları zararlardan mesuldürler (TTK md. 193/1).

Madde metninden de anlaşılacağı üzere, birleşme işlemlerine bir şekilde katılmış olan tüm şahıslar kusurlarından dolayı sorumludurlar. Bu durumda sadece birleşme işlemlerinde doğrudan rol alan yönetim kurulu gibi organlar değil de, işlemlere bir şekilde dahil olan tüm şahıslar sorumlu tutulmuştur. Yönetim organı, şirketlerin yeniden yapılandırılmasıyla ilişkili görev ve yetkilerini başka bir kişi ya da organa devredemeyeceğinden dolayı kusurları ile sebep oldukları zararlardan zincirleme olarak sorumludurlar (TTK md. 553). Örneğin, Ticaret Sicili Yönetmeliği gereğince birleşme, bölünme veya tür değiştirme işlemleriyle ilgili rapor düzenleyen YMM’ler ve SMM’ler de bu raporların gerçeğe uymayan bilgiler içermesi halinde meydana gelebilecek zarar veya zararlardan mesuldürler.

Sorumluluk için birleşmeye dair kanunun aradığı şartlara riayet edilmemesi nedeniyle kusurlu olunması, bundan dolayı bir zarar oluşması ve zarar ile kusur arasında sebep sonuç ilişkisinin olması gerekir.

Yeni kuruluş yoluyla birleşmede kurucuların sorumluluklarına ilişkin hükümler de uygulanmaya devam edecektir.

Birleşme işlemleriyle alakalı olan belge, taahhüt, beyanlar ve teminatların gerçeğe aykırı olarak yanlış, hileli ve sahte düzenlenmesinden dolayı ve yasaya aykırılıktan doğan zararlardan dolayı, belgeleri tanzim edenler veya beyanda bulunanlar kusurlu olmaları halinde sorumludurlar (TTK md. 549).

Hukuki sorumluluk yanında dolandırıcılık suçunun oluşması bakımından aldatma kabiliyetinin bulunması gerekir. Burada taraflar, şirketlerin ekonomik yapısı, hak veya alacakları bakımından açıklanması gerekli bütün hususları eksiksiz biçimde beyan ettiklerine yönelik açıklamada bulunmamışlar ise daha sonra ortaya çıkmış olan hususlar için bu suçu işlediklerinin kabul edilmemesi, ancak, bu hususta beyanda bulunmuşlarsa ve tarafların eksiklikte kastının bulunması halinde dolandırıcılık suçunun işlendiği kabul edilmelidir (Keşli, 2012: 185).

Birleşme işlemleri nedeniyle şirket zarara uğramışsa eğer, dava hakkının kullanılması açısından TTK'nın 555, 556, 557 ve 560. maddeleri uygulama alanı bulur.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### 4. ŞİRKET BİRLEŞMELERİNİN DİĞER MEVZUAT AÇISINDAN İNCELENMESİ

#### 4.1. Kurumlar Vergisi Kanunu Açısından Birleşme ve Devir

##### 4.1.1. Birleşme ve devir

Yukarıda açıklandığı üzere TTK, şirket birleşmelerini iki ya da ikiden çok şirketin yeni şirket kurmak suretiyle infisah etmeleri (yeni kuruluş yoluyla birleşme) ve bir şirketin infisah ederek diğer bir şirkete katılması (katılma yoluyla birleşme/devir) olarak iki şekilde düzenlemektedir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nda, birleşme ve devir açısından ayırım yapılmadan her iki tarz birleşme muamelesi aynı düzenlemeye tabi tutulmuş ve birleşme işleminin tasfiye hükmünde olduğu belirtilmiştir. Şöyle ki; KVK md. 18'e göre; *“(1) Bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla birleşmesi, birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar bakımından tasfiye hükmündedir. Ancak, birleşmede tasfiye kârı yerine birleşme kârı vergiye matrah olur. (2) Tasfiye kârının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme kârının tespitinde de geçerlidir. Şu kadar ki, münfesihi kurumun veya kurumların ortaklarına ya da sahiplerine birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya dolaylı olarak verilen değerler, kurumun tasfiyesi halinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçer. Birleşilen kurumdan alınan değerler Vergi Usul Kanununda yazılı esaslara göre değerlendirir”* denilerek KVK'ya göre birleşmenin tasfiye hükmünde olduğu ve vergilendirmenin ne şekilde yapılacağı belirtilmiştir.

KVK bu düzenlemeyle, şirket birleşmeleri hususunda TTK'dan ayrılmaktadır (Semercigil, 1995:110).

Yukarıda açıklandığı üzere, TTK anlamında birleşmelerde malvarlığında devamlılık

ilkesi gereği, birleşme sonucu infisah eden şirket -ister yeni şirket kurulması, isterse devralma yoluyla olsun tasfiye olmaksızın infisah etmektedir. Hatta TTK’da şirket birleşmelerine ilişkin düzenlemenin en önemli özelliğinin tasfiyesiz infisah hali olduğunu da söylemiştik (Tekinalp vd., 2005: 109). Zaten birleşmeye taraf şirketlerin de tasfiye olup varlıklarını sona erdirmek gibi bir niyetleri bulunmamaktadır. KVK ise şirket birleşmelerin vergilendirilmesine ilişkin özel bir düzenleme yapma gereği duymamış ve birleşmelerin tasfiye hükmünde olacağını düzenlemiştir.

KVK’nın birleşmeye ilişkin hükümlerinin ilk dikkat çeken yanı, şirketlerin birleşmesinin yanında TTK’da bulunmayan (TTK’daki devir kavramıyla örtüşmeyen) ve aşağıda daha ayrıntılı açıklanacak olan “devir” kavramının düzenlenmesidir. KVK’nın 19’uncu maddesinde düzenlenmiş olan “devir” kavramı birleşmenin özel bir türüdür. Daha açık bir anlatımla belli şartları taşıyan birleşmeler KVK tarafından “devir” olarak adlandırılmaktadır.

TTK’nun 136’ncı maddesi incelendiğinde, “birleşme” teriminin “yeni şirket kurulması yoluyla birleşme” ve “katılma (devir)” yoluyla birleşme kavramlarının tümünü kapsayan genel bir kavram olarak kullanıldığı görülmektedir.

KVK’nun 18’inci maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesi ise; *“Bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla birleşmesi, birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar bakımından tasfiye hükmündedir”* demektedir, birleşmeye ilişkin herhangi bir tanım yapmamaktadır. Bunun yanında KVK’nın da “birleşme” kavramını yine TTK’da olduğu gibi genel bir kavram olarak kullandığını görmekteyiz. Şöyle ki;

- 1) Hem devir yoluyla birleşmede, hem de yeni şirket kurulması yoluyla birleşmede, birleşmeye katılan şirketlerden biri infisah etmektedir; devir yoluyla birleşmede birleşen şirket infisah etmekte, yeni şirket kurulması yoluyla birleşmede ise yine şirkete ortak olacak şirketler infisah etmektedir.
- 2) KVK’nın 18’inci maddesinde yer alan “Bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla birleşmesi...” ifadesinin hem devir yoluyla birleşmeler için hem de yeni şirket kurulması yoluyla birleşmeler için kullanılabilmesi, her iki tür birleşmeyi de kapsadığı söylenebilir (Türk, 1986: 133). Çünkü gerek



devralmada gerekse yeni şirket kurulması yoluyla birleşmede bir veya daha fazla şirket birbirleriyle birleşmekte, birleşmenin sonucunda hangi şirketlerin ayakta kaldıklarına göre ise ne tür birleşmenin yapılmış olduğu tespit edilebilmektedir. Başka bir deyişle, devralmada devralan şirket ayakta kalmakta, devrolunan şirket infisah etmekte, yeni şirket kurularak birleşmede ise birleşme işlemine katılan bütün şirketler infisah etmekte, bu şirketlerin ortak olduğu yeni bir şirket kurulmaktadır.

- 3) KVK'nın 19'uncu maddesinin birinci fıkrasında ise; söz konusu maddede yer alan şartları taşıyan "birleşmelerin" devir hükmünde olduğu düzenlenmektedir. Yani devir de aslında bir çeşit birleşmedir. Başka bir deyişle şirket birleşmesi, ister yeni şirket kurulması yoluyla gerçekleştirilsin, isterse katılma yoluyla gerçekleşsin, KVK'nın 19'uncu maddesinde yer alan şartları taşıdığı takdirde KVK anlamında devir olarak adlandırılmaktadır.
- 4) Bunun yanında, Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü'nün 09.05.1997 tarih, B.07.0.GEL.0.51/5111-44/19341 sayılı muktezasında (Türk, 1986: 133). *"...birleşmelerde birleşme, münfesihi kurumlar için tasfiye hükmünde olurken, devirde aynı durum söz konusu değildir"* denilmek suretiyle "birleşme" terimi genel bir kavram olarak kullanılmaktadır.

Buradan da KVK'nın 18'inci maddesinde yer alan "birleşme" teriminin gerek devralma yoluyla birleşmeleri, gerekse yeni şirket kurulması yoluyla birleşmeleri kapsadığı ve bu bakımdan TTK sistematığı ile uyumlu olduğu söylenebilir.

K.V.K'da geçen devir sözcüğü "vergisiz birleşme" anlamına gelmektedir. Buradan hareketle diyebiliriz ki, K.V.K., birleşmeleri "vergili" ve "vergisiz" olmak üzere ikiye ayırmıştır.

#### **4.1.1.1. Vergili birleşmeler**

K.V.K.'nın 18. maddesinde; bir veya birkaç kurumun birleşmesi hali, taraflar için bir

tasfiye hükmünde kabul edilmiştir. Vergilendirme tasfiye neticesinde doğan kar üzerinden değil, birleşme ile oluşan kar üzerinden hesaplanmakta; birleşme üzerinden oluşan kar ise aynen tasfiyeye bağlı karın tespiti hakkındaki hükümlerle ortaya çıkmaktadır. Sona eren kurumların vergilendirilmesi amacıyla yönelik olarak, infisah eden kurumlar açısından tasfiye hükmünde sayılmıştır. Vergilendirmede tasfiye neticesinde doğan kar üzerinden değil, birleşme ile oluşan kar üzerinden hesaplanma yapılacak; fakat bu durumda tasfiye neticesinde doğan karın tespitine dair hükümler uygulanacaktır. Bunun dışında, infisah eden ortaklıklara yeni kurulan veya devralan ortaklık tarafından verilen değerler de birleşme karına ilave edilmelidir (Kocahanoğlu, 1998:167).

Tasfiye durumunda vergilendirme hali bu dönemle sınırlı yapılmakta ve tasfiye kararı, tasfiyeye başlandığı dönemin başındaki servet miktarı ile tasfiye döneminin sonundaki servet miktarı arasında oluşan farktan teşekkül etmektedir. Bundan dolayı birleşme karı, birleşme dönemiyle sınırlı olarak belirlenip bunun üzerinden vergi alınması gerekecektir.

Birleşmede, birleşme dönemi başlangıcı ile birleşmenin sonuçlandırılması hususunda, yasal olarak açıkça bir düzenleme yapılmamış olup bu hususla ilgili olarak tasfiye hükümlerine atıfla bu hükümlerin uygulanacağı hususu belirtilmiştir (Gür, 1986: 586). Tasfiyeye başlanmasına dair genel kurul tarafından alınan kararın sicile tescil edildiği tarih tasfiye döneminin başlangıç tarihi, tasfiye olduğuna dair genel kurul kararının sicile tescil edildiği tarih de tasfiye işlemlerinin nihayete erdiği tarihtir (Özbalcı, 1997: 581).

#### **4.1.1.2. Vergisiz birleşmeler (devir )**

Devir şeklinde gerçekleştirilen birleşmelerde devrolunan şirket açısından devrin gerçekleştiği tarihe kadar elde edilen kazançlar vergilendirmeye tabi tutulur. Devir sebebiyle yeniden değerlendirme yapılmadığından herhangi bir sermaye kazancı ortaya çıkmamakta ve vergilendirme yapılmamaktadır. Devir tarihinde, birleşen kurumun birleşme tarihine kadar olan kazançlarının dışında vergilendirme yapılmaması için bazı koşulların yerine getirilmesine gerek duyulmaktadır. İşte bu koşullar; birleşmeyi takip eden 15 gün içerisinde devir beyannamesinin ilgili vergi dairesine verilmesi,

devir nedeniyle hukuki varlığı sona eren kuruma ait vergilerin ve vergilendirme ile ilgili görevlerin devralan kurum tarafından üstlenildiğinin taahhüt edilmesi gerekmektedir. Devir halinde münfesih kurum adına tahakkuk eden vergiler, normal ödeme zamanında birleşilen veya devralınan kurumlar tarafından ödenir.

## **4.2. Diğer Vergi Kanunları Açısından Vergili Birleşme**

### **4.2.1. Gelir vergisi kanunu**

Birleşen şirket ya da şirketler, Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesinde belirtilen hallerde tevkif ettikleri vergiyle ilgili muhtasar beyannamelerini en geç birleşmeye ilişkin beyanname ile birlikte verip vergi borcunu da aynı süre zarfında ödemekle yükümlüdürler.

### **4.2.2. Katma değer vergisi kanunu**

KVK'nın 18. maddesi çerçevesinde gerçekleştirilen birleşme işlemleri sebebiyle, devrolunan şirkete ait malvarlığının devralan şirkete intikali, KDVK'nın 1. maddesi hükmü gereğince Katma Değer Vergisine tabidir (Kavak, 2009: 166).

KVK'nın 18. maddesi çerçevesinde gerçekleştirilen birleşme işlemlerinde; devralan şirkete devredilen veya yeni kurulmuş olan şirkete intikal eden mal varlığı piyasa emsal fiyatları üzerinden faturaya bağlanarak KDV hesaplaması yapılır ve devredilen şirketçe verilen en son KDV beyannamesine ilave edilip ödemeye konu edilir (Kavak, 2009: 166).

Devralan şirket bu şekilde ödenen fatura tutarınca KDV'yi genel hükümlere göre indirimine konu edecektir. Fakat binek otomobillere ait KDV indirimine konu edilmeyecektir.

Birleşmeye konu bilançoda yer alan indirimine konu edilmeyen devreden KDV'si de külli halefiyet gereği bütün alacak ve borçlar gibi devralan ya da yeni kurulmuş olan şirkete intikal ettiğinden dolayı, bu işlemlerin akabinde verilecek ilk KDV

beyannamesinden devralan şirket, devreden KDV şeklinde beyanda bulunup indirim konusu edinecektir (Maç, 1993: 297).

#### **4.2.3. Damga vergisi kanunu**

Birleşme sebebiyle tanzim edilen kağıtlardan (birleşme sözleşmeleri, sermaye arttırmaları, yeni kuruluşlarda kuruluş sözleşmeleri gibi) damga vergisi alınmamaktadır.

#### **4.2.4. Harçlar kanunu**

Birleşme neticesinde fesholunan şirketin sahibi olduğu taşınmazların mülkiyetinin birleşilen şirkete veya yeni kurulmuş olan şirkete devredilmesi durumu aynı sermaye koyma hükmünde olacağından Harçlar Kanunu'na bağlı (4) sayılı tarifinin 20/b pozisyonu uyarınca rayiç bedel üzerinden tapu harcına tabidir (Usta, 2000: 10).

Bununla birlikte birleşme sözleşmelerinin, sözleşme değişikliğinin, noter işlemleri, İlgililere verilen ve Harçlar Kanunu'na bağlı (2) sayılı tarifinin II /5- a pozisyonunda yazılı sözleşme, senet, yazılı kağıt ve kayıt suretleri Noter Harçlarına tabidir (Maliye Bakanlığının 01.04.1993 tarih ve 20505 sayılı özelgesi).

Ancak 5035 Sayılı Yasa'nın 31. maddesi ile değişik Harçlar Kanunu'nun 123. maddesi ile getirilen düzenleme ile, şirketlerin birleşme için yapacakları muamelelerin harca bağlı olmadığı hükme bağlanmış olduğundan, birleşme yolu ile infisah eden şirketlerin yukarıda ifade edilen işlemleri harca tabi değildir.

#### **4.2.5. Özel tüketim vergisi kanunu**

Birleşen şirket ÖTVK'nın 1. maddesinde belirtilen intikalleri dolayısıyla hesaplamış olduğu ÖTV'ye ilişkin beyannamesini vererek beyanname süresi içinde vergisini ödemesi gerekir.

KVK'nın 18. maddesi uyarınca gerçekleştirilen birleşme işlemleri dolayısıyla, devrolan şirkete ait olup da Özel Tüketim Vergisi Kanunu ekinde belirtilen listelerde bulunan malların, devralan şirkete devri, ÖTV'nin 1'inci maddesi gereğince ÖTV'ye tabi tutulacaktır.

Bu sebeple, KVK'nın 18'inci maddesi mucibince gerçekleştirilen birleşmelerde devralan şirkete veya yeni kurulmuş olan şirkete devredilen ve Özel Tüketim Vergisine bağlanan mallar, emsal değerleri üzerinden faturaya bağlanarak tanzim edilmek suretiyle Özel Tüketim Vergisi hesaplanacak ve devrolunan şirket tarafından verilen en son Özel Tüketim Vergisi beyannamesinde beyan edilerek ödenecektir.

#### **4.2.6. 6183 sayılı kanun**

Kamu alacaklarının birleşme, devir ve nevi değiştirme işlemlerinden kaynaklı olarak tehlikeye düşmesine mani olmak maksadıyla Kanunun 36'ıncı maddesinde getirilen düzenlemede;

*“Bu kanunun tatbiki bakımından:*

*\* İki veya daha ziyade hükmü şahsın birleşmesi halinde yeni kurulan hükmü şahıs,*

*\* Devir halinde devir alan hükmi şahıs,*

*\* Bölünme halinde bölünen hükmi şahsın varlıklarını devralan hükmi şahıslar,*

*\* Şekil değiştirme halinde yeni hükmi şahıs,”*

Birleşen, devralınan, bölünen veya eski şekilde hükmi şahıs ve şahısların yerini alır düzenlemesi vazedilerek amme alacaklarının tahsilinin teminat altına alınması sağlanmıştır (Özmen, 1993: 378- 379).

#### **4.2.7. Vergi usul kanunu**

Yenileme Fonu: Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 18'inci maddesi gereğince birleşen sermaye şirketlerinin VUK'un 328. ve 329'uncu maddeleri gereğince ayırmış oldukları yenileme fonu tıpkı tasfiye halinde olduğu gibi birleşme

tarihi itibariyle kara ilave edilir (Yılmaz, 1997: 429). Zira bu tarihte infisah eden şirket açısından yenileme fonunun kullanım amacı ortadan kalkmış olmakla birlikte sözü edilen 328'inci maddesinde, devrin satış hükmünde olduğu belirtilmiştir (Akay, 1997: 98).

Devralınan Sabit Kıymetlere ilişkin amortismanlar: KVK'nın 18'inci maddesine uygun birleşmelerde birleşilen şirkete intikal eden amortisman konusundaki iktisadi kıymetler kendi açısından yeni bir iktisap gibi dikkate alınarak amortisman uygulamasına tabi tutulacaktır (Maliye Bakanlığının 02.07.1987 tarih ve 22124 sayılı özelgesi).

#### **4.2.8. Taşıt alım vergisi kanunu**

Kanun koyucu bu kanun ile birleşme ve devralmaları zora sokmamaya çalışmış, 3/d maddesi uyarınca, yeni şirkete devredilecek taşıtlardan Taşıt Alım Vergisi alınmamasını kanun olarak getirmiştir.

### **4.3. Sermaye Piyasası Kanunu Açısından Şirket Birleşmeleri ve Devralmaları**

Birleşmeye taraf olan şirketlerden bir veya birden fazlasının HAAŞ olması halinde, sermaye piyasası mevzuatı da uygulama alanı bulacaktır. Birleşmeye taraf olan halka açık şirket, birleşmeye dair mukavelenin tasdik edileceği genel kuruldan evvel SPK'nın iznini alması ve birleşme dolayısıyla satışa arz olunacak olan hisse senetlerinin SPK kaydına alınmasını sağlaması gerekir (Günak, 1997: 45). Birleşme prosedürüne müdahale edilmemekle birlikte, birleşme işlemlerinde kamunun aydınlatılmasına ilişkin ve birleşen işletmelerin düzenleyecekleri mali tablolara ilişkin düzenlemeler Kanun'a alınmıştır (Erkan, 2003: 79).

Birleşme işlemlerine katılan taraf şirketlerden birisinin HAOŞ olması halinde birleşme sebebiyle satışa arz edilecek pay senetlerinde "Kurul kaydı" mecburiyeti vardır. Birleşmeden evvel "Kurul onayının" varlığı zorunlu tutulmuştur (İmamoğlu, 1999:

39).

Bununla birlikte birleşme tarafı şirketler bazı hallerde bazı durumları yetkili makamlara bildirmek zorundadır. Bu kapsamda, hisse senetleri borsada halka arz edilen şirketler, birleşmeye dair işlemlerin her merhalesinde, SPK ve İMKB'yi aynı gün içerisinde bilgilendirmeleri gerekir. Hisse senetleri borsada halka arz edilmeyenler ise birleşme işlemlerinden itibaren beş gün içerisinde SPK'yı durumdan haberdar etmeleri gerektiği gibi birleşmeye dayanak mukavelelerin bir örneğini de bildirim ekinde sunmaları gerekir (İmamoğlu, 1999: 39).

Birleşme ve devir işlemleri hakkında SPK düzenleme yetkisine sahiptir. SPK buna dair yetkisi kapsamında tebliğler çıkartarak birleşmeye dair işlemlerde düzenlemeler ihdas etmiştir. Bu tebliğler ve düzenledikleri mevzular aşağıda açıklanmıştır.

Hisseleri borsalarda işlemde olan ve birleşme, devir ya da tasfiye halinde olan şirketler, birleşme, devir veya tasfiye kararlarına müsnet mali durumu gösterir tablo tanzim etmek ve bağımsız olan denetleme şirketlerine denetletmek zorundadırlar (Örten, 2004: 85).

Kurul tebliğleri gereğince özel denetleme yaptırmak zorunda olan şirketler ve yardımcı kuruluşların, Kurul'a başvurmaları akabinde kendilerine tanınan halka arz iznine konu, şirketlerin genel kurullarının ya da yetkili organlarının birleşme, devir ya da tasfiyeye dair kararlarına temel teşkil eden mali tablolarını, denetleme ilke ve kuralları çerçevesinde bir denetleme kuruluşu tarafından denetlenmesi özel denetleme konusudur. Özel denetlemede, denetlenebilecek ekonomi ve mali tabloların, denetleme çalışmalarının başlamış olduğu ayın sonu itibarı ile hazır edilmiş olması gerekir (SPK. Seri X, 9 No'lu Tebliğ. Md.3).

Birleşme, devir ve tasfiye hallerinde tanzim edilecek ara mali tablolar ve bu tablolara ilişkin bağımsız denetlemeye dair raporun özeti, genel kurula ait toplantının yapılmasından evvel hissedarların bilgisine sunulur ve genel kurulda da okunur. Mali tablolar ve bağımsız denetleme raporları ilgili genel kurul toplantısını izleyen 30 gün içinde Kurul'a gönderilir (SPK. Seri 11, 3 No' lu Tebliğ. Md.10/d).

TTK ve KVK düzenlemeleri doğrultusunda gerçekleştirilecek birleşme işlemlerinde, birleşmeye katılan taraflardan birinin HAAŞ olması halinde satışa arz edilecek

payların Kurul kayıtlarına derç ettirilmesi de mecburidir.

Birleşmeye katılan şirketlerden birisinin halka açık şirket olması halinde birleşmeye dair mukavelenin genel kurulda onayı yapılmadan evvel aşağıda belirtilen evraklarla birlikte kurula başvurması ve birleşme işlemi için izin alması gerekmektedir

Birleşme öncesi SPK tarafından istenen belgeler şunlardır (İmamoğlu, 1999: 40):

\* Birleşme işlemlerine katılan şirketler hakkında mahkeme tarafından atanan bilirkişi aracılığıyla hazırlanmış olan fiyat tespit raporu,

\* Birleşme işlemlerine katılan şirketlerin mali tabloları ile ilgili Seri: X, No:9, “Bağımsız Özel Denetleme Çalışması ve Raporlamasının İlke ve Kuralları Tebliği” gereği tanzim edilecek hususi bağımsız denetleme raporları,

\* Yeni kuruluş şeklinde birleşmede yeni kurulan şirketin, devir yolu ile birleşmede ise devralan şirketin esas sözleşmesi ile ilgili taslağın ya da birleşilen veya devralan şirketin esas sözleşmesinde gerçekleştirilecek değişikliğin taslağının,

\* Birleşen ya da devrolunun şirket ortaklarına tahsis edilecek payların oranları ve miktarları ile özelliklerine dair bilgilerin,

\* Kurul tarafından talep edilebilecek sair belgelerin kurula sunulması zorunludur.

\* Birleşmeye dair işlemlerin tamamlanmasını müteakip satışa arz edilecek hisselerin Kurul’a kayıtlarına derç ettirilmesi için SPK tarafından istenen belgeler ile Kurul’a başvurulur. Bu belgeler;

- Birleşmeye katılan şirketlerin birleşmeye dair almış oldukları genel kurula ilişkin kararın sureti,
- Birleşmeye dair mukavelenin noter tasdikli sureti,
- Birleşmeye dair bilanço ve gelire ilişkin tablonun sureti,
- Birleşmeye dair mahkeme tarafından verilen kararın sureti,
- Birleşmenin tescil edilmesine dair TTSG’nin bir sureti,
- SPK tarafından talep edilebilecek sair belgeler olarak sıralamak mümkündür.



#### 4.4. Rekabet Kanunu Açısından Şirket Birleşmeleri ve Devralmaları

Ülkemizde şirket birleşmeleri son yıllarda çeşitli nedenlerle çoğalmasına rağmen, şirketlerin birleşmesini kontrol altında tutmaya yönelik, 13.12.1994 gün ve 22140 Sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanan 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun yürürlüğe girmesi ile hem birleşmelerin tekel ve monopol oluşturmasının önü alınmaya çalışılmış hem de serbest piyasa düzeni ile rekabet düzeni korunmaya çalışılmıştır.

Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun’ un 7. maddesi, *“teşebbüslerin hakim durum oluşturma veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde birleşmelerini veya herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsü kısmen ya da tamamen devralmasını yasaklamaktadır.”*

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (RKHK)’un amacı, piyasalarda rekabeti engelleyen, bozan ya da kısıtlayan her türlü anlaşmayı, kararı ve uygulamayı ve de piyasada hakimiyeti olan müteşebbislerin bunu kötüye kullanmasının önüne geçilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve buna ilişkin düzenleme ve denetleme yapılarak rekabet ortamının korunmasını garanti altına almaktır (RKHK md. 1)

1994 yılı sonunda yürürlüğe girmiş olan rekabet kurulu, kendine düşen önemli görevlerden birini *“Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliği (1997/1)”* yayınlarak yerine getirmiştir. Bu tebliğ ile Kurul, birleşme ve devralmalarda Kurul’ dan izin alınmasına ilişkin usul ve esasları belirlemiştir.

Rekabet Kurulu hem idareten hem de malen özerk bir yapıya sahip olup 4054 sayılı yasa ile oluşturulmuş ve yetkilendirilmiş bağımsız idari otoritelerden olan kamu tüzel kişisidir.

Bu yeni düzenleme ile piyasalarda rekabeti engelleyen, bozan ya da kısıtlayan her türlü anlaşmayı, kararı ve uygulamayı ve de piyasada hakimiyeti olan müteşebbislerin bunu

kötüye kullanmasının önüne geçilmesi ile rekabeti ortadan kaldırmaya veya ciddi biçimde azaltmaya yönelik birleşmeye yönelik her tür hukuki iş ve işlem ile davranışların tamamı kanun kapsamına dahil edilmiştir (Öztañ 2003:37).

Bir veya daha çok müteşebbisin piyasada hakim durum oluşturmak ya da var olan bu durumu daha fazla güçlendirmek amacıyla, ülke genelinde ya da bir kısmında piyasalarda rekabeti azaltacak birleşme işlemleri ile başka müteşebbislerin yönetiminde hak sahibi olabilmesine imkan sağlayan (mirasen intikal hali hariç) birleşmeler hukuka aykırılık teşkil etmekte ve yasaklanmaktadır (Derkun 1997:14-15).

Birleşmeler ve devralmalar mutlak olarak yasaklanmamış, Rekabet Kurulu'nun denetimine tabi tutulmuştur. Buna göre bir birleşme veya devralmanın geçerli olabilmesi için, Rekabet Kurulu'na bildirimde bulunulması ve kurulun izinin alınmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Tebliğde yer alan birleşme veya devralma sayılan haller ile bunların hukuken geçerli sayılması için Rekabet Kurulu'ndan izin alınmasını gerektiren birleşme veya devralmalar, birleşme ve devralma sayılmayan haller ve bunların Rekabet Kurulu'na bildirilmesine dair hususlara dair usul ve esasları aşağıda ele alacağız.

#### **4.4.1. Birleşme ve devralma sayılan haller ile hukuki geçerlilik kazanabilmesi için rekabet kurulundan izin alınması gereken birleşme ve devralmalar**

4054 Sayılı Yasa'nın 7. maddesi gereğince aşağıda yer alan hususlar müteşebbisler arasında birleşmeye ve devralmaya yönelik işlemler olarak kabul edilmiştir (Akay 1997:88).

\* Birbirinden bağımsız iki ya da daha çok firmanın birleşme durumu,

\* Bir teşebbüs tarafından başka bir teşebbüse ait mal ve haklar ile payların tamamının ya da önemli kısmının yahut idare ve yönetimin ele geçirilmesini sağlayacak araçların devralınarak kontrol edilmesi,

\* Gayelerine ulaşmak için hukuk aleminde müstakil bir tüzel kişilik olarak var olan işletmelerin arasında ya da bu işletmelerle ortak girişim arasındaki rekabeti sınırlandırıcı amaç ya da etkisi olmayan ortak girişimler (Joint - Venture),

Yukarıda üç paragraf halinde belirtilen hususlarda birleşme ve devralmanın hukuki geçerlilik kazanabilmesi için rekabet kurulundan izin alınması gerekmektedir. Ancak bu izin alma aşağıdaki şartı taşıyan birleşme ve devralmalar için geçerlidir. Aşağıdaki şartı taşımayan birleşme ve devralmaların gerçekleştirilmesi sırasında kurula başvurarak izin alınmasına gerek yoktur.

Birleşme veya devralma neticesinde, tarafların ülkenin tamamı ya da belirli kısmında ilgili ürün piyasasındaki pazardaki payların % 25'ini aşacak şekilde birleşmek istemeleri halinde kuruldan izin alınması mecburidir. Pazar payları ve ciroların hesaplanması hususunda aşağıda belirtilen teşebbüslerin ilgili ürüne ait pazardaki payları ya da ciroları toplamı göz önünde bulundurulur (Uğur, 1994 : 51):

\* Birleşmeye iştirak eden firmaların ilgili ürün pazarındaki kendi pazar payları veya ciroları,

\* Birleşmeye iştirak eden firmaların doğrudan veya dolaylı olarak sermaye veya ticari mal varlığının yarısından fazlasını ya da oy hakkının yarısından fazlasını elinde bulundurmasına ya da yönetim organı, denetim organı ya da şirketi temsil etmeye yetkili kurul üyelerinin yarısından fazlasını atama yetkisini elinde bulundurduğu firmaların ilgili ürünlere ait pazardaki payları ya da ciroları,

Ciro tekdüzen hesap planlamasına göre bir önceki mali yılda gerçekleştirilen net satışlardan oluşur (Erilmez 1975:21). Ciro hesabı yapılırken firmaların kendi arasında gerçekleştirdiği satışların cirosu hesaba dahil edilmez. Kısmen devir hallerinde ise sadece devredilen kısma ait ciro göz önünde bulundurulur (Günak 1997:84).

İzin alınarak gerçekleştirilebilen birleşmelerde cirolar ve pazar paylarının hesaplanmasında özel finans kurumları, bankalar, factoring şirketleri, finansal kiralama şirketleri, aracı kurumlar ile sigorta şirketleri açısından farklı belirleme ve düzenlemeler yapmıştır (Bellek 1999:62).

Kurul iznine tabi birleşmelerde bildirim, birleşmeye katılan şirketlerce birlikte gerçekleştirilir. Ancak tarafların sadece biri tarafından yapılan bildirim de geçerlidir. Bu bildirme işlemi birleşmeye katılan şirketlerin temsilcileri kanalıyla da yapılabilir. Bu halde temsile yetkili olduğuna dair belgenin bildirim ekinde sunulması gerekir.

Bu bildirim iki ya da ikiden fazla şirket tarafından yapıldığı hallerde bu şirketler kendi aralarında bu iş için ortak bir yetkili belirleyerek bildirim bu kişiye de yaptırabilirler.

Ortak bildirimlerin tek bir formla yapılması mümkündür. Her bildirim ve buna ait ekler yirmi suret hazırlanır ve Rekabet Kurulu'na tevdi edilir. Rekabet Kurulu'nun şubesine ait temsilciye yapılmış olan bildirim yapılmamış addedilir. Evrakların suretlerinin aslı gibidir onayı ile bildirim eklenmesi icap eder.

Kurula yapılan bildirim muhteviyatı ve ekinde sunulan belgelerin tam ve eksiksiz olarak doğru olması gerekmektedir. Bu bilgilerde sonradan meydana gelebilecek olan değişiklik halleri gecikmeksizin kurula bildirilmesi gerekir. Bildirim Rekabet Kurulu'na verildiği anda yapılmış addedilir. Yetkili olmayanlarca yapılan bildirim yapılmamış sayılır. Şayet bildirim formunda sunulan bilgi ve belgelerde eksik olması halinde bu eksiklik kurul tarafından tamamlattırılır ve bu durumda bildirim eksikliğin tamamlattırıldığı zamanda yapılmış kabul edilir. Bu bildirimden sonra incelemesini gerçekleştiren kurul bazı tedbir alınması gereken hususlar ve yükümlülük şartları getirerek ihtiyaç duyulan izni verebilmektedir.

#### **4.4.2. Birleşme veya devralma sayılmayan haller**

Aşağıda izah edilen şekilde gerçekleştirilen birleşmeler, rekabetin Korunması Hakkındaki kanun kapsamına dahil olmayıp, bu tür birleşme ve devralmalarda Rekabet Kurulu'ndan izin alınması gerekmez ( Bellek 1999:68).

\* Normal işgal sahası kendilerinin ya da başkalarının adına borsalarda işlem gerçekleştirmek olan firmalar tekrardan satmak maksadıyla aldıkları menkul değerleri ve bunlardan kaynaklı oy haklarının menkul değerleri arz eden firmanın rekabete yönelik politikasını etkileyebilecek biçimde kullanmaması şartıyla geçici şekilde ellerinde bulundurması halinde,

\* Tasfiye edilme, infisah olunma, aciz halinde olunması, ödemelerin ertelenmesi, konkordato talebi, özelleştirme yapmak maksatlı ya da benzer sebeplerle yahut yasadan dolayı bir şirketin kamu kurumu veya

kuruluşlarınca elde edilmesi halinde,

\* Bir önceki kısmında yer alan üç bent halinde belirtilen hallerin miras yoluyla gerçekleşmesi.

#### **4.5. Borçlar Kanunu'na Göre Birleşme ve Devralmalar**

6098 Sayılı Kanun'un 203. maddesinde belirtildiği üzere; “Bir işletme, başka bir işletme ile aktif ve pasiflerin karşılıklı olarak devralınması ya da birinin diğerine katılması yoluyla birleştirilirse, her iki işletmenin alacaklıları, bir malvarlığının devralınmasından doğan haklara sahip olup, bütün alacaklarını yeni işletmeden alabilirler. Bir tek kişiye ait olup da, kollektif veya komandit ortaklık haline dönüştürülen bir işletmenin borçları hakkında da aynı hüküm uygulanır” denilmek suretiyle işletmeler arasında devralmada alacaklıların haklarını hangi muhataptan alacağı açıklığa kavuşturulmuştur.

#### 4.6. Öneriler Sonuç ve Değerlendirme

Şirketler rekabet gücü elde etmek, pazar payını artırmak, farklı pazarlara girmek gibi büyümenin avantajlarından yararlanmak amacıyla başka işletmelerle birleşme yoluna gitmektedirler. Yoğunlaşan rekabetin yanı sıra hızla gelişen teknoloji ve azalan kar oranları da şirketleri birleşmeye yönlendirmektedir. Ülkemizde de son yıllarda yaşanan ekonomik krizler işletme birleşmelerini yoğun bir şekilde gündeme getirmektedir. Zira söz konusu krizler, işletmelerin birlikte hareket etmelerini bir zorunluluk haline getirmiştir. Değişik şekillerde meydana gelen şirket birleşmelerinde; iki şirketin tüzel kişiliklerini kaybederek yeni bir tüzel kişilik doğması şeklindeki birleşmenin yanı sıra bir şirketin diğeri tarafından devralınması şeklinde de gerçekleşebilir.

Birleşen şirketlerin, faaliyet konuları açısından birbirlerini tamamlayan, sermaye yapıları bakımından farklı tüzel kişiliklere sahip olsalar da gerçekte aynı sermayeye dayanan gerek ayrı sermaye yapısı nedeniyle bağımsız olarak vergiye muhatap olmalarından gerekse zaman zaman yasal süreçlerin yavaş işleyişinden kaynaklı mağduriyetlerini çözebilmek için aynı tüzel kişilik çatısı altında birleşme yolunu tercih ettikleri görülmektedir. Bunun neticesinde düşük sermaye ve yönetim maliyeti ile daha etkin bir yönetim sağlanması buna bağlı olarak da ölçek ekonomisinin avantajlarını kullanmak suretiyle büyüme ve büyümenin sürdürülebilir kılınması hedeflemektedirler.

Ülkemiz açısından şirketlerin birleşmesinde geçerli olan mevzuat üç çeşittir. Bunlar yasalar, sermaye piyasası tebliğleri ve Türkiye Muhasebe Standartlarıdır. Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu , İş Kanunu ve Vergi Usul Kanunu gibi kanunlar 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nu tamamlayıcı bir etkiye sahiptir. Bu açıdan birleşme ve devralma işlemleriyle ilgili sağlıklı bir değerlendirme; ancak yasalarımızın tamamı dikkate alınarak yapılabilecektir. Bundan dolayıdır ki bu çalışmamızda üçüncü bölümde şirket birleşme ve devralmalarını diğer kanunlar açısından da kısaca ele almaya çalıştık.

Ayrıca şirket birleşme ve devralmalarının ana kaynağını 6102 sayılı TTK oluşturduğundan, çalışmamızın konusu olan şirket birleşme ve devralmalarını bu

kanun açısından inceledik.

01/01/1957 tarihinde yürürlüğe konulan mülga 6762 Sayılı Ticaret Kanunu dönemin en mükemmel kanunları örnek alınıp ve çağın ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Ancak yaklaşık 54 yıldır kullanılan bu kanunun; teknolojinin gelişmesi, değişen, gelişen ve yeni hükümlere ihtiyaç gösteren ticari hayatın gerisinde kalması dolayısı ile yenilenmesi kaçınılmaz olmuştur. Her ne kadar değişen ve gelişen ihtiyaçlar karşısında bu kanunda dönem dönem değişiklikler yapılmışsa da, bu çapta geniş bir kanunda, bütün dengeleri kapsayan ve sektörlerle ait ilişkiler göz önüne alınarak geniş çaplı yenilenme ihtiyacı henüz karşılanmış değildir. Öbür taraftan ülkemiz açısından AB'ye tam üyelik için 3 Ekim 2005 tarihinden bu yana devam eden süreçte, başta temel yasalar gelmek üzere bütün mevzuatımızın AB mevzuatı ve politikaları ile uygun pozisyona getirilmesi mecburiyetini doğurmuştur (Coşkun, 2007: 35). Diğer yandan globalleşme neticesinde milletlerarası ticaretin artmasına bağlı olarak ülkeler arası mevzuatın da uyumlu hale getirilmesi önemli bir hal almıştır.

Anılan sebeplerden dolayı milli şirketlerin ulusal üstü pazarlarda rekabet edebilirliğini ve rahat çalışabilmelerini temin etmeye yönelik yasal düzenlemelerin yer aldığı, ülkemiz açısından uzun vadede tüm ihtiyaçları karşılayabilecek düzenlemeler barındıran, çağdaş hukuka uygun, var olan öğreti ve yargısal kararların zamanımıza değin sağlanmış olduğu hukuki gelişimin devamını sağlamak için yürürlükteki Türk Ticaret Kanunu hazırlanmıştır (Coşkun, 2007: 35). Prof. Dr. Ünal Tekinalp başkanlığında bir heyet tarafından 5 yıllık bir çalışma neticesinde oluşturulan ticaret kanunu tasarı 13.01.2011 tarihinde TBMM Genel Kurulunda 6102 S.K. ile kabul edilmiş ve 14.02.2011 günlü Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Kabul edilen bu kanun geçici maddeler dışında 1475 maddeden oluşan mer-i TTK'nın yazılma sırasını ve biçimine dair değişiklik getirmemekle birlikte, geçici maddeler hariç 1531 maddelik bir düzenlemedir.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, İkinci Kitap, Ticaret Şirketleri, Birinci Kısım, Genel Hükümler, 'F) Birleşme, Bölünme Ve Tür Değiştirme' başlığı altında, 136. ve 158. maddeleri arasında şirket birleşmelerine ilişkin olarak düzenlemeler getirilmiştir. 6102 Sayılı yasada bulunan birleşmeye ilişkin düzenlemeler, İsviçre Birleşme Kanunu esas alınarak getirilmiştir.

Bu noktada; çalışmamızda, birleşme ve devralmaların yapısı ve kavramları ele alınarak, mevcut meri kanunumuz açısından değerlendirme yapılması, kanunda herhangi bir eksiklik veya düzenlemeye ihtiyaç olup olmadığının, mevcut düzenlemelerin birleşme ve devralma açısından yeterli gelip gelmediğinin ortaya konulması açısından önem arz etmektedir. Çalışma konumuz ele alınırken bu metodoloji ile kavramsal çerçeveden kanuni düzenlemeye dönük tüm den gelim yöntemli bir anlatım benimsedik. Nihayet son olarak mülga 6762 Sayılı TTK ile mer'i 6102 Sayılı TTK'nın birleşme ve devralmayla ilgili karşılaştırmasını yaparak mevcut düzenlemelerin uygulamada yeterli olup olmadığı görüşümüzle birlikte çalışmamızı noktalayacağız.

Ticaret şirketlerinde birleşmelere ilişkin düzenlemeler açısından, mülga 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ile mer'i 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu arasında şu şekilde bir karşılaştırma yapılması mümkündür:

1) Mülga TTK'da, birleşmeyle ilişkili olan düzenlemeler, ticaret şirketleri açısından genel hükümler (TTK 146-151) ve anonim şirketler için özel hükümler (TTK 451-454) olmak üzere iki ayrı bölümde düzenlenmiştir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda ise; birleşme, -anonim şirketler açısından farklı düzenlemeler getirilmeksizin- bütün ticaret şirketleri açısından tek bir başlık altında ve 136. ile 158. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

2) Mülga TTK'da sadece birleşme hususu düzenlenmiş bulunmaktayken; 6102 Sayılı Kanun birleşmeyle birlikte, 159. madde ile 179. madde arasında, farklı bir başlık ile şirket bölünmeleri ve tür değiştirmelerine ilişkin düzenlemeler de getirmiştir.

3) Mülga TTK md. 147'ye göre; birleşme; sadece aynı türe sahip şirketler arasında geçerlidir. Aynı neviden olmayan şirketler ise, birleşme öncesinde nevi değiştirmedikleri takdirde, birleşmeyeceklerdir. Buna göre; Kollektif ile komandit şirketler, anonim şirketler ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler aynı neviden sayılmaktadır.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda ise, 137. maddede getirilen düzenleme ile, anonim, limited, kollektif, komandit, sermayesi paylara bölünmüş komandit ve kooperatif şirketlerinin birbiriyle birleşmeleri mümkün kılınarak, birleşecek



şirketlerin nevelerinin aynı olması koşulu terk edilmiştir. Sermaye şirketleri; sermaye şirketleriyle, kooperatiflerle, devralan şirket olmaları şartıyla kollektif ve komandit şirketlerle birleşebileceklerdir. Şahıs şirketleri ise; şahıs şirketleriyle, devralınan şirket olmaları şartıyla sermaye şirketleriyle ve kooperatiflerle birleşebileceklerdir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda, tasfiye halinde bulunan fakat malvarlığı henüz dağıtılmaya başlanmamış bir şirketin, devralınan şirket olarak birleşmeye katılabileceği düzenlenmiştir (138. madde). Mülga TTK'da ise, bu yönde bir hüküm mevcut değildi.

- 4) 6102 S.K'nın 139. md. gereğince, sermayesinde kayba uğramış veya borca batık durumda bulunan bir şirket; ancak yitirilmiş sermayeyi veya borca batıklık durumunu karşılayabilecek miktarda, serbestçe tasarruf edilen malvarlığına sahip bir şirket ile birleşebilir.

Mülga TTK'da ise, sermaye kaybı ve borca batıklık düzenlenmesine rağmen, bu durumu bünyesinde barındıran birleşmelere değinilmemiştir.

- 5) Mülga TTK'nın ortaklığa ait paylar ve haklara ilişkin 451/b.8'deki düzenlemesi, 6102 Sayılı TTK'da da korunmuş olup buna ilişkin kurallar farklı bir başlık altında düzenlenmiştir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda 140. maddesinin 1. fıkrası uyarınca; devralınan şirketin ortakları, mevcut şirket paylarını ve haklarını karşılayacak değerde devralan şirketin payları ve hakları üzerinde talep hakkına sahip olacaklardır.

- 6) TTK'nın 140/2. maddesinde ise, denkleştirme ödeneği düzenlenmiştir. Buna göre, şirket paylarının değişim oranları belirlenirken, tahsis olunan şirket paylarının, gerçek değerlerinin onda birini aşmaması şartıyla, bir denkleştirme ödemesi öngörülebileceği belirtilmiştir. Denkleştirme ödemesi, malvarlıklarının değerlendirilmesinde ortaya çıkan küsuratlar karşısında verilecek nakittir.

Yine 141. maddede, ayrılma akçesi düzenlenmiştir. Birinci fıkraya uyarınca, birleşmeye katılan şirketlerin, birleşme sözleşmesinde, ortaklara, devralan şirketin, şirket payı ve haklarının kazanımı ile kazanılan şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanınabileceği düzenlenmiştir. İkinci fıkrada ise, birleşmeye katılan şirketlerin, birleşme sözleşmesinde, sadece ayrılma akçesi verilmesini de öngörebileceği düzenlenmiştir. Birinci fıkrada, ortak açısından, ortaklıktan çıkma hakkı tanınmıştır. İkinci fıkrada ise, birleşen şirketlere, istenmeyen ortaklara ayrılma akçesi ödeyerek, onları şirket ortaklığından çıkarma hakkı tanınmıştır.

- 7) Mülga TTK'da sermaye arttırımı ile ilgili bir düzenleme bulunmadığı halde, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 142. maddesinde, devralma yolu ile birleşmede, devralan şirketin, sermayesini, devralınan şirketin ortaklarının haklarının korunabilmesi için gerekli olan düzeyde arttırmak zorunda olduğu düzenlenmiştir (Kezik, 2007: 186).
- 8) Mülga TTK'da, birleşme sözleşmesinin içeriğine ilişkin yeterli sayıda düzenleme mevcut değildi. Mülga TTK 452/b.1 uyarınca, yeni şirket kurularak birleşme tarzında, birleşme sözleşmesine ait imzaların noter tarafından onayı gerekmektedir. Devralma şeklinde birleşmede ise birleşme sözleşmesinin şekline ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktaydı.

Buna karşılık TTK'nın 145. maddesinde düzenlenen birleşme sözleşmesinin yazılı biçimde yapılarak birleşmeye iştirak eden şirketlerin idare organı tarafından hazırlanıp genel kurul onayına sunulması ve onaylanması gerekir. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda birleşme sözleşmesinin hangi hususları ihtiva etmesi gerektiği hususu ise 146. maddede detaylı bir şekilde sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 147. Maddesinde birleşmeye katılan şirketlerin yönetim kurullarının ayrı ayrı veya birlikte, birleşme hakkında bir rapor hazırlayacakları belirtilmiştir. Söz konusu hükmün amacı, birleşen şirketlerin ortaklarının birleşme hakkında bilgilendirilmesini sağlamaktır.

- 9) Mülga TTK'da, şirket ortaklarının birleşmeyle alakalı olarak belge inceleme hakkına dair bir hüküm bulunmamaktaydı. Bununla birlikte, ortağın bilgi alma hakkına ilişkin hükümler, ortakların birleşme sözleşmesini de incelemesine imkan vermektedir. Ancak bu inceleme hakkı yalnızca ortaklara tanınmıştır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda ise bu hak, 149. maddede birleşme açısından daha açık ve sistematik bir şekilde düzenlenmiştir. İnceleme hakkı, yalnızca şirket ortaklarıyla sınırlandırılmamış, menfaati bulunan diğer kişilere ve ilgililere de bu hak tanınmıştır

- 10) Mülga TTK'nın 148. maddesinde, birleşmeye dair bir karar alınabilmesi açısından anılan şirketlerin esas sözleşmelerinin değiştirilmesi hakkındaki usul ve şartların geçerli olacağı belirtilmiştir. Buna göre; anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde genel kurul kararı, kollektif ve komandit şirketlerde bütün ortakların muvafakati, limited şirketlerde ise, aksi şirket ana sözleşmesinde kararlaştırılmadığı takdirde, sermayenin 2/3'ünü temsil eden ortakların kararıyla birleşmeye karar verilebilecektir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda 151. maddesinde ise, birleşme kararının alınabilmesi için gerekli nisaplar, esas sözleşmenin değiştirilmesine ilişkin esas ve usullere atıf yapılmaksızın ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.

- 11) Mülga TTK'ya göre, birleşmenin hükümlerini doğurabilmesi için; anonim şirketlerde, devralınan anonim şirketin birleşmeyi kabul kararının tescili ile birlikte, devralınan şirketin malvarlığı külli halefiyet ilkesi uyarınca, devralan veya yeni kurulan şirkete geçer. Diğer ticaret şirketlerinde ise, birleşme kararının ilan gününden itibaren üç ay sonra birleşme hüküm ifade edecektir. Yani bu durumda tescilin hukuki bir etkisi mevcut değildir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 153/I maddesinde ise, tüm ticaret şirketlerini kapsayan bir düzenleme getirilerek, birleşmenin ticaret siciline tescili ile geçerlilik kazanacağı ve tescil anında devralınan şirketin tüm aktif ve pasiflerinin kendiliğinden devralan şirkete geçeceği belirtilmiştir

- 12) Kolaylaştırıcı şekilde birleşme hususunda mülga TTK'da bir hüküm bulunmamaktaydı.

Buna karşılık, yürürlükte bulunan 6102 Sayılı TTK'nın, 155. maddesi ile 156. maddesinde, sadece sermaye şirketleri açısından uygulanabilen kolaylaştırıcı şekilde birleşmeye ilişkin hususi düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenleme gereğince;

a) Devralan sermaye şirketi devralınan sermaye şirketinin oy hakkı veren bütün paylarına veya bir şirket ya da bir gerçek kişi veya kanun yahut sözleşme dolayısıyla bağlı bulunan kişi grupları, birleşmeye katılan sermaye şirketlerinin oy hakkı veren tüm paylarına sahiplerse, b) devralan sermaye şirketi devralınan sermaye şirketinin tüm paylarına değil de, en az oy hakkı veren paylarının yüzde doksanına sahipse, azınlıkta kalan pay sahiplerine; devralan şirkette şirket payları yanında 141. maddeye göre şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir karşılık verilmesi tercihinin önerilmesi ve birleşmeden ek ödeme, herhangi bir kişisel edim yükümü ve kişisel sorumluluk doğmaması halinde birleşme kolaylaştırılmış şartlarda gerçekleşebilir. Bu şartlar gerçekleştirildiği takdirde, sermaye şirketleri birleşirken şu kolaylıklardan yararlanabileceklerdir: a) birleşme raporu düzenleme, b) inceleme hakkı sağlama, c) birleşme sözleşmesini genel kurulun onayına sunma zorunlulukları bulunmayacaktır

13) Mülga TTK'nın 150. maddesinde şirketten alacaklı olanların birleşmeye itiraz hakları düzenlenmiş ve birleşen şirketlerin alacaklılarından her birine ilan tarihinden itibaren 3 ay içinde yetkili mahkemeye baş vurarak birleşmeye itiraz edebilme hakkı getirilmiştir. Anonim şirketler açısından ise, 451. maddede, devralan şirketin yönetim kurulu üyelerinin, alacaklılara karşı, infisah eden şirket malvarlığının ayrı yönetileceği hususunda şahsen ve müteselsilen sorumlu olacağı düzenlenmiştir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 157/I maddesinde de, birleşmeye katılan şirketin alacaklılarının, birleşmenin hukuken geçerlilik kazanmasından itibaren 3 ay içinde talepte bulunmaları halinde, devralan şirketin, bunların alacaklarını güvence altına alacağı düzenlenmiştir. Ancak bu güvencenin ne şekilde olacağı maddede düzenlenmemiştir. Devralan şirket, alacağın birleşme dolayısıyla tehlikeye düşmediğini ispat ederse güvence gösterme yükümlülüğü ortadan kalkacaktır. Hatta diğer alacaklıların zarara uğramayacağını anlaşılması halinde, devralan şirket güvence göstermek yerine söz konusu borcu da ödeyebilecektir.

14) Mülga TTK'da ortakların şahsi sorumluluğuna dair bir düzenleme olmamasına rağmen, 6102 Sayılı Kanun'un 158. maddesi, ortakların şahsi sorumluluğuna ilişkin hüküm içermektedir. Bu düzenleme gereğince; devrolunan şirketin borçları nedeniyle birleşmeden evvel sorumluluğa sahip olan ortaklar, birleşme işlemleri

sonrasında da sorumlu olmayı sürdüreceklerdir. Devrolunan şirkete ait borçlardan kaynaklanan, ortaklara izafe edilen kişisel sorumluluğa ilişkin talep ve istekler, birleşmeye dair kararın ilanından itibaren 3 yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Bu tarz bir kural sermaye şirketinin, şahıs şirketini devralması halinde önem arz edecektir. Buna göre, birleşmeden evvel şahsi sorumluluğu olan ortakların buna dair sorumlulukları devre dair işlemin üzerinden 3 yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

Tüm bu açıklamalardan sonra sonuç olarak; birleşme ve devralmalar, çalışmamızda da belirtildiği gibi uzun bir süreç sonunda gerçekleştirilmektedir. Bu sürecin kusursuz işletilmesi birleşmelerin başarısı açısından önemlidir. Süreç, birleşilecek şirketlerin araştırılması ve seçimi ile başlar. Bu aşama, birleşilecek aday şirketin tespit edilmesinde hangi kıstasların gerekli olduğunun belirlenmesini icap eder. Birleşme sürecinde önem arz eden diğer bir adım da birleşme görüşmeleridir. Bu aşamada belirlenen aday şirket tüm yönleriyle değerlendirilmelidir. Birleşme görüşmelerinde en önemli noktalardan biri de şirket değerinin rasyonel bir şekilde belirlenmesidir. Çalışmamızda şirket birleşmelerinin hukuki süreci ve kanuni boyutu çeşitli yönleriyle ele alınmıştır. O halde nihai olarak şunu diyebiliriz ki, 6102 Sayılı TTK düzenlemesi ile şirket birleşme ve devralmalarında hukuki eksiklik mevcut değildir. Ne var ki hukuki alt yapının olması her birleşmenin başarıya ulaşacağı anlamını da taşımamaktadır. Bu yüzden şirket birleşmelerinin başarı ile gerçekleştirilebilmesi açısından; gayelerin iyi bir şekilde tanımlanmış olması, birleşme sürecine gerekli ehemmiyetin gösterilmesi, birleşme işlemlerinden doğacak ekonomik külfetlerin doğru şekilde tespit edilmesi, birleşme sürecinin hukuki sürecinin iyi işletilmesi ve insan unsurunun da gözden ırak tutulmaması gerektiği hususları son derece önemlidir.

## KAYNAKLAR

- AKAY, Hüseyin.** (1997) İşletme Birleşmeleri ve Muhasebesi, Yayılım Matbaa, İstanbul
- AKBULAK, S./AKBULAK, Y.** (2004) Türkiye’de Sermaye Piyasası Araçları ve Halka Açık Anonim Şirketler, Ankara, s. 345
- AKGÜÇ, Öztin.** (1994) Finansal Yönetim, İ.Ü. İşletme Fakültesi, Muhasebe Enstitüsü, 6.Basım İstanbul, Yayın No: 56., s.909.
- AKGÜÇ, Öztin.** (1998) Finansal Yönetim, 7. Baskı, Muhasebe Enstitüsü Yayını No:17, İstanbul.
- AKŞİT, Bilgütay.** (1996) Şirketler Muhasebesi, Der Yayınları, İstanbul
- ALİŞKAN, Murat.** (2013) Limited Şirket, Tarihçe Niteliği, İstanbul, s.84
- ALKILIÇ, Şengül.** (2009) Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşmesi. İstanbul: Beta Yayıncılık
- ALTAY, S. A.** (2009), Anonim Ortaklıklar Hukuku’nda Sermayeye Katılmalı Ortak Girişimler (Equity Joint Ventures), İstanbul
- ALPUGAN, Oktay, OKTAV Mete, DEMİR M. Hulusi ve ÜNER, Nurel.** (1990) İşletme Ekonomisi ve Yönetimi, 2. Baskı, İstanbul, Beta Basım Yayın Dağıtım A. Ş., s. 83 Aktaran: Yazıcıoğlu, s. 16
- ARIKAN, Mustafa.** (2016), Due Diligence Kavramı ve Şirket Birleşme ve Devralma Sözleşmelerinde Satıcının Sorumluluğu Hakkında Tbk Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirmeler, MUHF, HAD, C:22, S.1, s.265-300
- ARSLANLI, Halil.** (1962) Anonim Şirketlerde İnfisahın Hukuki Neticeleri, Batıder Yayın
- ARSLANLI, Halil.** (2004) Bulmacanın Eksik Parçası: Birleşme ve Satın Almalarda İnsan Kaynakları, Ankara, Siyasal Kitabevi, s.46.
- ARKAN, Sabih.** (2012), Ticari İşletme Hukuku,16. Baskı, Ankara
- ARICI, Mehmet Fatih.** (2008) Ticari İşletmenin Aktif ve Pasifi ile Devri, İstanbul

- ATAMAN, Ümit.** (2000) Şirketler Muhasebesi, Türkmen Kitabevi, İstanbul
- ATAMAN, Göksel.** (2001) İşletme Yönetimi, Türkmen Kitabevi, İstanbul
- AYDIN, Nurhan.** (1997) Uluslararası Doğrudan Yatırımlar ve Ortak Girişimler (Joint Ventures), Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1002, Eskişehir
- AYDIN, Nurhan.** (1990) İşletmelerin Birleşmesinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama Örneği, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayını, Ankara,
- BAHTİYAR, Mehmet.** (2017) Ortaklıklar Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul
- BAHTİYAR, Mehmet.** (2017) Ticari İşletme Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul
- BAHTİYAR, Mehmet.** (2001) Anonim Ortaklık Ana sözleşmesi, Beta Yayınları, İstanbul
- BAHTİYAR, Mehmet.** (1996) Anonim Ortaklıkta Kayıtlı Sermaye Sistemi ve Sermaye Artırımı Ana sözleşmesi, İstanbul
- BARLAS, N.** (2012) Adi Ortaklık Temeline Dayalı Sözleşme İlişkileri, 3. Bası, İstanbul
- BAŞ, İ. Melih.** (S:1990/2) “Şirketlerde Bir Dış Büyüme Biçimi: Takeover”, Verimlilik Dergisi
- BAŞTUĞ, İrfan.** (1974) Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri, İzmir
- BELLEK, Münir.** 1999 “İzne Tabi Birleşme veya Devralmalar”, Mükellefin Dergisi, Sayı 74, Şubat .
- BİLGİLİ, Fatih, DEMİRKAPI Ertan.** (2018) Şirketler Hukuku Dersleri, 6. Baskı, Dora Yayınevi, Bursa
- BİLGİLİ, Fatih, DEMİRKAPI Ertan.** (2013) Şirketler Hukuku Dersleri, Bursa
- BOYACIOĞLU, C.** (2006) Konzem Kavramı, Ankara s, 125
- CEMALCILAR, İlhan.** (1996) Pazarlama Kavramlar-Kararlar, Beta Basın Yayın Dağıtım
- CEYLAN, Ali.** (2000) İşletmelerde Finansal Yönetim, 6. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa
- CIVAN, Mehmet ve EKŞİ, İbrahim Halil.** (2001) KOBİTerde Yeniden Yapılanma ve Bu Bağlamda Şirket Birleşmeleri ile İlgili Bir Uygulama, 1. Orta Anadolu Kongresi Kitabı

- COŞKUN, Ali.** (Ocak 2007) “Yeni Türk Ticaret Kanunu Tasarısının İş Dünyasına Getirdiği Yenilikler”, Ekonomik Forum
- ÇELİK, Orhan.** (1999) Şirket Birleşmeleri ve Birleşmelerde Şirket Değerlemesi, Turhan Kitabevi, Ankara
- DALYAN, Figen.** (2004) “Şirket Birleşmelerinde Karşılaşılan Etik Sorunlar ve Çözümüne Yönelik Bir Model Önerisi”, Şirket Birleşmeleri, der. Haluk Sümer ve Helmut Pernsteiner, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul
- DAYINLARLI Kemal.** (1999) JointVenture Sözleşmesi, 2. Baskı, Dayınlarlı Hukuk Yayınları Ltd. Şti, Ankara
- DAYINLARLI, Kemal.** (2007) Joint Venture Sözleşmesi, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, Ankara
- DERKUN, Medeni.** (1997) “Rekabetin korunması”, Mükellefin Dergisi, Sayı 25
- DİNÇER, Ömer.** (2004) Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- DOĞANAY, İsmail.** (1974) Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C: I-II, Ankara
- DOMANIÇ, Hayri.** (1970) Adi, Kollektif ve Komandit Şirketler, 3 Bası, İstanbul
- DOMANIÇ, Hayri.** (1988) TTK. Şerhi, C. 2 (Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması), İstanbul s. 1170 vd.
- ELMAS, B.** (2007) İşletme Politikalarından Şirket Birleşmelerinin Hisse Senedi Fiyatı Üzerine Etkisi: İMKB Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERDEM, H. Ercüment.** (2007) Rekabet Hukuku İle İlgili Makaleler, İstanbul
- ERDEM, Lale.** (1991) “Şirket Birleşmelerinin Nedenleri ve Getirdikleri”, Uludağ Ün. İİBF. Dergisi, Mart-Kasım
- EREM, Turgut.** (1969) Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku Prensipleri, C. II, Ticaret Şirketleri 3. Bası, İstanbul
- EREN, Erol.** (1997) İşletmelerde Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası, Der Yayınları:197, İstanbul
- EREN, Erol.** (2000), Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası, 5. Baskı, Beta Bas. Yayım A.Ş., İstanbul
- EREN, Erol.** (2005), Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul



- ERİLMEZ, Rüştü.**(1975) Değerleme ve Mali Tablolar, İstanbul: Üçer Matbaacılık
- ERKAN, Gülgün;** (2003) “Şirket Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi Ve Bir Uygulama”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Doktora Tezi)
- Genel Ekonomi Ansiklopedisi 2** (1988), Milliyet Basım,
- GÜNAK, Vural.** (1997) Hukuki Açından Sermaye Piyasası Faaliyetleri İstanbul: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
- GÜLERGÜN E. Cenk.** (2001) “Topluluk Rekabet Hukuku Işığında Birleşme-Devralmalarda Yan Sınırlamalar”, Rekabet Dergisi, Rekabet Kurumu Yayını, Sayı:6
- GÜR, Mehmet.** (1986)Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, 2. Baskı, Ankara
- GÜROL, Ali.** (2000) Türkiye’de Kadın Girişimci ve Küçük İşletmesi, Ankara, Atılım Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayım, No:1
- GÜVEN, Pelin.** (2008) Rekabet Hukuku, Ankara, Yetkin
- GÖNENLİ, Atilla.** (Şubat 1976) “Şirketlerin Büyüme Yolları”, İ.Ü. İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Dergisi, S:1, Y:2
- HATİBOĞLU, Zeyyat.** (1974) Ayrıntılı İşletme Finansı, Sedok Yayınları, İstanbul
- HELVACI, Mehmet.** (2004) Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, (Yeniden Yapılandırma Modeli Olarak Bölünme) İstanbul
- İMREGÜN, Oğuz.** (1989), Anonim Ortaklıklar, İstanbul
- İMAMOĞLU, Nevin.** (1999), Birleşme ve Devralmalarda Sermaye Piyasası Mevzuatı ve Uygulamaları, Sermaye Piyasası Kurulu
- İPEKEL-KAYALI, Ferna.** (2014) Türk Ticaret Kanunu’na göre birleşmeler, İstanbul, Vedat Kitapçılık
- KANDEMİR, T.** (2003); “Küresel Rekabet Ortamında Birleşme ve Satın almaların İşletmeler Üzerine, Finansal Etkisi ve İMKB’deki Birleşmeler Üzerine Bir Araştırma”, Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon

- KAR, M., ve ARIKAN, H.** (2003); Avrupa Birliği Ortak Politikalar ve Türkiye: Ekonomik, Sosyal ve Siyasal Politikaların Uyumlaştırılması. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- KARAHAN, Sami.** (2012) Ticari İşletme Hukuku,23. Baskı, Konya
- KAVAK, Ahmet.** (2009) Sermaye Şirketlerinin Tasfiye, Birleşme, Devir ve Bölünme İşlemleri Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara
- KENDİGELEN, A.** (2011) Gerekçeli-Karşılaştırmalı Yeni Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun, İstanbul 2012
- KEŞLİ A.** (2012) Birleşme, Bölünme ve Tür Değiştirme, Şirketler Hukuku içinde, Ed. Karahan Sami, Mimoza Yayınları
- KEZİK, Şengül.** (2008) Ulusal Ve Uluslararası Düzenlemeler Çerçevesinde Şirket Birleşmeleri Ve Konsolide Finansal Tablolar Erciyes Üniv. SBE.,Kayseri
- KİSHALI, Yunus.** (1998)Şirketler Muhasebesi, Beta Basım Yayım, 5. Basım, İstanbul
- KILIÇ, M.** (2009), Şirket Birleşmelerinin ve Satın Almalarının Şirket Performanslarına Etkileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- KIZILOT, Şükrü, EYÜPGİLLER, Saygın.** (1995) Şirketler Muhasebesi Hukuku, Yaklaşım Yayınları, Ankara,
- KOCAER, Şenol.** (2018) Şirket Yeniden Yapılandırmaları, Seçkin Yayıncılık, Ankara
- KOCAHANOĞLU, Osman Selim.** (1998) Türk Vergi Kanunları, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A. Ş.
- KOÇEL, Tamer.** (1999) İşletme Yöneticiliği, 7.Bası, İstanbul, Beta Basım Yay. A.Ş., s. 329-330.
- KULA Veysel, TATOĞLU Ekrem.** (Aralık 1999) “Uluslararası İş Ortaklıklarının Nitelikleri ve Kuruluş Nedenleri”, Afyon Kocatepe Üniv. İ.İ.B.F. Dergisi, C: 1, S:2
- KULAKSIZOĞLU, Ş.** (2003), *Rekabet Hukukunda Yatay Birleşmeler: Antirekabetçi Etkiler İle Öne Sürülen Savunma ve Yararlar.* Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Ankara: Rekabet Kurumu.

- MAÇ, Mehmet.** (1993) KDV Uygulaması, Denet Yayıncılık, İstanbul
- MARANGOZ, Mehmet.** (1997) “Uluslararası Pazarlamada Uluslararası Stratejik Birleşmelerin Önemi”, Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Celal Bayar Ün. İİBF, S:3
- MEYDAN LAROUSSE, C:2,** (1993) Meydan Yayınevi, İstanbul, Yayım, İstanbul
- MİCHEAL E. Porter.** (2000) Rekabet Stratejisi Sektör ve Rakip Analiz Teknikleri, Çeviri: Gülan **Ulubilgen**, İstanbul: Sistem Yayıncılık, 1. Baskı, s.28.
- MİMAROĞLU, Sait Kemal.** (1972) Ticaret Hukuku, C. II, İşletme Hukuku-Ticaret Ortaklıkları Hukuku, Ankara
- MİRZE, Kadri, ÜLGEN Hayri.** (2004) Stratejik Yönetim. Beta Yayınları.
- MOROĞLU, Erdoğan.** (2010) Anonim Ortaklığın Tâbiyeti ve Tanınması, Makaleler, İstanbul
- MOROĞLU, Erdoğan.** (2012) Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, 6. Baskı, İstanbul
- MOROĞLU, Erdoğan.** (2016) 6102 Sayılı Ticaret Kanunu, Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul
- MUCUK, İsmet.** (2003) Modern İşletmecilik, Yenilenmiş 14. Baskı, İstanbul, Türkmen Kitabevi
- MÜFTÜOĞLU, Tamer.** (1989) İşletme İktisadı, Ankara, Turhan Kitabevi, 1989
- NAZALI, E.** (2013) Vergisel ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Yönüyle Anonim ve Limited Şirketlerde Tasfiye, Devir, Birleşme, Bölünme ve Tür Değişimi İşlemleri, 3. Bası, Ankara
- ONAT O. K.** (2006) Devralma Yolu İle Şirket Birleşmelerinde Birleşme Sonrası Mali Performansın Oranlar Yöntemi İle Belirlenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Isparta, Türkiye, s.86.
- ÖNAL, Yıldırım Beyazıt.** (Şubat 1993) “Yatırım ve Finansman Aracı Olarak Ortak Teşebbüsler”, İktisat İşletme ve Finans Dergisi, Y:8, S:83
- ÖRTEN, Remzi.** (2004), Ortaklıklar Muhasebesi, 2. Baskı. Yayın Dağıtım, Ankara.

- ÖZBALCI, Yılmaz.** (1997) Kurumlar Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Ankara (Editörler: Haluk Sumer, Helmut Persnteiner), İstanbul, Alfa Yayınları,
- ÖZDEMİR, Muharrem.** (1997) Finansal Yönetim, Ankara, Gazi Kitabevi, s.544
- ÖZDEMİR, Muharrem.** (1999)Finansal Yönetim, 2.Baskı, İstanbul, Türkmen Kitabevi
- ÖZDEMİR Akmut ve SARIASLAN Halil.** (1996) Finansal Yönetimin Temelleri , Cilt:2, Ankara, A.Ü. Basımevi, pp. 141-142.
- ÖZEKE, Billur.** (2006) Birleşme ve Devralmalarda Due Diligence Kavramı ve Türk Hukukunda Satıcının Sorumluluğuna Etkisi, İstanbul, s.2.
- ÖZMEN, Selahattin.** (1993) Örnekli Ve Gerekçeli Şirketler Kılavuzu, Beta Yayınları, İstanbul
- ÖZTAN, F.** (2003) Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat. Turhan Kitabevi, Ankara
- PASLI, Ali.** (2009) Anonim Ortaklığın devralınması, Vedat Kitapçılık, İstanbul
- PULAŞLI, Hasan.** (2017) Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 5. Baskı, Ankara
- PULAŞLI, Hasan.** (2011) 6102 Sayılı Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi, Cilt I, Adalet Yayınevi
- PULAŞLI, Hasan.** (2008) Şirket Satın Alma ve Birleşmelerinde İşletme Değerlemesi ve Due Diligence, Batider, C. XXIV, S. 2, s. 211.
- SARICA, Sevilay.** (2008) “ABD, AB ve Türkiye’nin Firma Birleşmelerine Yaklaşımı.”*Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 4(1):51 82.
- SARIKAMIŞ, C.** (2003) Şirket Birleşmeleri, Avcıol Basım Yayın, İstanbul, s. 288
- SEMERÇİGİL, Murat.** (1995) En son Değişikliklerle Kurumlar Vergisi Kanun ve Açıklamaları, Ankara, Denet Yayınları,
- SERÇE, M.** (2009) Şirket Birleşmelerinin Finansal Değerlemesi ve Türkiye’de Şirket Birleşmeleri. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- SEVİ, Ali Murat.** (2014), Anonim Ortaklıkta Payın Devri, 3. Baskı, Ankara
- SEVİ, Ali Murat.** (2013), Anonim Ortaklıkta Sermayenin Oluşturulması ve Pay Sahiplerine İade Edilmesi Yasağı, Ankara

- SEYİDOĞLU Halil.** (2003) Uluslararası İktisat, Güzem Can Yayınları, İstanbul
- SÖNMEZ, Y. Z.** (2000) Halka Açık Anonim Ortaklıkların Birleşmesinden Doğan Sorunlar, Sayı: 6744, Sermaye Piyasası Kurulu, Yeterlilik Etüdü, Ankara, s. 23
- ŞAHİN, İ. E. ve YILMAZ, B.** (2010) “Şirket Birleşmeleri, Birleşmelerde Tarihsel Gelişim Süreci ve Uygulanan Ödeme Yöntemleri.” *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 13(19): 63-74.
- ŞENER, Oruç Hami.** (2017) Ortaklıklar Hukuku, Ankara
- TAŞDELEN, Nihat.** (2012) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma, Çıkarılma ve Fesih, Ankara
- TEKİL, Fahiman.** (1981) Şirketler Hukuku, C. I, 3. Bası, İstanbul
- TEKİNALP, Ünal.** (2013) Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, Anonim ve Limited Ortaklıklar, Tek Kişi Ortaklığı, Ortaklıklar Topluluğu, Birleşme, Bölünme, Tür Değişirme, İstanbul
- TEKİNALP, Ünal.** (1996) Özel Ekonomik Gücün Merkezileşmesinin Kanuni Düzenlemesi”, İkt. Mal. Der., C. XIII, S. 8
- TEKİNALP, Ünal/ POROY, Reha/ ÇAMOĞLU, Ersin.** (1997) Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 7. Bası, İstanbul.
- TEKİNALP, Ünal/ POROY, Reha/ ÇAMOĞLU, Ersin.** (2005) Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, İstanbul.
- TEOMAN, Ö.** (2004) Yaşayan Ticaret Hukuku, C.I: Hukuki Mütalaalar, Kitap 11: 2003, İstanbul
- TUTAR, Hasan, KÜÇÜK, Orhan.** (2003) Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi, 1.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 220-223, 241-253
- TÜRK BORÇLAR KANUNU (TBK).** (11.01.2010). T.C. Resmi Gazete, 27836, 04.02.2011.
- TÜRK, Hikmet Sami.** (1986) Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesinde Nevilerin Aynı Olması, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, No: 185, Ankara
- UĞUR, Arif.** (1994) İşletme Birleşmeleri. İstanbul: Sermaye Piyasası Kurulu.
- USTA, Öcal.** (2000) İşletme Finansı ve Finansal Yönetim, Anadolu Matbaa, İzmir, Suat Keskinoglu, Genel İşletme Ekonomisi Dersleri, Eskişehir, E.İ.T.İ.A Yayın No: 6, 1961

- ULUSOY, Metin.** (2004), Son Değişiklikler Çerçevesinde Birleşme, Devir, Bölünme, Hisse Değişimi ve İştirak Yoluyla Şirketlerin Yeniden Yapılandırılması, Ankara
- ÜLGEN, Hüseyin; HELVACI, Mehmet; KENDİGELEN, Abuzer; KAYA, Arslan; NOMER-ERTAN, Füsün;** (2015) Ticari İşletme Hukuku, 12 Levha Yayınları, İstanbul
- ÜLKÜ, Meltem.** (2002) Şirket Birleşmesi ve Muhasebeleştirilmesi, Muğla Üniversitesi, Marmara Kitabevi, Bursa
- VARLIK, Levent.** (1989) “Şirket Evlilikleri”, İşletme ve Finans Dergisi, s.40-41, Ağustos
- YASAMAN, Hamdi.** (1987) Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara
- YASAMAN, Hamdi.** (2003) Şirketlerin Birleşmesi ve Bölünmeleri, Bilgi Toplumunda Hukuk, Prof Dr. Ünal Tekinalp’e Armağan, C. I, İstanbul 2003.
- YETİM, P., ve YETİM, S.** (1996) “Şirket Birleşmeleriyle İlgili Avrupa Birliği Düzenlemesi ve Türk Hukuku.” Hazine Dergisi. S: 99-121.
- YILDIRIM, A. H./KOLOTOĞLU, O.** (2003), Anonim ve Limited Şirketlerin Kuruluşu Tasfiyesi Birleşmesi Devri Nevi Değişikliği Bölünme ve Hisse Değişimi, Ankara
- YILDIZ, Şükrü.** (2007) Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Şirketler Hukuku, İstanbul
- YILDIZ, Şükrü.** (2000) Avrupa Topluluğunun Anonim Şirketlerin Birleşmesine İlişkin 9 Ekim 1978 Tarih ve 78/855/ECC Sayılı Şirketler Hukuku Üçüncü Konsey Yönergesi, AÜEHFD, C. IV, S.1-2
- YILMAZ, Kazım.** (Mart 1997) VUK, GVK, KVK ve KDVK Açısından Değerleme  
Maliye Hesap Uzmanları Deneği Yayını,
- YÖRÜK, U. V.** (2002) “Şirket Birleşmeleri”, Bitirme Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Yüksek Okulu, İstanbul.
- [http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com\\_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5af a3253c6e31.73617072](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5af a3253c6e31.73617072) (Şirket Kavramı) Erişim tarihi : 01/12/2018
- [http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com\\_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5af4c40e825022.04245050](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5af4c40e825022.04245050) (Birleşme Kavramı) Erişim tarihi : 15/12/2018

<https://www.ozdogrular.com/content/view/19213/> (Katılma Kavramı) Erişim  
tarihi: 17/12/2018

## ÖZGEÇMİŞ

Ekrem ÇATALKAYA; Malatya'nın Arapgir İlçesi'nde 1988 yılında dünyaya gelmiştir. İlk ve orta öğrenimini Malatya'da tamamladıktan sonra 2005 yılında Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni kazanmış, 2009 yılında lisans eğitimini başarıyla tamamlamıştır. 2007 yılında Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi'ne başlamış ve 2011 yılında işletme fakültesini de başarıyla tamamlamıştır. İstanbul Aydın Üniversitesi'nde Özel Hukuk Çalışma Alanında yüksek lisansa başlayıp 2019 yılında "Ticaret Şirketlerinde Birleşme ve Devralma" adlı çalışmayı yüksek lisans tezi olarak savunarak yüksek lisansı da başarı ile tamamlamış bulunmaktadır. Hali hazırda 2009 yılında lisans eğitimi sonrasında avukatlık stajını tamamlayıp halen avukat olarak meslek hayatına devam etmektedir.